

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

La cultura moral dels centres educatius: via institucional de l'educació moral

Laura Rubio i Serrano

Aquesta tesi doctoral està subjecta a la llicència **Reconeixement- NoComercial – SenseObraDerivada 4.0. Espanya de Creative Commons.**

Esta tesis doctoral está sujeta a la licencia **Reconocimiento - NoComercial – SinObraDerivada 4.0. España de Creative Commons.**

This doctoral thesis is licensed under the **Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0. Spain License.**

Departament de Teoria i Història de l'Educació
Universitat de Barcelona

Programa de doctorat
Educació i democràcia 2000-2002

**LA CULTURA MORAL
DELS CENTRES EDUCATIUS:
VIA INSTITUCIONAL DE L'EDUCACIÓ MORAL**

Treball de tesi doctoral de
Laura Rubio i Serrano

Per optar al títol de
Doctora per la Universitat de Barcelona

Tesi dirigida per
Josep Maria Puig i Rovira

Barcelona, 2004

Els exemples aquí exposats permeten veure algunes de les diferències que poden donar-se entre pràctiques que, sota el mateix títol, es concreten de manera diversa en cada centre. En el primer cas -la “Guia de l’alumne/a”-, comprovem com es dóna un procés d’elaboració diferent en els dos centres, també varia el contingut. En el cas del “Nom de la classe”, les diferències es donen a diferents nivells. D’una banda, pel que fa al propi procés de tria del nom de la classe. En un centre aquest ve predeterminat, mentre que en l’altre són els i les alumnes els que trien el nom del seu grup-classe. Així, els noms que finalment portaran cadascun dels grups també seran força diferents en cadascun dels centres. Aquestes diferències de tipus procedimental suposen diferències en el propi sentit de la pràctica, tot i que el rerafons sigui, en ambdós casos, dotar d’identitat al grup-classe. Possiblement per això, també algun dels valors assignats difereix. Tal i com estem veient, totes aquestes són diferències que s’extreuen de la descripció acurada de les pràctiques morals. De totes maneres, cal destacar que també la seva forma de representació gràfica -el propi format del mapa conceptual- permet detectar diferències visualment. Les diverses aplicacions d’una mateixa pràctica no tenen per què mostrar necessàriament formes més o menys adequades de dur-la a terme. La singularitat és un dels elements clau en la descripció de la cultura moral d’un centre.

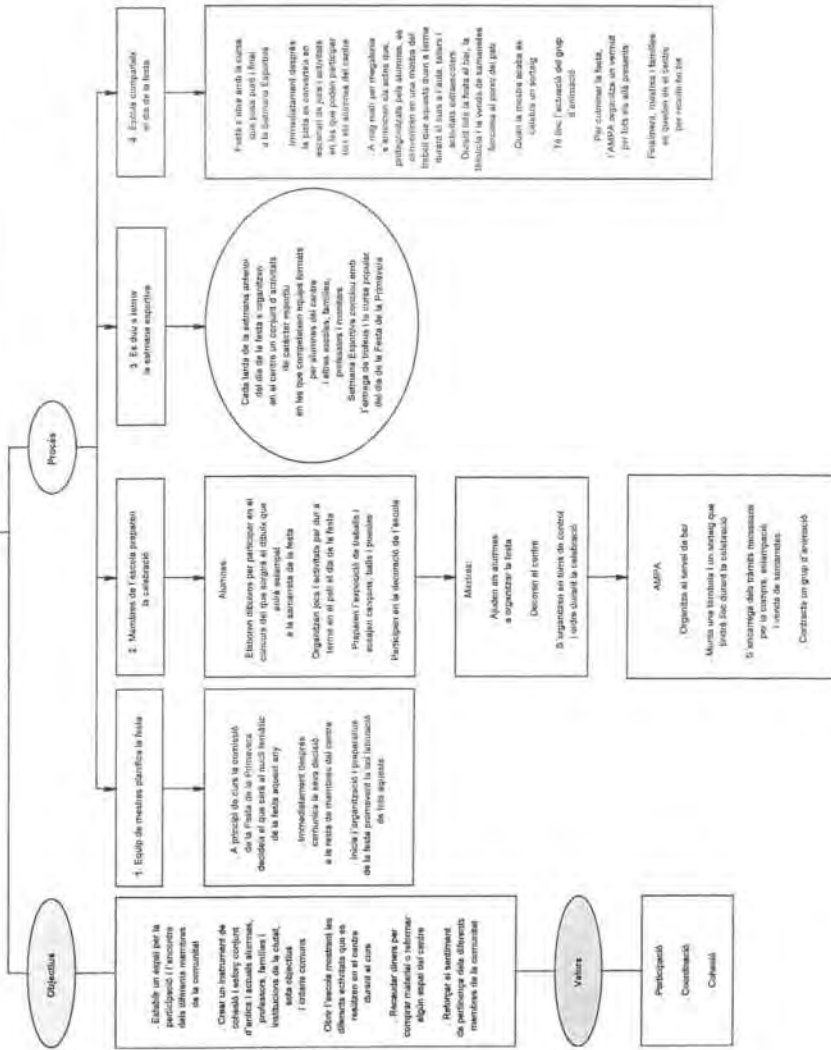
Pràctiques dissenyades pel propi centre

A part de les pràctiques morals que es repeteixen en diferents centres, existeix un altre tipus de pràctiques que són úniques, dissenyades des de i per a un centre determinat. Tal i com hem assenyalat abans, aquestes són també activitats a tenir en compte ja que responen a necessitats, projectes i maneres d’entendre l’educació pròpies de cada escola. Són per tant, un element important en la seva cultura moral.

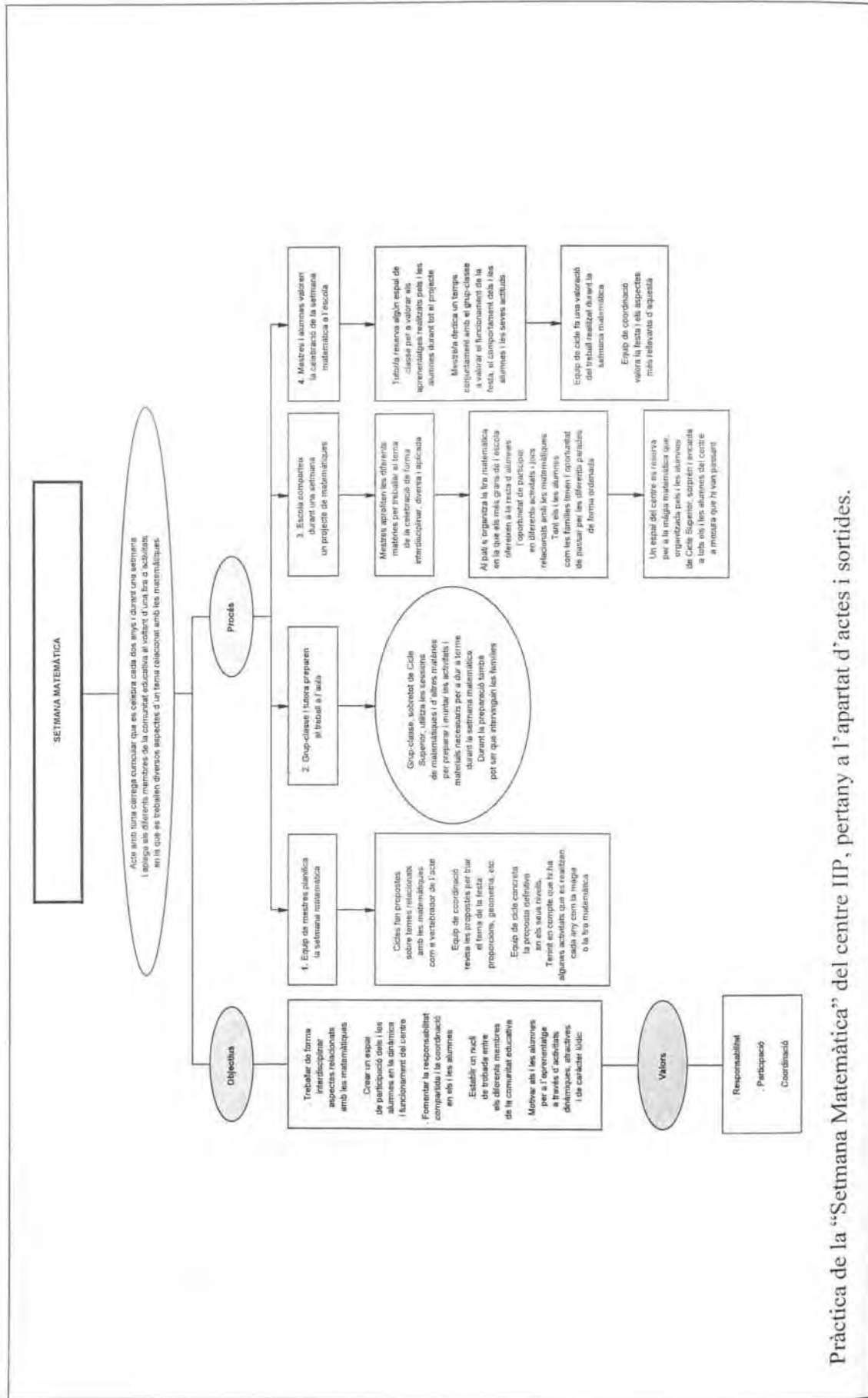
A continuació, adjuntem algunes d’aquestes pràctiques resultants del nostre treball d’investigació en les diferents escoles. Hem escollit una pràctica per cadascun dels centres que hem tingut l’oportunitat d’analitzar. És doncs, molt habitual que un centre, al llarg de la història, hagi dissenyat una o més pràctiques morals que tenen sentit en el seu context, les seves necessitats i el conjunt d’idees i valors compartits entre els seus membres.

FESTA DE LA PRIMAVERA

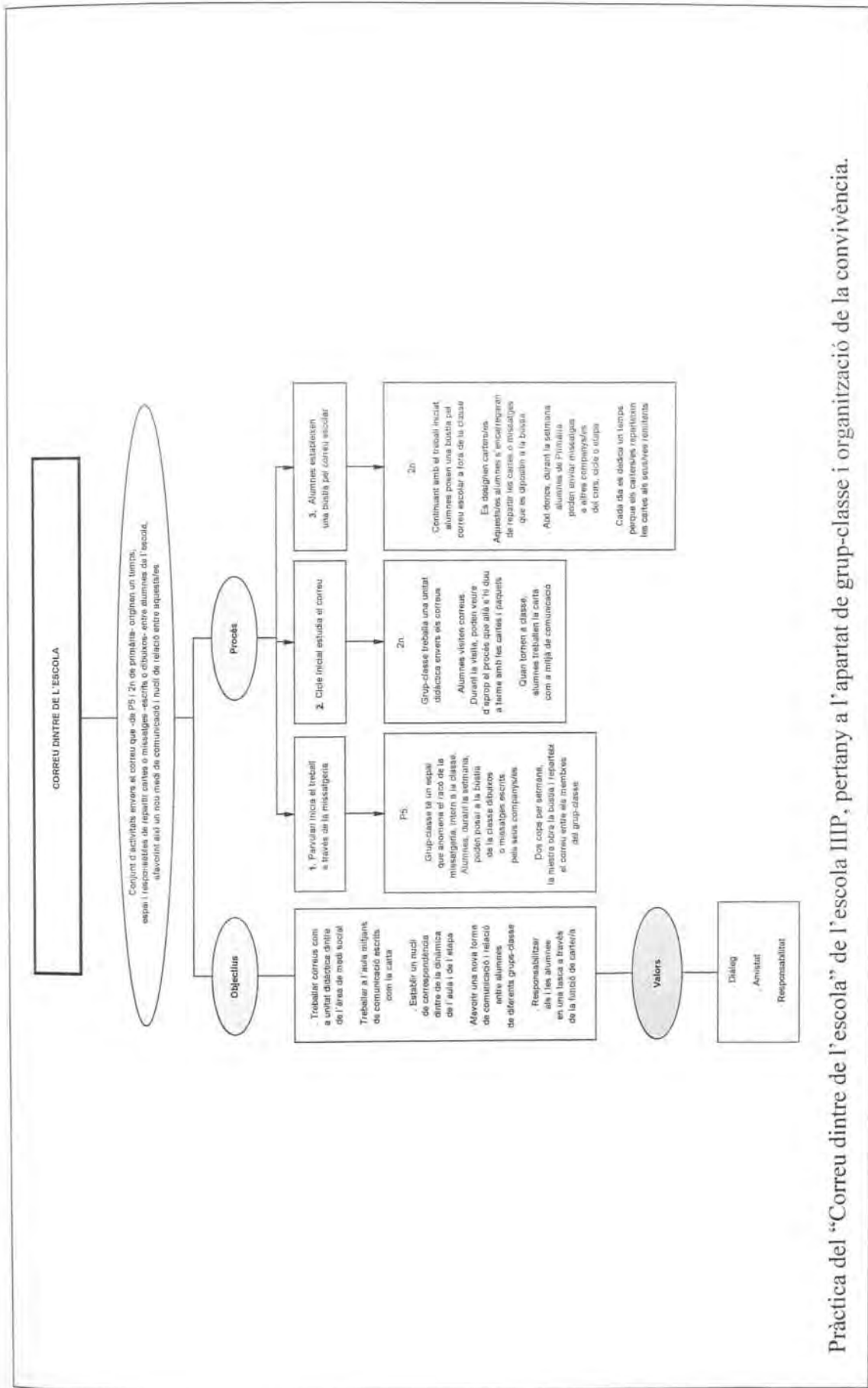
Projecte global de treball de caràcter lúdic, social, tècnic al seu origen en la necessitat de recrear l'espai per les condicions viscudes en els primers anys. Va consistir en una festa del país que es celebrava en dies d'intercanvi de treball.

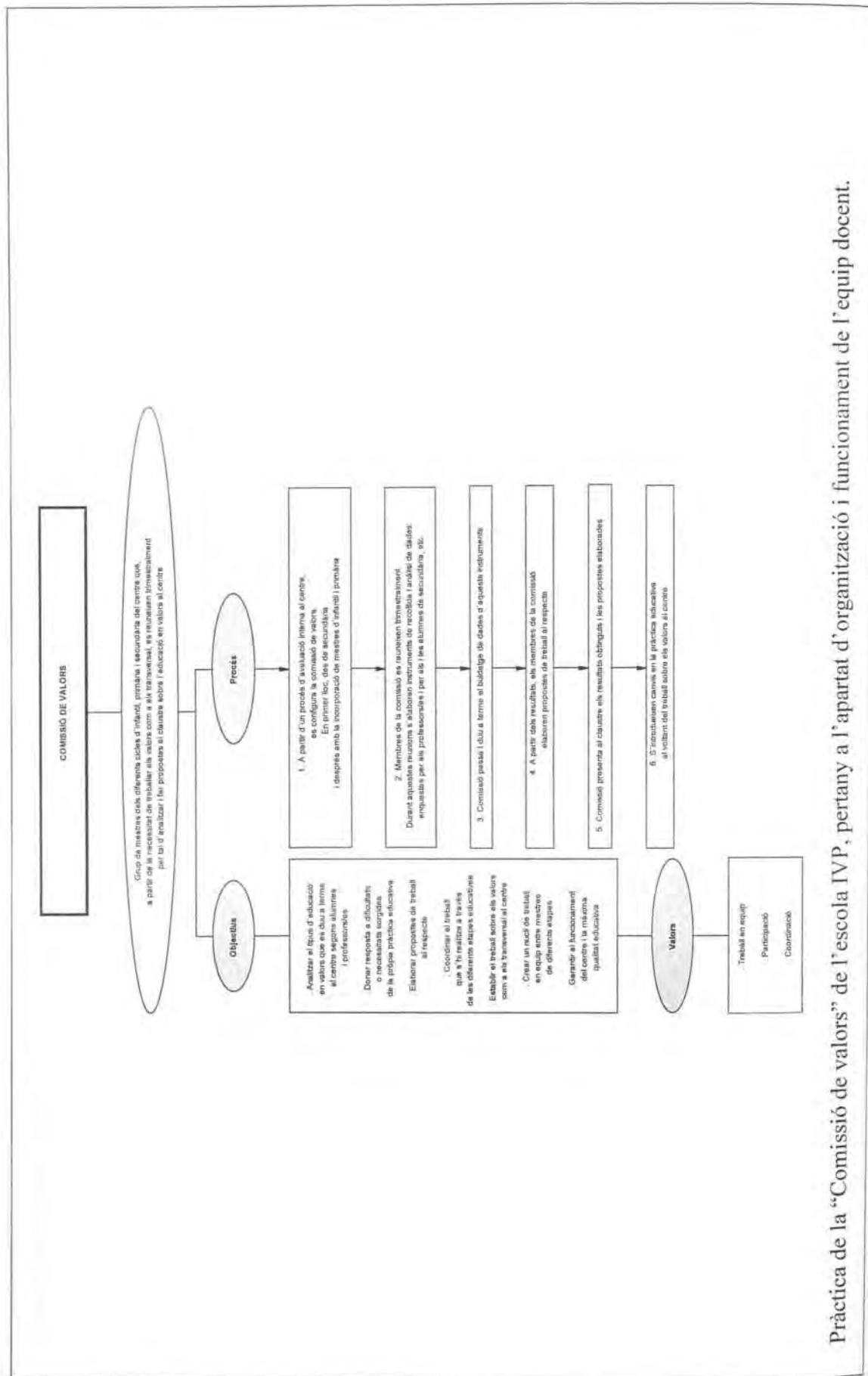
Pràctica de la "Festa de Primavera" de l'escola IP, pertany a l'apartat de festes i celebracions.

Pràctica de la "Setmana Matemàtica" del centre IIP, pertany a l'apartat d'actes i sortides.

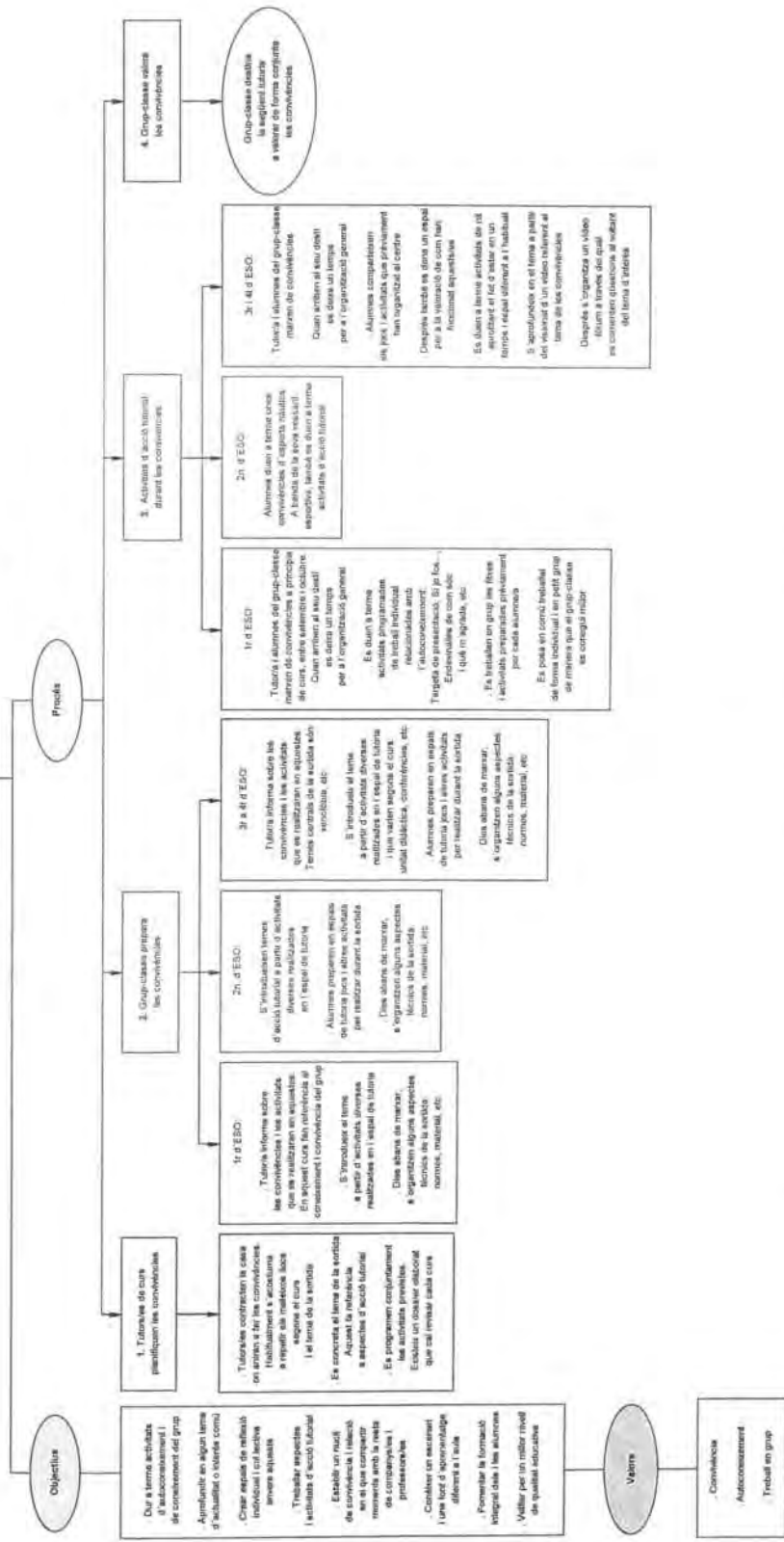
Pràctica del "Correu dintre de l'escola" de l'escola IIP, pertany a l'apartat de grup-classe i organització de la convivència.

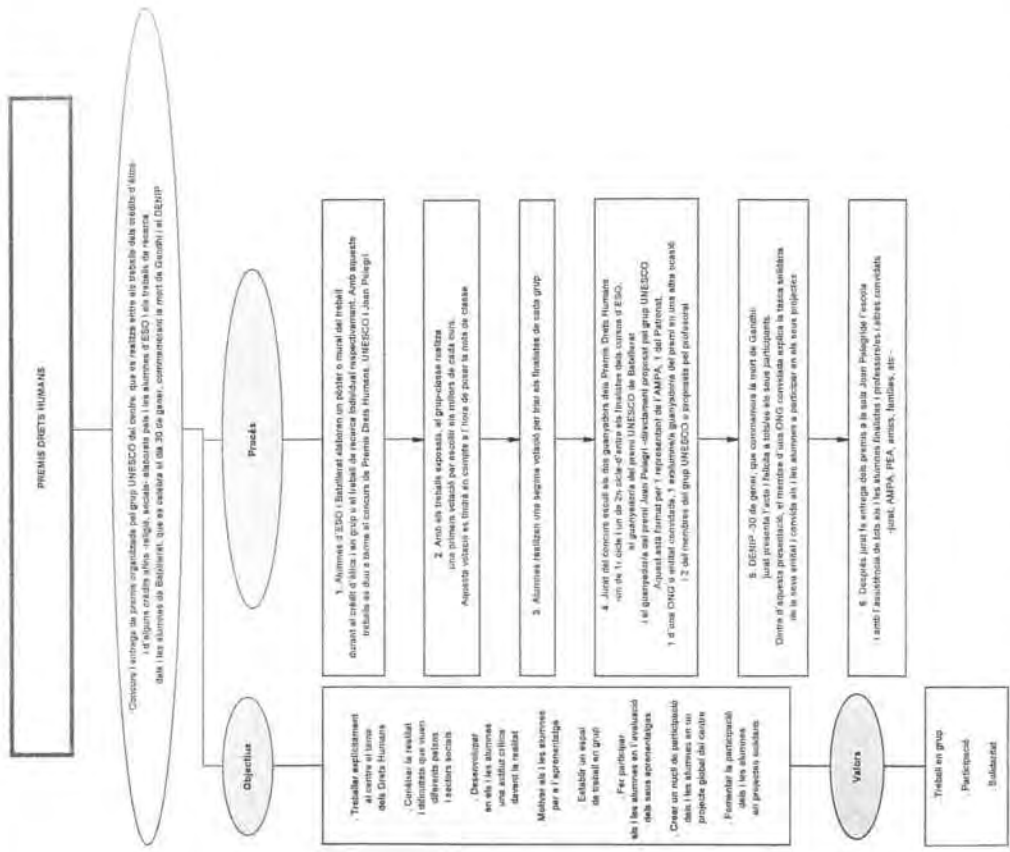
Pràctica de la "Comissió de valors" de l'escola IVP, pertany a l'apartat d'organització i funcionament de l'equip docent.

CONVÈNCIÈS D'ACCIÓ TUTORIAL

Activitat tutorial educativa que recorre, als i les alumnes i alumnes d'un curs, grup-classe o nivell superior d'una aula en un marc d'acció tutorial, en el qual participen de manera activa i responsable, mentre realitzen activitats diverses d'acció tutorial.

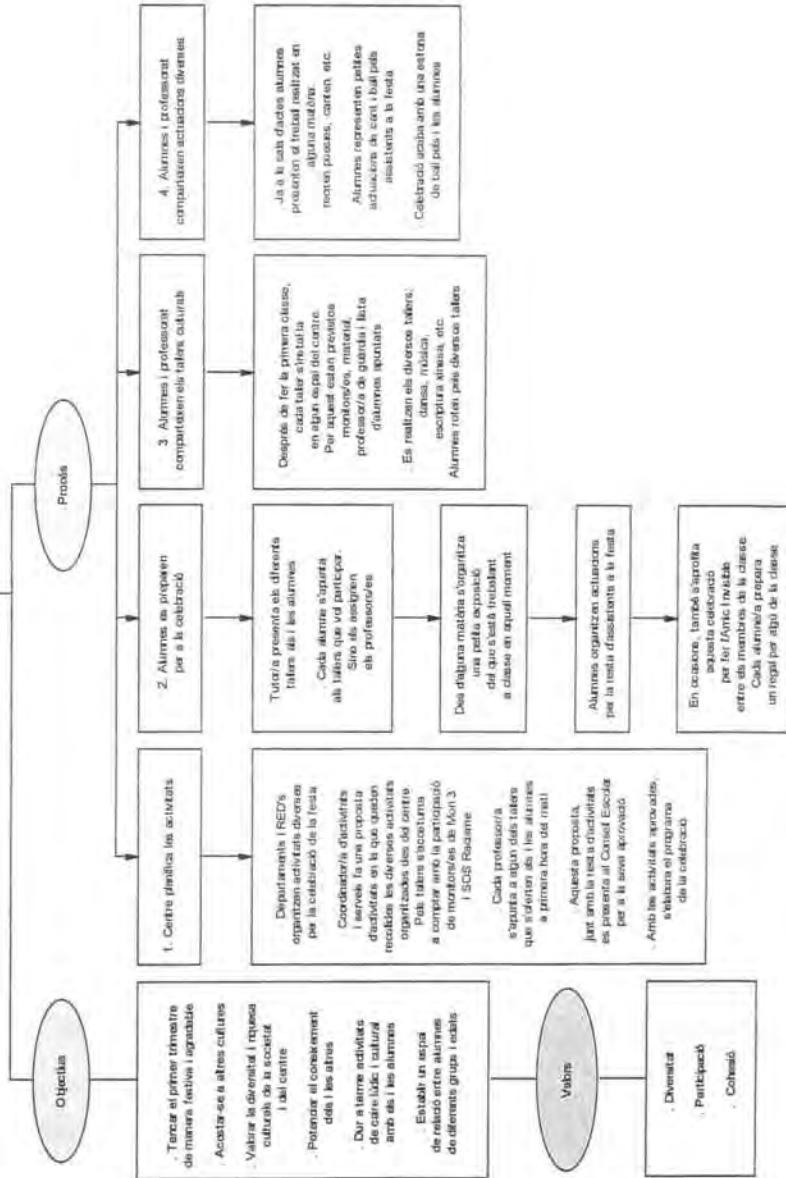
Pràctica de les "Convències d'acció tutorial" del centre VS, pertany a l'apartat de diàleg, participació i valors.

Pràctica dels "Premis Drets Humans" de l'escola VIS, pertany a l'apartat de diàleg, participació i valors.

FESTA DE LES FESTES

Celebració de careto lúdica i cultural que, amb motiu del final del primer trimestre, es converteix en un projecte global d'escuela en el que destaca el treball envers la diversitat i l'equitat cultural que també s'ón una realitat en el Centre

Pràctica de la "Festa de les Festes" del centre VllS, pertany a l'apartat d'actes i sortides.

Els exemples que acabem de veure mostren com diferents centres han dissenyat pràctiques morals pròpies. Totes elles es caracteritzen per donar resposta a una inquietud del centre i dels seus membres, per tenir sentit en el seu context i per adequar-se perfectament a les seves necessitats. Acostumen a ser pràctiques en les que el procés està força definit i els valors que cristal·litza molt explicitats. Es tracta de pràctiques que han estat creades pel propi centre i representen un esforç de construcció conjunta per la seva part. Tal i com hem pogut comprovar, el disseny de pràctiques morals pot donar-se indistintament en el si dels diferents blocs i apartats de contingut de la cultura moral. Així, trobem pràctiques tan diverses com el “Correu dintre de l’escola”, els “Premis Drets Humans” o el “Convivències d’acció tutorial” que corresponen als apartats de grup-classe i organització de la convivència i diàleg, participació i valors -els dos últims-, respectivament. A més, les pràctiques que genera el propi centre també poden estar referides a activitats que impliquen un grup de persones determinat, com pot ser el cas de la “Comissió de valors”, o a tota l’escola en general, com és el cas de la “Festa de la Primavera”, la Setmana Matemàtica” o la “Festa de les festes”. En definitiva, aquestes pràctiques dissenyades des de la pròpia institució, són també un element clau en la cultura moral d’un centre.

És possible que les pràctiques que aquí assenyallem com a valuoses perdessin el sentit més propi pel qual van ser creades en un altre context o que fossin altres les que prenguessin més relleu. Considerem però que, en moltes ocasions, les pràctiques morals dissenyades per un propi centre, així com també una correcta aplicació de pràctiques més conegudes, poden convertir-se en models que inspirin a altres escoles, ja sigui adaptant-les o suggerint innovacions en el nou context.

2.5. Criteris per a elaborar i ordenar els mapes conceptuals

Al llarg d’aquest capítol hem presentat un procediment de descripció de les pràctiques morals i la cultura moral d’un centre a través dels mapes conceptuals i el mapa de conjunt, respectivament. En ambdós casos hem explicat de manera minuciosa els elements a tenir en compte, així com també el format utilitzat en cada cas. A continuació, presentem una síntesi de tots aquests aspectes, ordenats i presentats d’una manera àgil i visual. Ens referim al conjunt de criteris que, des de la nostra proposta, cal

tenir en compte alhora de descriure la cultura moral d'un centre educatiu. En definitiva, una mena de llibre d'instruccions que sistematitza els aspectes fonamentals d'aquest procés de descripció i que hauria de servir a qui estigués disposat a replicar aquest estudi en un altre centre. Tot i no aportar informació nova considerem que, l'esforç de síntesi, ordenació i presentació dels criteris elaborats al llarg de la recerca, converteix aquest material en una aportació a destacar. A través de la investigació es dota al procediment en qüestió d'una major facilitat d'ús i, per tant, de més possibilitats de futur per a l'estudi de la cultura moral en els centres educatius.

En les següents pàgines apareixen els criteris del procediment de descripció de les pràctiques i la cultura moral: alguns aspectes generals a tenir en compte en l'estudi de la cultura moral d'un centre educatiu, la identificació de les pràctiques morals, els elements constituents d'un mapa conceptual model, els diferents tipus de mapa conceptual i els diversos blocs i apartats de contingut del mapa de conjunt de la cultura moral. En els *aspectes generals a tenir en compte* es recull la definició de cultura moral, el principal objectiu de la recerca i alguns dels elements que cal plantejar-se alhora de dur a terme l'estudi en un centre determinat. En la *identificació de pràctiques morals* s'inclou la definició de que és i què no és una pràctica moral, així com també algunes qüestions que han anat sorgint a través de la recerca i que ens ajuden a reconèixer-les amb més facilitat. En els *elements constituents d'un mapa conceptual* s'exposa la definició i el format de cadascuna de les parts d'un mapa conceptual en totes les seves possibilitats, així com també un mapa tipus que agrupa els diferents elements. En els *tipus de mapes conceptuals* s'aporten els criteris a tenir en compte per diferenciar entre mapes d'idees, de dispositius i d'aspectes organitzatius i pedagògics, també les seves implicacions gràfiques. Finalment, també adjuntem els criteris que serveixen per definir i diferenciar entre els *diversos blocs i apartats de contingut del mapa conjunt de la cultura moral*.

Criteri	Explicació
<p>Aspectes generals a tenir en compte</p>	<p>Entenem la cultura moral com un sistema de pràctiques morals que les institucions educatives construeixen, dissenyen i/o adopten, la qualitat del qual influeix en la formació de la personalitat moral dels i les alumnes.</p> <p>La primera part de la recerca pretén fer emergir, descriure i sistematitzar el conjunt de pràctiques morals que es realitzen en un centre educatiu. Amb aquest objectiu es preveu sintetitzar-les a través de mapes conceptuals. A més, aquestes també s'han d'organitzar dintre d'un mapa de conjunt de la cultura moral d'un centre que les classifica en diferents blocs i apartats.</p> <p>Malgrat partim d'esquemes preestablerts, a l'hora d'elaborar i determinar els mapes i/o pràctiques morals en un centre en concret, cal atendre a la seva percepció de la realitat, explicacions sobre aquesta i vocabulari utilitzat pels seus propis membres. En quant a l'organització de les pràctiques dintre del mapa de conjunt de la cultura moral també cal mantenir-se fidel a l'estructura establerta, malgrat resulta important mostrar-se flexible davant les possibles argumentacions dels professionals del centre.</p> <p>A més de les pràctiques, podem reconèixer que hi ha elements com la història, el context, les característiques físiques del centre, l'etapa educativa a la que atén, la titularitat del centre o el fet de ser part d'una fundació o institució més grans que, d'alguna manera, emmarquen i tenyeixen cadascuna de les pràctiques que es descriuen a través dels mapes conceptuals. Per això, és important que aquests aspectes quedin recollits en una presentació prèvia de la institució.</p> <p>Pel que fa a les característiques físiques del centre, no apareixen com un mapa propi tot i que som conscients que també hi influeixen directament. És per això que creiem oportú que apareguin com a mapes els continguts relacionats amb la decoració i els elements funcionals i ambientals de l'aula, tendint a unificar-se en una sola representació que aplegui els diferents aspectes d'interès. En el cas d'elements decoratius a nivell de centre, considerem que aquests ja apareixeran indirectament en cadascuna de les pràctiques en les que prenen relleu, per exemple, en cadascuna de les festes que els originen.</p>

Criteri	Explicació	
<p>Identificació d'una pràctica</p>	<p>Una pràctica moral és...</p> <p><i>"un curs d'aconteixements organitzats i rutinaris que ajuden a enfrontar-se a situacions morals, que impliquen la participació de l'acció humana i de la comunitat, suposen una acció concertada dels participants, persegueixen objectius i expressen valors, exigeixen el domini de virtuts i formen el conjunt de la personalitat moral"</i></p> <p>(PUIG, J. M.: <i>Prácticas morales. Una aproximación a la educación moral</i>. Barcelona, Paidós, 2003, p. 123-153)</p> <p>Una acció amb clara funció pedagògica tant en el seu desenvolupament com en la seva organització, preparació o valoració. Alhora de distingir una pràctica moral cal tenir en compte si aquesta conté, en el seu fons i en la seva forma, cert nivell de reflexió i voluntat pedagògica per part dels seus membres.</p> <p>Una activitat estable en el temps, consolidada, fruit d'un procés de reflexió conjunta i que es transmet als nous membres del centre, atenant a la seva importància en la vida institucional.</p> <p>Una activitat amb entitat pròpia. Malgrat això, en alguna ocasió podem trobar pràctiques que apleguin diferents tipus d'activitats però que es descriuen a través d'un únic mapa. Mantindrem aquest sistema sempre que aquesta sigui la unitat que permet explicar-la, entendre-la i dotar-la de sentit per part dels membres del centre.</p>	<p>Una pràctica moral no és...</p> <p>Una activitat de caire idiosincràtic. És a dir, actuacions que només duu a terme un mestre o una mestra i que, per tant, tenen més a veure amb l'estil docent que amb la cultura pròpia del centre.</p> <p>Una activitat esporàdica que va tenir lloc en un moment concret en la història i vida del centre.</p> <p>Una activitat no real, malgrat ho pugui ésser en la ment i desig dels seus membres. En aquest sentit, és interessant tenir l'oportunitat d'entrevistar-se amb diferents persones del centre per tal de triangular la informació i elaborar una radiografia el màxim fidel de l'escola. Cal constatar però, que sovint el propi procés d'entrevistes comporta que poc a poc s'eliminïn pràctiques que en un primer moment s'han intentat incloure malgrat no tenir les característiques requerides. Així, podem dir que estem en un primer pas del procés de reflexió i avaluació interna -encara molt incipient- en el que el centre és capaç de reconèixer la seva manera de ser. Considerem que part d'aquest procés el devem al retorn del material. A través d'aquest, el centre té l'oportunitat de veure la radiografia del que és capaç d'explicar sobre ell mateix i descobreix també que aquesta no sempre és precisament la realitat.</p>

Criteri	Nom i definició	Format
<p>Elements constituents d'una pràctica</p>	<p>Títol: Nom de la pràctica que pretén respectar la terminologia utilitzada i compartida pels diferents membres del centre.</p> <p>Definició: Breu descripció dels elements característics de la pràctica: què és, quin sentit té en la vida del centre, quines són les seves principals característiques i en quins grups i en quin moment del curs es duu a terme.</p> <p>Categories: Quadres que titulen la informació a destacar en cadascuna de les pràctiques i que expliquem a continuació: objectius i valors, procés, contingut i altres -com tasques, nuclis o àmbits d'intervenció.</p> <p>Objectius: Llistat de finalitats i objectius que, de forma conscient o inconscient, pretén la realització d'una pràctica i atorga sentit pedagògic a la mateixa.</p> <p>Aquests es presenten formulats a partir d'infiniutius.</p> <p>Valors: Enumeració de fins a quatre valors que caracteritzen la pràctica -el número és arbitrari.</p> <p>L'elecció dels valors acostuma a sorgir d'un acord entre entrevistat i entrevistador a través del qual es pretén prioritzar els valors que destaquen en cada pràctica. A l'entrevistat, se li demana també que indiqui aquells elements pràctics i procedimentals en els que s'encarna cada valor.</p>	<p>titol</p> <p>Definició</p> <p>Categories</p> <p>Objectiu 1 Objectiu 2 Objectiu 3 Objectiu 4,...</p> <p>Valor 1 Valor 2 Valor 3</p>

Procés:

Expressa les diferents etapes establertes i ritualitzades que es segueixen per dur a terme una pràctica moral.

Aquests es presenten formulats a partir de formes verbals. A més, els seus quadres s'uneixen a partir de sagetes.

Pot donar-se que en una pràctica aparegui explícitament una referència a una altra. Les referències poden ser de dos tipus: una connexió amb una part concreta d'un altre mapa o la integració total d'una altra pràctica després descrita. Creiem que ambdós casos els haurem de tenir en compte, ja que realitzen la idea de cultura moral com a sistema, un entramat de pràctiques. De totes maneres, el cas d'una pràctica inclosa dintre d'una altra caldrà assenyalar-lo visualment -enquadrada amb negreta-, advertint així que es tracta d'una pràctica en si mateixa que es pot analitzar a través d'un mapa conceptual propi.

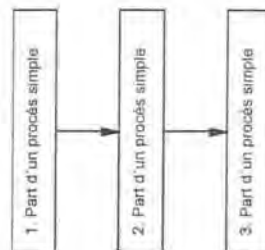
Podem diferenciar entre procés simple i procés complex.

Elements constituents d'una pràctica

Procés simple:

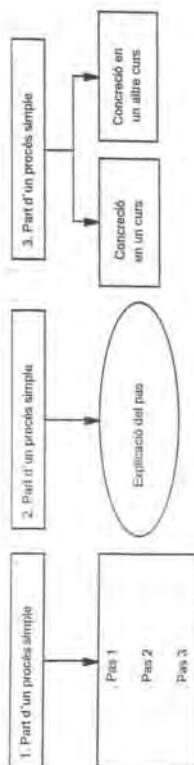
Apareix descrit a través dels seus diferents passos en forma vertical.

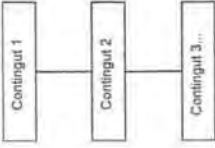
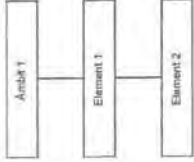

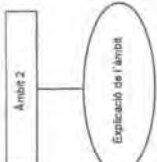
El nom de cadascun dels moments importants del procés s'acompanya d'una breu descripció al respecte.

Procés complex:

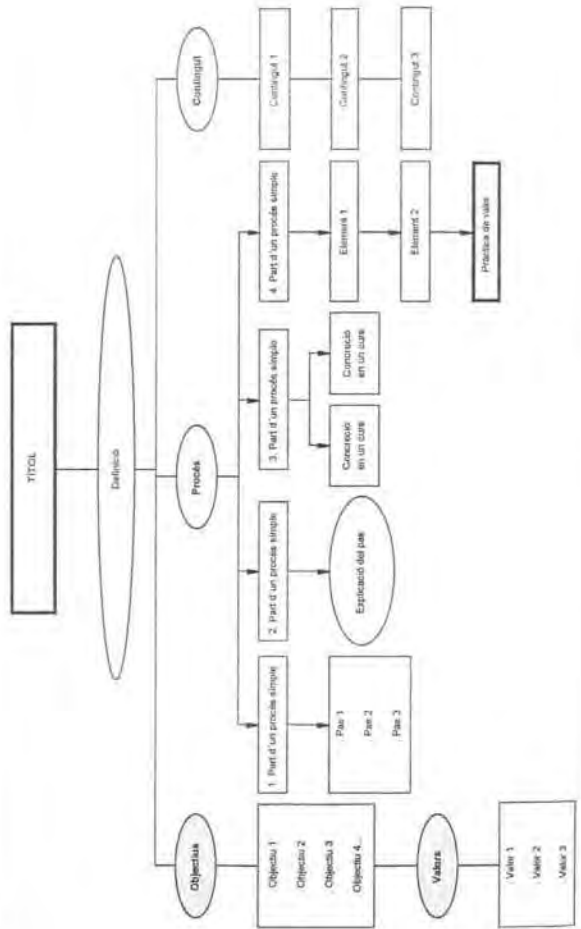
Apareix descrit en format horitzontal.

Cadascun dels seus passos contempla més informació que la seva simple definició. Aquest pot incloure: seqüències de passos, concrecions diverses en els diferents cursos i/o els elements que el componen, cadascun expressats gràficament seguint el format propi.

<p>Elements constituents d'una pràctica</p>	<p>Contingut: Conjunt de diferents temes, matèries o elements que inclou una pràctica moral en concret. Aquests es presenten formulats a través de substantius. A més, tal i com mostren les figures poden seguir un format diferent segons cada cas.</p> <p>A més, en alguns casos determinats, s'han introduït categories noves com poden ser les fasques, nuclis o àmbits de relació, participació, organització o treball que suposa una pràctica determinada -pràctiques de dispositiu. En tots aquests casos es segueix un mateix format que, tal i com indica la figura, pot incloure diferents elements o l'explicació dels mateixos.</p>	 	
--	---	---	---

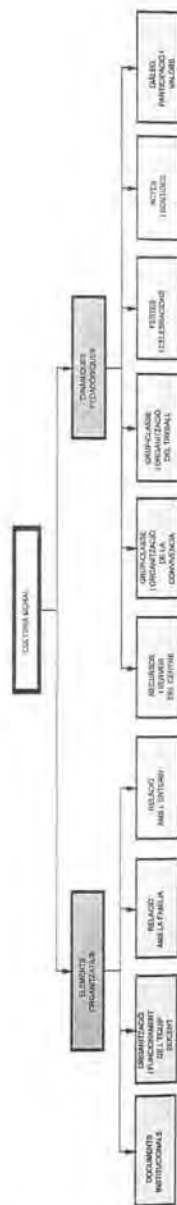
Mapa tipus

Criteri	Nom	Aspectes a tenir en compte per a la seva descripció
Tipus de mapes conceptuals	Mapes d'idees	<p>Ens referim als mapes conceptuals i les pràctiques morals que conformen el bloc dels documents institucionals.</p> <p>En aquest cas, cal explicar-los a través dels processos d'elaboració que els han fet possibles. D'aquesta manera, aconseguim acostar-nos a la idea de pràctica que defensem.</p>
	Mapes de dispositius	<p>Són aquells mapes conceptuals i pràctiques morals que conformen el bloc de recursos i serveis del centre.</p> <p>Donades les seves característiques, el format dels mapes és específic per a les pràctiques que conté aquest apartat. Així, en el mapa conceptual s'assenyalen les tasques, nuclis o àmbits d'intervenció que hi tenen lloc. En el mapa els diferents àmbits apareixen descrits de forma par·lela.</p> <p>A més, en aquest bloc -així com podria arribar a passar en altres casos-, de vegades cal unir algunes pràctiques que per si soles no tenen gaire sentit si és que des de l'escola no s'assenyala el contrari. Alguns exemples són el gimnàs i vestuaris o passadís, espais comuns i decoració.</p>
	Mapes d'aspectes organitzatius i pedagògics	<p>Aquestes són la majoria dels mapes conceptuals i per que aplega el mapa de conjunt de la cultura moral d'un centre.</p> <p>És important en cada cas assenyalar el procés que de forma ritualitzada permet dur a terme aquesta pràctica.</p> <p>En l'elaboració del mapa conceptual per a cadascuna d'aquestes es segueix un esquema establert que descrivim a continuació.</p>

Criteri	Blocs	Apartats
<p>Contingut de les pràctiques</p>	<p>Elements organitzatius:</p> <p>Pràctiques que, a nivell institucional, possibiliten les dinàmiques pedagògiques del següent bloc i reverteixen de forma indirecta en la formació dels i les alumnes.</p> <p>Dinàmiques pedagògiques:</p> <p>Pràctiques que tenen a veure de forma directa amb els i les alumnes, lligades a l'activitat pedagògica habitual del centre, tant a nivell individual, de petit grup, de grup-classe i d'escola.</p>	<p>Documents institucionals: Processos relatius a l'elaboració dels documents representatius del centre.</p> <p>Organització i funcionament de l'equip docent: Instàncies bàsiques com a trobades, reunions i processos de treball de l'equip de mestres del centre i altres elements d'interès pel desenvolupament de l'equip docent.</p> <p>Relació amb la família: Canals i vies que l'escola preveu per a la comunicació, relació i participació de la família en la vida, funcionament i gestió del centre.</p> <p>Relació amb l'entorn: Processos d'intercanvi i comunicació amb les principals entitats que envolten el centre.</p> <p>Recursos i serveis del centre: Espais, activitats i serveis que ofereix l'escola amb una clara funció pedagògica i es converteixen en escenaris d'experiències educatives pels i les alumnes.</p> <p>Organització del grup-classe i la convivència: Espais, moments i instruments que el grup-classe utilitza per organitzar la seva vida en comú.</p> <p>Organització del grup-classe i el treball: Mètodes i sistemes diversos d'organització del treball a l'aula.</p> <p>Festes i celebracions: Processos de celebració d'actes festius de caire tradicional que depenen directament del calendari.</p> <p>Actes i sortides: Altres tipus d'actes, sortides i celebracions que la institució organitza per treballar o homenatjar aspectes o moments específics que considera importants.</p> <p>Diàleg, participació i valors: Espais i moments específics que l'escola preveu per al treball dels valors amb els i les alumnes.</p>

Mapa de conjunt

3. Conclusions

En començar el capítol ens proposàvem l'objectiu de descriure la cultura moral dels centres educatius. És a dir, descriure les diferents pràctiques morals d'un centre, descriure el sistema que representa la cultura moral dels centres educatius i, finalment, sistematitzar un procediment de descripció que permetés replicar l'estudi en altres escoles. Després de revisar els aspectes metodològics utilitzats i els resultats als que hem arribat a través de la recerca, ens proposem analitzar les principals conclusions en relació a aquest objectiu.

Podem dir que el procés de recollida i descripció de la informació respecte la cultura moral té com a elements fonamentals les entrevistes i els mapes conceptuals. Ambdós tècniques han donat resposta als objectius de la recerca i, d'aquesta manera, s'han consolidat com a part del procediment de descripció de la cultura moral que proposem. En primer lloc, les entrevistes permeten aproximar-se a la realitat dels centres de manera global i amb una agilitat que no estaria a l'abast d'altres tècniques de la metodologia etnogràfica. D'altra banda, els mapes conceptuals fan possible la sistematització de grans quantitats d'informació, també li donen un format gràfic que permet pensar en altres usos per aquest material. En el procediment elaborat, ambdues tècniques permeten recollir informació respecte els principals elements d'una pràctica moral. Així, entrevistes, mapes conceptuals i la definició d'aquests elements són els aspectes que han possibilitat la descripció de les pràctiques morals.

Descriure la cultura moral d'un centre educatiu suposa la descripció de les diferents pràctiques que la conformen. També la seva classificació segons diversos blocs i apartats de contingut. Aquests són variats i van, des d'elements purament organitzatius com poden ser els documents institucionals o l'organització i funcionament de l'equip docent, fins a aspectes de caràcter més directament pedagògic com l'apartat de grup-classe i organització del treball o el de festes i celebracions. La descripció acurada i l'organització de les pràctiques que es duen a terme en una escola aporten una visió de conjunt de la cultura moral del centre com a sistema de pràctiques. La revisió de les descripcions elaborades en cadascun dels centres participants en la recerca permet també elaborar inventaris generals de pràctiques, analitzar diferents aplicacions d'una mateixa pràctica en diversos llocs i reconèixer el valor de les pràctiques dissenyades de manera inèdita pels propis centres.

En aquest punt de la recerca podem afirmar que el procés realitzat en cadascuna de les escoles ha fet possible la posada a punt d'un procediment i criteris per a descriure la cultura moral dels centres. Aquest permet la seva rèplica en altres institucions en un futur. El valor del procediment en si rau en que, tot i tractar-se d'un sistema estandarditzat, ofereix la possibilitat de dibuixar la particular manera de ser de cada centre. Creiem que aquesta és l'única manera de dur a terme la radiografia de la seva cultura.

Per tant, podem dir que l'objectiu de descriure la cultura moral dels centres educatius l'hem assolit a través de la descripció de les seves pràctiques morals, l'organització de les mateixes segons el seu contingut, així com també la sistematització d'un procediment que permeti reproduir l'estudi en un futur.

**VI. Descripció dels perfils de valors
dels centres educatius**

En el capítol anterior hem presentat un procediment per a la descripció de la cultura moral. En aquest cas, aprofundirem en el que hem anomenat perfils de valors dels centres educatius. El treball que hem realitzat en aquesta direcció ens situa encara en l'aproximació descriptiva de la cultura moral. Partim de la idea que el conjunt de pràctiques morals d'un centre dibuixa una proposta formativa concreta en cada cas. Per això, en aquest punt de la recerca ens hem plantejat l'objectiu de descriure els perfils de valors dels centres educatius. Continuant amb els estudis de cas ja iniciats, hem intentat determinar els valors que es posen en marxa en cadascuna de les pràctiques morals que realitza una escola. Valors que queden cristal·litzats en accions concretes en les que participen directament els membres de la institució. També hem mirat de retornar una imatge de conjunt que permeti entendre la seva proposta formativa.

La descripció dels perfils de valors de la cultura moral dels centres educatius l'hem desenvolupat a través de tres tasques diferenciades. La primera ha suposat *la constatació de la cristal·lització de valors a través de les diferents pràctiques educatives*. L'anàlisi acurat de cadascuna de les pràctiques ha fet possible comprovar com aquestes permeten la participació i vivència directa dels valors per part dels membres de la institució. Hem treballat per posar de relleu com les pràctiques morals encarnen valors a través d'accions concretes. La segona tasca ha estat *la descripció dels perfils de valors dels centres educatius*. La seva elaboració ha d'aportar-nos una visió de conjunt del projecte formatiu d'un centre. Determinar els valors que hi ha en el fons de cada pràctica, fer-ne el recompte total i donar-li forma gràfica permet tenir una imatge global de la proposta educativa de l'escola. En tercer lloc, i tal i com passava en el capítol anterior, hem treballat en *la sistematització d'un procediment de descripció de perfils de valors*. És a dir, la posada en marxa d'un sistema que permeti

replicar l'estudi en altres centres. Finalment, *la definició de valors de manera teòrica i pràctica* atorga una visió menys difosa dels valors a la que estem acostumats. A part de la definició sobre el sentit i essència de cadascun dels valors, s'apunten també els aspectes pràctics i accions concretes a través de les que aquests són viscuts en el si de les institucions educatives.

En les pàgines següents aprofundirem en els aspectes metodològics, resultats i conclusions que ha suposat la formulació d'aquest tercer objectiu de la recerca, la descripció de perfils de valors dels centres educatius.

1. Aspectes metodològics

Dintre del capítol destinat a la descripció de perfils dels valors, hem intentat aprofundir en quins són i com cristal·litzen els valors en les pràctiques prèviament descrites en cadascun dels centres educatius. A continuació, presentem els aspectes fonamentals d'aquest punt de la recerca. Exposem les diferents fases de treball que ha suposat: el procés d'atribució de valors i descripció d'indicadors, el tractament i presentació de les dades i, finalment, la definició dels valors detectats al llarg de la investigació en el conjunt dels centres analitzats.

1.1. Procés d'atribució de valors i descripció d'indicadors

El primer dels passos en la descripció de perfils de valors dels centres educatius ha estat el procés d'atribució de valors i descripció d'indicadors. Tal i com veurem a continuació, aquest procés ha suposat diferents moments en l'assignació dels valors de cadascuna de les pràctiques prèviament descrites i dels indicadors que els cristal·litzen.

Assignació de valors a les pràctiques morals

Des de l'àmbit de l'educació moral, l'objectiu de descriure pràctiques morals ha determinat un estudi preocupat, particularment, per descobrir i analitzar de quina forma cristal·litzen els valors en la manera de fer d'un centre, en la seva cultura moral.

En aquesta direcció, durant el procés de descripció de les pràctiques hem demanat a les persones entrevistades l'esforç explícit d'atribuir d'un mínim d'un a un màxim de quatre valors per cadascuna de les pràctiques. Per tant, part de les entrevistes han anat dirigides a atribuir trets valoratius a cadascuna de les pràctiques del centre. En aquest procés ha estat necessària una intervenció activa de l'entrevistadora que procurava garantir que la tria de valors respongués veritablement a la realitat de la pràctica descrita. El procés d'atribució de valors suposa la tria d'aquells valors prioritaris en cada cas, els que de manera més clara i determinant representen cada pràctica. Es tracta d'omplir el quadre destinat als valors en el mapa conceptual de cadascuna de les pràctiques educatives, tal i com es presenta en el següent exemple.

Com tota tria, aquesta suposa un procés en el que s'escullen algunes opcions en detriment d'altres que, sense deixar d'ésser considerades importants, no resulten ser les més característiques. Considerem que una pràctica pot encarnar múltiples valors en si mateixa, el procés de tria implica reconèixer i destacar-ne els més importants. A través de l'estudi, s'obté una imatge cada vegada més fidedigne del tipus d'educació que s'ofereix des del centre.

El resultat d'aquesta part del procés ha estat la completa definició de les pràctiques morals a través dels mapes conceptuals iniciats en la fase anterior. Els requadres referits als valors quedaven així completats amb un dels seus principals elements definitoris, els valors que encarna i cristal·litza cada pràctica. Val a dir però, que els valors assignats a les pràctiques sempre han estat de caire positiu i, en cap cas, s'han contemplat els anomenats contravalors. Aquest fet posa de relleu la intenció de la recerca a l'hora de destacar els elements valuosos de les pràctiques dels centres. De la mateixa manera, s'apunta una de les limitacions de l'estudi.

Elaboració d'una llista per determinar valors

Al llarg del procés de descripció de les pràctiques morals ens hem anat fet conscients de la complexitat de la tasca i de la necessitat d'unificar criteris. Pensàvem que calia dotar a tots els participants en la recerca de les mateixes possibilitats davant l'exercici d'atribució i justificació dels valors escollits per cadascuna de les pràctiques. Calia també garantir el maneig d'un ampli nombre de valors alhora de fer la tria, sinó era així semblava relativament senzill que aquesta resultés esbiaixada o incompleta. Per això, vam considerar que el més adient era aportar, en tots aquells casos en els que fos necessari, un document d'ajuda que agilités la tasca de determinar valors. En definitiva, un document que fes possible tenir al cap diferents tipus de valors i afavorir un procés d'intercanvi i ajustament de contingut en relació a cada valor.

LLISTA PER AJUDAR A DETERMINAR						
Acollida	Bondat Amabilitat Afabilitat	Compensació de desigualtats Compensació de coneixements	Corresponsabilitat	Fidelitat	Lleialtat	Seg. en un mateix Fermesa Aplom
Afecte Amor Estima	Calidesa Sensibilitat Sensitivitat Tendresa	Complicitat	Creativitat	Formació Desenvolupament professional Innovació educativa	Lleure Oci	
Altruisme		Comprensió	Democràcia		Neutralitat Imparcialitat Objectivitat	Sentit atorgat a la tasca docent
Amistat Germanor Fraternitat Companyonia	Canvi social	Compromís Implicació	Diferència Discrepància Desigualtat	Globalitat	Obertura Transparència	Sentit crític Esperit crític
	Civisme Ciutadania	Coneixement Saber Intel·ligència Saviesa Erudició Judici	Dignitat Honor Honra	Gratitud	Pau Tranquil·litat	Servei
Atenció	Coherència		Drets Humans	Harmonia		
Austeritat	Cohesió	Confessionalitat	Ecologia Respecte per la natura Regulació del consum de material Estima per la natura	Honradesa	Identitat Patriotisme Nacionalisme	Sinceritat Franquesa Honestedat
Autenticitat	Cooperació Col·laboració Treball en grup Treball en equip Ajuda Suport	Confiança Fe Convenciment		Idoneïtat Equilibri Estabilitat Uniformitat Equivalència	Previsió de tasques	Solidaritat
Autoconeixement		Consens		Il·lusió	Prudència Sensatesa	Sostenibilitat
Autoestima	Collectivitat Be comú Sentiment de pertinença al grup Sentit del grup	Constància		Informació	Qualitat de vida	Tradicció Costum
Autonomia Llibertat Independència.	Autoestima col·lectiva Corporació	Convivència	Empatia	Investigació	Realisme	Treball Esforç
Autorregulació Autocontrol Força de voluntat Voluntat		Coordinació	Felicitat Joia Goig	Justícia Equitat Equanimitat	Respecte als altres Respecte mutu	Tolerància Transigència Condescendència
Bellesa		Coratge Valentia		Lideratge	Responsabilitat Sentit del deure	Transcendència
					Salut	Vida
					Satisfacció	

D'aquesta manera, vam procedir a l'elaboració d'una llista per ajudar a determinar valors que, sense ser exhaustiva, resultés prou àmplia per dur a terme la tasca d'assignació amb el màxim rigor. Ens referim al llistat de substantius que indicaven diferents tipus de valors -o elements afins- que poguessin ésser atribuïts a les pràctiques educatives prèviament descrites. Per fer-ho, vam utilitzar fonts que ens eren pròximes, alguns intents per enumerar importants conjunts de valors.¹ Posteriorment, aquest llistat va ser completat a través de la recerca amb diversos diccionaris de sinònims i famílies de conceptes. Per finalitzar, vam fer un esforç per englobar diferents valors que, pel contingut, semblaven propers tot i reconèixer-ne matisos.

La llista per determinar valors ha estat un document present en les entrevistes destinades a assignar valors i indicadors a les pràctiques educatives i ha anat evolucionant al llarg d'aquestes. Al llarg de la recerca, ha permès garantir que tots

¹ FLORENTINO, B.: "La formación del profesorado en educación en valores en la R. Dominicana", 2001 (tesi doctoral); MARTÍN, X.; PADRÓS, M.; PUIG, J. M. i TRILLA, J.: *JOCSI. Jocs i Simulacions*, 2002 (document sense publicar) i BUNES, M. (et. al.): *Los valores en la LOGSE: un análisis de documentos a través de la metodología Hall-Tonna*. Bilbao, Universidad de Deusto, 1993.

partiem de la mateixa matriu i el mateix vocabulari alhora de referir-se als valors. No hem d'entendre però que aquest fos un element totalment decisiu, no volíem que pogués desvirtuar la veritable vivència dels valors al centre per part dels seus professionals. El llistat ha de ser concebut com un document de consulta i ajuda en aquells casos que facilita el procés d'assignació de valors. En cap cas, hauria d'arribar a convertir-se en quelcom que confongués o falsegés les possibles respostes del centre. Per això, el llistat ha estat present en aquells casos en els que realment es va considerar necessari i, en tot cas, sempre respectant com a prioritària la visió descrita des del centre.

Descripció d'indicadors de valors

En aquest punt de la recerca, preteníem avançar en la descripció dels indicadors dels valors que s'havien assignat a cadascuna de les pràctiques morals del centre. Si en un principi, eren les persones entrevistades les que s'havien encarregat d'assignar-los, en aquesta ocasió alguns centres van decidir ampliar la revisió i realitzar-la en equip. En alguns casos, la revisió va incloure la participació dels coordinadors de cicle o altres professionals que en aquell moment es va considerar que podien aportar informació rellevant. Aquest procés ha posat en marxa estratègies i elements de discussió i reflexió conjunta que considerem formen part del propi procés d'avaluació interna del centre. En aquesta ocasió, també es va comptar amb el llistat per determinar valors que s'havia elaborat de forma paral·lela i que, en ocasions, va servir per matisar, modificar i definir els valors que s'anaven atribuint a cadascuna de les pràctiques.

En aquest procés de revisió es pretenia fer patents els aspectes procedimentals i, a ser possible, visibles en la pròpia descripció del mapa conceptual, a través de les quals s'encarnen els valors escollits. Es tractava d'assenyalar les conductes, comportaments i maneres de fer del centre que cristal·litzen els valors atribuïts a les pràctiques. En aquest procés d'operativització dels valors ha estat important que ningú dels presents a l'entrevista sentís dubtes de per què s'estava emfatitzant en un valor determinat. L'assignació de valors va anar convertint-se en una mena de pacte que, per la via del consens, havia de deixar a totes les parts satisfetes. Per part dels professionals del centre, havien d'aconseguir veure reflectida la realitat del propi centre el més fidedignament possible. No es tractava que des del centre es dibuixés

l'escola imaginada o somniada; el que preteníem era que els seus professionals detectessin quins eren els valors predominants en la seva pràctica educativa. Per part nostra, no ens conformàvem amb la paraula, d'alguna manera havíem de comprovar quines eren les conductes, comportaments o maneres de procedir concretes que en la vida del centre encarnen els valors assignats.

En acabar aquest darrer procés de treball conjunt, el que teníem davant era un joc de mapes acuradament revisat, analitzat i modificat, sobretot pel que fa als valors atribuïts a cadascuna de les pràctiques. També la descripció dels indicadors dels valors de cadascuna de les pràctiques en el propi centre. A mode d'exemple, a continuació adjuntem els indicadors dels valors de la pràctica "Els primers dies del curs".

Transparència

- Mostrar obertament la manera de funcionar en el centre a les famílies i alumnes i pensar espais determinats per fer-ho, informar-les. Explicar la línia de l'escola tal com és. Aquest és un dret de les famílies
- Mostrar-se clars i directes des de l'inici. Que la informació que es doni a les famílies sigui clara
- Intentar no determinar les seves decisions
- No amagar informació als usuaris que la requereixin. Temes no resolts també. Informar honradament

Acollida

- Tenir previstes instàncies per rebre a les famílies interessades en el centre
- Respondre a les possibles qüestions que es plantegin
- Estar atents a que el procés d'entrada i adaptació d'alumnes i famílies a l'escola sigui el més agradable possible per a tots
- Mantenir una actitud d'escolta amb les famílies. Cal tenir clar què volen saber
- Tranquil·litzar i ajudar en el procés d'entrada al centre

Coordinació

- També implicar a les famílies en el treball que es duu a terme en el centre i en la seva línia educativa. Buscar punts en comú i aprofundir en aquests
- Treballar conjuntament per fer possible una mateixa línia d'escola

1.2. Tractament i presentació de les dades

Recompte de valors del centre

A partir d'aquí, l'objectiu ha estat treballar amb les dades recopilades i elaborar una imatge del perfil de valors del centre que es pogués representar gràficament. Aquesta tasca passa, en primer lloc, per fer un recompte dels diferents valors assignats a les pràctiques educatives de cadascun dels centres. És a dir, un recompte acurat de les vegades que apareix cada valor en el conjunt de mapes conceptuals que recollien la cultura moral dels centres. Aquest aconsegeix posar de manifest la concentració d'alguns valors en la imatge de cada escola i la desaparició d'alguns altres.

A part del recompte a nivell general, també ha estat necessari fer un recompte de valors tenint en compte la distribució de pràctiques en els dos grans blocs de contingut de la cultura moral, el d'elements organitzatius i el de dinàmiques pedagògiques. A priori, detectàvem resultats prou diferents com per contemplar ambdós blocs de manera separada.

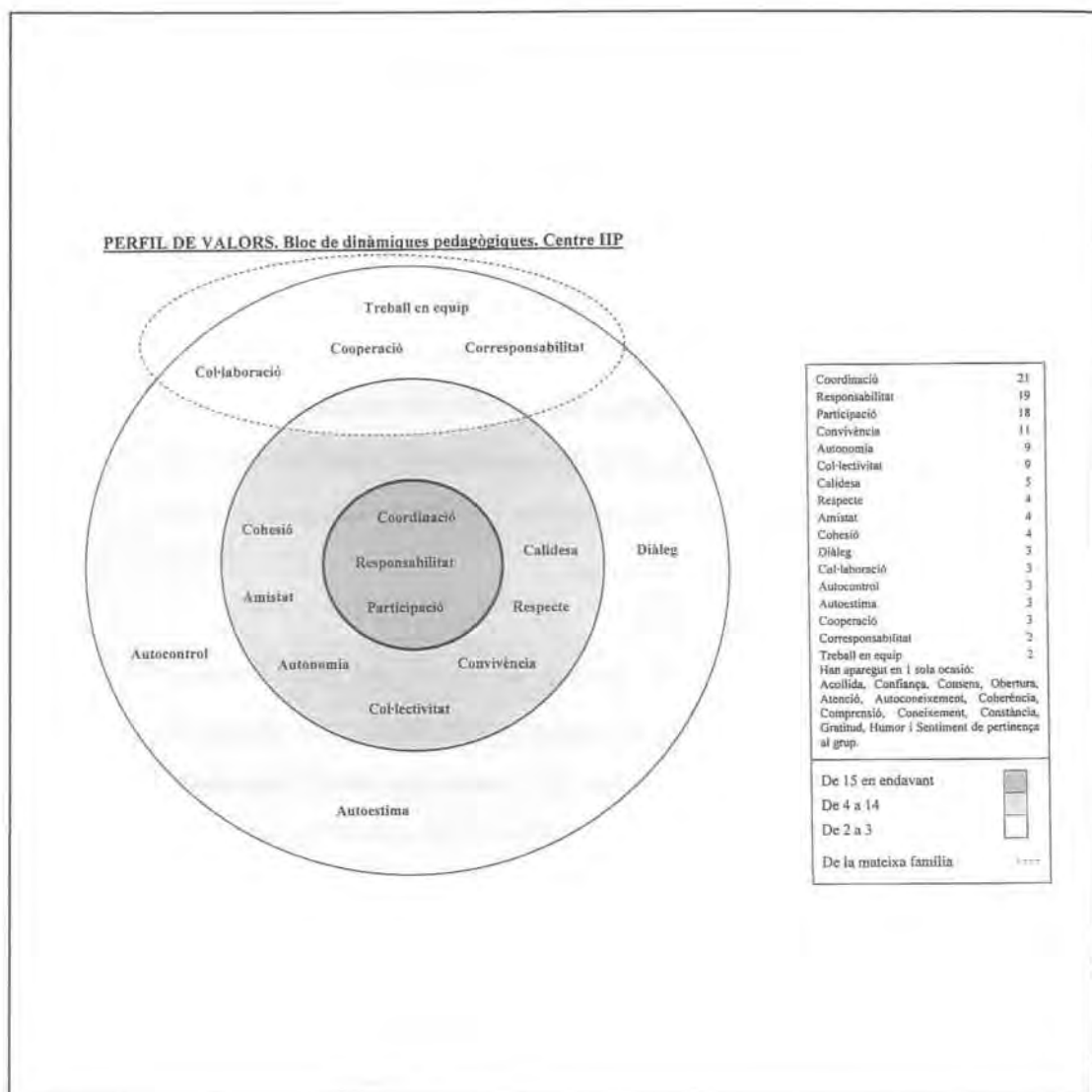
En definitiva, aquest pas de la recerca ha servit per tenir comptabilitzats de manera precisa el nombre de vegades que apareix cada valor en el conjunt de la cultura moral d'un centre determinat, així com també la seva aparició en cadascun dels blocs de contingut.

Elaboració dels gràfics de perfils de valors

Des del primer moment hem considerat que els números resultants del recompte de valors no ajuden a fer-se una imatge prou clara de la incidència dels diferents valors en la cultura del centre. Per això ens vam plantejar trobar una manera que reflectís les concentracions de valors, també les possibles agrupacions segons la seva proximitat i, en definitiva, el perfil de valors del centre.

Hem optat per un tipus de gràfic que permet representar visualment la incidència dels valors en el centre de més a menys representatius, així com també les agrupacions pertinents. Ens referim a un tipus de gràfic concèntric en el que els valors més repetits apareixen en el nucli del cercle i ombrejats amb un color més fosc. Mentre, la resta de valors, apareixen al seu voltant de més pròxims a més llunyans i amb una gradació de color segons la seva incidència en el conjunt de la cultura moral del centre. A més,

hem encerclat sota una línia discontinua els valors que, pel seu contingut, resulten significativament pròxims.

A més del pertinent recompte de valors hem elaborat els gràfics concèntrics relatius a cadascun dels centres. D'una banda, un gràfic per cada bloc de contingut -el d'elements organitzatius i el de dinàmiques pedagògiques-, així com també un a nivell general. En tots ells apareixen representats els valors que han estat assignats a les pràctiques morals prèviament descrites. Els únics que hem decidit desestimar en la representació gràfica han estat aquells valors que han aparegut una única vegada i no resulten prou significatius en el conjunt de l'estudi.

El sistema dels gràfics concèntrics per a la representació de perfils de valor en cadascun dels centres ha permès pensar en la possibilitat d'extreure elements d'anàlisi a nivell general. És per això que, s'han elaborat també els gràfics i perfils de valor síntesi dels set estudis de cas. Aquests ofereixen una visió de conjunt i permeten extreure algunes conclusions sobre els principals valors analitzats al llarg de la investigació.

Presentació de les dades als centres

En aquesta segona part de la recerca ens han mogut principalment dos motius. D'una banda, constatar i analitzar de quina manera els valors es cristal·litzen en les conductes i comportaments que al llarg del temps s'han institucionalitzat en un centre educatiu. D'altra banda, retornar al centre una imatge sobre el seu perfil de valors, una fotografia que permeti als seus professionals prendre consciència, revisar i iniciar processos d'avaluació interna al centre.

El primer motiu queda resolt a través de la descripció d'indicadors de valors que hem realitzat en la fase anterior. En relació al segon motiu vam decidir elaborar un informe de retorn al centre sobre el seu propi perfil de valors. Aquest inclou el recompte de valors que prèviament havíem dut a terme, els gràfics concèntrics resultants i algunes interpretacions que obren línies per repensar la pràctica educativa del centre. L'informe representa doncs una eina per a la reflexió en possibles i futurs processos d'avaluació interna. En tot cas, aquest sempre ha estat un document de retorn al centre, primer comentat amb la seva direcció i, després obert a la resta de claustre.

1.3. Definició de valors

Unificació i organització dels indicadors de valor dels diferents centres

Paral·lelament al procés de retorn dels perfils de valor als centres, vam començar a treballar en la definició dels valors apareguts a través de l'estudi. Després de constatar les conductes que cristal·litzen els valors en cadascun dels centres educatius analitzats per separat, resulta interessant unificar els diferents treballs.

La idea ha estat avançar cap a definicions úniques de valors que inclouen els indicadors i elements pràctics que hem detectat a través dels diferents estudis de cas. Per tant, el primer pas en aquest sentit ha estat unir i donar forma als indicadors dels valors atorgats des dels diferents centres. De nou però, també hem decidit diferenciar entre els indicadors dels valors referits a cadascun dels blocs de contingut de la cultura moral. Fins i tot en aquest nivell les diferències són suficientment significatives com per ser tingudes en compte per separat.

En base a la llista per determinar valors prèviament elaborada, hem revisat i modificat les possibles agrupacions de valors segons la proximitat del seu contingut. En algunes ocasions, els mateixos indicadors serveixen per designar diferents valors.

Al finalitzar aquest procés, hem obtingut un únic llistat que recull els diferents valors assignats en el conjunt de centres, cadascun d'ells amb tots els indicadors que al llarg de la recerca han servit per explicar-lo. A més, els valors que així ho requereixen estan agrupats amb altres que li són pròxims a nivell de contingut.

Elaboració d'una definició global de cada valor

Per tal de completar el material recopilat a través dels indicadors, hem considerat interessant elaborar una definició comuna sobre cadascun dels valors. Aquesta ha de recollir les principals accepcions amb les que s'ha utilitzat al llarg de l'estudi i donar una imatge el màxim de completa de cada valor.

En aquest punt, ha resultat interessant revisar diverses fonts bibliogràfiques. Algunes d'aquestes han estat diccionaris diversos i d'altres publicacions específiques respecte alguns dels temes. Amb la informació extreta, hem elaborat una definició teòrica de cadascun dels valors.

Finalment, i per tal d'insistir en la idea que els valors es cristal·litzen en maneres de fer concretes, a la definició de cada valor s'han inclòs algunes pràctiques en les que queden representats. Ens referim a les pràctiques que, majoritàriament i a través dels diferents centres, se li ha atribuït un mateix valor.

D'aquesta manera, per cadascun dels valors detectats a través dels diferents estudis de cas hem elaborat una fitxa com la que reproduïm en el següent quadre.

Valor

Valors pròxims:

Definició

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

2. Resultats: els valors en les pràctiques morals

Revisats els aspectes metodològics del segon objectiu pràctic de la recerca -la descripció de perfils de valors dels centres educatius-, a continuació passem a presentar-ne els principals resultats. Els hem dividit en tres blocs: els perfils de valor dels diferents centres educatius, el perfil general de valors obtingut com a síntesi de la informació recopilada a través dels diversos estudis de cas i les definicions de valors.

2.1. Perfils de valor de cada centre

En les pàgines següents, adjuntem els perfils de valor de cadascun dels centres. Aquests inclouen el conjunt de dades i representacions obtingudes a través del procés d'atribució de valors i descripció d'indicadors. Els perfils suposen un sistema de representació dels valors predominants en la pràctica educativa dels centres, una nova fotografia de la seva manera de ser i un element de retorn que complementa el joc de mapes conceptuals prèviament realitzat.

Els perfils de valor de cada centre consten de tres parts diferenciades. En primer lloc, apareix el recompte de valors de la cultura moral. Recordem que aquesta es subdivideix en dos grans blocs, els elements organitzatius i les dinàmiques pedagògiques. Creiem que ambdós blocs són substancialment diferents com per analitzar-ne les dades per separat. També però, apareix el recompte total de valors en

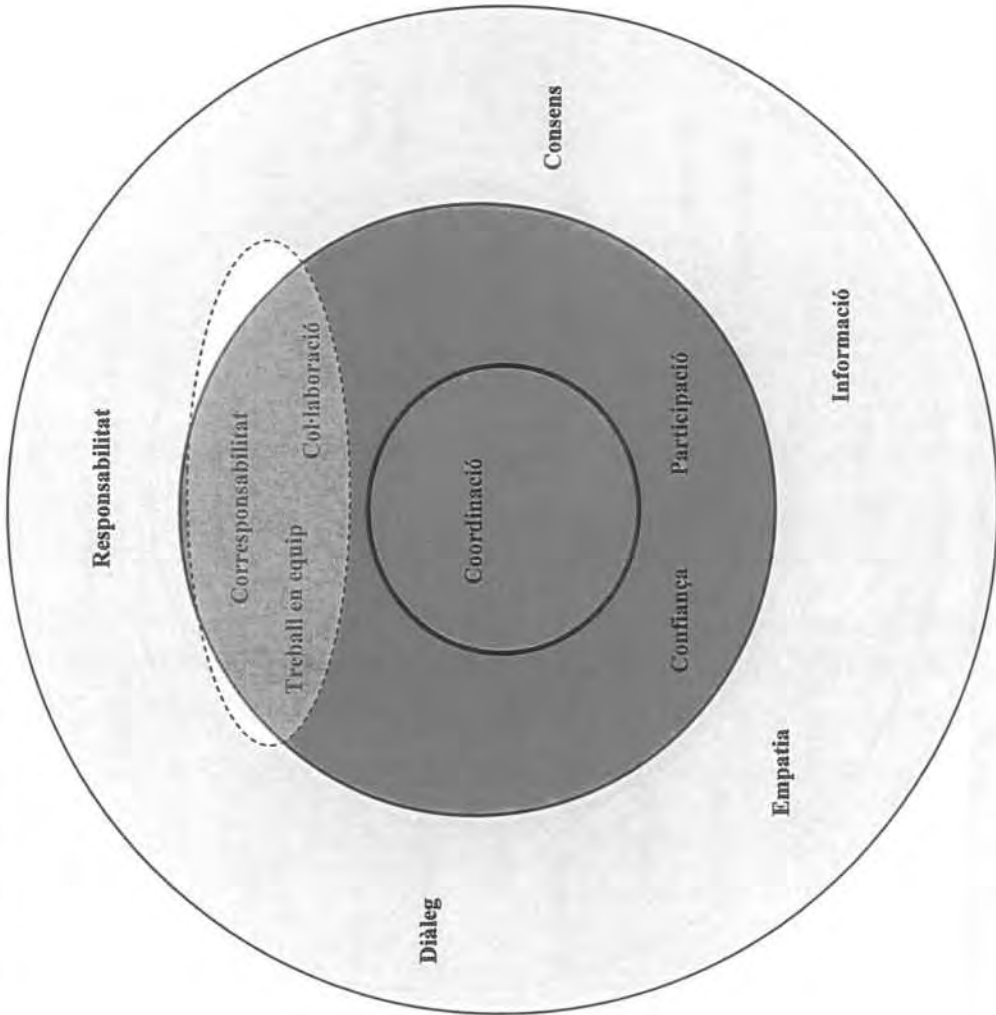
el conjunt de la cultura moral. En tots tres casos, el recompte indica el nombre total de pràctiques descrites al llarg de l'estudi en el centre per tal d'ajudar a interpretar la incidència de cadascun dels valors. En segon lloc, s'inclouen dels gràfics concèntrics que dibuixen els resultats presentats en el recompte de valors. Els gràfics permeten distingir de més -al centre- a menys -cap a l'exterior- la situació dels valors en cada centre en concret. En darrer lloc, també aporten una primera aproximació i interpretació dels resultats obtinguts, un nou material a tenir en compte alhora d'engegar processos d'avaluació interna en el centre. Davant dels perfils de valors dels diversos centres, també hem extret alguns elements diferencials i conclusions que creiem mereixen ser comentades. Finalment, adjuntem els criteris per a la descripció de perfils del valors dels centres.

Perfil de valors del centre IP

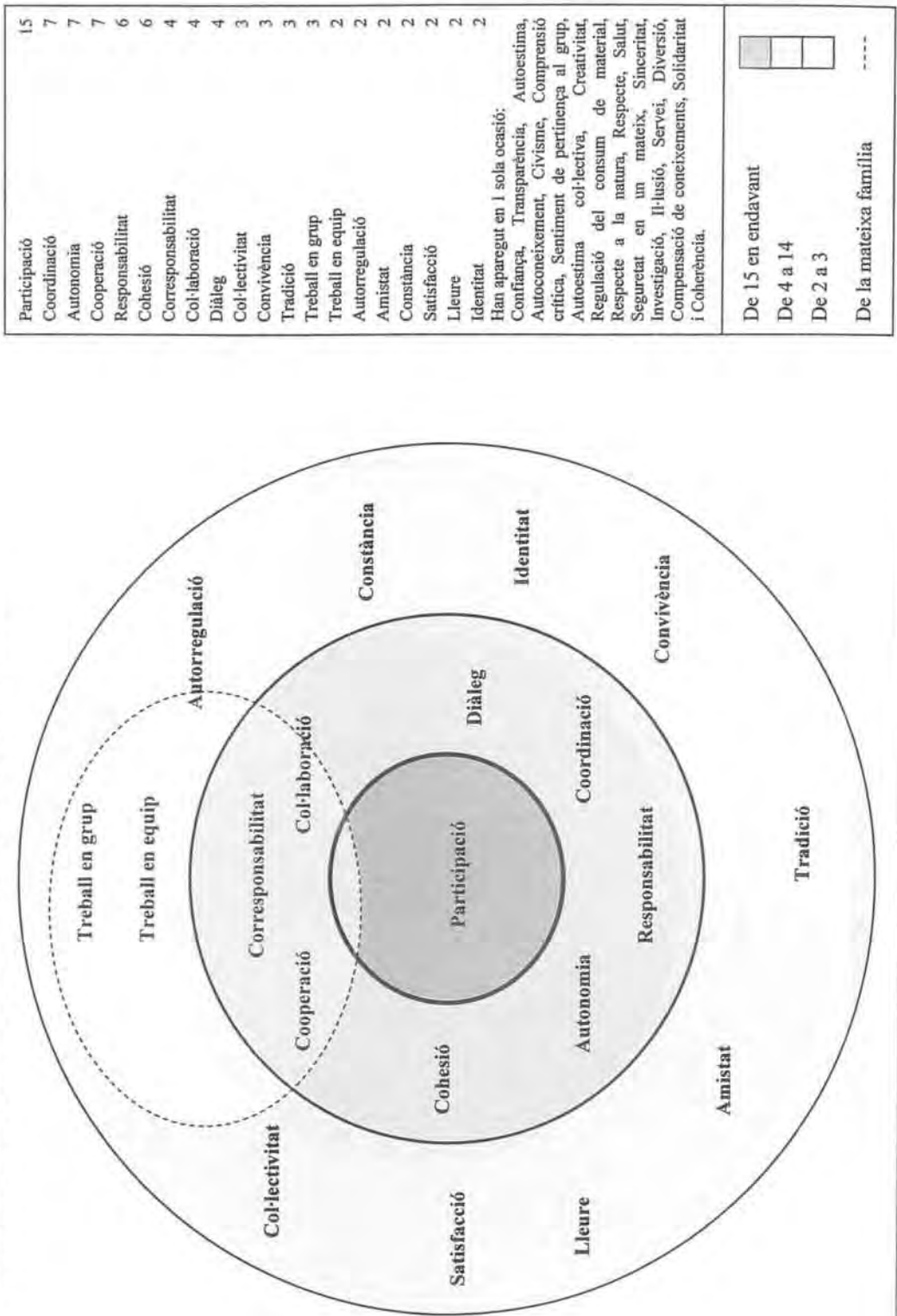
VALORS	ELEMENTS ORGANITZATIUS	DINÀMIQUES PEDAGÒGIQUES	GENERAL CULTURA MORAL
	Nº de pràctiques: 36	Nº de pràctiques: 42	Nº de pràctiques: 78
Participació	12	15	27
Coordinació	16	7	23
Corresponsabilitat	12	4	16
Treball en equip	8	2	10
Col·laboració	5	4	9
Responsabilitat	2	6	8
Cooperació	1	7	8
Autonomia		7	7
Diàleg	2	4	6
Cohesió		6	6
Confiança	4	1	5
Treball en grup		3	3
Autorregulació	1	2	3
Col·lectivitat		3	3
Convivència		3	3
Tradició		3	3
Consens	2		2
Empatia	2		2
Compromís	1	1	2
Amistat		2	2
Constància		2	2
Satisfacció		2	2
Lleure		2	2
Identitat		2	2
Informació	1		1
Coneixement	1		1
Sentit crític	1		1
Comprensió	1		1
Transparència	1		1
S. atorgat tasca docent	1		1
Previsió de tasques	1		1
D. professional	1		1
Lideratge	1		1
C. de desigualtats	1		1
Autoconeixement		1	1
Autoestima		1	1
Civisme		1	1
Comprensió crítica		1	1
S. pertinença grup		1	1
Autoestima col·lectiva		1	1
Creativitat		1	1

R. consum material		1	1
Respecte a la natura		1	1
Respecte		1	1
Salut		1	1
Seg. en un mateix		1	1
Sinceritat		1	1
Investigació		1	1
Il·lusió		1	1
Servei		1	1
Diversió		1	1
C. de coneixements		1	1
Solidaritat		1	1
Coherència		1	1

PERFIL DE VALORS. Bloc d'elements organitzatius. Centre IP

PERFIL DE VALORS. Bloc de dinàmiques pedagògiques. Centre IP

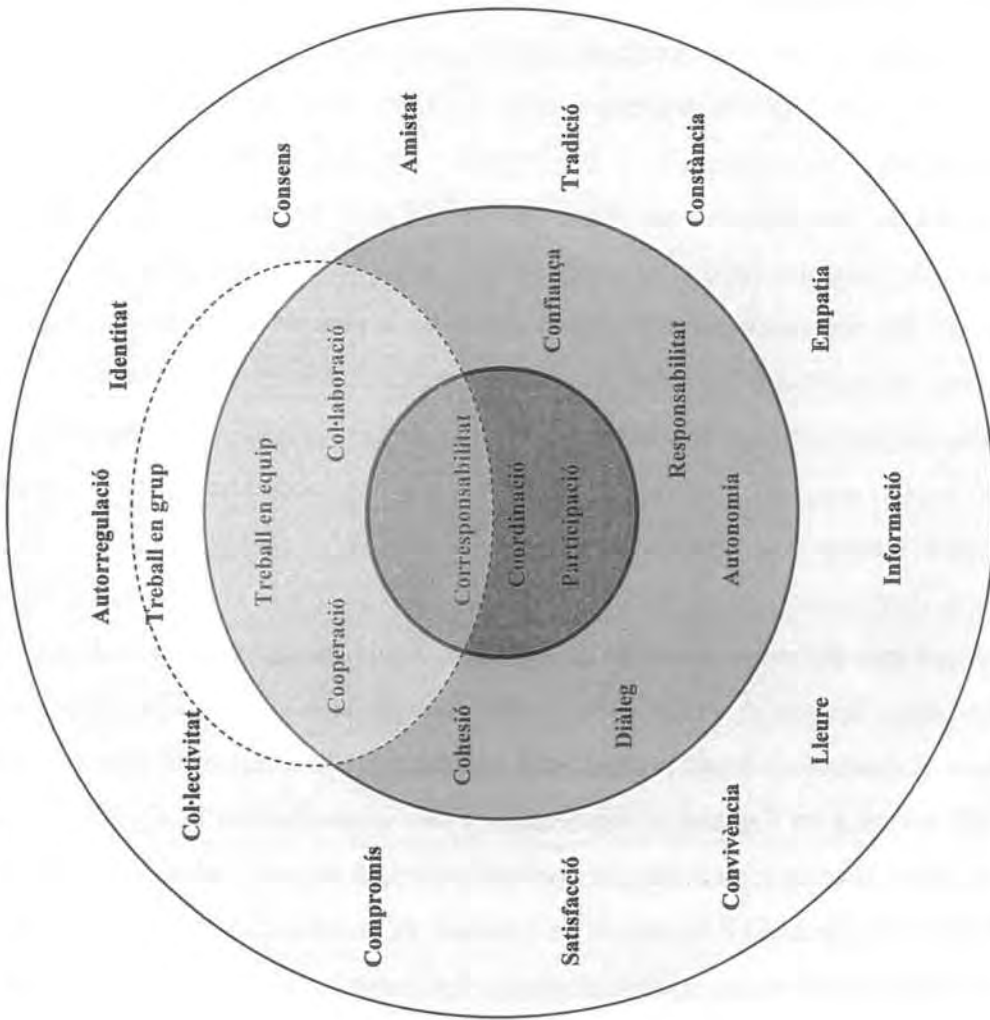

Participació	15
Coordinació	7
Autonomia	7
Cooperació	7
Responsabilitat	6
Cohesió	6
Corresponsabilitat	4
Col·laboració	4
Diàleg	4
Col·lectivitat	3
Convivència	3
Tradició	3
Treball en grup	3
Treball en equip	2
Autoregulació	2
Amistat	2
Constància	2
Satisfacció	2
Lleure	2
Identitat	2

Han aparegut en 1 sola ocasió:
 Confiança, Transparència, Autoestima, Autoconeixement, Civisme, Comprensió crítica, Sentiment de pertinença al grup, Autoestima col·lectiva, Creativitat, Regulació del consum de material, Respecte a la natura, Respecte, Salut, Seguretat en un mateix, Sinceritat, Investigació, Il·lusió, Servei, Diversió, Compensació de coneixements, Solidaritat i Coherència.

De 15 en endavant
 De 4 a 14
 De 2 a 3
 De la mateixa família

PERFIL DE VALORS. General. Centre IP

Participació	27
Coordinació	23
Corresponsabilitat	16
Treball en equip	10
Col·laboració	9
Responsabilitat	8
Cooperació	8
Autonomia	7
Diàleg	6
Cohesió	6
Confiança	5
Autorregulació	3
Col·lectivitat	3
Convivència	3
Tradició	3
Treball en grup	3
Consens	2
Empatia	2
Informació	2
Compromís	2
Amistat	2
Constància	2
Satisfacció	2
Lleure	2
Identitat	2

De 15 en endavant

De 4 a 14

De 2 a 3

De la mateixa família

A nivell general, del perfil de valors del centre IP cal destacar l'alt nivell que prenen els valors de coordinació i participació, que apareixen sempre en primer lloc. En el bloc d'elements organitzatius destaca substancialment el valor de la coordinació. Juntament amb els de corresponsabilitat, treball en equip i col·laboració, posa de relleu el tipus de treball que duen a terme els professionals del centre, així com també la resta de sectors de la comunitat educativa. També cal assenyalar un conjunt de valors que tenen a veure amb el tipus de relació que es vol establir amb les famílies. Ens referim a valors com la participació, la confiança, el diàleg i la informació, que mostren la importància atorgada al manteniment d'una intensa relació amb aquestes.

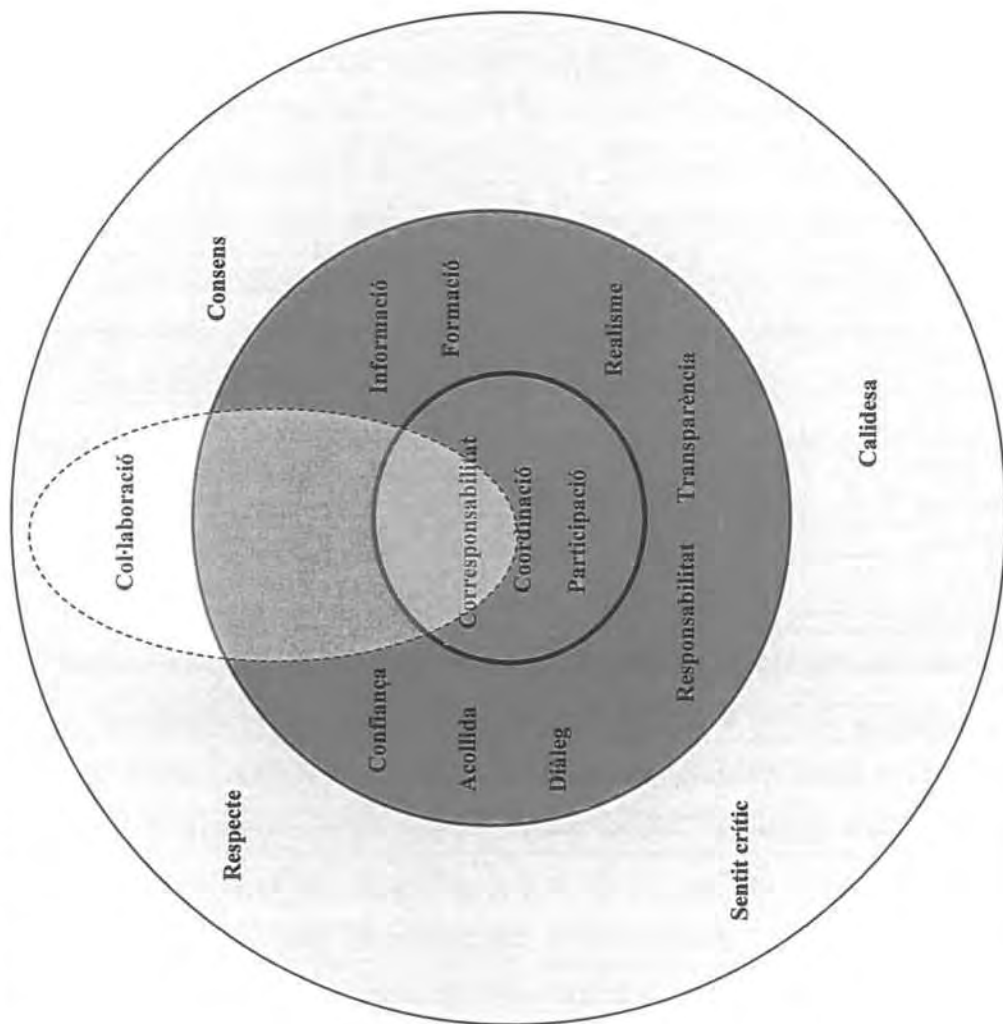
Mentre, en el bloc de dinàmiques pedagògiques destaca de manera prioritària el valor de la participació. Es subratlla així la quantitat d'espais i moments dintre de la dinàmica del centre en els que es preveu que els i les alumnes participin de manera activa organitzant, prenent decisions i portant a la pràctica activitats diverses. A més de la participació, també apareixen com a valors força destacats, l'autonomia, la responsabilitat, la cooperació i la cohesió. Els dos primers, l'autonomia i la responsabilitat assenyalen una línia de treball que promou el desenvolupament autònom de l'alumnat, així com també la seva implicació directa en el dia a dia de la institució. Els dos valors següents, la cooperació i la cohesió, subratllen la importància del treball en equip dels i les alumnes, la seva implicació en projectes i tasques comuns i la idea de grup com un dels altres valors a destacar. Aquests es converteixen en dos grans nuclis que, tot i semblar contradictoris, es complementen i afavoreixen l'educació integral dels i les alumnes

En darrer lloc, creiem destacable la introducció d'una gran quantitat de valors propis per part del centre a través de l'estudi. D'una banda, en el bloc dels elements organitzatius, apareixen valors com el sentit atorgat a la tasca docent, la previsió de tasques, el desenvolupament professional, el lideratge i la compensació de desigualtats, tots ells inclosos en l'apartat d'organització i funcionament de l'equip docent. D'altra banda, en el bloc de les dinàmiques pedagògiques, destaquen valors singulars com la satisfacció, la regulació del consum de material, la investigació, la il·lusió i la diversió que, d'alguna manera, assenyalen elements directament relacionats amb la vivència de l'activitat en el centre per part dels seus membres.

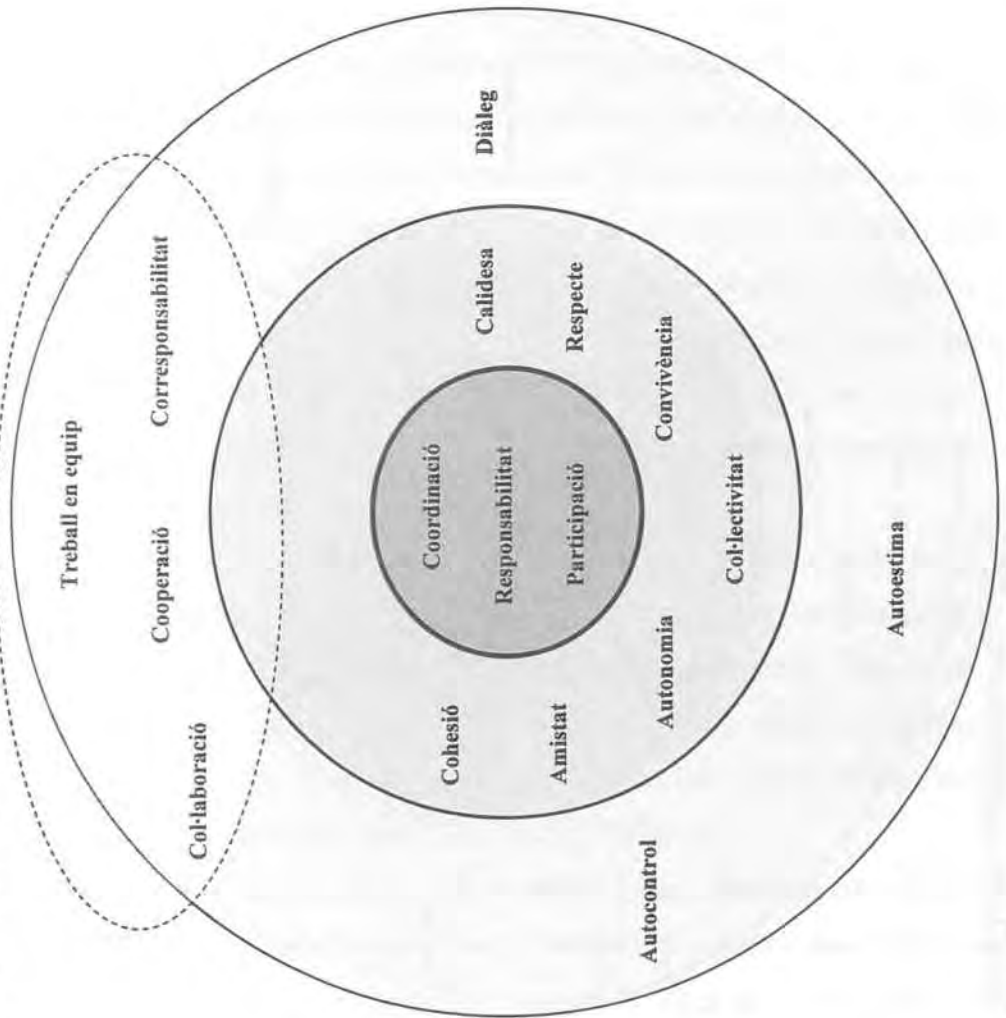
Perfil de valors del centre IIP

VALORS	ELEMENTS ORGANITZATIUS	DINÀMIQUES PEDAGÒGIQUES	GENERAL CULTURA MORAL
	Nº de pràctiques: 40	Nº de pràctiques: 45	Nº de pràctiques: 85
Coordinació	25	21	46
Participació	18	18	36
Responsabilitat	9	19	28
Corresponsabilitat	17	2	19
Convivència		11	11
Autonomia		9	9
Col·lectivitat		9	9
Diàleg	4	3	7
Respecte	3	4	7
Calidesa	2	5	7
Transparència	6		6
Acollida	5	1	6
Col·laboració	3	3	6
Informació	5		5
Realisme	5		5
Confiança	4	1	5
Formació	4		4
Amistat		4	4
Cohesió		4	4
Sentit crític	3		3
Consens	2	1	3
Treball en equip	1	2	3
Autocontrol		3	3
Autoestima		3	3
Cooperació		3	3
Obertura	1	1	2
Globalitat	1		1
Innovació	1		1
Atenció		1	1
Autoconeixement		1	1
Coherència		1	1
Comprensió		1	1
Coneixement		1	1
Constància		1	1
Gratitud		1	1
Humor		1	1
S. pertinença grup		1	1

PERFIL DE VALORS. Bloc d'elements organitzatius. Centre IIP

PERFIL DE VALORS. Bloc de dinàmiques pedagògiques. Centre IIP

Coordinació	21
Responsabilitat	19
Participació	18
Convivència	11
Autonomia	9
Col·lectivitat	9
Calidesa	5
Respecte	4
Amistat	4
Cohesió	4
Diàleg	3
Col·laboració	3
Autocontrol	3
Autoestima	3
Cooperació	3
Corresponsabilitat	2
Treball en equip	2
Han aparegut en 1 sola ocasió:	
Acol·lida, Confiança, Consens, Obertura,	
Atenció, Autoconeixement, Coherència,	
Comprensió, Coneixement, Constància,	
Gratitud, Humor i Sentiment de pertinença	
al grup.	

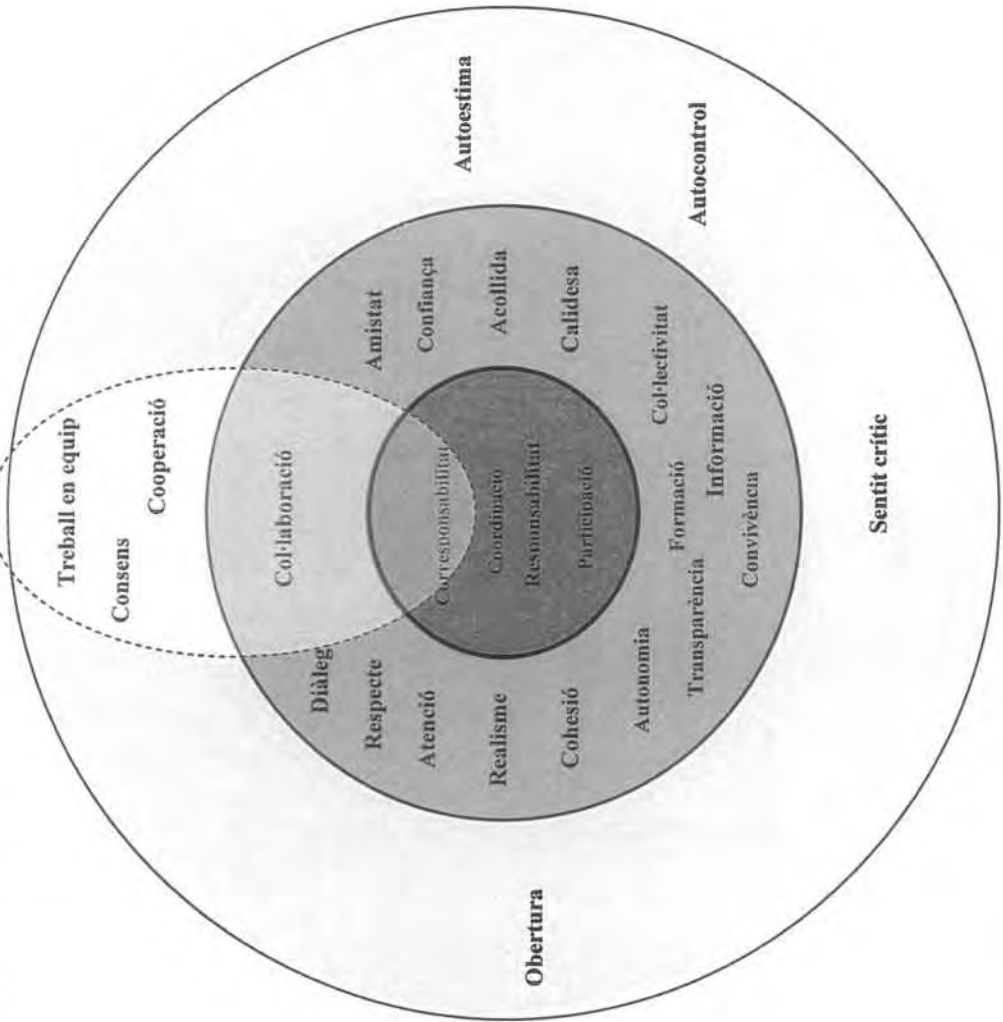
De 15 en endavant

 De 4 a 14

 De 2 a 3

 De la mateixa família

PERFIL DE VALORS. General. Centre IIP

Coordinació	46
Participació	36
Responsabilitat	28
Corresponsabilitat	19
Convivència	11
Autonomia	9
Col·lectivitat	9
Diàleg	7
Respecte	7
Calidesa	7
Transparència	6
Acollida	6
Col·laboració	6
Informació	5
Realisme	5
Confiança	5
Formació	4
Atenció	4
Amistat	4
Cohesió	4
Sentit crític	3
Consens	3
Treball en equip	3
Autoestima	3
Autocontrol	3
Cooperació	3
Obertura	2

De 15 en endavant

 De 4 a 14

 De 2 a 3

 De la mateixa família

Un cop analitzat el perfil de valors de l'escola IIP, cal destacar l'alt nivell que pren el valor de la coordinació que apareix sempre en primer lloc, tant en els diferents blocs de contingut així com també al conjunt de la cultura moral del centre. Aquest, juntament amb altres valors referents a la idea de treball conjunt -corresponsabilitat, col·laboració, cooperació o treball en equip-, apunten un nucli de valoració important per part del centre. Pensem que aquest respon a la valoració que es fa respecte el treball i l'actuació de l'equip docent, més que no pas en relació a l'alumnat. En aquest sentit, i tenint en compte els resultats obtinguts a través de l'informe sobre la cultura moral, caldria pensar quina relació hi ha entre aquesta valoració pel treball conjunt de l'equip de mestres i la dificultat real que suposa. És a dir, el que es valora i com és viscuda, en la pràctica, la dificultat de coordinar diferents equips i sectors de la comunitat. A més de la coordinació, també apareixen com a valors força destacats, en els diferents blocs, la participació i la responsabilitat. Aquests creiem que responen a l'actuació dels diferents membres de la comunitat, al que d'ells s'espera i el que també per a ells es promou. Es dibuixa així, una línia de centre democràtica i participativa.

Dintre del bloc d'elements organitzatius destaquen els valors relatius a l'apartat de relació amb la família, valors del tipus confiança, acollida, transparència, informació i calidesa. Considerem que aquests expressen la manera en la que l'escola pretén acostar-se a les famílies i crear un clima de relació amb aquestes. Les dades, concorden amb els resultats de l'estudi que, posteriorment, han destacat una bona relació directa amb les famílies.

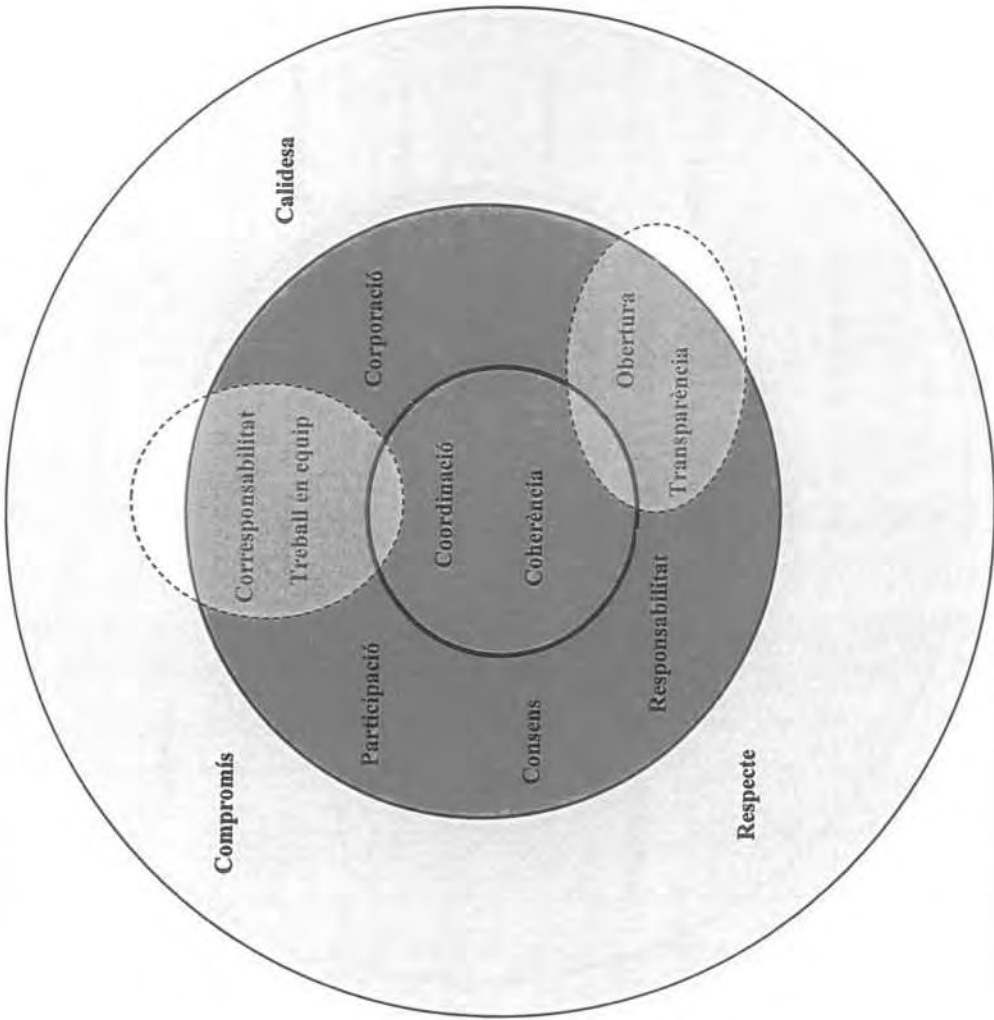
Ja dintre del bloc de les dinàmiques pedagògiques, en el treball directe amb els i les alumnes, destaquen dos grans nuclis de valor. D'una banda, el que fa referència a la importància atorgada a la idea de fer grup que es concreta amb valors com la convivència, la cohesió, la col·lectivitat i l'amistat. D'altra banda, també cal destacar el valor atorgat al foment de l'autonomia de l'alumnat. Dos grans nuclis que es complementen i afavoreixen una educació integral de l'alumnat.

Finalment, hem valorat la introducció de nous i propis elements de valoració a través de l'estudi. Ens referim a aspectes com l'humor i el realisme que, al llarg del procés, han estat considerats com valors atorgats a algunes de les pràctiques prèviament descrites. De nou, es posa de manifest la intenció de ser fidels a la singularitat de cada centre, també pel que fa als aspectes que des d'aquest es valoren.

Perfil de valors del centre IIIP

VALORS	ELEMENTS ORGANITZATIUS	DINÀMIQUES PEDAGÒGIQUES	GENERAL CULTURA MORAL
	Nº de pràctiques: 35	Nº de pràctiques: 39	Nº de pràctiques: 74
Coordinació	18	13	31
Participació	5	18	23
Corresponsabilitat	12	8	20
Coherència	15	4	19
Responsabilitat	7	8	15
Transparència	10	2	12
Obertura	6	4	10
Convivència	1	8	9
Treball en equip	8		8
Respecte	3	4	7
Diàleg	1	6	7
Consens	6		6
Col·lectivitat		6	6
Compromís	3	2	5
Autonomia		5	5
Corporació	4		4
Treball en grup		4	4
Cohesió		4	4
Calidesa	2	1	3
Amistat		3	3
Col·laboració	1	1	2
Confiança	1	1	2
Autorregulació		2	2
Suport		2	2
Ajuda	1		1
Innovació	1		1
Altruïsm		1	1
Austeritat		1	1
Confessionalitat		1	1
Constància		1	1
Cooperació		1	1
Estima per la natura		1	1
Pau		1	1
S. pertinença grup		1	1
Sentit crític		1	1
Transcendència		1	1
Voluntat		1	1

PERFIL DE VALORS. Bloc d'elements organitzatius. Centre IIIP

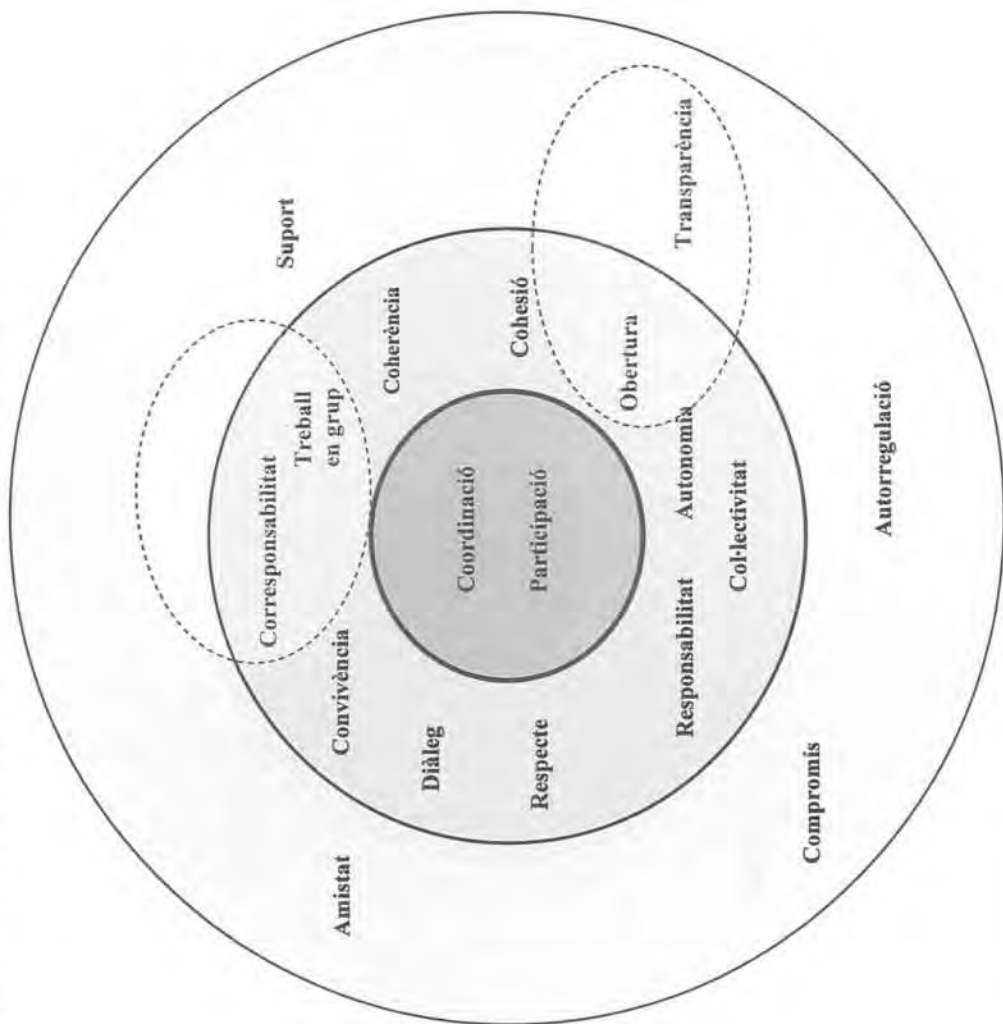

Coordinació	18
Coherència	15
Corresponsabilitat	12
Transparència	10
Treball en equip	8
Responsabilitat	7
Consens	6
Obertura	6
Participació	5
Corporació	4
Compromís	3
Respecte	3
Calidesa	2

Han aparegut en 1 sola ocasió:
Ajuda, Col·laboració, Confiança,
Convivència, Diàleg i Innovació.

De 15 en endavant
De 4 a 14
De 2 a 3
De la mateixa família

PERFIL DE VALORS. Bloc de dinàmiques pedagògiques. Centre IIP

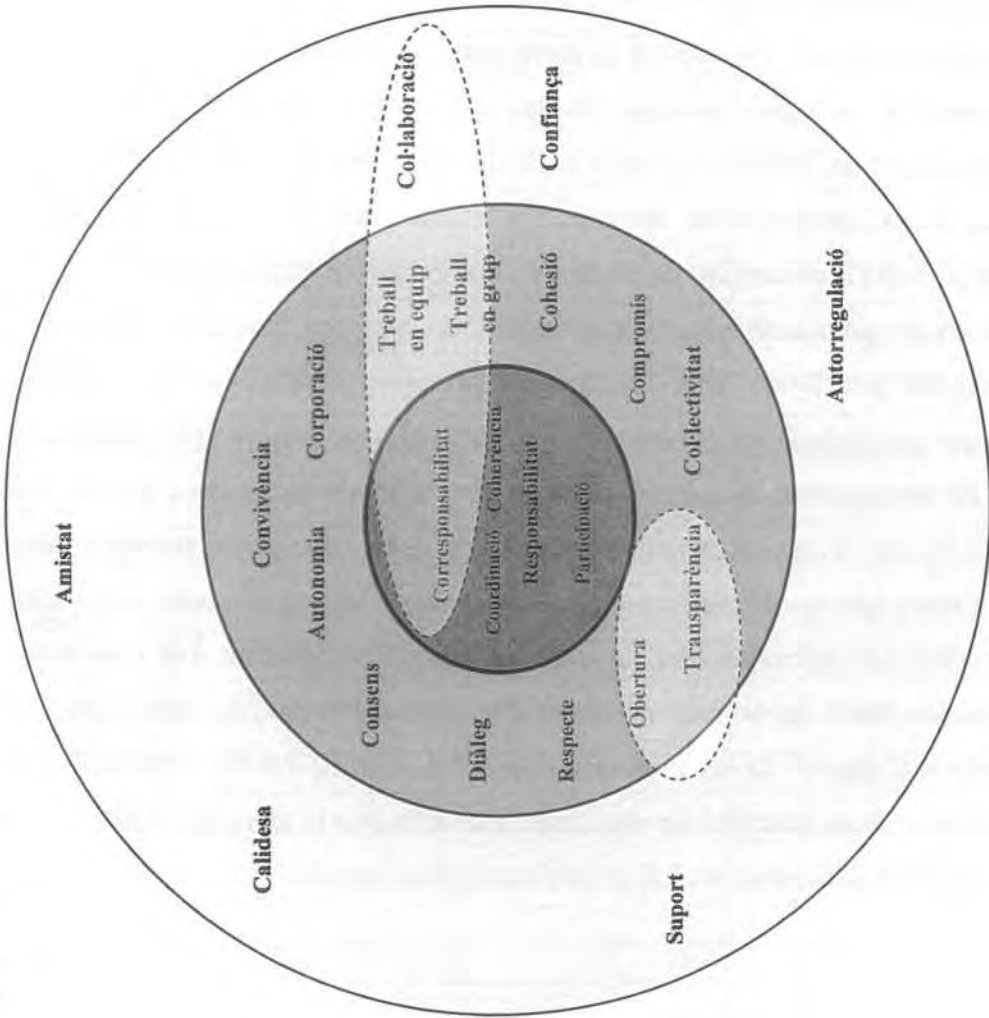

Participació	18
Coordinació	13
Corresponsabilitat	8
Responsabilitat	8
Convivència	8
Diàleg	6
Col·lectivitat	6
Autonomia	5
Coherència	4
Obertura	4
Respecte	4
Treball en grup	4
Cohesió	4
Amistat	3
Transparència	2
Compromís	2
Autorregulació	2
Suport	2

Han aparegut en 1 sola ocasió:
 Calidesa, Col·laboració, Confiança,
 Altruisme, Austeritat, Confessionalitat,
 Constància, Cooperació, Estima per la
 natura, Pau, Sentiment de pertinença al
 grup, Sentit crític, Transcendència i
 Voluntat.

De 15 en endavant	
De 4 a 14	
De 2 a 3	
De la mateixa família	----

PERFIL DE VALORS. General. Centre IHP

Coordinació	31
Participació	23
Corresponsabilitat	20
Coherència	19
Responsabilitat	15
Transparència	12
Obertura	10
Convivència	9
Treball en equip	8
Respecte	7
Diàleg	7
Consens	6
Col·lectivitat	6
Compromís	5
Autonomia	5
Corporació	4
Treball en grup	4
Cohesió	4

	De 15 en endavant
	De 4 a 14
	De 2 a 3
	De la mateixa família

Al perfil de valors de l'escola IIP, el pes preponderant està en els valors de la coordinació i la coherència, en el cas del bloc d'elements organitzatius. El valor de la coordinació dibuixa l'esforç i els mecanismes de treball conjunt previst per l'equip de professionals del centre. També amb les famílies dels i les alumnes. En el cas del valor de la coherència, es posa de relleu que el centre forma part d'una institució més gran. I que, alhora, aquest incorpora diferents etapes educatives que s'espera que treballin en una mateixa línia educativa. Els valors de transparència i obertura, per la seva banda, emfatitzen les vies i els mecanismes de relació previstos pel centre amb la família i l'entorn. Aquests responen al principi d'obertura social que entén l'educació com un servei a la societat i que queda recollit en el Projecte Educatiu del Centre.

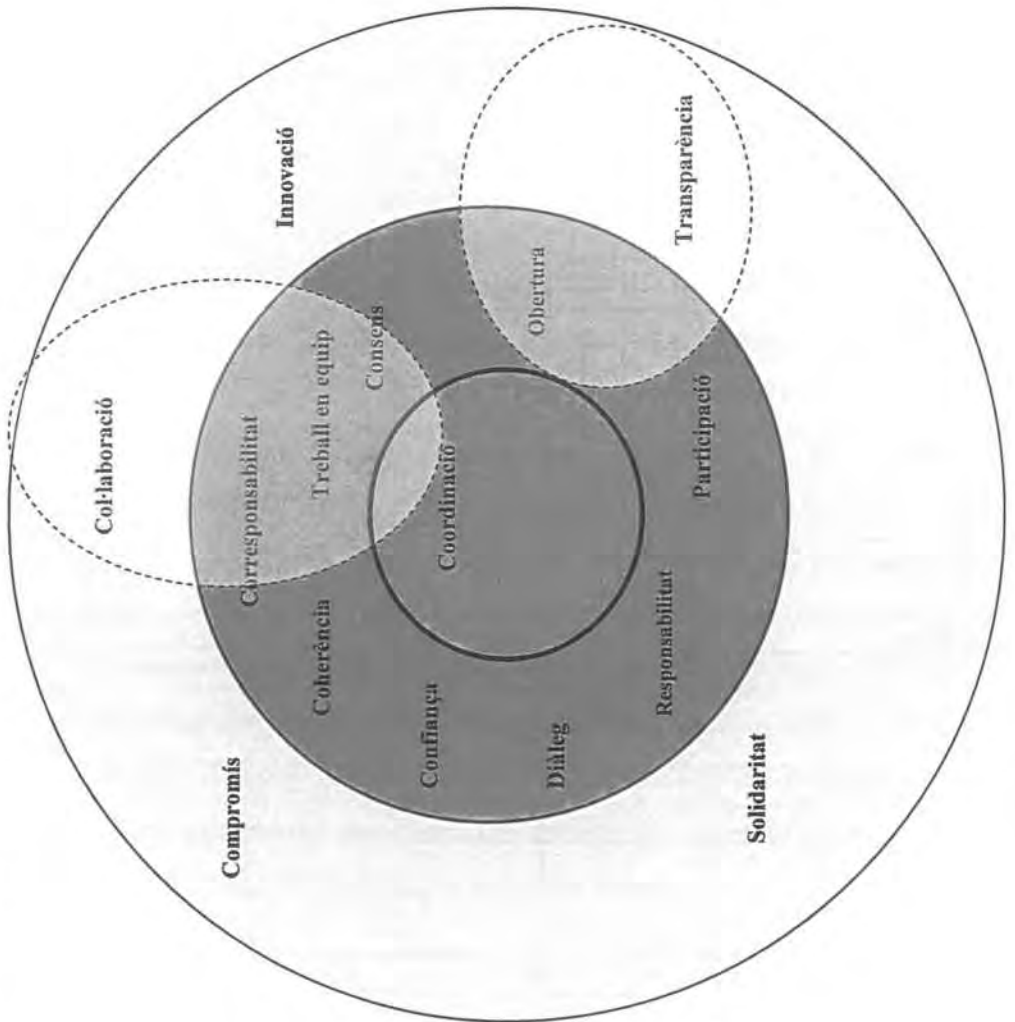
En el bloc de dinàmiques pedagògiques, referent al treball directe amb els i les alumnes, destaquen dos grans nuclis de valor. En primer lloc, el que fa referència a la importància atorgada al valor de la participació de l'alumnat en el centre. En segon lloc torna a destacar el valor de la coordinació que, juntament amb el de corresponsabilitat, subratlla la importància d'organitzar el treball a través dels diferents cursos, cicles i professionals diversos. De la mateixa manera, aquests dos també són valors atribuïts a un conjunt de pràctiques que permeten implicar als i les alumnes en projectes de grup amb objectius comuns. En tots dos casos, es tracta de valors directament relacionats amb alguns dels principis fonamentals de l'ideari d'una institució que es presenta a si mateixa com participativa, integral i personalitzadora.

En aquest punt, també cal destacar alguns valors singulars i que el centre ha assenyalat com a propis. Ens referim a valors que, en principi, no estaven contemplats com a tals o que no han aparegut en altres centres. Alguns d'aquests són l'altruisme, l'austeritat, la confessionalitat, la transcendència i la voluntat. Tot i no ésser molt nombrosos dintre del conjunt del perfil de valors del centre, es consideren elements definitoris d'algunes de les seves pràctiques. En general, tots fan referència a un dels trets principals de l'escola i del seu ideari. Ens referim a la identitat cristiana del centre que suposa l'educació en els valors de l'humanisme cristià.

Perfil de valors del centre IVP

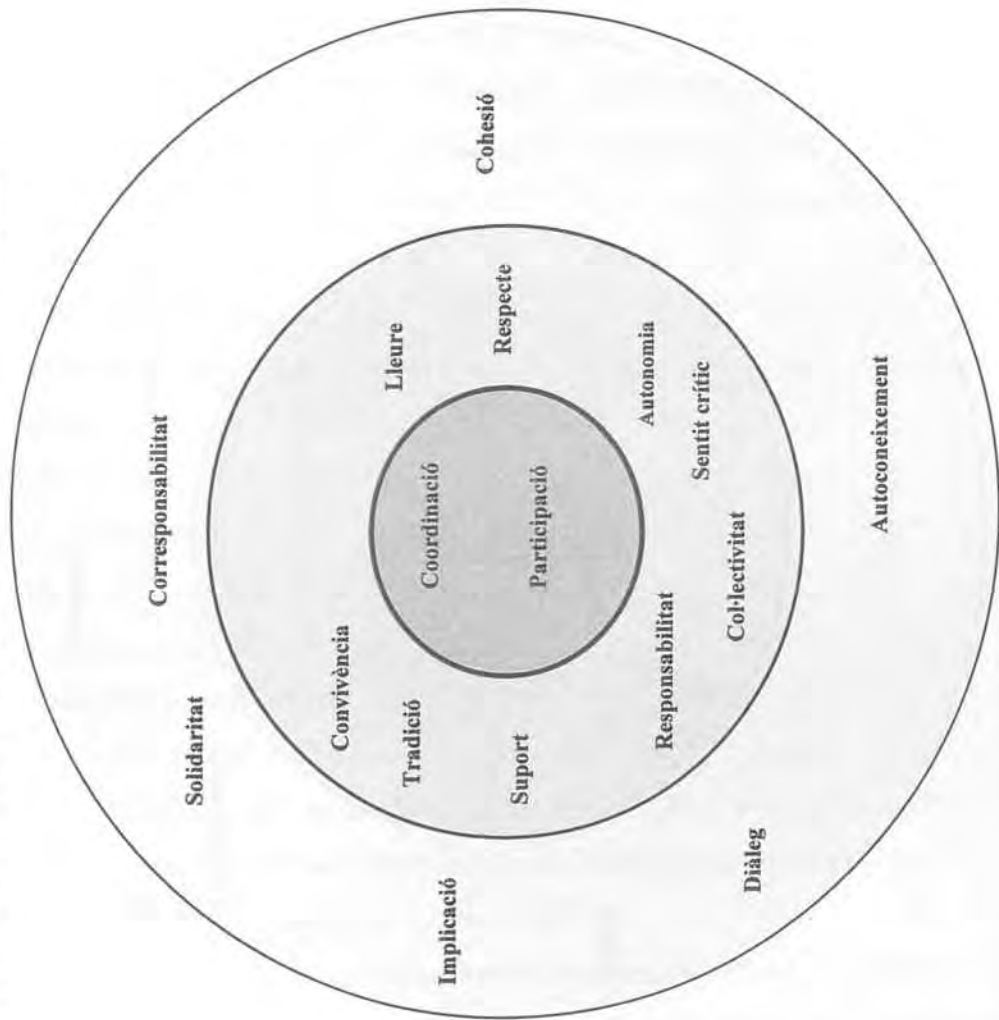
VALORS	ELEMENTS ORGANITZATIUS	DINÀMIQUES PEDAGÒGIQUES	GENERAL CULTURA MORAL
	Nº de pràctiques: 43	Nº de pràctiques: 45	Nº de pràctiques: 88
Coordinació	17	17	34
Participació	10	24	34
Responsabilitat	10	10	20
Consens	14	1	15
Corresponsabilitat	13	2	15
Obertura	11	1	12
Diàleg	8	3	11
Autonomia	1	9	10
Treball en equip	7	1	8
Convivència		8	8
Coherència	6	1	7
Confiança	6	1	7
Respecte	1	6	7
Suport	1	5	6
Lleure		6	6
Sentit crític	1	4	5
Solidaritat	2	2	4
Col·lectivitat		4	4
Tradicció		4	4
Col·laboració	3		3
Compromís	3		3
Transparència	3		3
Cohesió		3	3
Innovació	2		2
Autoconeixement		2	2
Implicació		2	2
Autorregulació	1		1
Salut	1		1
Amistat		1	1
Afecte		1	1
Atenció		1	1
Autocontrol		1	1
Autoestima		1	1
Calidesa		1	1
Civisme		1	1
Treball en grup		1	1
Cooperació		1	1
Complicitat		1	1
Creativitat		1	1
Respecte a la natura		1	1
Transcendència		1	1

PERFIL DE VALORS. Bloc d'elements organitzatius. Centre IVP

Coordinació	17
Consens	14
Corresponsabilitat	13
Obertura	11
Participació	10
Responsabilitat	10
Diàleg	8
Treball en equip	7
Coherència	6
Confiança	6
Col·laboració	3
Compromís	3
Transparència	3
Solidarietat	2
Innovació	2
Plan aparegut en 1 sola ocasió: Autoregulació, Autonomia, Suport, Sentit crític i Salut.	Respecte,
De 15 en endavant	■
De 4 a 14	■
De 2 a 3	■
De la mateixa família	----

PERFIL DE VALORS. Bloc de dinàmiques pedagògiques. Centre IVP

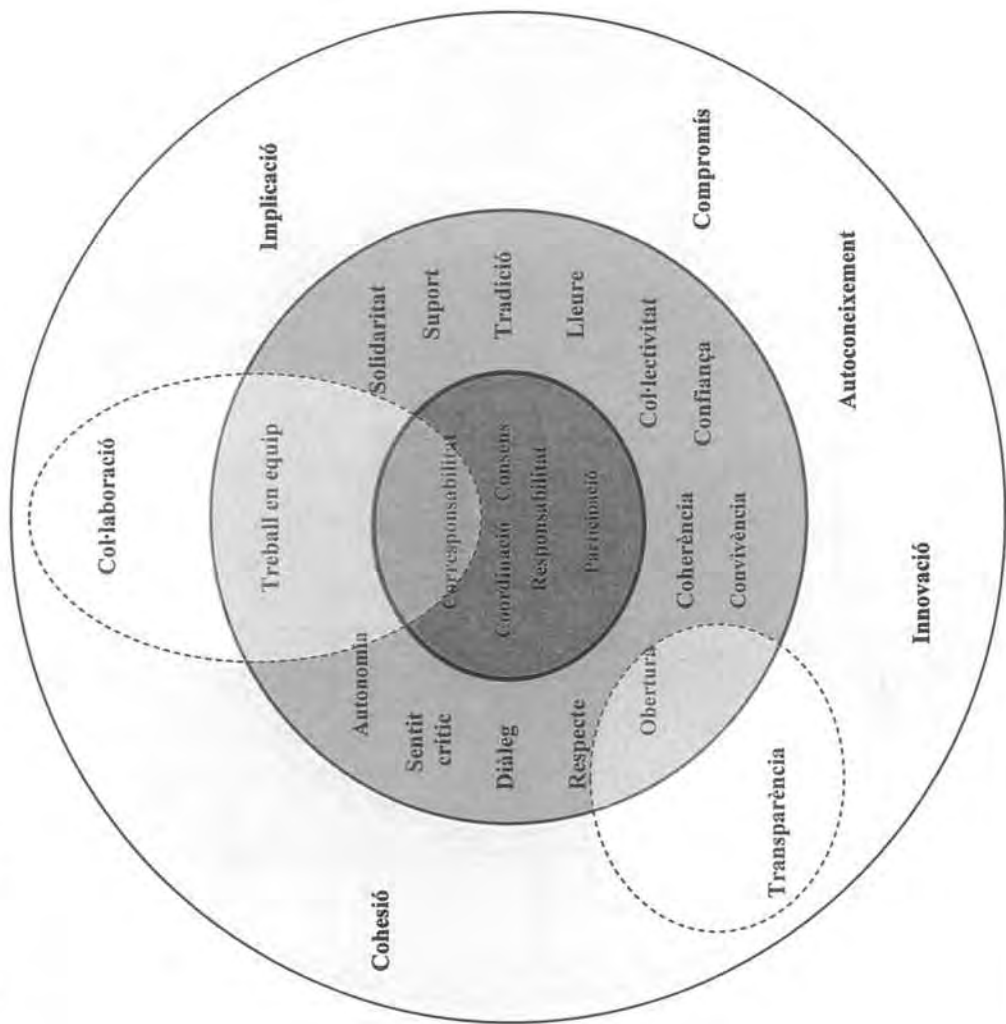

Participació	24
Coordinació	17
Responsabilitat	10
Autonomia	9
Convivència	8
Respecte	6
Lleure	6
Suport	5
Col·lectivitat	4
Tradició	4
Sentit crític	4
Cohesió	3
Diàleg	3
Corresponsabilitat	2
Solidaritat	2
Implicació	2
Autoconeixement	2

Han aparegut en 1 sola ocasió:
 Consens, Obertura, Treball en equip,
 Coherència, Confiança, Amistat, Afecte,
 Atenció, Autocontrol, Autoestima,
 Calidesa, Civisme, Treball en grup,
 Cooperació, Complicitat, Creativitat,
 Respecte a la natura i Transcendència.

De 15 en endavant	■
De 4 a 14	□
De 2 a 3	□
De la mateixa família	---

PERFIL DE VALORS. General. Centre IVP

Participació	34
Coordinació	34
Responsabilitat	20
Consens	15
Corresponsabilitat	15
Obertura	12
Diàleg	11
Autonomia	10
Treball en equip	8
Convivència	8
Respecte	7
Coherència	7
Confiança	7
Support	6
Lleure	6
Sentit crític	5
Solidaritat	4
Col·lectivitat	4
Tradició	4
Col·laboració	3
Cohesió	3
Compromís	3
Transparència	3
Implicació	2
Innovació	2
Autoconeixement	2

De 15 en endavant
 De 4 a 14
 De 2 a 3
 De la mateixa família

Del perfil de valors del centre IVP, cal destacar l'alt nivell que prenen els valors de la participació i la coordinació, amb una mateixa puntuació i a força distància de la resta. En relació al valor de la participació, torna a sortir bastant elevat, sobretot en el bloc de dinàmiques pedagògiques. De totes maneres, en el centre no es creu que es donin massa espais o pràctiques en les que els i les alumnes aportin iniciatives i participin de les decisions de l'escola. En realitat, la manera de participar dels i les alumnes en la vida del centre acostuma a ser, bàsicament, en funció del que organitzen els i les mestres. Precisament per això es va determinar la necessitat de preguntar-se què entenem per participació i si realment la dinàmica del centre ofereix espais de participació en els que els i les alumnes prenguin un paper actiu. El valor de la coordinació -i altres valors que incideixen en aquesta idea del treball conjunt-, es considera que respon a la valoració que es fa respecte el treball i l'actuació de l'equip docent, més que no pas en relació a l'alumnat. Aquesta resposta és fàcil d'entendre tenint en compte la perspectiva des de la que s'ha realitzat l'estudi, així com també altres elements que destaquen la importància que el centre atorga a aquest treball conjunt. També els valors relacionats amb la idea de responsabilitat i corresponsabilitat estan presents en els diferents blocs i en el perfil general de la cultura moral del centre. En el primer bloc, s'entén que aquests tenen a veure amb el valor atorgat a la tasca docent i educativa i el fet de que es tracti d'una tasca compartida entre els diferents membres de la comunitat. En el segon bloc, són valors que estan dirigits a definir el que es treballa i fomenta entre els i les alumnes. A més de la coordinació, en el bloc d'elements organitzatius també destaquen els valors de consens obertura i transparència. El valor del consens, com també els de participació i diàleg, concorden perfectament amb el sistema de treball del centre, democràtic i participatiu. Els valors d'obertura i transparència però, emfatitzen les vies i els mecanismes de relació amb la família i l'entorn. En aquest sentit però, resulta curiós que sovint s'hagi comentat la sensació que més aviat passa el contrari, que l'escola està més tancada en ella mateixa del que es desitjaria.

Pel que fa al bloc de les dinàmiques pedagògiques, destaquen dos grans nuclis de valor. D'una banda, el que fa referència a la importància atorgada a la idea de fer grup que es concreta amb valors com la convivència i la col·lectivitat. I d'altra banda, també cal destacar el valor atorgat al foment de l'autonomia de l'alumnat. Dos grans nuclis que, tot i semblar contradictoris, es complementen i afavoreixen una educació integral

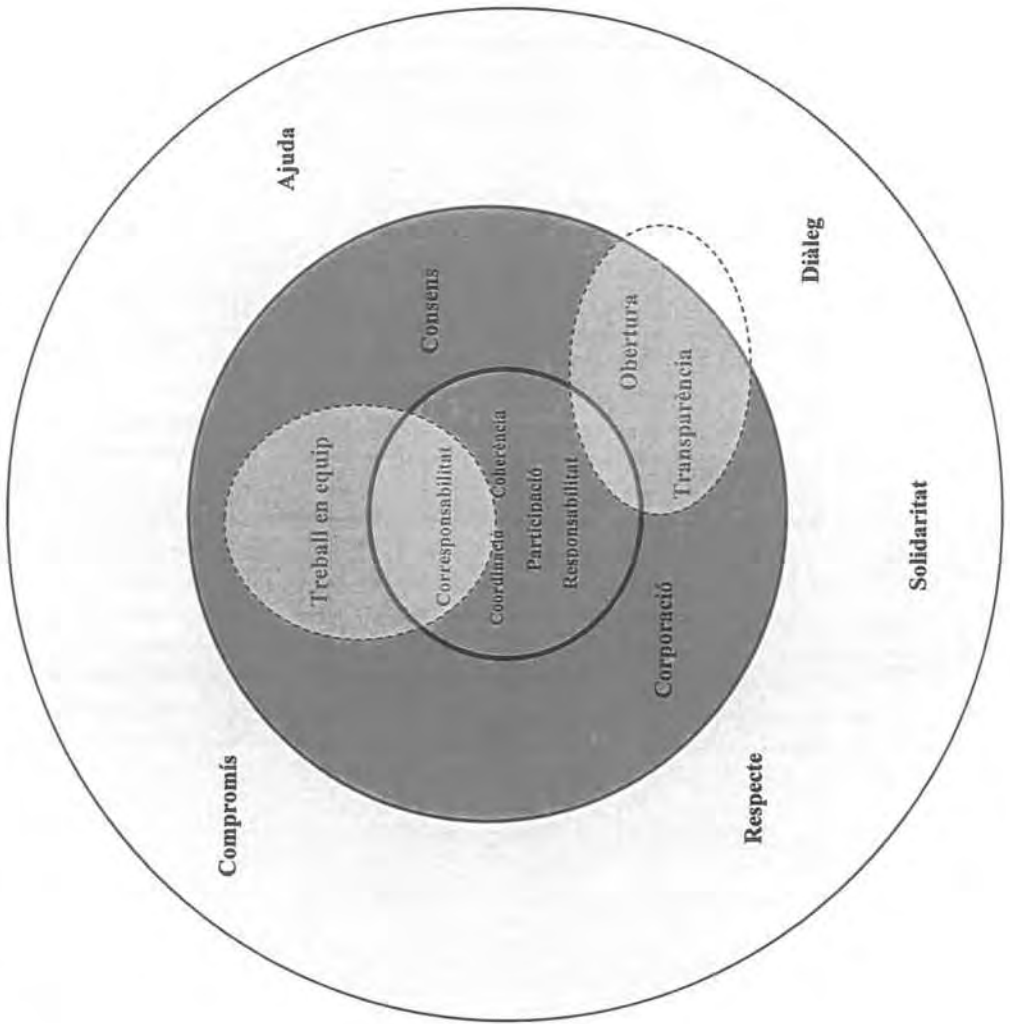
dels i les alumnes. La valoració atorgada al lleure és també un element a destacar en aquest segon bloc.

Finalment, val a dir que, al llarg del procés de revisió dels mapes i assignació de valors, hi ha hagut dues pràctiques que s'ha considerat que actualment no estaven cristal·litzant cap valor. Ens referim a l'espai de debat i l'elecció de delegats/des de classe. No és que es consideri que aquestes hagin de desaparèixer, sinó que possiblement l'actual ús de les mateixes no és el més idoni. Per això, es proposa una revisió d'aquestes dues pràctiques.

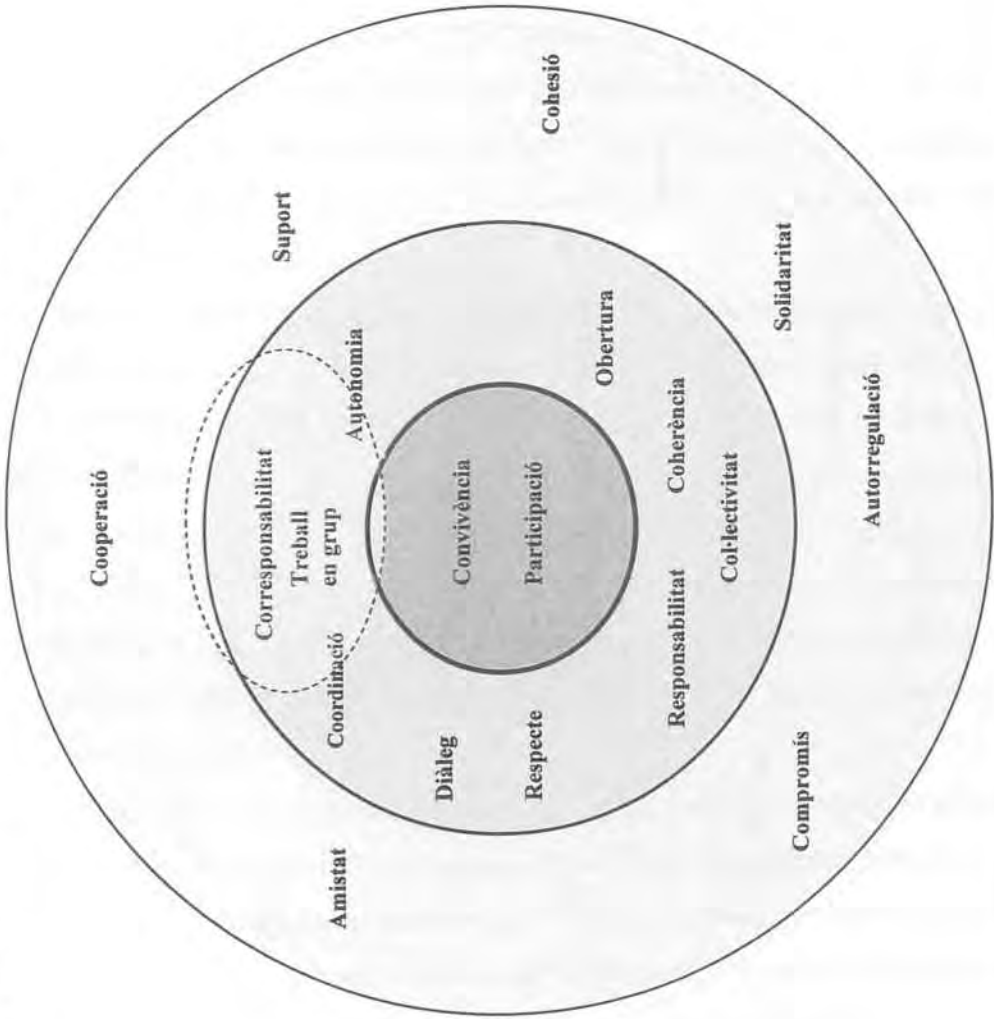
Perfil de valors del centre VS

VALORS	ELEMENTS ORGANITZATIUS	DINÀMIQUES PEDAGÒGIQUES	GENERAL CULTURA MORAL
	Nº de pràctiques: 35	Nº de pràctiques: 38	Nº de pràctiques: 73
Participació	24	19	43
Coordinació	22	5	27
Corresponsabilitat	17	9	26
Responsabilitat	17	9	26
Coherència	15	4	19
Obertura	9	6	15
Convivència	1	11	12
Transparència	9	1	10
Treball en equip	9		9
Consens	6	1	7
Respecte	3	4	7
Diàleg	2	5	7
Treball en grup		7	7
Autonomia		6	6
Compromís	3	2	5
Corporació	4		4
Solidaritat	2	2	4
Col·lectivitat		4	4
Ajuda	2	1	3
Amistat		3	3
Transcendència	1	1	2
Autorregulació		2	2
Cohesió		2	2
Cooperació		2	2
Suport		2	2
Calidesa	1		1
Col·laboració	1		1
Confiança	1		1
Innovació	1		1
Autoconeixement		1	1
Confessionalitat		1	1
Constància		1	1
Estima per la natura		1	1
Implicació		1	1
Pau		1	1

PERFIL DE VALORS. Bloc d'elements organitzatius. Centre VS

PERFIL DE VALORS. Bloc de dinàmiques pedagògiques. Centre VS

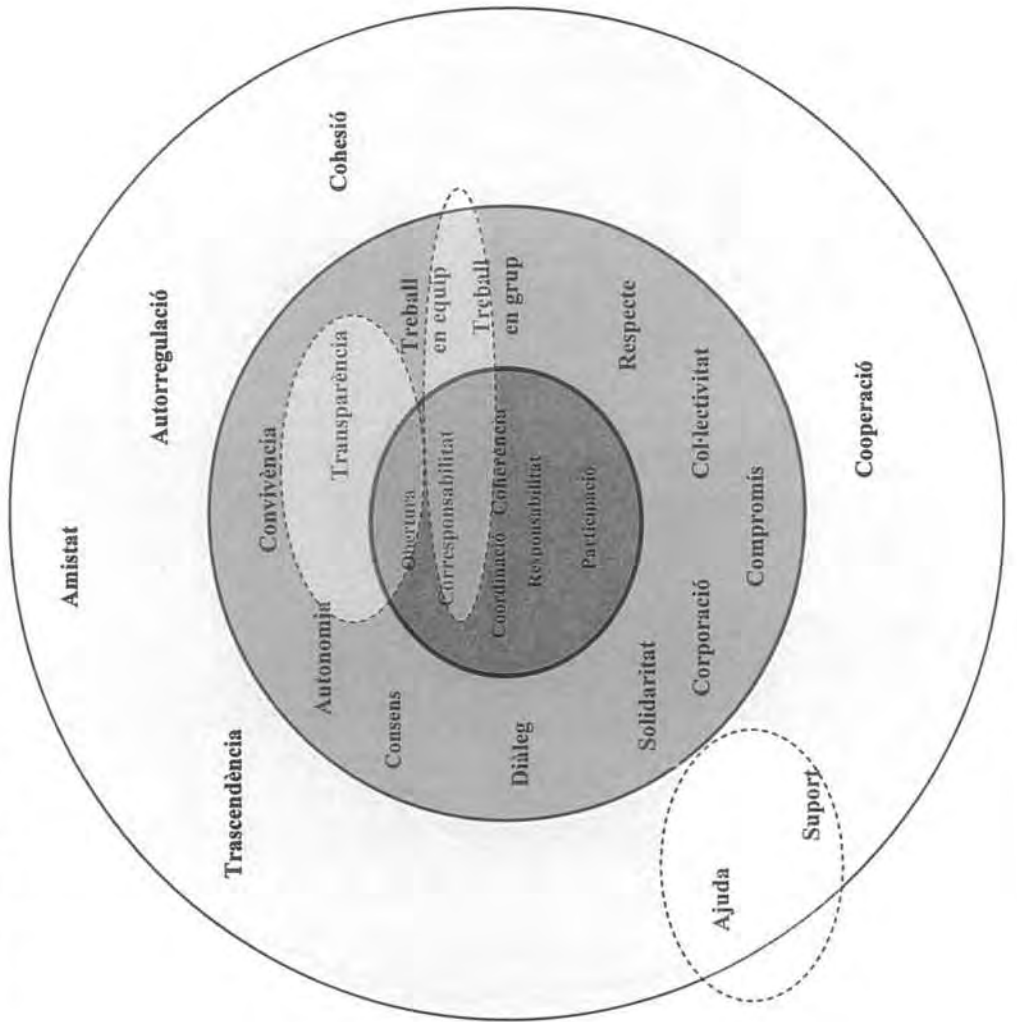

Participació	19
Convivència	11
Corresponsabilitat	9
Responsabilitat	9
Treball en grup	7
Obertura	6
Autonomia	6
Coordinació	5
Diàleg	5
Coherència	4
Respecte	4
Col·lectivitat	4
Amistat	3
Compromís	2
Solidaritat	2
Autorregulació	2
Cohesió	2
Cooperació	2
Support	2

Han aparegut en 1 sola ocasió:
 Transparència, Consens, Ajuda,
 Transcendència, Autoconeixement,
 Confessionalitat, Constància, Estima per la
 natura, Implicació i Pau.

De 15 en endavant	■
De 4 a 14	■
De 2 a 3	■
De la mateixa família	----

PERFIL DE VALORS. General. Centre VS

Participació	43
Coordinació	27
Responsabilitat	26
Responsabilitat	26
Coherència	19
Obertura	15
Convivència	12
Transparència	10
Treball en equip	9
Consens	7
Respecte	7
Dialleg	7
Treball en grup	7
Autonomia	6
Compromís	5
Cooperació	4
Solidaritat	4
Col·lectivitat	4
Ajuda	3
Amistat	3
Trascendència	2
Autorregulació	2
Cohesió	2
Cooperació	2
Support	2

De 15 en endavant
 De 4 a 14
 De 2 a 3
 De la mateixa família

A continuació adjuntem alguns elements per a la lectura i interpretació del perfil de valors de l'escola VS.

Un dels aspectes a destacar en el bloc d'elements organitzatius, és la quantitat de valors que apareixen en el centre del gràfic concèntric, sobretot en relació a la resta del dibuix. Els valors de participació i coordinació, es converteixen en els elements centrals d'aquest bloc de contingut. En aquest sentit, cal destacar la importància atorgada a la implicació activa i la necessitat d'un treball conjunt, dirigit cap a uns objectius comuns, per part dels diferents sectors de la comunitat educativa. En la mateixa direcció, cal tenir en compte l'aparició del valor de corresponsabilitat. Per la seva banda, el valor de la responsabilitat respon a una de les demandes que des del centre es fa als diferents professionals i la resta de persones que intervenen en la seva organització i funcionament. La coherència apareix com un dels valors prioritaris; aquest fet s'entén en quant l'escola forma part d'una institució més gran amb la qual es pretén seguir una mateixa línia de treball. En darrer lloc, l'obertura i la transparència són dos valors pertanyents a la mateixa família que junts configuren un altre dels nuclis de valor en aquest perfil.

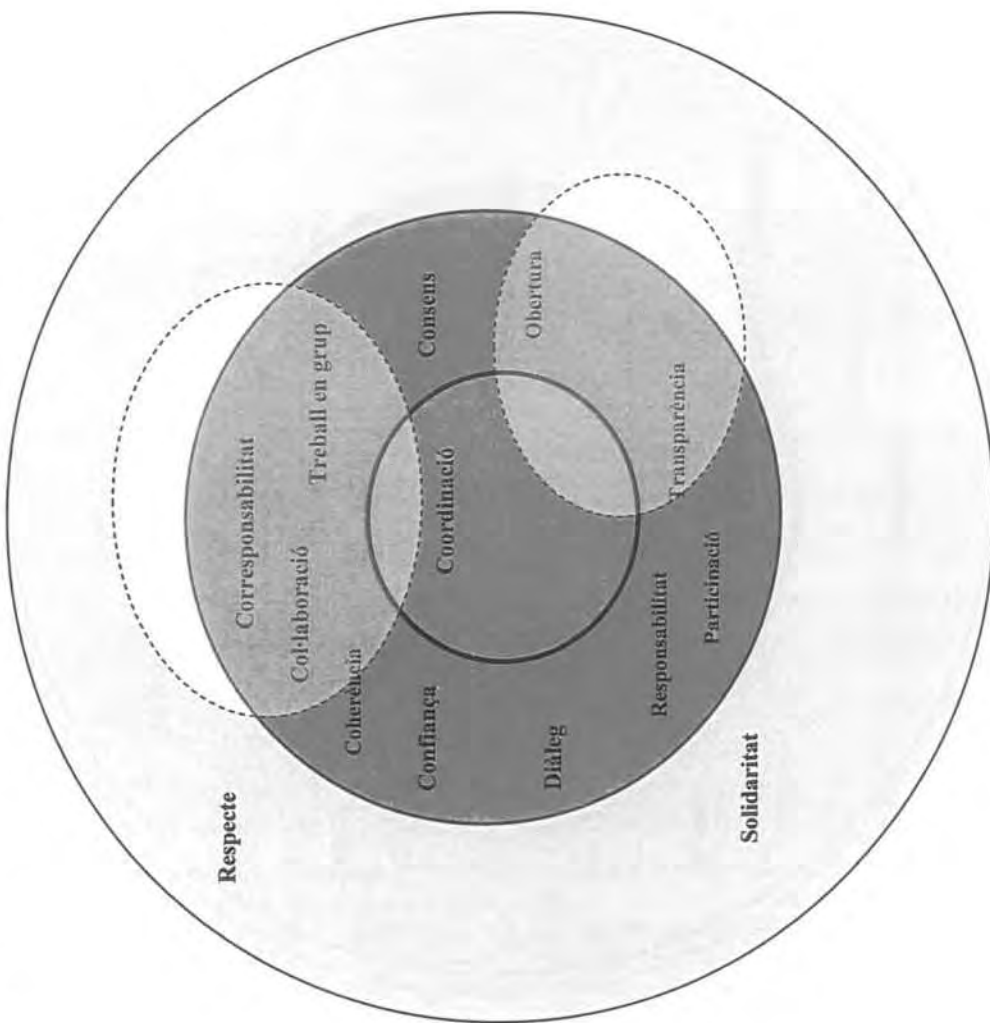
En el bloc de les dinàmiques pedagògiques, el valor de la participació contínua essent un dels predominants però, en aquest cas, en combinació amb el de la convivència. El primer respon a la valoració de la participació activa dels professionals i l'alumnat en la preparació i posada en marxa del conjunt d'activitats que s'organitzen en el centre. En quant al valor de la convivència, el perfil mostra la importància atorgada a la relació en harmonia entre els diferents membres de la comunitat educativa en el dia a dia del centre. En un segon terme, la suma de valors com la corresponsabilitat i el treball en grup posen de relleu un conjunt de pràctiques pensades per implicar als i les alumnes en projectes compartits.

Per últim val a dir que, al llarg de l'estudi en aquest centre, han aparegut alguns valors que permeten dibuixar la seva pròpia singularitat. Ens referim sobretot als valors de la confessionalitat i la transcendència. En tots dos casos, es tracta de valors directament relacionats amb el principi d'identitat cristiana que el centre propugna en el seu ideari i que també es posa de manifest en la resta d' etapes educatives.

Perfil de valors del centre VIS

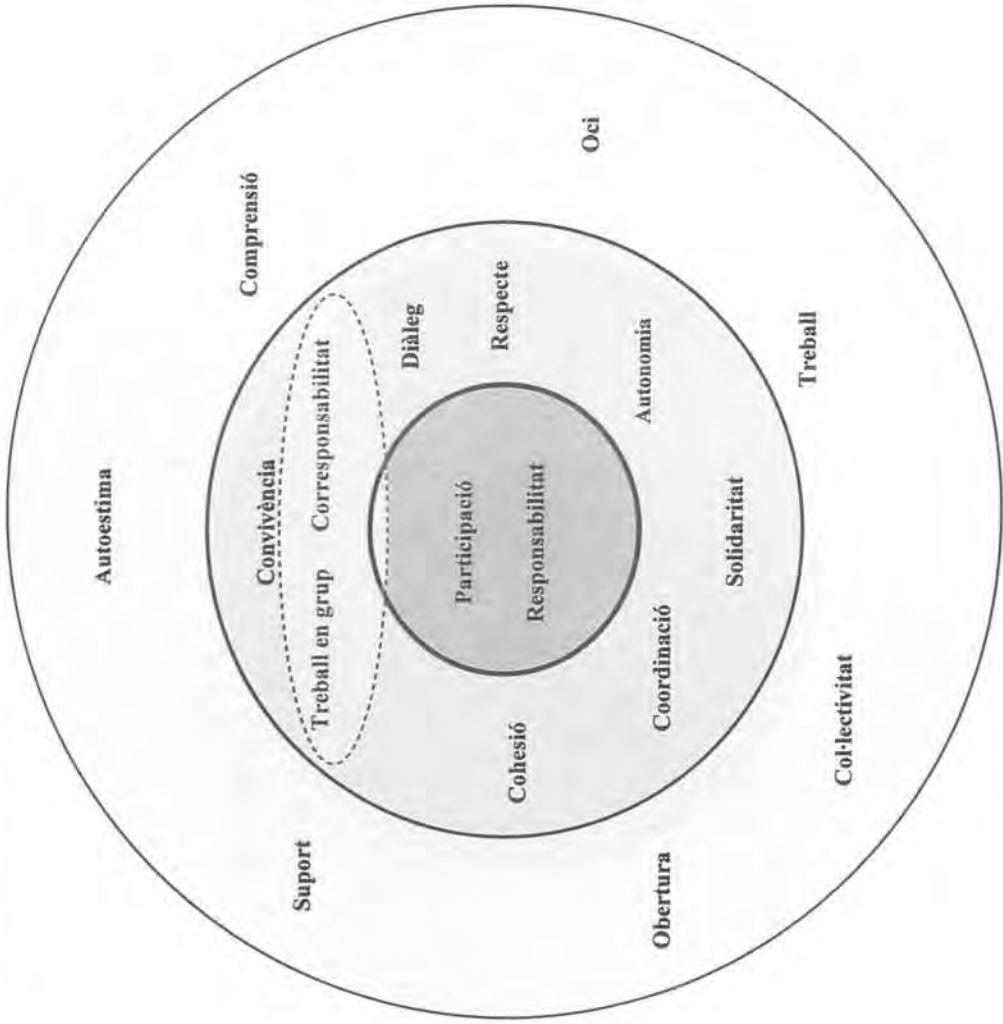
VALORS	ELEMENTS ORGANITZATIUS	DINÀMIQUES PEDAGÒGIQUES	GENERAL CULTURA MORAL
	Nº de pràctiques: 42	Nº de pràctiques: 45	Nº de pràctiques: 87
Participació	13	25	38
Coordinació	17	11	28
Responsabilitat	5	20	25
Treball en grup	11	11	22
Corresponsabilitat	12	5	17
Transparència	13	1	14
Consens	13		13
Obertura	11	2	13
Diàleg	7	4	11
Convivència	1	9	10
Coherència	6	1	7
Autonomia	1	6	7
Respecte	2	4	6
Solidaritat	2	4	6
Col·laboració	5		5
Confiança	4	1	5
Suport	1	3	4
Cohesió		4	4
Col·lectivitat		3	3
Autoconeixement	1	1	2
Autoestima		2	2
Comprensió		2	2
Oci		2	2
Treball		2	2
Innovació	1		1
Amistat		1	1
Atenció		1	1
Compromís		1	1
Constància		1	1
Cooperació		1	1
Creativitat		1	1
Drets Humans		1	1
Implicació		1	1
S. pertinença grup		1	1
Sentit crític		1	1
Sostenibilitat		1	1
Tolerància		1	1

PERFIL DE VALORS. Bloc d'elements organitzatius. Centre VIS

Coordinaçió	17
Consens	13
Participació	13
Transparència	13
Corresponsabilitat	12
Obertura	11
Treball en grup	11
Diàleg	7
Coherència	6
Col·laboració	5
Responsabilitat	5
Confiança	4
Respecte	2
Solidaritat	2
Han aparegut en 1 sola ocasió: Autoconeixement, autonomia, convivència, innovació i suport.	
De 15 en endavant	■
De 4 a 14	■
De 2 a 3	■
De la mateixa família	----

PERFIL DE VALORS. Bloc de dinàmiques pedagògiques. Centre VIS

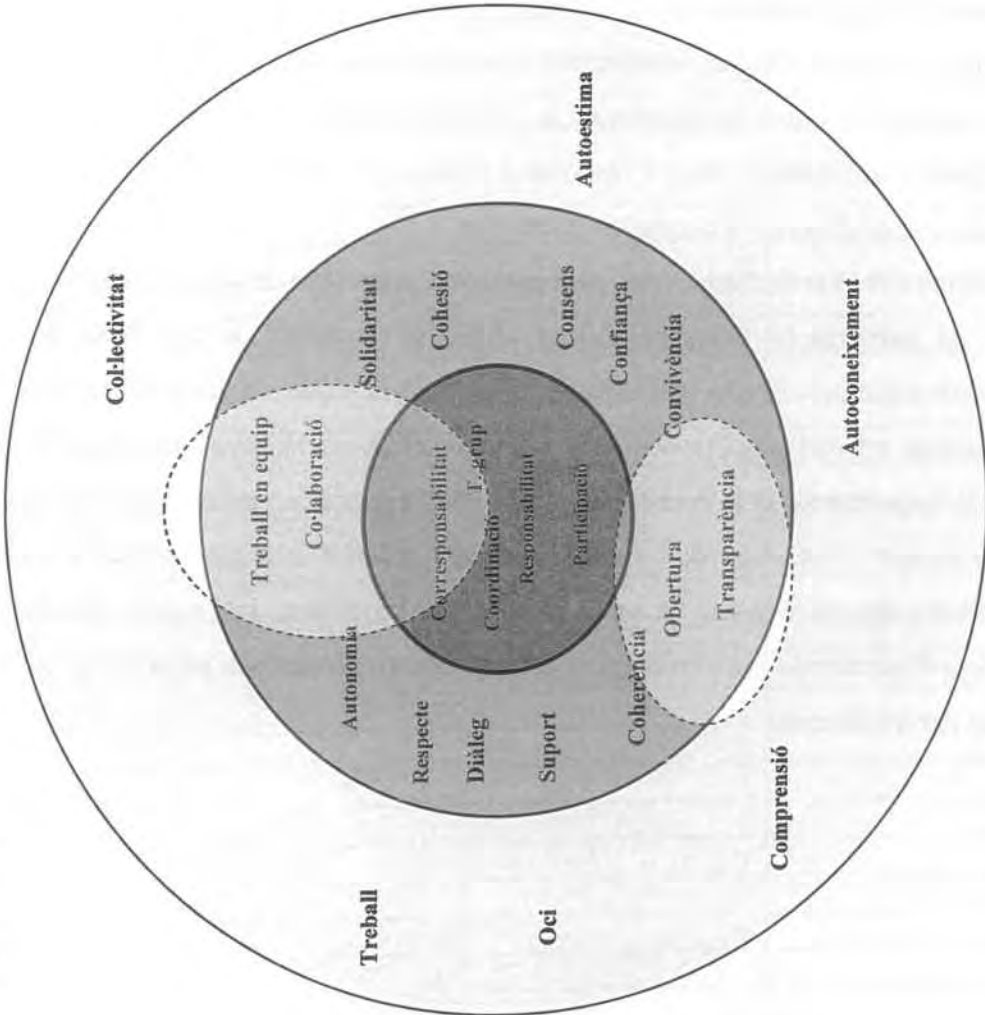

Participació	25
Responsabilitat	20
Coordinació	11
Treball en grup	11
Convivència	9
Autonomia	6
Corresponsabilitat	5
Diàleg	4
Respecte	4
Solidaritat	4
Cohesió	4
Support	3
Col·lectivitat	3
Obertura	2
Autoestima	2
Comprensió	2
Oci	2
Treball	2

Han aparegut en 1 sola ocasió:
 Transparència, Coherència, Confiança, Autoconeixement, Amistat, Atenció, Compromís, Constància, Cooperació, Creativitat, Drets Humans, Implicació, S. Pertinença al grup, Sentit crític, Sostenibilitat, Tolerància.

De 15 en endavant	■
De 4 a 14	□
De 2 a 3	□
De la mateixa família	----

PERFIL DE VALORS. General. Centre VIS

Participació	38
Coordinació	28
Responsabilitat	25
Treball en grup	22
Corresponsabilitat	17
Transparència	14
Consens	13
Obertura	13
Diàleg	11
Convivència	10
Cohèrència	7
Autonomia	7
Respecte	6
Solidaritat	6
Col·laboració	5
Confiança	5
Support	4
Cohesió	4
Col·lectivitat	3
Autoconeixement	2
Autoestima	2
Comprensió	2
Oci	2
Treball	2

De 15 en endavant

De 4 a 14

De 2 a 3

De la mateixa família

En relació al conjunt de la cultura moral, el perfil de valors del centre VIS presenta un alt nivell del valor de la participació. A més, aquest torna a sortir força elevat sobretot en el bloc de dinàmiques pedagògiques, que és on es destaca l'actuació que es preveu, s'espera i duu a terme per part de l'alumnat. En un segon pla destaquen també els valors de coordinació, responsabilitat, treball en grup i corresponsabilitat. El primer d'aquests, és el valor principal en el bloc d'elements organitzatius. Finalment, la suma de les aparicions dels valors de transparència i obertura, converteixen aquest en un altre dels nuclis a destacar en el perfil de valors general de la cultura moral del centre.

En el bloc d'elements organitzatius destaca el valor de la coordinació, juntament amb els valors de corresponsabilitat, col·laboració i treball en grup. Tots ells assenyalen la importància atorgada a la tasca docent i educativa i el fet de que aquesta es dugui a terme de manera compartida entre els diferents professionals del centre. D'altra banda, els valors de transparència i obertura estableixen un altre nucli de valor en el centre, àmpliament obert i disposat a l'intercanvi amb les persones, entitats, i projectes que configuren la comunitat educativa.

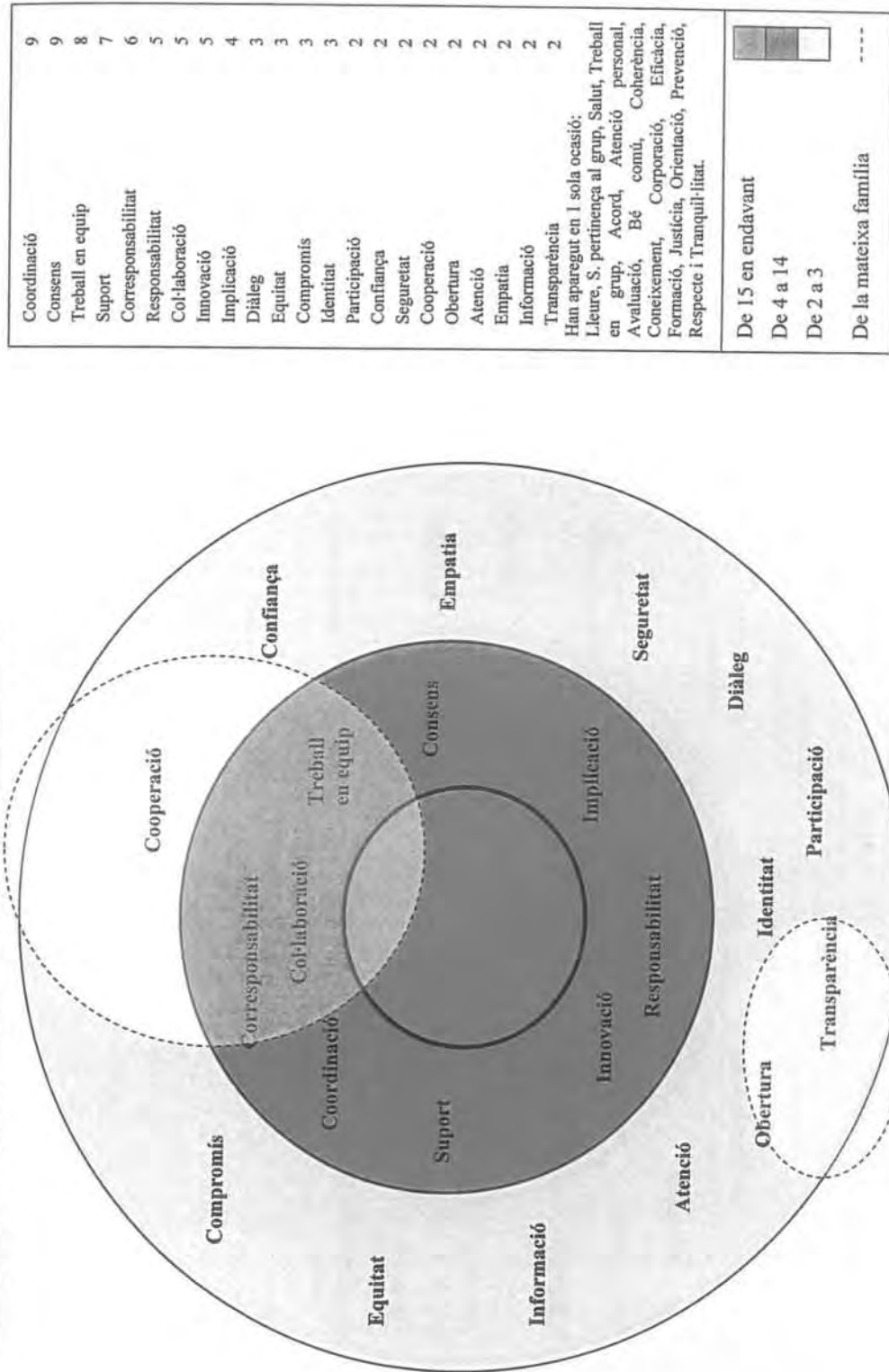
Dintre del bloc de dinàmiques pedagògiques, apareixen de manera majoritària els valors de participació i responsabilitat. Ambdós responen a una línia d'escola democràtica que preveu diversos espais i moments per a que els diferents membres de la comunitat educativa s'impliquin de manera activa en la seva dinàmica. Destaca també la importància de la coordinació i el treball en grup en referència a la tasca de l'equip docent i l'activitat de l'alumnat. Aquest resultat està directament relacionat amb el valor atorgat al treball en equip en el centre. Finalment, i en aquest mateix bloc, els valors d'autonomia i convivència es complementen oferint una proposta d'educació integral per a l'alumnat.

Perfil de valors del centre VIIS

VALORS	ELEMENTS ORGANITZATIUS	DINÀMIQUES PEDAGÒGIQUES	GENERAL CULTURA MORAL
	Nº de pràctiques: 36	Nº de pràctiques: 45	Nº de pràctiques: 81
Responsabilitat	5	13	18
Suport	7	7	14
Coordinació	9	5	14
Participació	2	10	12
Convivència		11	11
Diàleg	3	7	10
Aprenentatge		9	9
Corresponsabilitat	6	3	9
Treball en equip	8	1	9
Consens	9		9
Confiança	2	5	7
Col·laboració	5	2	7
Cohesió		6	6
Lleure	1	5	6
Implicació	4	2	6
Seguretat	2	3	5
Innovació	5		5
S. pertinença al grup	1	3	4
Cooperació	2	2	4
Equitat	3	1	4
Autoconeixement		3	3
Autonomia		3	3
Saber científic		3	3
Salut	1	2	3
Treball en grup	1	2	3
Obertura	2	1	3
Compromís	3		3
Identitat	3		3
Col·lectivitat		2	2
Constància		2	2
Creativitat		2	2
Integració		2	2
Rigor		2	2
Satisfacció		2	2
Sensibilitat		2	2
Treball/estudi		2	2
Atenció	2		2
Empatia	2		2
Informació	2		2
Transparència	2		2
Autoestima		1	1
Ciutadania		1	1

Comprensió		1	1
Comunicació		1	1
Diferència		1	1
Diversitat		1	1
Esperit de superació		1	1
Estima pel material		1	1
Intercanvi		1	1
Ordre		1	1
Fe		1	1
Socialització		1	1
Solidaritat		1	1
Sostenibilitat		1	1
Acord	1		1
Atenció personal	1		1
Avaluació	1		1
Bé comú	1		1
Coherència	1		1
Coneixement	1		1
Corporació	1		1
Eficàcia	1		1
Formació	1		1
Justícia	1		1
Orientació	1		1
Prevenció	1		1
Respecte	1		1
Tranquil·litat	1		1

PERFIL DE VALORS. Bloc d'elements organitzatius. Centre VIIS

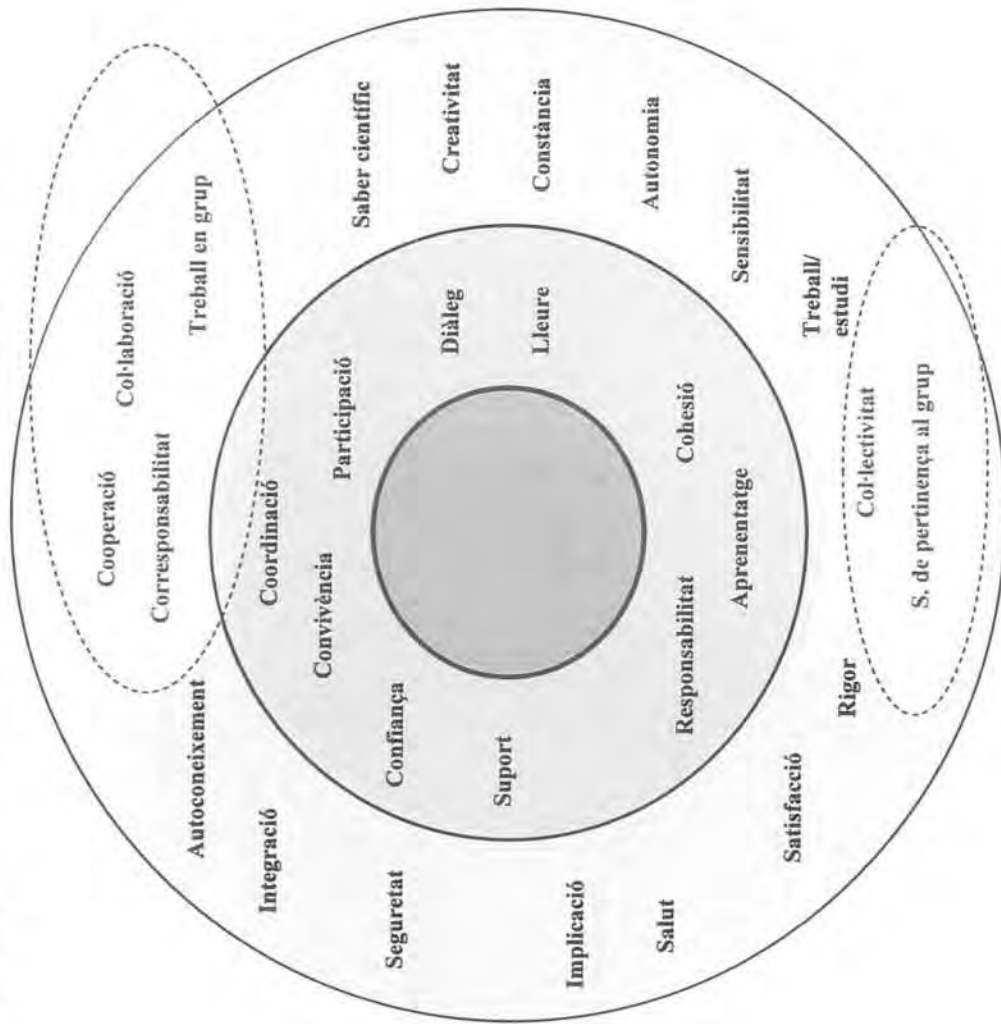

Coordinació	9
Consensus	9
Treball en equip	8
Suport	7
Corresponsabilitat	6
Responsabilitat	5
Col·laboració	5
Innovació	5
Implicació	4
Dialleg	3
Equitat	3
Compromís	3
Identitat	3
Participació	2
Confiança	2
Seguretat	2
Cooperació	2
Obertura	2
Atenció	2
Empatia	2
Informació	2
Transparència	2

Han aparegut en 1 sola ocasió:
 Lleure, S. pertinença al grup, Salut, Treball en grup, Acord, Atenció personal, Avaluació, Bé comú, Coherència, Coneixement, Corporació, Eficàcia, Formació, Justícia, Orientació, Prevenció, Respecte i Tranquil·litat.

De 15 en endavant	■
De 4 a 14	■
De 2 a 3	■
De la mateixa família	---

PERFIL DE VALORS. Bloc de dinàmiques pedagògiques. Centre VIIS

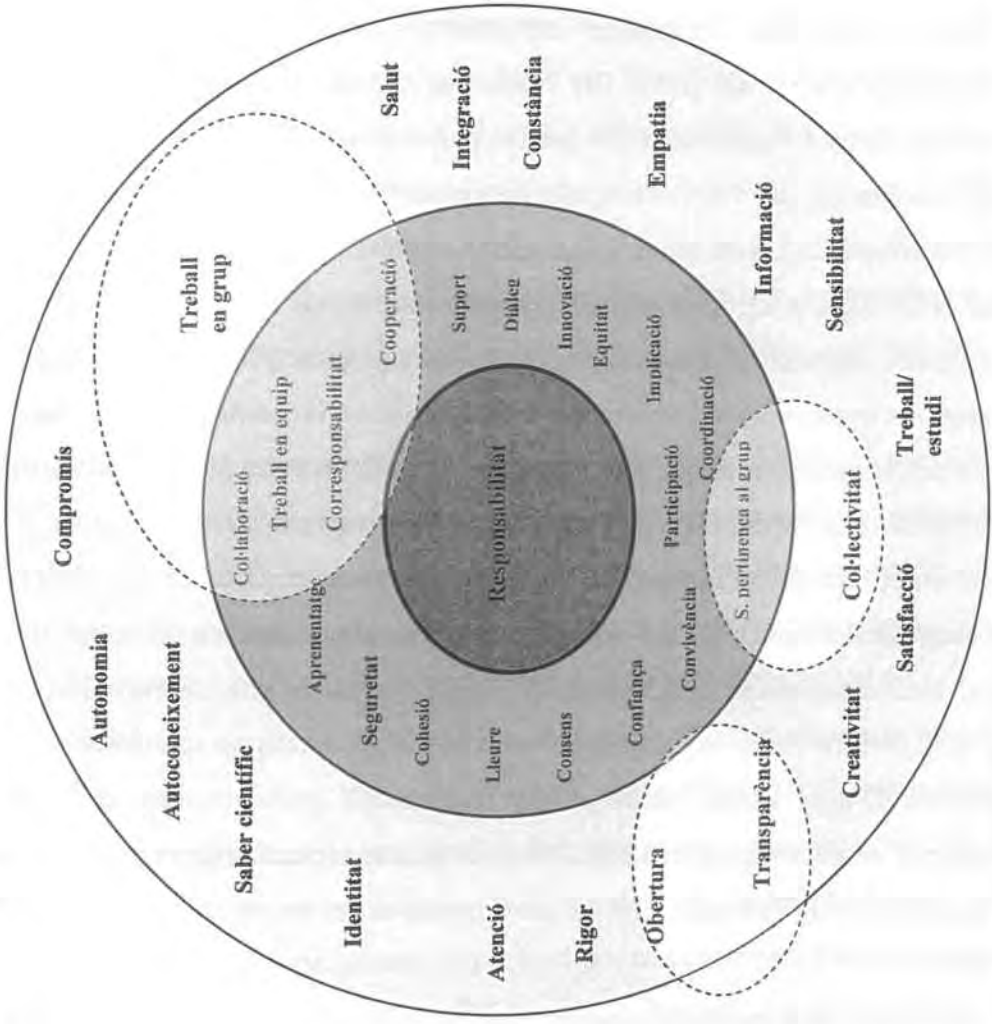

Responsabilitat	13
Convivència	11
Participació	10
Aprentatge	9
Suport	7
Diàleg	7
Cohesió	6
Coordinació	5
Confiança	5
Lliure	5
Corresponsabilitat	3
Seguretat	3
S. pertinença al grup	3
Autoconeixement	3
Autonomia	3
Saber científic	3
Col·laboració	2
Implicació	2
Cooperació	2
Salut	2
Treball en grup	2
Col·lectivitat	2
Constància	2
Creativitat	2
Integració	2
Rigor	2
Satisfacció	2
Sensibilitat	2
Treball/estudi	2

Han aparegut en 1 sola ocasió:
 T. en equip, Equitat, Obrerura, Autoestima,
 Ciutadania, Comprensió, Comunicació,
 Diferència, Diversitat, E. superació, E. material,
 Intercanvi, Ordre, Fe, Socialització, Solidaritat,
 i Sostenibilitat.

De 15 en endavant
 De 4 a 14
 De 2 a 3
 De la mateixa família

PERFIL DE VALORS. General. Centre VIIS

Responsabilitat	18
Support	14
Coordinació	14
Participació	12
Convivència	11
Dialleg	10
Aprentatge	9
Corresponsabilitat	9
Treball en equip	9
Consens	9
Confiança	7
Col·laboració	7
Cohesió	6
Lleure	6
Implicació	6
Seguretat	5
Innovació	5
S. pertinença al grup	4
Cooperació	4
Equitat	4
Autoconeixement	3
Autonomia	3
Saber científic	3
Salut	3
Treball en grup	3
Obertura	3
Compromís	3
Identitat	3
Han aparegut 2 ocasions:	
Atenció, Col·lectivitat, Constància, Creativitat, Empatia, Informació, Integració, Rigor, Satisfacció, Sensibilitat, Transparència, Treball/estudi.	

De 15 en endavant
 De 4 a 14
 De 2 a 3
 De la mateixa família

El perfil de valors del centre VIIS es caracteritza per presentar un alt nombre de valors diversos, tret que es tradueix en una poca concentració i una gran dispersió de valors. Així, en el perfil general l'únic valor cristal·litzat en diverses de les pràctiques morals és el de la responsabilitat. Aquest fet respon a la importància que adquireix, tant en relació a la tasca que duu a terme l'equip docent com el que s'espera del conjunt de la comunitat educativa i el que es fomenta entre els i les alumnes del centre. Al seu voltant, aquest valor està envoltat per molts altres que, omplint les anelles posteriors del gràfic, assenyalen nuclis de treball molt diversos. Tots ells considerem que poden respondre a una poca definició del projecte del centre, una proposta difosa i poc sòlida i concreta. Quan analitzem el perfil de valors de cadascun dels blocs, ens adonem que no hi ha cap valor central o nuclear que destaquí entre els altres.

Així, en el bloc d'elements organitzatius no hi apareix cap valor en la circumferència central del perfil. Els valors que trobem repartits en les dues anelles restants són força diversos, tot i que podem parlar de dos nuclis més destacats. D'una banda, el compostat per valors com la corresponsabilitat, la col·laboració, el treball en equip i la cooperació. Tots aquests apunten la importància atorgada al fet que la tasca educativa es dugui a terme de manera compartida entre els diferents professionals del centre, també entre els diferents membres de la comunitat educativa. D'altra banda, els valors de transparència i obertura estableixen un segon nucli de valor en el centre que, davant la realitat a la que atén, treballa per obrir-se a les famílies, al barri, a les entitats de la zona i al conjunt de la comunitat educativa que l'envolta.

Ja en el bloc de dinàmiques pedagògiques, segueix sense haver cap valor central en la proposta del centre. Al seu voltant, apareix un major nombre de valors que en el cas del bloc d'elements organitzatius. A l'igual que en aquest, es manté el nucli de valor que destaca aspectes relacionats amb el treball en equip i la tasca educativa compartida. D'altra banda, també assenyalen el treball que es realitza amb els i les alumnes per tal de fomentar el sentit del col·lectiu i el sentiment de pertinença al grup. La diversitat de la població amb la que treballa el centre pot suposar la resposta a aquest fet.

Tal i com hem esmentat abans, destaca el gran nombre de valors diferents que apareix en el perfil de valors d'aquest centre. A més, molts d'ells no han aparegut en altres escoles.

Un cop presentats els perfils de valors dels diferents centres i tenint una visió general dels resultats obtinguts, apuntem alguns elements de reflexió que mereixen ser comentats.

Potser el primer que ens n'adonem a l'analitzar el conjunt de gràfics és la diferència que es manté a través dels diferents centres entre el primer bloc i el segon - elements organitzatius i dinàmiques pedagògiques, respectivament. En tots els casos, el primer resulta molt menys variat en quant a valors es refereix; els que apareixen ho fan de manera força repetida. Mentre, al segon bloc, passa més aviat el contrari. Creiem que aquest fet respon a la pròpia naturalesa dels blocs de contingut. En el cas del primer bloc, les pràctiques tenen a veure amb l'organització i preparació de la proposta educativa que es vol donar als i les alumnes; per tant, destaquen valors que tenen com a objectiu establir les bases del bon funcionament del centre. Tal i com podem comprovar, a més, en tots els casos destaca la necessitat i valoració del treball en equip. En el segon bloc, ens referim al treball directe amb els i les alumnes. En aquest cas, es multipliquen la quantitat i varietat de valors implicats, així com també la dificultat de prioritzar-ne tres o quatre. La riquesa de valors en el bloc de dinàmiques pedagògiques s'ha interpretat com la complexitat de valors que intervenen en les propostes d'educació integral que estan en el punt de mira dels professionals de l'educació.

Un segon element a comentar és la importància que pren el valor de coherència, de manera representativa en aquells casos en els que el centre analitzat forma part d'una institució més gran. Treballar en la mateixa direcció, garantir una mateixa línia educativa i coordinar esforços entre les diferents etapes o escoles per aconseguir uns mateixos objectius educatius són aspectes que estan en la base d'aquest valor.

Considerem que els perfils de valors han aconseguit dibuixar clarament projectes d'escola sòlids i estables. Així, a través de l'estudi, els professionals d'aquests centres han prioritzat un conjunt més o menys reduït dels valors que estan en la base del seu treball diari. Es tracta de la polarització d'un conjunt de valors consensuats, que preocupen als professionals del centres i que hem pogut comprovar que estan vius en la seva dinàmica. Per contra, al centre VIIS la notable dispersió de valors denota una línia de centre més desdibuixada, menys consolidada i per tant, amb un projecte de centre menys establert en aquest sentit. En el proper capítol comprovarem com la varietat en relació al nombre de pràctiques que constitueixen la cultura moral es

converteix en un aspecte a valorar positivament dintre d'aquest estudi. En el cas dels valors però, considerem que passa més aviat al contrari. La multiplicitat de valors i el fet que no n'hi hagi alguns que destaquin sobre la resta, creiem que denoten una línia de centre poc definida i menys directa.

En darrer lloc, i en aquesta mateixa direcció, volem subratllar també l'important aparició del valor d'aprenentatge en aquest mateix centre -el centre VIIS-, mentre en la resta han preponderat valors d'altre tipus. D'una banda, això podria estar directament relacionat amb l'element que hem apuntat en el paràgraf anterior, una línia de centre poc establerta o definida. D'altra banda però, creiem que també podria respondre a una realitat compartida amb altres centres de secundària, tradicionalment més centrats en els aspectes instructius de l'educació.

Tot i que l'objectiu en aquest punt de la recerca ha estat descriure i analitzar els perfils de valors en cadascun dels centres participants, els resultats obtinguts ens han permès apuntar alguns elements més generals per a la reflexió i discussió. Les diferències observades en els gràfics concèntrics de cadascun dels blocs; l'aparició destacada del valor de la coherència en centres que formen part d'institucions més àmplies; la clara definició de projectes d'escola, en alguns casos, davant la dispersió de valors en altres; i el paper del valor de l'aprenentatge en algun centre de secundària són, des del nostre punt de vista, els més destacables.

2.2 . Perfil de valors general, una visió de conjunt

Després de presentar els resultats obtinguts per cadascun dels centres i apuntar alguns elements per a la seva lectura i interpretació, exposem el perfil de valors que pretén recollir el conjunt de dades recopilades a través d'aquesta investigació. Una representació gràfica dels valors predominants en la pràctica educativa del grup de centres que hem tingut l'oportunitat d'analitzar amb el nostre treball.

En les pàgines següents, adjuntem un perfil de valors de caràcter general, una imatge de conjunt dels valors cap als quals estan treballant els centres que formen part de l'estudi. Per fer-ho, hem seguit l'estructura utilitzada en l'apartat anterior quan presentàvem els perfils de valor de cadascun dels centres. En primer lloc, el recompte de valors obtingut al llarg de l'estudi en tots i cadascun d'ells. Es tracta d'una llista exhaustiva que inclou des dels valors més àmpliament acceptats en el conjunt

d'escoles fins a aquells valors propis i particulars d'algun dels centres analitzats. En tots els casos però, es tracta de valors cristal·litzats en pràctiques educatives concretes, en processos, en maneres de fer que els centres han estat capaços de descriure amb exhaustivitat i rigor. Per tal d'ajudar a sopesar les aparicions de cada valor, també hem anotat el nombre de pràctiques descrites i analitzades en el conjunt de la recerca. En segon lloc, exposem els gràfics concèntrics resultat del recompte de valors abans esmentat. Aquests, que contemplen els valors més repetits en el conjunt de la investigació, mostren de manera clara i visual els continguts de valor predominants. Representen, per tant, l'essència del treball que es duu a terme en el conjunt d'aquests centres educatius. Finalment, algunes notes per facilitar la lectura i interpretació dels resultats obtinguts permeten definir els principals elements de la pràctica educativa fins aquí analitzada.

El perfil de valors de la visió de conjunt no pretén dibuixar una imatge tancada i inamovible respecte els valors prioritaris que actualment es cristal·litzen en les pràctiques educatives dels centres. Som conscients que aquesta no deixa d'ésser una investigació basada en un seguit d'estudi de casos i que, per tant, respon a la realitat analitzada en el conjunt de centres amb els que hem pogut treballar. De totes maneres, considerem que arribat aquest punt de l'estudi, el perfil de valors general ens aporta un cert estat de la qüestió que mereix ser comentada de manera global.

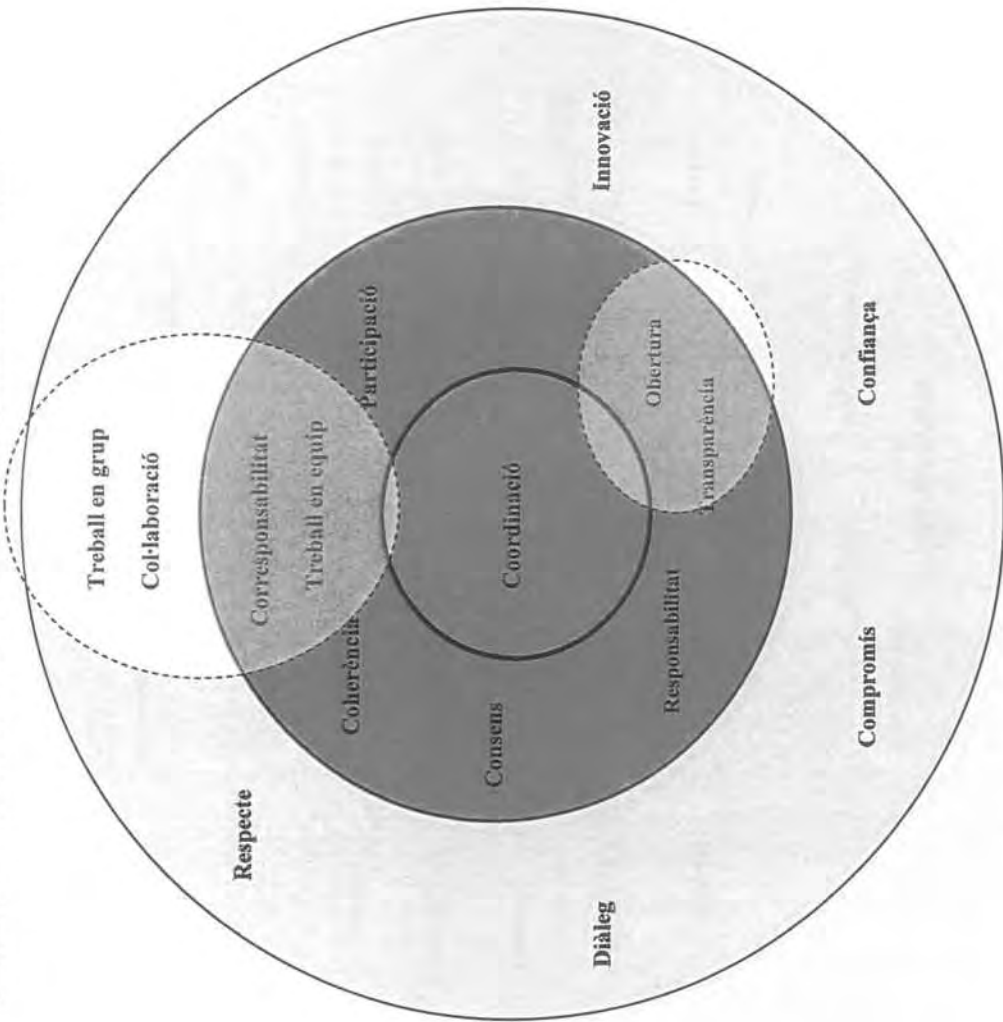
Perfil de valor, visió del conjunt dels centres analitzats

VALORS	ELEMENTS ORGANITZATIUS	DINÀMIQUES PEDAGÒGIQUES	GENERAL CULTURA MORAL
	Nº pràctiques: 257	Nº pràctiques: 292	Nº pràctiques: 549
Aprenentatge		9	9
Implicació	4	5	9
Corporació	9		9
Autoestima		8	8
Constància		8	8
S. pertinença grup	1	7	8
Autorregulació	2	6	8
Informació	8		8
Tradició		7	7
Convivència	3	61	64
Acollida	5	1	6
Diàleg	27	32	59
Obertura	40	15	55
Coherència	43	12	55
Consens	52	3	55
Identitat	3	2	5
Formació	5		5
Realisme	5		5
Atenció	2	3	5
Salut	2	3	5
Seguretat	2	3	5
Creativitat		5	5
Comprensió	1	4	5
Transparència	44	4	48
Autonomia	2	45	47
Treball en equip	41	6	47
Empatia	4		4
Ajuda	3	1	4
Transcendència	1	3	4
Autocontrol		4	4
Satisfacció		4	4
Equitat	3	1	4
Treball i estudi		4	4
Treball en grup	12	27	39
Respecte	13	23	36
Col·laboració	23	10	33
Confiança	22	10	32
Col·lectivitat		31	31
Coneixement	2	1	3
Saber científic		3	3
Cohesió		29	29

Suport	9	19	28
Participació	84	129	213
Coordinació	124	79	203
Cooperació	3	17	20
Civisme		2	2
Confessionalitat		2	2
Estima per la natura		2	2
Oci		2	2
Pau		2	2
Respecte a la natura		2	2
Sensibilitat		2	2
Integració		2	2
Rigor		2	2
Sostenibilitat		2	2
Compromís	13	6	19
Solidaritat	6	10	16
Responsabilitat	55	85	140
Amistat		14	14
Lleure	1	13	14
Corresponsabilitat	89	34	123
Sentit crític	5	6	11
Innovació	11		11
Autoconeixement	1	9	10
Calidesa	3	7	10
Atenció personal	1		1
Avaluació	1		1
Bé comú	1		1
C. de desigualtats	1		1
D. professional	1		1
Eficàcia	1		1
Globalitat	1		1
Justícia	1		1
Lideratge	1		1
Prevenió	1		1
Previsió de tasques	1		1
S. atorgat tasca docent	1		1
Tranquil·litat	1		1
Acord		1	1
Afecte		1	1
Altruisme		1	1
Austeritat		1	1
Autoestima col·lectiva		1	1
C. de coneixements		1	1
Complicitat		1	1
Comprensió crítica		1	1
Comunicació		1	1
Diversió		1	1
Diversitat		1	1

Drets Humans		1	1
Esperit de superació		1	1
Estima pel material		1	1
Gratitud		1	1
Humor		1	1
Il·lusió		1	1
Intercanvi		1	1
Investigació		1	1
Ordre		1	1
R. consum material		1	1
S. en un mateix		1	1
Servei		1	1
Sinceritat		1	1
Tolerància		1	1
Voluntat		1	1
Orientació	1		1
Diferència		1	1
Socialització		1	1
Ciutadania		1	1
Fe		1	1

PERFIL DE VALORS. Bloc d'elements organitzatius. Visió de conjunt

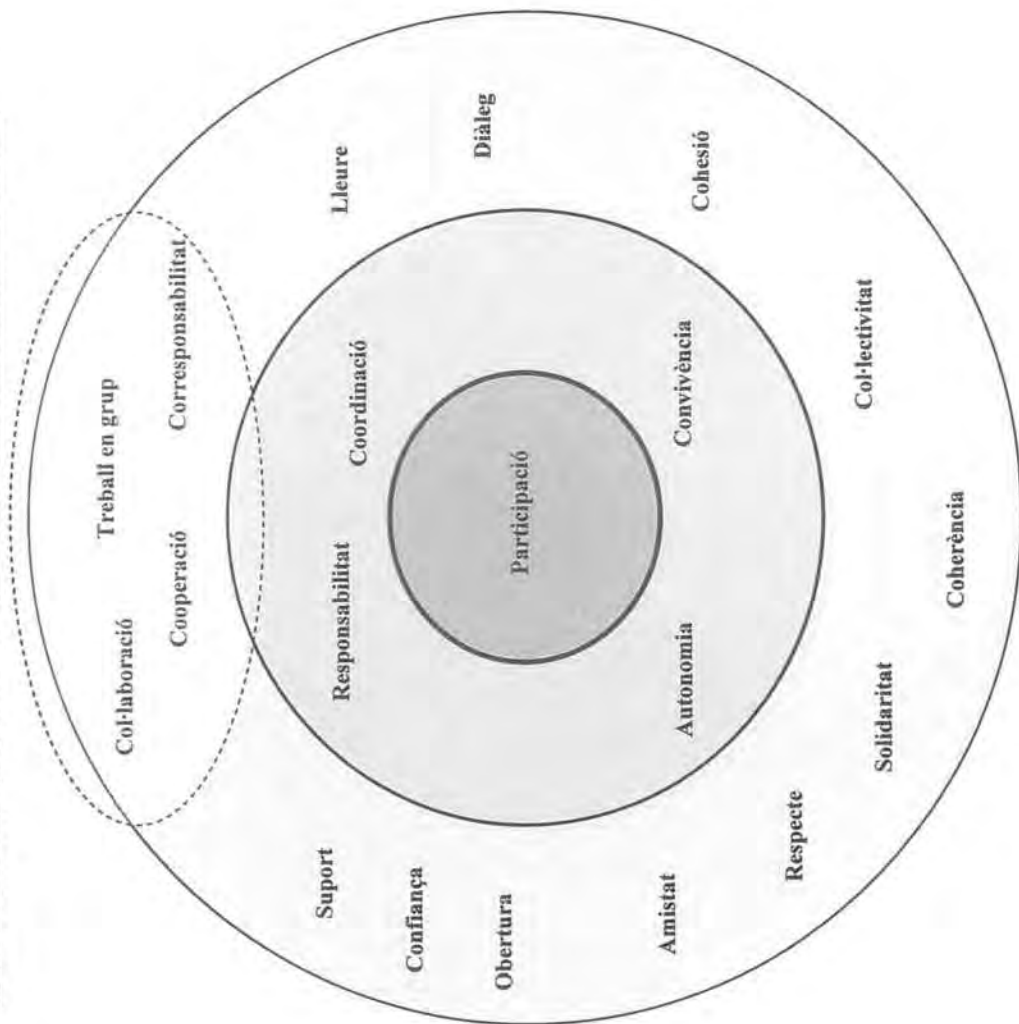

Coordinació	124
Corresponsabilitat	89
Participació	84
Responsabilitat	55
Consensus	52
Transparència	44
Coherència	43
Obertura	40
Treball en equip	40
Diàleg	27
Col·laboració	23
Confiança	22
Respects	13
Compromís	13
Treball en grup	12
Innovació	11

Han aparegut entre 9 i 5 vegades:
 Support, Corporació, Informació,
 Solidaritat, S. crític, Acollida, Formació i
 Realisme.

De 100 en endavant	■
De 40 a 99	■
De 10 a 39	■
De la mateixa família	---

PERFIL DE VALORS. Bloc de dinàmiques pedagògiques. Visió de conjunt

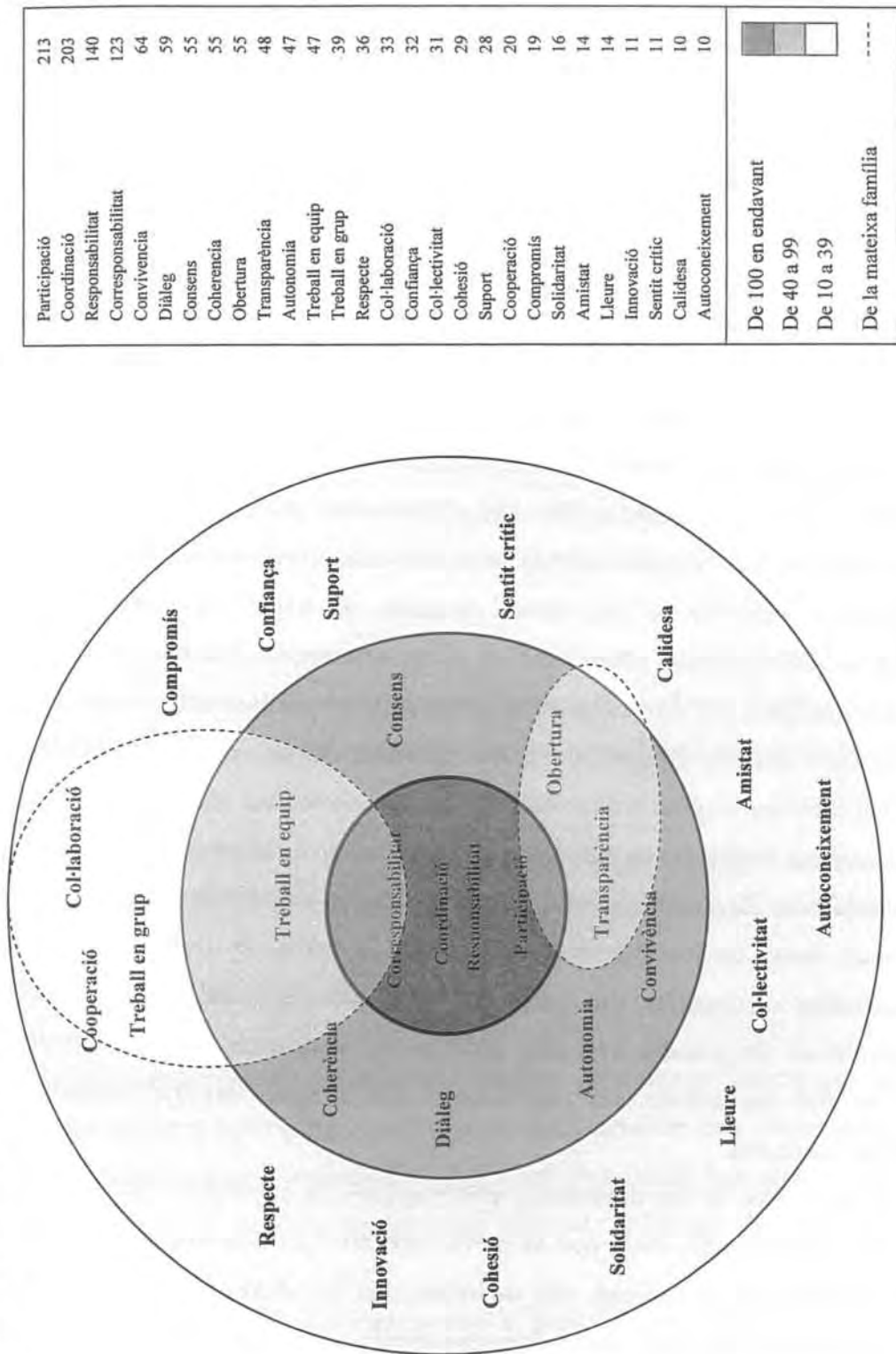

Participació	129
Responsabilitat	85
Coordinació	79
Convivència	61
Autonomia	45
Corresponsabilitat	34
Diàleg	32
Col·lectivitat	31
Cohesió	29
Treball en grup	27
Respecte	23
Support	19
Cooperació	17
Obertura	15
Amistat	14
Lleure	13
Coherència	12
Col·laboració	10
Confiança	10
Solidaritat	10

Han aparegut entre 9 i 5 vegades:
 Autoconeixement, Aprenentatge, Autoestima, Constància, Calidesa, S. pertinença al grup, Tradició, Treball en equip, Compromís, Autorregulació i Implicació.

De 100 en endavant	■
De 40 a 99	□
De 10 a 39	□
De la mateixa família	----

PERFIL DE VALORS. General. Visió de conjunt

Repassem, a continuació, alguns elements que faciliten la lectura dels gràfics que aporten una visió de conjunt envers els resultats obtinguts en els diferents centres al llarg de la recerca

Pel que fa al conjunt de la cultura moral, cal destacar l'alt nivell que prenen els valors de participació i coordinació, amb una puntuació pròxima i força distanciades de la resta. Dos nuclis de valor que denoten una línia educativa fonamentada en el treball conjunt i la implicació per part dels diferents membres de la comunitat educativa. El primer valor, la participació, torna a sortir com el més destacable en el bloc de dinàmiques pedagògiques. Mentre que el de coordinació és el valor predominant en el bloc d'elements organitzatius. També els valors relacionats amb la idea de responsabilitat i corresponsabilitat estan presents de manera important en els diferents blocs i en el perfil general de la cultura moral del centres analitzats.

Tal i com ja hem anunciat, en el bloc d'elements organitzatius, el valor de la coordinació és el més destacat. Al llarg de la recerca realitzada en els diferents centres hem pogut comprovar la importància atorgada al treball en equip entre els professionals de l'educació també entre els diversos sectors de la comunitat educativa. Un treball conjunt que destaca la necessitat d'unir i coordinar esforços envers una mateixa fita, l'educació integral i de qualitat dels i les alumnes. En aquest mateix bloc, també cal comentar l'aparició dels valors de corresponsabilitat i participació. El primer considerem que respon al valor atorgat a la tasca educativa i al fet de que aquesta sigui compartida entre els diferents membres de la comunitat. La participació, entesa com la implicació activa de les diferents parts, mostra el camí per respondre a aquesta responsabilitat compartida. En darrer lloc, els valors d'obertura i transparència, comptabilitzats de manera conjunta, denoten la importància de l'establiment de relacions amb les entitats, les institucions i els professionals que configuren la comunitat educativa.

Ja en el bloc de les dinàmiques pedagògiques, la participació apareix com el valor més representatiu, valor que es preveu que els i les alumnes puguin exercir a través de diferents pràctiques. En definitiva, fer ús d'una participació activa i responsabilitzar-se del propi procés d'ensenyament i aprenentatge i del funcionament i dinàmica del centre. També en aquest bloc, la coordinació torna a ser un valor destacable, entesa com la necessitat d'organitzar activitats de manera conjunta. Finalment, en el treball directe amb els i les alumnes també destaquen dos nuclis de

valor diferenciats. D'una banda, la importància atorgada a la idea del grup i el col·lectiu que es concreta amb el valor de la convivència. De l'altra, el valor atorgat a l'autonomia. Dos grans nuclis de valor que es complementen per tal d'oferir una educació integral a l'alumnat dels diferents centres.

Tot i que al llarg de la recerca són múltiples els valors que han aparegut en els perfils de cadascuna de les escoles, val a dir que la visió de conjunt apunta a una imatge que polaritza clarament una nombre relativament reduït de valors. D'aquesta manera, considerem que l'estudi permet comprovar la vigència d'un cert projecte educatiu, d'un cert model d'escola compartit en gairebé tots els centres analitzats.

Després de fer una lectura acurada del perfil de valors del conjunt dels centres, hem pogut extreure algunes conclusions a nivell general. Els aspectes fonamentals han estat bàsicament quatre. En primer lloc, la preponderància del valor de la coordinació en el sistema organitzatiu i de funcionament dels centres. En segon lloc, la importància del valor de la participació en la seva dinàmica, per part dels diferents membres de la comunitat educativa. També cal destacar, altres valors com la responsabilitat individual i compartida, així com també el nucli que protagonitzen els valors d'obertura i transparència. Finalment, resulta interessant concloure l'anàlisi del perfil de valors amb la idea que aquesta visió de conjunt permet delimitar un cert projecte d'escola que es manté proper en gairebé tots els centres que han participat en la recerca.

2.3. Definicions globals de valor

En aquest darrer apartat, presentem el que hem anomenat definicions globals de valors. Ens referim a definicions exhaustives de tots i cadascun dels valors apareguts al llarg d'aquesta fase de la investigació. Les definicions globals han permès elaborar una fitxa en la que es recullen els principals elements definitoris de cadascun dels valors.

La definició de cada valor s'inicia amb el nom del valor, així com també els d'aquells que li són pròxims -si és que els hi ha- i que constitueixen nuclis de valor que hem considerat que val la pena tenir en compte de manera conjunta. Just després, també inclou una definició del valor de tipus diccionari que pretén recollir la seva

essència. Aquells elements, sovint en un nivell molt teòric o abstracte, que descriuen els seus principals elements.

En una segona part, les definicions de valors inclouen els indicadors del valor que en els diferents centres s'han utilitzat per expressar la seva cristal·lització en les pràctiques morals. Aquests apareixen dividits en els blocs de contingut d'elements organitzatius i de dinàmiques pedagògiques. Cal destacar l'esforç realitzat pels professionals del centre, tant en l'assignació de valors com en la descripció dels indicadors. Val a dir, en aquest punt, que els indicadors que s'inclouen en les definicions són de diferent naturalesa i, per tant, no tenen un caràcter homogeni. Considerem que aquest fet està directament relacionat amb la notable dificultat que suposa concretar els procediments a través dels quals es posen en marxa cadascun dels valors prèviament assignats.

Ja en la darrera part de la definició, s'anomenen algunes de les pràctiques educatives a les quals se'ls ha assignat el valor en concret. S'han escollit com a representants, aquelles més repetides en el conjunt de l'estudi a través dels diferents centres.

En definitiva, les definicions globals dels valors pretenen mostrar un dels elements que han estat sempre a l'horitzó de la nostra investigació. Ens referim a la idea que aquests es cristal·litzen en pràctiques concretes, en procediments establerts i consensuats a nivell de centre. En maneres de fer que, malgrat no sempre han estat pensades amb aquest objectiu, suposen una influència directa envers la formació de la personalitat moral de l'individu.

Acollida

Valors pròxims: hospitalitat.

Ens referim a acollida com l'actitud de rebuda i acceptació amb sentiment i manifestació d'afecte d'algú, en especial davant d'una circumstància nova o diferent i sobretot quan l'espai o situació es sent com a pròpia. Suposa hospitalitat i acompanyament en aquest procés i la transmissió d'un sentiment agradable, la sensació de benestar, de sentir-se emparat per l'altre. També pot implicar l'acció de donar confiança, refugi o protecció.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Tenir previstes instàncies per rebre a les famílies interessades en el centre
- Donar informació sobre el centre
- Respondre a les possibles qüestions que es plantegin
- Estar atents a que el procés d'entrada i adaptació d'alumnes i famílies a l'escola sigui el més agradable possible per a tots
- Mantenir una actitud d'escolta amb les famílies. Cal tenir clar què volen saber
- Tranquil·litzar i ajudar en el procés d'entrada al centre

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Estar atents a que el procés d'entrada i adaptació d'alumnes a l'escola sigui el més agradable possible per als alumnes. Tot i que s'ha d'emfatitzar en els primers cursos. També destaca la incorporació d'alumnes nous al centre

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Jornada de portes obertes
- Reunió general de P3
- Reunió dels grups de P3
- Entrevista del tutor/a amb la família

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Primers dies del curs

Afecte

Valors pròxims: amor, estima.

Ens referim a l'afecte com la inclinació o vincle sentimental cap a una altra persona o grup amb qui es desitja la comunicació i relació directa. Suposa la simpatia, estimació o qualsevol

sentiment per l'altre que commou a l'individu. Implica cert grau d'amor pel qual es tracta amb cura i es busca el bé de l'altre.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Víncle d'amor que tenyeix les relacions entre el tutor/a i el seu grup d'alumnes
- Temps i espai que el tutor/a destina a tenir cura dels seus i les seves alumnes

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Acció tutorial

Altruisme

Valors pròxims: humanitat, entrega, generositat, bondat.

Ens referim a altruisme com el mirament, esmerç i afany per la complaença i dedicació envers el bé dels altres per motius purament humans. Doctrina que posa com a fi de la conducta moral l'interès dels altres encara que suposi esforç i sacrifici. Implica una manera de pensar i actuar que es fonamenta en la idea que el més correcte és viure pels altres, tot i que sigui a costa del propi bé.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Treballar a la classe figures representatives d'aquest valor

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Sant Francesc

Amistat

Valors pròxims: germanor, fraternitat, companyonia.

Ens referim a amistat com l'afecte d'una persona envers una altra, de caràcter pur i desinteressat i habitualment recíproc, nascut de la simpatia, estimació i benvolença mútues. Correspondència que uneix diferents persones, entre les quals existeix certa afinitat o connexió que s'enforteix a través del tracte. Suposa un tipus de llaç que està per sobre dels lligams de sang o les relacions sexuals. En els casos que la unió i relació és com la que hi ha entre els germans/es es parla de germanor o fraternitat. Quan es vol accentuar el caire harmònic de la relació es fa referència a la companyonia entre persones.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Crear espais de relació lliure en els que els i les alumnes juguin o realitzin activitats diverses segons les seves afinitats, trencant els grups establerts de manera arbitrària
- Activitats organitzades que acostumen a estar relacionades amb el joc, l'esport i el lleure, de caire lúdic
- Dur a terme actes i celebracions que impliquin a tot el grup o tota l'escola
- Fomentar activitats i actes perque es mantinguin els vincles afectius entre els alumnes també fora de l'escola, sobretot en el moment de deixar definitivament el centre
- Activitat de correu a través de la qual s'estableixen noves formes i vies per fer i mantenir amics i amigues

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Pati
- Sopar de comiat dels i les alumnes de 6è
- Correu dintre de l'escola
- Darrers dies del curs

Aprenentatge

Ens referim a aprenentatge com l'acció per la qual un individu o una col·lectivitat adquireix coneixements i pràctiques a través de l'estudi i l'experimentació. També pot relacionar-se amb l'adquisició de trets o pautes culturals. En definitiva suposa una actitud atenta, activa i constructiva per part de la persona que aprèn.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Implícit en el treball escolar en qualsevol de les matèries que es fan al centre
- Estimular als i les alumnes per l'estudi, motivar-los
- Fomentar l'esforç i la disciplina per a aprendre
- Oferir els materials, els recursos i les condicions necessàries per a les diferents matèries
- Dur als i les alumnes a veure les coses en el seu propi medi, aprendre des de l'experimentació

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Gimnàs i vestuaris
- Aula d'informàtica
- Aula de música
- Laboratori d'idiomes
- Sortides

Atenció

Ens referim a l'atenció com la disposició personal a fixar els sentits i el pensament en la percepció d'un objecte sensible, d'aplicar-hi voluntàriament l'enteniment com a demostració de respecte o per algun element que desperti l'interès, la curiositat o causi sorpresa. Tenir en compte o consideració alguna cosa o tasca de manera pacient i constant. En aquesta poden influir-hi diferents aspectes externs i interns. A l'escola, es desenvolupa a través del contingut del treball, la concentració en l'estudi i l'observació d'objectes.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Actuacions pensades per donar resposta a les necessitats acadèmiques, socials o personals dels i les alumnes a nivell individual
- Neix davant la diversitat dels i les alumnes
- Són actuacions que preveuen la recerca de solucions en aquest sentit
- Donar suport directament a les famílies
- Derivar a un altre centre, estudis superiors o col·locar professionalment a nivell individual
- Totes aquelles qüestions que s'han de tractar de manera individual amb les famílies, i de vegades també amb els i les alumnes. Apropament en aquest sentit

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Treballar el contingut referent a música i, en particular, a les audicions
- Temps i espais que es destinen per reclamar una posició seriosa i de treball als i les alumnes. Aquesta és fonamental en el moment d'organitzar la feina o de donar instruccions

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Comissió de la diversitat
- Entrevista individual amb les famílies

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Aula de música
- Sala Mozart
- Primers dies del curs

Austeritat

Ens referim a austeritat com la qualitat de viure, obrar i jutjar d'una manera rígida, severa i estricta i, per tant, rigorosament ajustada a les normes morals. Implica rigidesa i sacrifici. En sentit pràctic, s'anomena així l'opció de vida que suposa viure prescindint de tot el que no és

purament necessari, apartant-se de tot allò de caràcter superficial i agradable relacionat amb els sentits i les passions.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Treballar a la classe figures representatives d'aquest valor

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Sant Francesc

Autoconeixement

Ens referim a autoconeixement com la noció i coneixement que cada persona té de si mateix. Es tracta d'un procés de construcció cognitiu continu i sempre inacabat que suposa arribar a conèixer millor i adquirir les destreses i mitjans per aconseguir-ho. En primer lloc, suposa la presa de consciència de si mateix, és a dir, la capacitat per diferenciar-se dels altres, per obtenir informació sobre un mateix i per introduir les modificacions i canvis desitjats. En segon lloc, implica un procés d'aclariment d'un mateix envers un conjunt d'aspectes que configuren la pròpia manera de ser, pensar i sentir. Aquests inclouen desitjos, motivacions, sentiments, valors, raons, etc. I, finalment, l'autoconeixement també suposa la integració de les diverses experiències biogràfiques i la projecció cap al futur de si mateix.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Activitats en relació al tema del suport i orientació acadèmica i professional dintre del centre o en col·laboració amb altres entitats pròximes. Alumnes cal que reconeguin les seves capacitats i limitacions

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Crear espais o activitats en les que un ha d'enfrontar-se a un mateix
- Identificar les pròpies posicions respecte temes diversos
- Programar i dur a terme activitats d'educació física a través de les quals els i les alumnes descobreixin els límits i capacitats del seu propi cos
- Programar i realitzar activitats que suposen un treball explícit sobre la manera de ser, de pensar, etc. Aquestes suposen la pròpia exploració
- Aquestes acostumen a estar relacionades amb l'orientació acadèmica i professional

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Relació amb el servei català d'ocupació

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Aula de psicomotricitat
- Gimnàs i vestuaris
- Activitats d'estudi
- Tutoria
- Convivències d'acció tutorial

Autoestima

Ens referim a autoestima com l'autoconcepte que una persona té d'ella mateixa, l'experiència de sentir-se a gust o a disgust amb la pròpia manera de ser que, convertint-se així en una visió actitudinal i valorativa sobre un mateix. L'autoestima suposa, d'aquesta manera, la disposició permanent de la persona a enfrontar-se amb si mateix i de valorar el que en ell hi ha de positiu i de negatiu -envers la seva manera de ser, pensar, sentir i comportar-se. En aquest sentit, el seu desenvolupament implica treballar la confiança en les pròpies capacitats i possibilitats, el sentiment intern de ser una persona digna i respectable i el dret a tenir èxit i a ser feliç.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Proposar activitats que afavoreixin el descobriment del propi cos i el reconeixement de les pròpies habilitats
- Crear espais i moments en els que es treballi l'acceptació d'un mateix
- Dur a terme activitats i actes que volen destacar alguna qualitat d'un alumne i homenatjar-lo davant la resta del grup. Acostumen a ser de caire festiu
- Implica la necessitat d'un autoconeixement real
- En el cas d'alumnes amb necessitats educatives específiques, és important crear un clima en el que aquests es sentin reconeguts, que es valorin les seves possibilitats per sobre de les mancances
- Proposar activitats diverses en les que es permeti destacar a alumnes que, a nivell acadèmic, no estan gaire reconeguts
- Ajudar als i les alumnes reconèixer el més positiu d'ells mateixos. Acompanyar-los en aquesta recerca de manera individual
- Valorar públicament i premiar l'esforç, el treball o les produccions dels i les alumnes

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Festa d'aniversari
- Aula de dansa
- Aula d'educació especial
- Gospel

Autonomia

Valors pròxims: llibertat, independència.

Ens referim a autonomia com la capacitat que dona a l'individu la facultat i el dret per governar les pròpies accions, segons els seus principis i lleis i sense dependre de ningú. Suposa l'enfrontament a situacions en les que un ha de prendre decisions i actuar de manera individual i essent responsable dels seus propis actes. En aquest sentit, l'autonomia moral implica el sentiment de bé, el convenciment personal, el respecte als altres i la responsabilitat. Donat el seu caràcter personal, l'autonomia es converteix en un valor directament relacionat amb d'altres com la llibertat i la independència de l'individu a l'hora de pensar i actuar.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Àmbits de treball i activitats en els que l'escola com a col·lectiu és la que decideix si vol participar o involucrar-s'hi

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Demanar a l'alumne/a que faci una activitat per sí sol. S'insisteix en fer una tasca a nivell individual
- Insistir en que és important no haver de recordar o dir que s'ha de fer
- Dotar d'espais i moments en els que cada alumne pugui avançar al seu propi ritme de treball
- Oferir també eines i materials per dur a terme una metodologia de treball individualitzat
- Posar en situació d'aprendre per si mateix. Això sovint implica el treball de recerca i investigació per part dels i les alumnes
- Dotar als i les alumnes de la possibilitat de prendre decisions respecte què, com i quan aprendre. Donar l'oportunitat a l'alumne/a de decidir aspectes concrets en el seu procés d'aprenentatge
- Dur a terme activitats d'autoavaluació
- Tot el que fa referència als hàbits i al seu desenvolupament: alimentació, higiene, treball, descans, etc.
- També les normes de la classe i l'escola
- Dur a terme activitats que proposen desenvolupar la imaginació i creació dels i les alumnes
- Preveure activitats en les que s'espera que l'alumne/a descobreixi i reconegui les seves pròpies capacitats i destreses
- Dotar a l'alumne/a d'espais, dur a terme activitats i ensenyar als alumnes a organitzar el seu temps i treball personalment

- Programar activitats de treball individualitzat
- Aspectes relacionats amb les activitats que es duen a terme amb els i les alumnes d'educació especial i l'atenció a la diversitat en el centre
- Potenciar l'ús de l'ordinador com una eina de treball individual a través del qual poder avançar en el propi procés i ritme d'aprenentatge
- Rutinitzar tasques a realitzar en diferents moments de la jornada escolar
- Activitats que suposen cert nivell de llibertat pels i les alumnes en quant al ritme o concreció del treball segons el propi criteri o interessos
- Activitats d'avaluació com qüestionaris o exàmens que enfronten a l'alumne amb el seu propi aprenentatge
- Davant del canvi de curs, destinar un temps per anar alleugerint els lligams entre tutor/a i alumnes. Perque no sigui dolorós, es vincula al fet de fer-se gran
- Oferir als i les alumnes l'oportunitat de participar de manera voluntària en activitats i projectes diversos
- Atorgar als i les alumnes un espai i un temps perque s'organitzin de manera pròpia

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Formació del personal del centre

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Piscina
- Projectes
- Colònies
- Temps d'organització del treball
- Aula d'informàtica

Autorregulació

Valors pròxims: autocontrol, força de voluntat.

Ens referim a autorregulació com la capacitat de dominar i dirigir la pròpia conducta a través de criteris reflexionats racionalment per l'individu. Així doncs, no es tracta únicament de saber controlar els propis impulsos i comportament davant d'una situació social, sinó que el seu desenvolupament suposa el treball en tres direccions. D'una banda, la recerca de coherència entre el judici i l'acció moral que sovint no es donen de manera natural. En segon lloc, l'adquisició d'hàbits desitjables tant socialment com personal que permetin desenvolupar-se de la

manera més adequada en diferents situacions. Finalment, l'autoregulació implica la construcció voluntària de la pròpia manera de ser o caràcter moral.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

Autorregulació

- L'implica el propi contingut del RRI. Determina les normes i reglamentació de funcionament i convivència. Tenen força pes els aspectes que s'extreuen de la llei. També, el que el centre adapta a la seva pròpia realitat
- Cadascun dels membres de la comunitat ha de contribuir en el seu compliment
- Directament relacionat amb exercir el sentit del deure

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

Autorregulació

- Demanar a l'alumne l'establiment d'ordre, d'evitar desbordar-se i no perdre el control
- Relatiu a les activitats en les que de manera més conscientment o inconscient es treballen normes, ordre i disciplina. Treballar a l'aula pel compliment i respecte de normes i comportar-se correctament d'acord amb aquestes
- És important conèixer què és el correcte, però també ho és dotar de la possibilitat de triar
- Posar a l'alumne en situació d'enfrontar-se a dificultats, superar pors i limitacions
- Activitats en les que es cal posar en marxa hàbits fonamentals. Reforçar valors i hàbits envers l'alimentació

Autocontrol

- Es demana un compliment autònom de les normes i regles de la classe
- També en relació als hàbits

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Reglament de Règim Intern
- Reglament de Règim Intern del servei de menjador

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Piscina
- Aula d'autoaprenentatge
- Tractament de normes i hàbits
- Sala de joc simbòlic
- Menjador

Avaluació

Ens referim a avaluació com l'acció de determinar de manera aproximada el valor d'alguna cosa, el seu nivell en relació a certs criteris preestablerts. En educació, valorar el treball, el procés d'ensenyament i aprenentatge o el creixement personal dels i les alumnes.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Espais i moments del curs en els que s'ha de valorar el progrés en el procés d'ensenyament i aprenentatge i de creixement personal dels i les alumnes
- Suposa una revisió i comprovació de resultats però també dels processos
- Implica un treball individualitzat per cadascun dels i les alumnes
- El fet que les coses siguin avaluable no ha de significar que siguin inamovibles

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Avaluació del curs

Calidesa

Valors pròxims: sensibilitat, sensitivitat, tendresa, amabilitat.

Ens referim a calidesa com la qualitat d'aquell capaç de donar calor, acollir i acompanyar als que té al voltant, deixant-se emportar pels sentiments de compassió i tendresa. Està directament relacionada amb la facultat de sentir, percebre els sentiments dels altres, amb la sensibilitat i sensitivitat mostrades cap a les altres persones.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Preveure situacions d'acostament de les famílies al centre, fer que es sentin pròximes a l'escola
- Crear un clima agradable de relació amb les famílies des de l'inici
- Aconseguir que les famílies acabin pensant i dient que no s'han equivocat en triar l'escola
- Preveure una figura pròxima i agradable que s'encarregui d'acompanyar l'entrada de les famílies noves al centre
- To amb el que presenten els mestres, professors/es i aspectes fonamentals del centre

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Tenir cura de la relació interpersonal amb els i les alumnes
- Disposició general en la trobada, el contacte i la relació amb els i les alumnes. Acció tutorial continuada
- Destinar temps i espais concrets a l'acollida i demostració d'afecte cap als i les alumnes

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Trobada informativa per a les famílies
- Reunió de pares nous a l'escola

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Tutories
- Passadís, espais comuns i decoració
- Primers dies del curs
- Acció tutorial

Civisme

Valors pròxims: ciutadania.

Ens referim a civisme com a l'actitud d'acceptació i compliment dels drets, normes i obligacions amb el medi i amb els altres pel fet de formar part d'una comunitat de persones. Suposa el respecte, la cortesia i la bona educació al servei de la resta de ciutadans.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

Ciutadania:

- Treballar, insistir i mantenir un comportament correcte i de respecte amb altres ciutadans, en el transport, etc. dintre i fora del centre, ja que aquesta és una responsabilitat de tots. Mestres destinen a donar pautes de comportament en aquest sentit

Civisme:

- Treballar i practicar amb els i les alumnes maneres d'actuar establerts socialment que faciliten la relació entre els subjectes i el propi desenvolupament personal

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Sortides
- Competències socials

Coherència

Valors pròxims: congruència.

Ens referim a coherència en quant a la connexió o enllaç que garanteix que es segueix una mateixa línia entre diferents parts. Es tracta d'una relació estreta d'idees entre elles o d'aquestes

amb les actuacions pertinents, que accentua que diferents persones o grups parteixen dels mateixos fonaments o que actuen consegüentment amb els principis prèviament establerts. La coherència s'aixeca sobre certa base d'acord i de consentiment davant d'un mateix tema o qüestió.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Establir les instàncies necessàries i fer les actuacions possibles perquè es consolidi i mantingui una línia de centre a través del treball en els diferents nivells, cicles, cursos, etc.
- També entre etapes, serveis i l'oferta educativa d'un mateix centre
- I diferents matèries d'un mateix àmbit de coneixement
- Aquesta línia pot fer referència a continguts, metodologies, normes de funcionament i convivència, hàbits, criteris tècnics i curriculars, etc.
- A nivell personal, mantenir-se fidel a les pròpies idees, ser honest i coherent amb un mateix
- Explicar l'escola a les famílies des de tal i com la veu cadascú
- Treballar i organitzar activitats en la mateixa línia que altres entitats o la pròpia institució o fundació a la que pertany el centre
- Elaborar documents institucionals en la mateixa línia ideològica que aquesta
- Convertir-se en exemple pràctic i visible de l'ideari i la normativa del centre
- Seguir un protocol o manera de fer en relació a les famílies a través de tot el centre. Mirar d'utilitzar els mateixos criteris i maneres d'actuar en cada cas
- Establir i seguir criteris d'actuació entre diferents professionals que actuen en un mateix grup d'alumnes
- Establir un sistema de participació i gestió a través del qual s'acostin els interessos del centre i els de les famílies perquè treballin en la mateixa direcció
- En la mateixa línia del centre, i buscant la continua millora educativa, preveure espais de formació per a les famílies segons les seves pròpies necessitats

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Vetllar perquè la paraula i l'acció dels i les alumnes segueixin una mateixa línia. No deixar que aquests es quedin amb els discursos apresos
- Detectar valors que es treballen a l'escola i que es volen transmetre i fer-los viure en el dia a dia en les activitats de tot tipus dintre i fora de l'horari lectiu.
- Proposar activitats en una mateixa línia i sobre els mateixos fonaments en el centre i la resta de serveis pròxims a aquest
- Mestres tenen clar fins a quin punt tenen pes i rellevància segons quines celebracions envers els valors del centre i actuen en correspondència
- Treballar els valors fonamentals de la figura que és el patró de l'escola
- Organitzar activitats i celebrar festivitats envers els valors fonamentals de l'ideari del centre
- Programar activitats i sortides tenint en compte el treball realitzat en els cursos anteriors

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Claustre
- Projecte educatiu de centre
- Reunió del tutor/a amb les famílies de tota la classe
- Reunió de la direcció amb la presidència de l'AMPA
- Reunió de la direcció general amb la direcció del centre

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Classe d'ètica
- Menjador
- Activitats extraescolars
- Advent i Nadal
- Sortides

Cohesió

Valors pròxims: integració.

Ens referim a cohesió com la vinculació física i espiritual que els diferents membres d'un grup senten entre ells mateixos i envers el col·lectiu. Força d'atracció que uneix als individus d'una col·lectivitat i que sorgeix com efecte de reunir-se o adherir-se a un grup amb el qual es té quelcom en comú. La proximitat i el sentiment de pertinença fa que els membres aglutinin forces i actuïn de manera conseqüent.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

Cohesió:

- Dur a terme activitats destinades a conèixer els diferents membres del grup entre ells i a crear xarxes de relació
- Activitats que el grup realitza de forma conjunta
- Dur a terme activitats que fomenten la idea de grup i la seva identitat. Implicar als i les alumnes en activitats i projectes compartits, aquests han d'implicar a tot el grup i que aquest sigui un dels seus grans objectius
- Aquests poden ser més acadèmics o de caire lúdic i festiu
- Pot donar-se a nivell de grup-classe, grup-taula, etc.
- Fomentar la interrelació dels i les alumnes tant dintre com fora de l'escola, perquè es mantingui més enllà d'aquesta
- Actes i celebracions que permeten al grup viure estones divertides i moments diferents

- Tret que es posa de relleu quan els alumnes han d'emprendre una nova etapa educativa i celebren el comiat. Valor del grup en el moment del canvi
- Centre fa un obsequi al grup
- Cada alumne/a ha d'elaborar un present per un dels seus companys i companyes del grup
- Dotar de caràcter de germanor actes i celebracions del centre
- Activitats relacionades amb el reconeixement i decoració de l'espai
- També amb els elements organitzatius de la vida del grup
- Elaborar i compartir símbols que representin el grup

Integració:

- Preveure actuacions per donar entrada al centre als i les alumnes, per acollir-los
 - Treballar amb els i les alumnes la seva inserció en el medi
- Es considera que aquest ha de ser el primer pas perquè després es doni la cohesió
- Per treballar-se a nivell de grup-classe, primer resulta important observar i analitzar quins són els elements que poden servir de punt de partida, els aspectes que els seus membres tenen en comú

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Primers dies del curs
- Darrers dies del curs
- Nom de la classe
- Festa de fi de curs de l'AMPA
- Aula i elements didàctics

Col·lectivitat

Valors pròxims: sentiment de pertinença de grup, autoestima col·lectiva, bé comú, sentit de grup.

Ens referim a col·lectivitat com la entitat que configuren els diferents membres d'un grup social - considerats com un tot, com un conjunt- que conviuen o comparteixen interessos, maneres de fer o ideals. Força d'ordre moral que uneix a les diferents persones que conformen i comparteixen un sentiment de formar part d'un mateix grup, d'estar afectades per unes mateixes coses, de perseguir uns mateixos objectius i fi i de tenir unes mateixes responsabilitats i obligacions davant d'aquests.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

Bé comú:

- S'insisteix en la implicació de les famílies que afavoreix al funcionament del centre, també a l'educació dels i les alumnes i clima que es genera entre els diferents estaments

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

Col·lectivitat o col·lectiu:

- La relació és també un objectiu didàctic, un tema específic a treballar. Crear espais de convivència i relació amb els altres
- Potenciar, a través de les activitats, el valor del grup
- Fomentar el treball en grup o en equip
- Oferir espais de lleure, esport i joc en el que es promogui la relació interpersonal entre els i les alumnes
- Establir i treballar les relacions entre els i les alumnes es converteix en contingut educatiu propi
- Relacionada amb activitats i jocs en grup, dintre i fora de l'horari escolar
- Compartir espais col·lectius, material, recursos, mestres –aquests comparteixen la tasca de seguiment dels i les alumnes-
- Es pot promoure a nivell intergrupal o intragrupal
- Presentar o exposar els treballs i projectes realitzats per un mateix grup classe a la resta d'escola
- Destacar el dinar com un acte que es fa en col·lectiu
- Realitzar tasques i funcions que reverteixen directament en la vida del grup, que representen un bé comú
- Activitats relacionades amb el treball sobre la identitat i el valor del grup
- Elaboració d'elements que permeten organitzar la vida del col·lectiu i expressar els seus valors fonamentals
- Treball sobre la identitat del grup
- Compartir activitats i actes de caire extraordinari, festiu i lúdic
- Dur a terme activitats de sortida fora del centre

Sentiment de pertinença al grup:

- Fer activitats que impliquin el treball de la identitat del grup
- Tria i projecte de treball envers el nom de la classe és un clar exemple en aquest sentit
- Participar directament en aquestes. Moltes són de caire lúdic i festiu
- Prendre decisions conjuntament en aspectes que impliquen al grup
- Celebrar actes que suposin un homenatge pel grup i que posi l'accent en el valor del grup
- Elaborar i compartir símbols que representin el grup
- Establir espais que facin possible que les famílies de cada alumne/a s'associïn i es sentin part d'un col·lectiu (la resta de famílies del centre). En aquest sentit és important que valorin el fet de formar-ne part, es sentin identificats i orgullosos

- Participar d'actes o activitats de caire lúdic i festiu que tinguin com a objectiu fer que els membres de la comunitat educativa es sentin integrats en el col·lectiu
- Dur a terme activitats o sortides en les que es treballa el fet de sentir-se part del grup
- També la relació amb el lloc on s'està, aprendre més sobre aquest

Autoestima col·lectiva:

- Activitats d'intercanvi entre classes en les que uns fan coses i valoren la tasca dels altres i a la inversa, però a nivell de grup
- Es dona una relació de tenir present, tenir cura i valorar un altre grup

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements pedagògics com:

- Activitats d'acostament de les famílies al centre
- Associació de Mares i Pares d'Alumnes

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Pati
- Menjador
- Nom de la classe
- Laboratori de ciències naturals i experimentals
- Camps d'esbarjo i instal·lacions esportives

Compensació de desigualtats

Valors pròxims: compensació de coneixements, equilibri, justícia, equitat.

Ens referim a compensació de desigualtats com l'acció de neutralitzar els efectes negatius que poden causar les diferències de bagatge, capacitats i oportunitats educatives, familiars, econòmiques i socials entre els i les alumnes. Consisteix en igualar o alleugerir diferències en benefici dels més dèbils o menys avantatjats.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

Compensació de desigualtats:

- Actuacions encaminades a que cap nen o nena es quedi sense la possibilitat de fer un treball, una activitat o gaudir d'un servei del centre
- Tot el que fa referència a beques i ajuts econòmics i la funció social del centre
- Buscar l'equilibri, implicant a tots els membres de la comunitat en un projecte comú que és l'escola i l'educació de tots els seus alumnes

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

Compensació de coneixements:

- Dur a terme activitats complementàries per ampliar el treball de l'aula i l'escola

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Funció social de l'escola

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Sortides del centre

Complicitat

Ens referim amb complicitat com el sentiment d'harmonia entre dos o més persones que condueix espontàniament a un acord i compromís entre aquestes. Suposa el fet de sentir-se molt proper a alguna cosa, persona o entitat, enganxat emocionalment.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Dimensió que provoquen cert tipus d'activitats, serveis o persones i que suposen una motivació especial en els i les alumnes. "Feeling" que fa que aquests tinguin interès per participar

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Activitats extraescolars

Comprensió

Ens referim a comprensió com la facultat, l'acte o procés de percebre el sentit d'un fet, una acció, una manera de pensar o de fer. Capacitat o perspicàcia per penetrar en les coses i entendre les circumstàncies d'una manera holística i de conjunt i amb actitud benvolent. Estar directament relacionada amb una actitud comprensiva, tolerant, condescendent i transigent vers els comportaments, els actes o sentiments d'altres.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Establir espais i actitud d'atenció davant les necessitats i demandes de famílies i alumnes

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Dedicar estones i dur a terme activitats en les que s'informi i intenti aprofundir en les raons de certs temes controvertits i qüestions d'actualitat
- Actitud que es demana i s'ofereix dels professionals del centre envers les necessitats educatives específiques
- També davant la realitat de cada alumne/a. Atenció a l'alumne/a des de la seva condició de persona
- Dur a terme o proposar activitats en les que l'objectiu és fer pensar sobre un tema en concret, habitualment controvertit, i per exposar opinions diverses al respecte

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Funció social de l'escola

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Temes transversals
- Acció tutorial

Compromís

Ens referim a compromís com l'obligació personal o social concreta davant una promesa, una paraula donada, un conveni, un contracte, un pacte o un acord pres. Es tracta d'una responsabilitat que, sobre un fonament ideològic, l'individu adquireix respecte a una causa concreta que pot ésser una actuació, una altra persona, un col·lectiu o si mateix. Consisteix en la relació entre la teoria i la pràctica, al fet de ser conseqüent en la pràctica amb el que es professa amb les idees.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Es demana a les famílies des del primer moment
- El centre també el pren en relació als i les alumnes i famílies dels mateixos
- Presa d'acords que impliquin tant a la família com l'escola. És necessari treballar en una mateixa direcció i cal buscar vies per a fer-ho possible
- Implicació personal i grupal en la tasca a realitzar. No només de paraules sinó sobretot de fets. Es considera que aquesta és una de les bases perquè funcioni la dinàmica del centre
- En relació als càrrecs de responsabilitat dels quals depenen molts aspectes de la dinàmica i funcionament del centre. S'espera que es duguin a terme les tasques i funcions que s'esperen al respecte

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Implicar als i les alumnes en la presa d'acords i compromisos

- També en vetllar pel seu compliment després
- Demanar als i les alumnes una implicació personal en el canvi d'actituds, comportaments, etc.
- Reclamar als i les alumnes davant l'assignació de càrrecs, tasques i funcions. Cal respondre al respecte
- Demanar als i les alumnes davant les activitats que s'organitzen des del centre
- Insistir amb els i les alumnes en la responsabilitat davant el seu propi procés d'aprenentatge
- Treballar els aspectes transcendentals de les celebracions en el centre, més enllà dels únicament tradicionals o populars

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Preinscripció personalitzada
- Grup UNESCO
- Equip directiu
- Entrevista del tutor/a amb la família
- Informes d'avaluació per a les famílies

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Assemblea de classe
- Càrrecs de la classe
- Advent i Nadal
- Primers dies del curs

Coneixement

Valors pròxims: saber, intel·ligència, saviesa, erudició, judici.

Ens referim a coneixement com la facultat i l'acte de pensar, és a dir, de tenir en la ment representacions sobre les coses que ens envolten. Significa tenir informació i idees més o menys completes i elaborades al voltant d'un tema, el que també se'n diu enteniment. No només a nivell teòric, aquesta també pot ser la facultat de posseir l'art, la ciència o la pràctica d'alguna cosa.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Sistemes organitzatius i activitats que permeten l'intercanvi de treball i de matèries entre diferents professionals del centre

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Activitats en les que el contingut del treball té un valor intrínsecament important
- També els coneixements previs que aporten els i les alumnes i la manera en la que aquest es posa en marxa

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Reunió de departament

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Projectes

Confessionalitat

Valors pròxims: fe.

Ens referim a confessionalitat a l'adscripció a determinada religió d'una persona, entitat o institució. Caràcter relatiu o pertanyent a una confessió de fe, a l'adhesió pública i oficial a una confessió religiosa. Aquesta acostuma a implicar la celebració de certes festivitats i la realització de les seves pròpies pràctiques.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

Confessionalitat:

- Treballar i dotar de sentit dates del calendari litúrgic

Fe:

- Creença en una determinada religió. Per aquesta és necessari el coneixement de la seva història, trajectòria i símbols

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Tots Sants i Castanyada
- Religió

Confiança

Valors pròxims: fe, convenciment.

Ens referim a confiança com la seguretat de qui compta amb el caràcter, la capacitat, la bona fe o la discreció d'algú. Tranquil·litat i creença ferma respecte la fidelitat, l'honradesa, la lleialtat, la veritat o la capacitat d'una persona. Tipus de relació entre persones que es senten properes, que mantenen un tracte familiar i que comparteixen pensaments, sentiment i altres moments.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Preveure i dur a terme activitats d'acollida a les famílies i alumnes nous al centre
- Acompanyar-les en aquest procés. Que sentin que sempre hi ha alguna persona de referència, que estan ateses, que poden preguntar el que els preocupa
- Obrir les portes de l'escola i explicar també tot el que en ella s'hi fa, el per què de la línia d'escola, la filosofia i els motius
- Justificar raonablement els motius pels quals les famílies haurien de creure en la manera de fer i de ser del centre
- Engrescar a les famílies
- Mantenir-les informades del que es fa i com es fa en el centre. No donar lloc a malentesos ni sospites
- Mostrar-se i mantenir una actitud clara, neta i propera davant les famílies. Manera d'enfrontar-se en la relació amb aquestes. Requeriment perquè una família comparteixi l'educació del seu fill o filla
- Interès per crear un clima càlid necessari perquè les famílies es sentin bé i després participin de forma activa en el centre. És un objectiu del centre guanyar la confiança de les famílies
- Establir espais en els que sigui possible escoltar les seves preguntes, necessitats i demandes
- Atendre, donar orientació i ajudar a les famílies en el que sigui possible des del centre
- Intentar transmetre tranquil·litat davant d'una activitat concreta
- Demostrar el tracte que es dona als i les alumnes i el seu progrés al llarg del curs
- Que les famílies estiguin convençudes d'haver escollit correctament l'escola
- Intentar guanyar-se la credibilitat davant les famílies des del principi

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- L'objectiu de l'activitat és tranquil·litzar per permetre iniciar una sessió, activitat, etc.
- També es persegueix guanyar-se la confiança de famílies i alumnes, aquest és un objectiu educatiu
- Es destina un temps i un espai a fer-ho. Es duen a terme activitats d'acollida, benvinguda, presentacions, reconeixement d'espais, d'acció tutorial, etc.
- Fer que creguin en les teves paraules com a professorat. Demostrar que ets a prop seu i que estàs disposat a donar resposta a les seves necessitats
- Demanar el mateix tracte per la seva part, necessari en tot acte educatiu
- Oferir un servei als i les alumnes en el que, sota un pacte de confidencialitat, aquests puguin exposar les seves preocupacions, problemes, etc. Buscar figures carismàtiques del centre per dur a terme aquest servei
- Atendre, donar orientació individualitzada i ajudar a les famílies o alumnes en el que sigui possible des del centre

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Funció social de l'escola
- Jornada de portes obertes

- Entrevista del tutor/a amb la família
- Reunió de pares nous
- Activitats d'acostament de les famílies al centre

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Primers dies del curs
- Acció tutorial
- Tutoria personal
- Despatx de tutories

Consens

Valors pròxims: acord.

Ens referim a consens com l'acord, conformitat o assentiment comú respecte un mateix tema entre diverses parts. Consentiment, i més particularment, entre les persones que componen una corporació.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

Consens:

- Procediment per aprovar documents, projectes, propostes, avaluacions, a nivell de cicle, claustre, etc.
- Sistema establert per a la presa de decisions. Evitar les votacions i decisions per majoria
- Elaborar plans d'actuació coordinats i amb els que tots els professionals estiguin d'acord o puguin convenir a tothom
- Aquest sistema és el que s'espera a l'hora de coordinar tasques amb la família i l'AMPA
- Intentar que tothom entengui les postures i les decisions preses i que es responsabilitzi d'aquestes. Necessitat d'unió, que tots vegin la necessitat del que es decideix davant d'un tema concret i que *"no es vegi cap pega"*
- Es considera una eina de treball. Es necessita en tot allò que requereix acords molt importants en el centre. Acords que en cap cas es podrien imposar
- Sovint suposa un nivell més ideològic en el que estan en joc els interessos de les diferents persones implicades
- Es considera el màxim exponent del procés democràtic
- Procés per determinar àmbits d'actuació i millora en el centre
- Sistema per determinar l'avaluació dels i les alumnes entre els diferents professionals que intervenen en el grup

- Objectiu de fons en activitats o instàncies que tenen una funció assessora i de creació d'opinió per després arribar fàcilment al consens

Acord:

- Objectiu implícit i manera de procedir en aquelles situacions en les que un grup de professionals han de prendre una decisió envers un alumne/a de manera conjunta
- També en el cas de les avaluacions

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

Consens:

- Necessitat d'arribar a uns mínims per poder prendre decisions en qualsevol tipus de treball en grup
- Veure fins on estem disposats a arribar i arriscar com a grup
- Mirar de no haver de recórrer a les votacions per decidir un tema
- Utilitzar els mateixos protocols i maneres de funcionar a través de tot el centre. Suposa acord per part de tots els seus professionals

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Consell Escolar
- Claustre de professors
- Reunió d'avaluació
- Projecte Curricular de Centre
- Procés de reflexió estratègica

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Acció tutorial
- Treball en grup

Constància

Valors pròxims: perseverança, fermesa.

Ens referim a constància com la qualitat de mantenir-se ferm, persistent i esforçant-se en una tasca concreta. Fermesa infrangible i perseverança de l'ànim i comportament en resolucions i propòsits que no es sotmet a canvi, que persisteix en el temps i en una mateixa direcció.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Es demana o implica als i les alumnes l'esforç i el treball sistemàtic i continuat davant les tasques acadèmiques

- Aprenentatge de continguts de diferent tipus per repetició i rutina
- Disposar de moments i d'espais en els que poder dur a terme treball de reforç en els casos i alumnes que resulta necessari
- Fomentar l'activitat de la lectura continuada a través d'activitats concretes a l'aula i pel fet de comptar amb un espai específic en el centre
- També necessària en la tasca de recerca d'informació

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Biblioteca

Convivència

Ens referim a convivència com el fet de cohabitar amb d'altres. Tal i com indica el terme, conviure significa viure plegats, en companyia d'altres persones, viure en comú, tenint en consideració els que t'envolten. Implica la necessitat d'organització conjunta així com també el respecte amb els altres. També suposa compartir temps, espais, tasques, neguit i vivències.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Elaborar documents institucionals que plantegen plans d'actuació per a la millora de la vida entre els diferents sectors de la comunitat educativa
- Directament relacionat amb la funció directiva. Aquesta ha de vetllar perquè les relacions entre els diferents membres del centre siguin harmòniques

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Establir tasques, activitats i formes de funcionament que impliquin i afavoreixin la vida en comú entre els diferents membres del grup
- Elaborar els elements didàctics que representen el sistema organitzatiu del grup
- Treballar i vetllar pel compliment de normes fonamentals en el centre
- Disposar d'espais i recursos pensats per dur a terme activitats conjuntes. Sovint relacionades amb el joc i el lleure
- També les activitats extraescolars
- Rituals i cerimònies a través de les quals es fomenten la relació interpersonal. Activitats lúdiques i festives que afavoreixin les relacions disteses entre els membres del grup
- Contingut propi d'activitats en les que el grup surt del centre i han de viure junts els diferents moments del dia. Dur a terme qualsevol activitat o situació que suposi la sortida del centre i compartir espais i activitats diverses per part dels i les alumnes
- Cal tenir en compte que el grup-classe conviu però no tothom ha de ser amic

- En aquests casos, es posa als i les alumnes en situació de respectar i tolerar als que són diferents a ells mateixos
- Activitats en temps d'esbarjo
- Compartir serveis del centre. Aquest fet fa que es trobin alumnes de diferents grups, edats, etc.
- Tractament de situacions de conflicte per tal de millorar la relació entre diferents membres de la comunitat educativa
- Estar atent a les relacions interpersonals al centre
- Directament relacionat amb el joc i l'esport
- Crear situacions de coneixement dels diferents membres del grup-classe

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Funció directiva
- Normativa de funcionament intern

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Darrers dies del curs
- Sortides
- Colònies
- Elecció de delegats/des
- Convivències

Cooperació

Valors pròxims: corresponsabilitat, col·laboració, treball en grup o treball en equip.

Ens referim a cooperació com l'acció concertada entre diferents membres d'un grup social per la consecució d'un objectiu comú, responsabilitat conjunta. Es tracta doncs, de prendre part juntament amb altres en una obra feta en comú, d'intervenir activament en una acció col·lectiva que persegueix fites compartides i que té sentit per a tots els seus participants. Procura obtenir resultats que siguin beneficiosos tant per un mateix com per la resta de grup i és possible gràcies a un marc de reconeixement i d'ajut mutu i equitatiu entre els seus membres que combina la responsabilitat individual i el compromís amb els altres.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

Cooperació:

- Treballar o implicar-se un grup o grups de persones per un mateix objectiu

- Donar informació sobre el progrés dels i les alumnes o el grup amb la família per tal de buscar vies i plans d'acció conjunts
- S'insisteix amb les famílies, per treballar en una mateixa línia
- Transmetre a les famílies la idea que han d'estar oberts a la crida dels tutors i del centre
- Treballar els diferents professionals del centre i també amb les famílies per un mateix objectiu que és l'educació de qualitat dels alumnes

Corresponsabilitat o responsabilitat conjunta:

- Programació, aplicació i valoració d'activitats en el centre de manera compartida. Intervenció conjunta en l'organització i gestió d'activitats i serveis en el centre. Plantejar i treballar en una tasca, projecte o activitat que implica a diferents sectors de la comunitat educativa. També als professors implicats en diferents grups, cursos, cicles, departaments, seminaris, etc.
- Treballar conjuntament en relació als aspectes laborals. Aquest també és un tema que a tothom implica i interessa
- Discussió i tractament de temes de manera conjunta. L'objectiu és compartit
- Elaboració d'actes o memòries de les reunions que recullin les decisions preses
- Intervenir en debats, donar l'opinió, contestar qüestionaris, i definir-se davant dels temes que afecten al conjunt
- Prendre decisions conjuntament per tal de donar resposta a necessitats detectades. Tota decisió implica una responsabilitat
- Estar al càrrec o representar un mateix alumne, grup d'alumnes, una edat o un cicle determinat. Donar respostes adequades, dur a terme activitats o reunir-se per treballar en aquest sentit
- Compartir el càrrec d'un servei o recurs del centre entre diferents persones
- Tasca conjunta d'avaluació dels i les alumnes entre els diferents mestres
- Demanda contínua de compromís i implicació directa amb l'escola als diferents sectors de la comunitat educativa. Tots comparteixen responsabilitat davant de l'educació, per tirar l'escola endavant i per fer possible una línia d'escola
- Establir instàncies de gestió conjunta entre professionals del centre, alumnes i famílies
- Enfocament que es vol donar en relació a les famílies dels i les alumnes
- Establir, des del primer dia, les bases per compartir l'educació dels nens i nenes entre família i escola. Famílies i mestres comparteixen responsabilitat de l'educació dels i les alumnes. Formació i presa de decisions al respecte, també dibuixar línia d'actuació
- Preveure instàncies de relació directa entre el centre i l'AMPA o les famílies dels i les alumnes
- Fer propi el treball dels altres. Trencar amb la idea de queixar-se del que ens arriba. És responsabilitat de tots
- Compartir la responsabilitat de l'educació dels i les alumnes amb altres institucions, entitats pròximes o la institució a la que pertany el centre

- Intrínsec al treball que es duu a terme en una escola que forma part d'una institució o fundació que acull diferents centres
- Establir un tipus de direcció compartida

Col·laboració:

- Transmetre la idea de que l'educació és una tasca conjunta entre els diferents sectors de la comunitat educativa
- Preveure instàncies i moments que facilitin que famílies i escola treballin conjuntament en una mateixa direcció. En aquest sentit l'AMPA pren un paper rellevant
- Organitzar el funcionament docent a través del treball en equip
- Diferents estaments fan possible el respecte i el compliment a nivell pràctic del reglament establert
- Diversos sectors de la comunitat educativa de la zona donen suport i s'impliquen en la realització d'una mateixa tasca o activitat
- Aquesta pot representar una intervenció més activa com pot ser l'organització i oferta conjunta d'activitats
- També pot donar-se a un nivell més passiu com per exemple a través de la informació, cessió d'espais, recursos i materials, delegar tasques, vehicular casos, etc.
- Es busca a partir de la informació clara i directa sobre les activitats, serveis i manera de fer del centre a tots els sectors i des del primer moment
- Intervenir activament dintre d'un projecte previst per una altra institució. Adherir-s'hi
- Assistir i formar part d'organitzacions escolars o altres tipus d'entitats amb caràcter educatiu
- Buscar solucions pràctiques a qüestions problemàtiques o de discussió de manera conjunta
- Establir relació directa i estar disposat a participar de manera activa en projectes amb altres entitats

Treball en equip:

- Predomini d'òrgans i sistema col·legiat pel treball i la presa de decisions. Força de l'equip de mestres. Es veu a través de nivell, cicle, claustre, etc. sistema de treball
- Sistema de treball en el que intervenen diferents professionals, aquests poden ser de sectors diversos i fins i tot diferents entitats
- Formació de comissions pel tractament de temes concrets
- També entre els professors/es de les matèries d'una mateixa àrea de coneixement
- Sistema de treball entre els professors que intervenen en un mateix grup d'alumnes o tenen encomanada una mateixa tasca
- Metodologia de treball entre diferents persones responsables d'activitats en el centre
- Demandes de reflexió i formació que sorgeixen del propi centre i treball en grup. Projectes i propostes responen a necessitats col·lectives
- Reforçar la formació en equip en el centre, que aquesta no sigui sempre individual
- Idea de que l'escola es fa entre tots
- Utilitzat per argot del centre a l'hora d'anomenar la metodologia de treball

- Treball entre un grup de persones constituït, consolidat i amb un objectiu o funció concreta. Diferència amb el treball en grup en el que l'equip de persones té un caràcter més esporàdic
- Aquest treball implica reunir-se, discutir i treballar sobre algun tema en concret
- Tasques de posada en comú, discussió, revisió i valoració conjuntes d'activitats o projectes del centre
- Traspasar i comentar informació diversa d'un grup entre el professorat actual i el del curs següent
- Revisió conjunta d'acords presos
- Establir un tipus de direcció compartida
- Presa de decisions conjunta entre els diferents professionals que intervenen en un mateix grup i en relació a l'avaluació de l'alumnat. No prendre les decisions de manera unilateral. Es fa constar incorporant a l'acta de l'avaluació la signatura de les persones que hi han intervingut

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

Cooperació:

- Relacionada amb les activitats que impliquen el treball en grup per un mateix objectiu
- Preparar o fer alguna activitat entre diversos mestres o alumnes o ambdós entre ells
- Programar activitats i metodologies de treball entre diferents professionals del centre
- Planificar activitats per dur a terme en grup i també per parelles. Aquestes poden ser activitats del currículum o d'altres de caire més festiu i extraordinari
- Realitzar l'activitat implica la distribució de feines entre els diferents membres
- Establir activitats en les que els i les alumnes de diferents nivells s'ajuden entre ells per un millor aprenentatge
- Implicar a les famílies en el funcionament i dinàmica del centre

Corresponsabilitat o responsabilitat conjunta:

- Activitats en les que diferents persones treballen per un mateix objectiu i una mateixa tasca donat que es comparteix l'espai, el treball, etc. Intrinsicament al treball en grup
- Proposar i implicar a un grup d'alumnes en un mateix treball amb un objectiu comú. Treballar en grup
- Compartir la tasca educativa amb serveis vinculats al propi centre
- Treballar conjuntament entre diferents professionals del centre per atendre les necessitats educatives i personals dels diferents grups i alumnes
- També entre els diferents serveis i entitats pròximes al centre
- Implicar a tots els i les alumnes en la cura del material, els recursos i els espais del centre
- Demanar a les famílies treballar conjuntament i en la mateixa línia que l'escola envers l'educació dels i les alumnes
- Implicar al professorat envers un mateix treball, trencant l'habitual estructura de matèries. És el cas dels crèdits de síntesi

- Crear instàncies a través de les quals els i les alumnes també s'impliquen en la gestió i funcionament del centre
- Usar metodologies fonamentades en el treball en grup que impliquen a diferents alumnes en un mateix projecte i objectiu

Col·laboració:

- Dur a terme accions que facilitin la intervenció de famílies i escola en una mateixa tasca
- Activitats que impliquin o repercuteixin en diferents sectors de la comunitat educativa
- Treballar en una mateixa línia i organitzar activitats conjuntes amb altres entitats del barri
- Espais i actuacions de suport entre alumnes i mestre/a perquè aquest pugui donar abast i fer la seva tasca. Aquest és un punt necessari i possible davant dels diferents nivells d'aprenentatge a l'aula. Els i les alumnes col·laboren amb el mestre i també donen suport i ensenyen als seus companys
- Treball d'organització comú d'alguna activitat o projecte
- Activitats en les que un curs o grup d'alumnes ofereixen alguna cosa a un altre o a les famílies

Treball en grup:

- Situació de taules per parelles o grups
- Sistema i metodologia de treball propis del centre. Planificar espais diversos pel treball entre diferents alumnes. Propiciar activitats de caire conjunt davant les individuals
- Dur a terme jocs i activitats en grup
- Treball conjunt entre diferents sectors de la comunitat o membres d'un mateix
- Organitzar activitats que requereixen la participació directa de diferents persones i la seva coordinació
- En el cas dels i les alumnes, acostuma a tractar-se d'activitats de caràcter pràctic d'experiències i de recerca
- Metodologia de treball utilitzada per dur a terme els projectes o treballs de recerca
- Pot implicar el treball entre alumnes d'un mateix grup o diferents grups-classe
- Programar una matèria o crèdits a través del treball de diversos temes a nivell de grup
- Escriure un article, entre diferents alumnes, per la revista de l'escola
- Encarregar tasques i funcions a un grup d'alumnes per la millora del funcionament de la classe
- Realitzar els crèdits de síntesi
- Dur a terme activitats relacionades amb l'esport

Treball en equip:

- Propiciar activitats de caire conjunt davant les individuals
- Disposar d'espais en els que poder realitzar reunions i trobades conjuntes entre diferents professionals del centre
- Proposar als i les alumnes treballs de creació i recerca a realitzar en grup
- Dur a terme activitats d'esport o lúdiques que suposa l'organització de grups de treball

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Claustre
- Consell Escolar
- Equip de nivell
- AMPA
- Relació amb l'Ajuntament

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Decoració de l'aula
- Castanyada
- Assemblea de delegats/des
- Acció tutorial
- Treball en grup

Coordinació

Ens referim a coordinació com la facultat d'unir i combinar harmònicament diferents sectors per tal d'aconseguir una acció comuna. Relació que s'estableix entre dues o més parts que cooperen per tal d'anar en una mateixa direcció i elaborar un producte de conjunt o aconseguir una fita comuna. Implica un mètode de treball sistemàtic i consensuat.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Conèixer, aprovar, organitzar, programar, establir, preparar, treballar, prendre decisions i dur a terme calendaris, criteris, temes, activitats, recursos, serveis, actuacions organitzatives, curriculars, pedagògiques o de funcionament o aspectes de detall de manera conjunta entre diferents sectors de la comunitat
- Treball conjunt entre persones que tenen encomanada una mateixa tasca o funció
- Inclou la idea de participació
- L'establiment de pautes d'actuació pot donar-se entre diferents estaments, cicles, nivells, etc. del centre i també amb altres professionals, entitats o suports educatius. Coordinar esforços en una mateixa direcció u objectiu
- També entre etapes d'un mateix centre
- I diferents matèries d'una mateixa àrea de coneixement
- Programar activitats d'una matèria o crèdit entre els diferents professionals que la imparteixen
- Planificar els aspectes fonamentals del curs entre els diferents professionals del centre
- Participar en projectes promoguts per altres entitats
- Seguiment continuat dels i les alumnes, tant a nivell individual com col·lectiu

- Establir pautes d'actuació adequades i coherents a les diferents edats
- També dintre de cada unitat de treball. Un exemple clar és els dos nivells d'un mateix cicle
- Traspàs d'informació i treball conjunt entre dos professionals pel canvi de grup
- Treballar a partir d'òrgans col·legiats i representatius: equips, comissions, grups de treball, juntes, etc.
- Treballar conjuntament entre diferents equips i professionals del centre davant d'un projecte comú que engloba tot el centre
- Paper de l'equip de coordinació, que intenta donar sentit i coherència al treball dels diferents grups i cicles del centre. També el cicle, segons l'estructura del centre
- Tot aquell treball que suposa la posada en comú d'algun tema
- Traspàs d'informació i decisions preses entre els diferents sectors
- Recollir en un mateix document propostes, informació, necessitats i tasques realitzades al llarg del curs per diferents sectors de la comunitat educativa
- També implicar a les famílies en el treball que es duu en el centre i en la seva línia educativa. Buscar punts en comú i aprofundir en aquests
- Dur a terme una tasca o activitat que inclou el treball dels diferents grups del centre. El conjunt és més que la suma de les seves parts
- Treballar i avaluar sota uns mateixos criteris a tots els i les alumnes
- Dibuixar una mateixa línia de treball entre cicles. Mirar de no trepitjar-se, de dur a terme un treball progressiu i coherent
- Plantejament necessari quan diferents persones o sectors estan al càrrec d'un servei o un recurs del centre. Necessitat de posar-se d'acord
- Seguir una mateixa línia i dur a terme actuacions concretes amb altres centres, entitats o la pròpia institució a la que es pertany. Informar-se i treballar conjuntament
- Valorar-les de manera conjunta
- Treballar conjuntament per fer possible una mateixa línia d'escola
- Vetllar per l'homogeneïtat del treball i la millora en el conjunt del centre
- Dur a terme l'avaluació dels i les alumnes d'un grup entre els diferents professors/es que hi intervenen
- Unificar criteris d'actuació amb els diferents grups del centre

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Integrar les actuacions i tasques de diferents persones per tal de donar un producte o treball conjunt. Aquests poden pertànyer al mateix sector, a diferent o a un altre servei o entitat pròxima al centre
- Aquesta manera de treballar és molt habitual en totes aquelles activitats que suposen una representació de caire cultural o artístic que culmina amb un espectacle
- En el cas, dels professionals del centre, treballar conjuntament per tal de donar una educació de més qualitat

- Organitzar una activitat, acte o celebració entre varies persones. Dividir, repartir i delegar tasques
- Organització d'activitats conjuntes entre els diferents sectors de la comunitat educativa. Poden ser acadèmiques o de caire lúdic
- Organitzar actes o activitats en els que participen diferents grups, cursos o cicles i cal concretar cadascuna de les seves actuacions i dotar-les de sentit propi. Tasca important en el moment en el que s'organitzen diferents activitats al voltant d'un mateix nucli de treball o celebració. Aquest es converteix en un projecte de centre
- Promoure una mateixa línia educativa a través dels diferents temes, sectors i nivells educatius del centre
- Verticalitat de molts hàbits, normes i altres tipus de contingut educatiu
- Gradació en la celebració de certs aspectes en el centre en relació al sentit que aquesta té en cada edat dels i les alumnes
- Programar un tema de manera que es treballi de forma progressiva a través dels diferents cursos. Tasca de planificació dels mestres
- Organitzar horaris per compartir espais, aules, material o equipaments que en molts casos tenen un caràcter polivalent
- En alguns casos, això també és en relació a persones externes al centre
- Treballar amb els i les alumnes aspectes de la coordinació corporal
- Dibuixar una mateixa línia de treball entre escola i altres entitats en les estones no lectives. Participar en projectes que proposen altres entitats i pels quals cal l'adequació al centre
- També entre els diferents serveis del propi centre
- Treballar conjuntament per no repetir activitats ni sortides al llarg de l'escolaritat
- Treball coherent entre AMPA i escola
- Relacionat amb qualsevol activitat d'expressió (cant, ball, etc.) que requereix trobar una harmonia entre els diferents participants
- Relatiu a la previsió d'actuacions en les que l'ordre i l'organització són elements necessaris, donat que suposen el moviment d'un gran nombre de persones
- Directament relacionat amb qualsevol tipus de treball en grup que es demani als i les alumnes. S'espera que aquests s'organitzin per la seva realització

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Consell Escolar
- Equip de cicle
- Entrevista del tutor/a amb la família
- Relació amb l'Ajuntament
- Projecte Curricular de Centre

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Activitats extraescolars

- Tractament de normes i hàbits
- Temes transversals
- Festa de Santa Cecília
- Sortides

Corporació

Ens referim a corporació com el valor atorgat a tot el relatiu al fet de pertànyer a un grup o una associació organitzada de persones unides per una comunitat de regles, obligacions, drets i privilegis. Actuar en relació a l'adhesió a aquest grup, entitat o sector professional.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Elaborar documents conjunts amb la institució o fundació a la que pertany el centre
- Transmetre aquests materials de caràcter fundacional a les famílies. És important que aquestes també siguin participants de la idea de conjunt
- Participar en activitats educatives i de formació organitzades des de la institució o fundació a la que pertany el centre
- Establir sinèrgies de treball entre els diferents centres de la fundació
- Formar part dels seus equips directius
- Establir espais de trobada entre els seus diferents professionals
- Compartir punts informatius entre els diferents centres
- Utilitzar serveis per resoldre qüestions de caire laboral de la fundació
- Sistema organitzatiu que aplega als professionals de matèries afins
- Permet el tractament de problemàtiques i necessitats pròpies de l'àmbit de coneixement

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Ideari de la institució
- Memòria institucional
- Formació del personal del centre
- Relació amb la Institució Cultural del CIC
- Reunió de departament

Creativitat

Valors pròxims: imaginació.

Ens referim a creativitat com la capacitat per fer, per compondre i per produir obres, tant a nivell intel·lectual com manipulatiu o artístic i a través de la inspiració i la imaginació de l'individu. Qualitat que expressa que la ment i les formes expressives humanes són il·limitades, lliures i personals o subjectives.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Propi del contingut d'algunes activitats del centre. Sobretot aquelles directament relacionades amb aspectes artístics
- Motivar als i les alumnes a realitzar treballs de creació per diades específiques en el centre
- Oferir als i les alumnes la possibilitat d'orientar el seu propi aprenentatge a través de projectes en els quals ells trien els temes i elaboren l'esquema de treball

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Tallers
- Sant Jordi
- Aula de dibuix
- Treball de recerca

Diàleg

Valors pròxims: comunicació.

Ens referim a diàleg com el procediment que, a través de la paraula, permet mantenir una conversa i intercanviar idees i arguments, pensaments i afectes -si és el cas contraposats- respecte un mateix tema entre dues o més persones. Les capacitats dialògiques permeten així, intercanviar opinions de manera constructiva, raonar sobre els punts de vista de diferents interlocutors i avançar cap a l'entesa i la resolució de conflictes. Aquestes inclouen certes destreses per a la conversa, actituds personals i valors cívics que permeten enfrontar-se a problemes de valor amb una voluntat d'acord guiada per la justícia i la solidaritat. Es tracta doncs alhora d'una finalitat i un mètode d'educació moral o qualsevol situació educativa considerada democràtica i pluralista.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

Diàleg:

- Establir espais per intercanviar opinions i postures diverses respecte un mateix tema: alumnes, aspectes metodològics, organitzatius, econòmics, laborals, etc. Eina de treball per posar sobre

la taula i discutir temes fonamentals del funcionament i dinàmica del centre. Procés de treball a través de la reflexió i debat entre diferents membres de la comunitat educativa

- Les decisions no venen preses des de dalt, sinó que sempre existeix un espai on discutir cada qüestió d'interès pels membres del centre. Implícit a l'estructura de l'escola
- Contrastar les idees de diferents persones. Tothom pot i s'espera que doni la seva opinió i "posar cullerada"
- Vehicle per a la presa de decisions al respecte. Permet organitzar i planificar el funcionament i la dinàmica del centre
- Diàleg com a procediment per a la resolució de conflictes i per buscar vies de millora. En aquests processos poden intervenir sectors diversos
- Informar i rebre informació, també atendre les qüestions que planteja la família
- Activitats d'intercanvi d'experiències amb altres centres, professionals, alumnes, etc. que poden ser d'interès pel centre

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

Diàleg:

- Creació d'espais a la classe per parlar del que passa, donar l'opinió, tractar temes de funcionament i convivència al centre
- També sobre temes controvertits
- Implica donar la paraula als i les alumnes, saber escoltar i permetre expressar opinions lliurement però amb respecte
- Treballar un tema a partir de preguntes i respostes. Metodologia de treball
- Discutir temes, sovint sense ànim de trobar respostes pròpiament, almenys vingudes de l'exterior
- Fer debats
- Procés a través del qual es prenen decisions
- Establir un sistema vàlid de resolució de conflictes
- Crear espais en els que els i les alumnes puguin comunicar-se amb alguna figura de referència i exposar les seves angoixes, preocupacions o necessitats
- Participar en projectes a través dels quals posar-se en contacte amb altres joves, centres, països i conèixer coses d'aquests
- Establir espais en els que els i les alumnes puguin presentar les seves queixes i propostes envers la dinàmica i funcionament del centre a algun dels seus responsables
- Metodologia de treball fonamental en algunes àrees o crèdits
- Activitats i sistema de correu entre alumnes en el centre que permet conèixer i compartir experiències diferents
- Intrínsec a qualsevol activitat que implica el treball en grup. Necessitat d'una comunicació i intercanvis fluids entre els seus membres

- Participar en projectes d'intercanvi que suposin posar-se en contacte amb altres centres, països, etc.

Comunicació:

- Aprenentatge de la llengua des del punt de vista de les possibilitats comunicatives

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Projecte Educatiu de Centre
- Reglament de Règim Intern
- Reunió d'avaluació
- Comitè d'empresa
- Reunió de pares delegats de classe

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Projectes d'intercanvi
- Assemblea de delegats/des
- Assemblea de classe
- Projecte de Filosofia 6-18
- Dia Escolar de la No violència i la Pau

Diversió

Valors pròxims: humor.

Ens referim a diversió com el valor relatiu a tot allò que té a veure amb la distracció agradable, l'entreteniment, el passatemps i la recreació. La permet una disposició del caràcter que, habitual o passatgera, es manifesta exteriorment i pot tenir com a origen situacions agradables, d'elements còmics o esdeveniments absurds. Es caracteritza pel seu contingut alegre, festiu i de bon humor.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Establir espais i moments específics per a la disbauxa, la gresca i el goig
- Propi de les celebracions, alguna en especial. El contingut i nucli bàsic de la celebració és la disbauxa i el divertiment

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Carnestoltes

Diversitat

Valors pròxims: diferència

Ens referim a diversitat com la qualitat d'allò que és diferent, de distinta mena o espècie. També relatiu a allò que pot prendre formes diferents, que és distint a la resta del conjunt. En aquest cas, valor atorgat a la riquesa cultural que suposa els diferents orígens i procedències de les persones que conformen una comunitat.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

Diversitat:

- Valor de la peculiaritat de les diferents ètnies, orígens, etc.

Diferència:

- Conèixer les particularitat de diferents persones, pobles, maneres de fer, etc.

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Festa de les festes
- Esmorzar de la diversitat

Eficàcia

Ens referim a eficàcia com la qualitat d'aquella actuació que permet assolir de manera positiva, que aconsegueix fer efectiu el seu intent o propòsit esperat.

Indicadors del valor en el bloc d'elements pedagògics:

- L'objectiu és el bon funcionament del centre
- L'organització i el sistema de treball estan pensats per treure el màxim rendiment de les tasques de cadascun dels participants

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements pedagògics com:

- Reunió d'equip directiu

Empatia

Ens referim a empatia com la facultat personal de comprendre i compartir els arguments, els punts de vista, les emocions i els sentiments d'un grup o individu a través del procés d'identificació amb aquest. Com la capacitat de posar-se al lloc de l'altre, d'entesa, comprensió o

comunió amb els altres i de projecció d'un subjecte sobre el medi o les persones que l'envolten. En definitiva, es tracta d'una resposta afectiva que l'individu genera quan entra en contacte amb la situació que viu algú altre a qui està en contacte. Entendre les emocions i sentiments, conèixer els seus interessos, necessitats i raons i comprendre els valors dels interlocutors que els sustenten són elements imprescindibles per un judici i una acció moral justa. Per tant, l'empatia està directament relacionada amb el valor del respecte, la justícia i la solidaritat.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Actitud de posar-se al lloc de l'altre davant d'un conflicte o situació complexa
- Actitud de respecte i atenció davant les percepcions, opinions de les famílies, alumnes, companys de feina, etc. necessària per mediar entre diferents parts
- Implicada en tota tasca inclosa dintre de la funció social i d'orientació al centre
- Establir vincles afectius amb les famílies. Sentir-se i fer-se sentir pròxim, acollir les seves demandes, mantenir una bona relació amb ells
- Demostrar estar interessats i atents a les seves necessitats i inquietuds
- Intentar posar-se al seu lloc per aconseguir que es sentin còmodes i acollits

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Entrevista del tutor/a amb la família
- Reunió amb les famílies de 1r d'ESO

Equitat

Valors pròxims: justícia.

Ens referim a equitat com la virtut que condueix a atorgar a cada persona o cada causa amb el que li pertany i correspon segons les seves condicions i necessitats i que es fonamenta en el principi d'igualtat.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

Equitat:

- L'objectiu de les actuacions són compensar diferències econòmiques i socials entre els i les alumnes davant l'educació
- Mirar de garantir que aquestes diferències no siguin un impediment per a la integració i desenvolupament personal i acadèmic dels i les alumnes. Buscar la igualtat d'oportunitats pels alumnes. Fer-la possible

Justícia:

- Es procura davant de casos com són els expedients disciplinaris o l'aplicació de sancions

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Comissió social
- Reunió amb les famílies de 4t d'ESO
- Consell escolar

Esperit de superació

Ens referim a esperit de superació com l'actitud i predisposició de la persona a vèncer obstacles i dificultats, a anar més enllà del que un està acostumat, a intentar fer les coses més bé cada vegada.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Proposar activitats que permetin als i les alumnes superar la por
- Fomentar activitats en les quals els i les alumnes s'enfrontin a situacions difícils, que es provin a si mateixos
- Es pretén que els i les alumnes aprenguin que els obstacles són superables

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Sortida d'esquí

Formació

Valors pròxims: desenvolupament professional

Ens referim a formació com el procediment a través del qual una persona desenvolupa facultats, aptituds o habilitats a nivell físic, intel·lectual o moral. Educar-se, instruir-se en aspectes concrets i necessaris pel desenvolupament professional i, en aquest cas, per fer possible que el centre ofereixi cada cop una educació de més qualitat. Comporta la reflexió sobre la pròpia pràctica i la introducció de millores i innovacions educatives.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

Formació:

- Dur a terme pràctiques que fomenten la revisió i la formació de la tasca educativa al centre, amb el fet d'anar més enllà del dia a dia i treballar per a la millora educativa
- Intercanviar coneixement dintre i fora del centre

- Establir-se com un nucli per a la investigació i innovació. Estar obert a observar i avaluar la pròpia pràctica

Desenvolupament professional:

- Formació individual o en grup dels professionals i amb repercussió en el centre
- Intenció contínua de millora
- Desenvolupament de la carrera docent

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Formació del personal del centre
- Projecte Curricular de Centre
- Pla Anual de Centre
- Memòria del curs
- Relació amb la Universitat Autònoma de Barcelona

Globalitat

Ens referim a globalitat com la qualitat d'allò que té una visió o es pren en conjunt, sense especificar-ne però alhora amb coneixement suficient de cadascuna de les seves parts.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Tenir una visió i mirada global de l'escola "*tenir la sabateria sencera al cap*" i no parcial com acostuma a passar en els centres

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Funció directiva

Gratitud

Ens referim a gratitud com el sentiment afectuós i amable envers aquella persona o grup de persones que sentim o sabem que procuren per nosaltres, ens han fet o volgut fer un favor, un servei o un bé. Implica també un sentiment i una necessitat de correspondre-hi d'alguna manera.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Contingut propi d'alguna celebració. L'acte té el sentit de donar les gràcies a les famílies i als mestres per tot el que han fet pels i les alumnes durant els seus anys d'estada al centre. Moment de reconeixement i homenatge

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Recital de poesia

Identitat

Valors pròxims: patriotisme, nacionalisme.

Ens referim a identitat com la propietat de mantenir el conjunt de característiques que fan que una persona o una comunitat sigui ella mateixa i es reconegui com a pròpia. Així doncs, podem parlar d'identitat personal o identitat col·lectiva. La primera fa referència als trets que conformen i mantenen la personalitat d'un individu al llarg de la seva vida. La segona, la identitat col·lectiva, està directament relacionada amb el sentiment que generen els interessos i elements comuns d'història, experiència, ideologia o cultura que comparteix un grup d'individus.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Elecció dels llocs de visita i colònies. Objectiu de conèixer el país
- Tria, discussió, transmissió i posada en pràctica del conjunt de trets que identifiquen al centre

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Treballar el fet d'ésser de Catalunya, el seu patró, etc. en relació al propi país

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Pla de colònies
- Projecte Educatiu de Centre
- Dossier informatiu adreçat al professorat

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Festa de Sant Jordi

Il·lusió

Ens referim a il·lusió com la motivació i l'engrescament que s'experimenta amb l'esperança, els moments previs, la preparació o la realització d'alguna cosa.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Dur a terme activitats en les que l'objectiu és engrescar, motivar per començar una activitat, un període nou, etc.

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Primers dies del curs

Implicació

Ens referim a implicació com la capacitat de comprometre's i involucrar-se en un afer, situació o projecte de manera individual o col·lectiva. Suposa voluntat, consciència i empeny per part de la persona involucrada.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Es demana explícitament als tutors i als diferents professionals del centre. És imprescindible que es creguin la seva tasca i el que estan fent
- També es demana que es creguin el PAT. La seva aplicació depèn d'això
- Es busca l'efectivitat i per tant cal que tothom hi prengui part activa
- Acostar en una mateixa activitat a diferents instàncies. Activitats d'acostament per poder intervenir i formar part del que es fa al centre
- Reconèixer el treball de les diferents persones. Recollir el que es coordina i tothom en forma part

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Activitats que suposen la manipulació per part dels i les alumnes
- Es demana un plus de participació i responsabilitat als i les alumnes en una activitat als i les alumnes. Aquests són els que trien el tema i la seva intervenció i aportacions són indispensables per dur a terme l'activitat. Suposa un compromís amb el treball
- Acostuma a demanar-se quan es tracta d'un projecte compartit en el que és important la participació de cadascuna de les persones del grup
- Es demana per part dels i les alumnes davant de l'assignació de càrrecs i funcions dintre del grup. Ningú no pot fer-ho per ells, han de respondre a les necessitats i responsabilitats davant del grup

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Comissió pedagògica
- Reunió de caps de departament
- Reunió de tutors/es
- Activitats d'acostament de les famílies al centre

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Tallers
- Premis Medi Ambient
- Càrrecs de la classe

Informació

Ens referim a informació com la comunicació o adquisició de coneixements que permeten ampliar o precisar els que es posseeixen d'una matèria determinada. Conjunt de dades, notícies i continguts de divers tipus interès que es pot conèixer, aprofundir i difondre a través de diferents vies entre els membres d'un mateix grup o entre grups diversos.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Transmissió de dades sobre el centre, també sobre la manera de fer i la línia de l'escola. Comunicar qüestions d'interès als diferents sectors de la comunitat educativa
- També transmissió dels trets diferencials als professors/es nous al centre
- Donar totes les dades referents a continguts i objectius del curs a les famílies a principi de curs
- Donar coneixement i retre comptes del progrés acadèmic i humà de l'alumne
- Entendre que les famílies tenen dret a preguntar-ho i saber-ho tot. No sentir-se qüestionat i acceptar les crítiques tot i que de vegades ens semblin que són des de la ignorància
- Intercanviar experiències del funcionament i l'estat de la qüestió al centre amb professionals d'altres escoles
- Rebre dades interessants pels i les alumnes sobre el funcionament en altres institucions i entitats properes
- Establiment d'un circuit fluid de comunicació entre els diferents sectors de la comunitat educativa
- Traspàs de dades sobre els i les alumnes del centre entre els seus diferents professionals per tal de donar una resposta educativa més ajustada a cada cas

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Informes a les famílies
- Reunió de nivell amb les famílies
- Revista Cal dir...
- Relació amb professionals d'altres centres
- Dossier informatiu adreçat al professorat

Innovació

Valors pròxims: millora.

Ens referim a innovació com l'acció de mudar o alterar les coses introduint quelcom nou. En aquest cas, introduir elements, criteris, pràctiques o processos de millora de la qualitat al voltant de l'activitat educativa.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Tenir com a objectiu orientar la formació cap a la millora docent i educativa. Dur a terme actuacions específiques o introduir programes educatius en aquest sentit
- Estar disposat i mostrar-se receptiu a l'autocrítica, a la reflexió i la recerca per avançar. Preveure espais en aquest sentit
- Establir espais i moments en els que reflexionar sobre la pròpia pràctica. Aquest pot ser un procés individual o en grup
- També preveure espais per a la formació per la millora
- Disseny i adaptació de materials i recursos davant de nous reptes i necessitats educatives
- Es dona un traspàs i un ús compartit dels mateixos
- Participar de manera activa en projectes d'anàlisi i millora de la pràctica educativa en el centre. Aquests, de vegades, poden estar organitzats des d'entitats externes
- Partir de les avaluacions per anotar els aspectes que cal revisar i les propostes de millora en cada cas

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Pla d'avaluació interna
- Comissió d'avaluació
- Formació del personal del centre
- Reunió de l'equip de nivell
- Reunió de departament

Investigació

Valors pròxims: curiositat.

Ens referim a investigació com l'acció de buscar, descobrir i conèixer indagant i examinant un fenomen que interessa, les seves causes i conseqüències. Implica una actitud curiosa, atenta i constant davant la recerca.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Treballar per descoberta
- Fer experiments i pràctiques
- Proposar activitats en les que es fomenti la curiositat. Promoure una actitud d'interès i obertura davant de l'aprenentatge i la novetat
- Donar la possibilitat de descobrir petits investigadors dintre de l'aula

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Laboratori de ciències
- Projectes

Intercanvi

Ens referim a intercanvi com l'acció de donar i rebre simultàniament, entre dues parts, informacions, experiències, serveis o mostres culturals que li són pròpies.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Relació amb altres països i escoles

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Projectes d'intercanvi

Lideratge

Ens referim a lideratge com la condició d'aquell qui encapçala, està al front, dirigeix i motiva a un grup de persones davant d'una tasca o entitat. Direcció i conducció d'una col·lectivitat o grup social així com també l'exercici de les seves funcions i activitats.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Tot el que fa referència a la tasca de tenir cura, liderar, motivar, engrescar, vetllar, dinamitzar, conduir, arrossegar al grup de companys de feina

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Funció directiva

Lleure

Valors pròxims: oci.

Ens referim a lleure com el valor atribuït al temps lliure del que un disposa per distreure's en acabar les ocupacions habituals i en el que no ha de fer cap de les seves obligacions quotidianes. Relacionat directament amb l'oci, la diversió i qüestions de caràcter lúdic.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

Lleure:

- Activitats que tenen com a nucli el joc lliure
- Prefereixen aquest concepte davant del d'oci. Es considera que aquest contempla un caràcter més educatiu i conscient de l'activitat
- També es considera que té més a veure amb un tipus d'educació de caire social
- Insistir en la importància de passar-ho bé a través de diferents activitats o sortides
- Relacionat amb les activitats esportives
- També amb les estones pròpiament d'esbarjo al llarg de l'horari escolar
- Intrínsec a qualsevol activitat de tipus lúdic o festiva del centre

Oci:

- Establir en l'horari escolar espais i activitats de joc lliure
- També relacionat amb activitats fora del temps lectiu
- Destaca l'element formatiu i didàctic del temps de lleure
- S'intenta promoure la diversió, motivació i el fet de gaudir també com a valor
- Activitats relacionades amb l'esport i activitats menys acadèmiques

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Pati
- Activitats extraescolars
- Piscina
- Colònies
- Jornades culturals

Obertura

Valors pròxims: transparència.

Ens referim a obertura com l'acció de donar entrada o pas a la informació o estada en algun lloc sovint desconegut o nou de manera amical i cordial. Qualitat de transparent, que deixa passar,

que fa accessible, sense posar traves, que es mostra tal com és. També qualitat d'acollidor, receptiu i tolerant, amb tendència favorable a la comprensió d'actituds diferents a les pròpies o col·laboració amb els que les representen.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

Obertura:

- Estar disposats a donar tota mena d'informació sobre el centre a les famílies. Establir instàncies per fer-ho
- També amb el personal nou al centre
- Donar a conèixer el centre a les famílies noves a l'escola. Informar-ne al respecte
- Tenir una disposició de facilitar l'acostament i l'entrada de les famílies i alumnes a l'escola. Intenció d'escurçar distàncies
- Obrir les portes de l'escola, que les famílies i amics s'hi acostin també físicament. Manera de conèixer què i com es treballa a l'escola
- Rebre, escoltar i participar amb actitud receptiva les propostes del barri i entitats de l'entorn
- Explicar a les famílies el funcionament del nou curs, cicle o etapa en el seu inici. Això pot dur-se a terme de forma diversa: reunions, entrevistes, butlletins o fulls informatius, etc.
- Mantenir una relació directa i estar oberts a les propostes i ofertes d'altres entitats, organitzacions o sectors de la institució a la que pertany el centre
- Tenir com a principi fonamental de l'ideari del centre l'educació com a servei als altres i l'obertura a la societat
- Mantenir una relació directa amb altres grups i els seus responsables. Resulta particularment interessant en quant al traspass d'informació entre els professionals de grups successius
- Establir instàncies a través de les quals poder intercanviar informacions i opinions i gestionar qüestions del centre entre els seus professionals i les famílies
- També amb empreses per a la pràctica professional dels i les alumnes o altres entitats que estiguin interessats en participar amb el centre

Transparència:

- Mostrar obertament la manera de funcionar en el centre a les famílies i alumnes i pensar espais determinats per fer-ho, informar-les. Explicar la línia de l'escola tal com és. Aquest és un dret de les famílies
- Donar informació sobre el curs, cicle o etapa que comença
- Mostrar-se clars, directes des de l'inici. Que la informació que es doni a les famílies sigui clara
- Intentar no determinar les seves decisions
- Idear espais i sistemes per informar als diferents sectors de la comunitat educativa de les decisions que es van prenent a nivell de centre. Necessària per garantir la relació i cooperació
- No amagar informació als usuaris que la requereixin. Temes no resolts també. Informar honradament

- Fer participis a les famílies de tot allò que succeeix al centre, comunicant acords i permetent la seva intervenció directa
- Exposar els pressupostos i les comptes del centre de manera clara i oberta
- Establir una estructura de treball clara en la que quedin ben representades les diferents tasques i funcions
- Transmetre la informació d'interès col·lectiu a través de les instàncies previstes al respecte de manera que tots els professionals del centre estiguin assabentats de decisions, projectes i incidències que van tenint lloc al llarg del curs
- També entre els diferents centres de la mateixa institució o fundació
- Informar l'Administració del treball que es realitza al centre al llarg del curs

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

Obertura:

- Establir a l'aula activitats a través de les que conèixer als altres, als altres països, a les altres cultures, etc. a partir del respecte. Centre vol tenir una projecció exterior
- Promoure una actitud i mentalitat àmplies, no només de les llengües, també davant de les diferents maneres de viure
- Promoure també una actitud i mentalitat obertes davant les innovacions, les noves eines de treball, a la tècnica, a la ciència
- Potenciar i treballar el seu ús. Des del centre, es vol donar l'oportunitat d'estar oberts al món en aquest sentit a través de la xarxa
- Donar la possibilitat de que vinguin persones de fora a veure actes o activitats al centre
- Fins i tot, els espais poden ser utilitzats per altres grups de persones. Cessió d'espais
- Acostar a les famílies al centre
- Valorar les aportacions que persones externes al centre fan a l'escola
- Establir comissions de funcionament en les que participin diferents sectors de la comunitat educativa
- Treballar temes de manera interdisciplinària, trencant l'estructura de les matèries
- Realitzar sortides
- Compartir moments importants i celebracions en el centre amb altres grups o comunitats

Transparència:

- Elaborar documents d'informació sobre el centre
- Informar a les famílies sobre la manera de funcionar i les normes del centre a través de reunions diverses
- Informar als i les alumnes de la programació de la setmana

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Relació amb els suports educatius de la zona
- Jornada de portes obertes
- Consell escolar

- Reunió del tutor/a amb les famílies del grup-classe
- Reunió de la direcció general amb la presidència de l'AMPA

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Aula d'informàtica
- Sala d'actes
- Biblioteca
- Menjador
- Sortides

Ordre

Ens referim a ordre com la disposició regular i correcta de diferents objectes o materials en relació a la resta i preses en el seu conjunt. Arranjament, successió metòdica dels elements que configuren un espai i que està prèviament fixat.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Proposar als i les alumnes activitats en les que han de responsabilitzar-se de l'organització d'espais o materials, sobretot havent utilitzat els recursos, després de la realització d'un treball o projecte

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Aula de tecnologia

Orientació

Ens referim a l'orientació com l'acció de donar informació i assessorar a una o varies persones en relació a un aspecte que els pot ser desconegut o pel qual poden estar menys capacitats que la persona que orienta. Indicar el camí a seguir o la via per la qual poder arribar a saber quin és aquest. Acompanyar en el procés de presa de decisions des de la pròpia experiència en el tema.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Relatiu a la funció assessora pròpia dels serveis

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Relació amb els suports educatius de la zona

Participació

Ens referim a participació com l'acció de prendre part en alguna cosa o acció o tocar-li alguna part d'aquesta. La participació però no significa únicament fer coses sinó també implicar-se en la seva realització, dialogar per fer-les possibles. Significa doncs, la implicació a través de l'exercici de la paraula i el compromís amb l'acció. A l'escola la participació dels i les alumnes passa per pensar i dissenyar espais concrets on els i les alumnes poden involucrar-se de manera directa en la vida escolar, és a dir, en el treball, la convivència i l'animació.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Assistir, informar, organitzar, elaborar, gestionar, prendre decisions respecte temes, activitats, serveis, documents, recursos o altres qüestions de l'organització, dinàmica i funcionament del centre. Es preveuen espais en aquest sentit
- Implicar-se directament i activa per fer-les possibles. Aquestes poden implicar el treball amb diferents tipus de sectors de la comunitat educativa
- Algunes fins i tot externes al centre. Acceptar i seguir propostes
- Donar l'opinió directa respecte un tema, un projecte o quelcom que afecta a l'escola. Tothom té alguna cosa a dir i també té l'oportunitat i el deure de fer-ho. Que la gent compti amb l'espai i el moment per dir la seva en el treball en grup
- S'espera que, en moltes ocasions, aquesta participació sigui de caire voluntari
- Atorgar paper a les famílies en la dinàmica, funcionament i gestió del centre. AMPA tenen un paper rellevant i directe al respecte. També les figures de representació dels pares com poden ser els delegats/des de curs
- Predomini del treball en equip i no dels càrrecs unipersonals
- Es demana a tots els sectors de la comunitat educativa des del primer moment
- Establir espais en els que les famílies realitzin activitats conjuntament. Aquestes poden estar més o menys relacionades amb la vida de l'escola i la participació que es pot demanar pot ser molt diversa
- Implicar-se en activitats organitzades des de diferents associacions o entitats educatives
- Preveure instàncies que donin veu i vot a tots els membres del personal docent i el d'administració i serveis en relació a temes laborals
- S'espera que els professionals s'organitzin, s'impliquin i desenvolupin projectes que els siguin d'interès
- Dotar a algunes famílies de l'escola del càrrec de delegats/des de classe

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Activitats que impliquen la intervenció directa dels i les alumnes. Destaca el caire actiu, pràctic i manipulatiu de les propostes. Exemples molt clars són les activitats referides a l'esport, els experiments o les festes

- Poden ser individuals i en grup a través d'activitats conjuntes
- També poden ser escolars o extraescolars
- Dur a terme activitats en les que la presència i la tasca de cadascú és important. Es preveu que els alumnes s'hi impliquin
- Sistema de treball que es basa en la intervenció en la proposta, elaboració, presa de decisions i realització d'activitats diverses al centre. Implicar als diferents sectors del centre en aquestes tasques
- Es dona a través dels diferents sectors de la comunitat educativa
- L'existència d'un sistema representatiu. Òrgans de gestió i de participació
- L'organització d'activitats que implica la intervenció de diferents sectors de la comunitat educativa. Aquestes poden tenir un caràcter acadèmic o més festiu
- Donar l'oportunitat als i les alumnes perquè aportin el seu propi coneixement previ
- Dotar de l'espai i donar l'oportunitat de que tothom pugui donar la seva opinió respecte un tema
- Donar l'oportunitat als i les alumnes de prendre decisions
- Posar en marxa processos democràtics a l'aula
- Activitats que impliquen l'expressió i l'experiència dels i les alumnes
- Tasques referides a l'ordre i cura del material. Implicar als i les alumnes en aquest sentit
- Encarregar als i les alumnes tasques diverses dintre del desenvolupament d'una activitat concreta o de caire global en el centre
- Implicar als i les alumnes més grans en l'organització d'actes i activitats per la resta del centre
- Implicar a les famílies en la gestió i funcionament d'activitats en el centre
- Informar-les sobre les activitats que es realitzen en el centre
- Implicar-se en projectes i campanyes organitzades des d'altres entitats o instàncies properes al centre
- També de serveis propis del centre
- Sovint, la participació dels i les alumnes, passa per la intervenció directa del professorat. Fins a quin punt és participació real?
- Incitar als i les alumnes a presentar treballs a concursos en el centre. L'important no és guanyar
- Atorgar càrrecs i funcions de representació als i les alumnes en la gestió i funcionament de l'aula i el centre
- Establir espais o mecanisme a través dels quals els i les alumnes s'impliquin en projectes socials i solidaris
- Directament relacionat amb el joc, l'esport i les activitats pròpies del temps d'esbarjo entre els i les alumnes

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Projecte Educatiu de Centre

- Reglament de Règim Intern
- Claustre de professors
- Reunió de l'Associació de Mares i Pares d'Alumnes
- Comissions

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Activitats extraescolars
- Carnestoltes
- Sant Jordi
- Elecció de delegats
- Festa de Santa Cecília

Pau

Valors pròxims: tranquil·litat

Ens referim a pau com un concepte positiu que no només representa l'absència de guerres, conflictes armats, turbulències o molèsties sinó que implica un estat de tranquil·litat i dignitat humanes. Des d'aquesta perspectiva, la resolució de conflictes es converteix en un eix fonamental a través de la qual arribar a entendre el conflicte com un procés natural i consubstancial a l'existència humana, no necessàriament negatiu ni violent. En aquest sentit, l'educació per la pau pretén desenvolupar les capacitats necessàries que permetin gestionar les tensions de forma no violenta i resoldre els conflictes d'una manera activa, reflexiva i dialogant. El concepte de pau així entès fa referència als valors de la solidaritat i la participació social, així com també el diàleg, la llibertat i la justícia.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

Tranquil·litat:

- Sensació que es pretén donar i rebre en la relació amb altres entitats que han de facilitar la feina, sobretot en el que fa referència a l'intercanvi d'experiències
- Actuacions i unió d'esforços per a la prevenció de conflictes en el centre i el seu voltant

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

Pau:

- Treballar de manera explícita i reflexiva aquest contingut de valor
- Aprofundir amb els i les alumnes situacions de guerra en el món. Reflexionar sobre les causes i conseqüències al respecte
- Establir espais de transferència a la vida a les aules. Pensar i tractar els conflictes

- Decorar els espais del centre amb motius referents a la lluita per la pau

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Relació amb el districte

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Dia Escolar de la No violència I la Pau

Prevenició

Ens referim amb prevenició com l'acció d'anticipar-se, preparar-se i intentar evitar qualsevol dany o perjudici. Les actuacions en aquest sentit poden ser diverses, des de la informació fins al treball i implicació directa amb el tema en concret a tractar. Habitualment es pot utilitzar en relació a la salut.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Dissenyar, dur a la pràctica o participar en projectes que tenen com a objectiu impedir situacions de risc o conflicte a l'escola
- Establir estratègies per dur a terme en situacions d'emergència

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Pla d'emergència

Realisme

Ens referim a realisme com la tendència a guiar-se per consideracions pràctiques envers que no pas ideals. Qualitat de ser pràctic, assenyat i coherent tenint en compte tant les possibilitats com les limitacions a l'hora de dur a terme un projecte o actuació.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Dur a terme actuacions que permetin prendre consciència d'allò que funciona bé i malament en el centre. Parar-se a pensar i saber extreure'n idees que permetin la posterior millora
- Tenir present el caràcter de la situació. Hi ha coses que es poden fer i d'altres que no. Acceptar els propis límits i els de la resta de recursos: temps, hores, gent, etc.

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Pla estratègic de centre

- Comissions
- Relació amb els suports educatius de la zona
- Relació amb l'Ajuntament
- Relació amb la Universitat Autònoma de Barcelona

Respecte

Valors pròxims: respecte per si mateix, respecte o reconeixement dels altres i respecte mutu.

Ens referim a respecte com el mirament, consideració o atenció envers una cosa, persona o motiu en particular. Manifestar reconeixement davant qualsevol o algú a tenir en compte tal i com pertoca, sense faltar-li, malgrat les seves pròpies característiques o diferències envers la resta.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

Respecte:

- Implicat en el propi contingut i format del PEC, RRI. Es demana seguir i complir una sèrie de principis i normes que el centre considera necessaris pel seu funcionament
- Element a tenir en compte en qualsevol tasca que impliqui el diàleg i el treball conjunt entre diferents sectors de la comunitat educativa. Torn de paraules, respecte a les idees, etc.
- Element a fomentar entre els diferents professionals del centre per a una millor relació i convivència
- Es considera que ha de tenir-se a la persona i no a les opinions, en el sentit que aquestes es poden criticar i discutir
- Directament relacionat amb la figura de la direcció que ha de saber respectar la feina dels professionals del seu centre i les seves propostes i queixes. Cal trobar l'equilibri en aquest sentit

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

Respecte (als altres):

- Es considera que ha de tenir-se a la persona i no a les opinions, en el sentit que aquestes es poden criticar i discutir
- Mantenir el torn de paraules i opinions diverses davant d'un tema que implica al grup
- Treballar i insistir perquè els alumnes tinguin cura del material i recursos del centre
- Actitud a transmetre amb el treball de normes i hàbits i el seu compliment en la jornada escolar
- Insistir en aquesta actitud envers als altres que sovint no són iguals a un mateix ni els interessa el mateix. Cal tenir-ho en compte sempre que s'està o es treballa directament entre diferents persones. Treball sobre l'acceptació de la diferència

- Això es fa especialment necessari en aquelles activitats lliures en les que cadascú es manifesta tal i com és
- Actitud a treballar alhora de conèixer realitats diverses i diferents a la pròpia. Acostar als i les alumnes des d'una postura oberta

Respecte mutu:

- S'insisteix al llarg d'activitats molt diverses donades les diferents situacions de treball en grup dels i les alumnes
- També en activitats que suposen conèixer i intercanviar amb persones, centres o països diferents al nostre

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Projecte Educatiu de Centre
- Laboratori de ciències naturals i experimentals
- Reglament de Règim Intern
- Funció directiva
- Normativa de funcionament intern

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Treball en grup
- Projectes d'intercanvi
- Laboratori de ciències naturals i experimentals
- Projecte de Filosofia 6-18
- Dia Escolar de la No violència i la Pau

Respecte per la natura

Valors pròxims: estima per la natura, sostenibilitat.

Ens referim a respecte a la natura com la predisposició i conjunt d'accions dirigides a preservar el medi que ens envolta i els recursos que ens proporciona la natura. Suposa una actitud que permeti garantir les necessitats actuals i personals sense impedir, en el futur, el desenvolupament de l'ecosistema de manera natural. Implica una actuació a nivell social i un canvi d'actituds en el comportament humà.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

Respecte i estima a la natura:

- Dur a terme activitats de coneixement de medis diferents a l'aula

- Treballar la necessitat de respecte del medi natural, alhora que també del fet de gaudir-ne. Això acostuma a realitzar-se en activitats que impliquen la sortida del centre i la convivència en un altre medi
- Treballar a la classe figures representatives envers la natura i la seva cura
- Decorar l'escola amb motius naturals

Sostenibilitat:

- Treballar com a contingut didàctic la cura i el manteniment dels recursos i materials envers el medi ambient

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Colònies
- Laboratori de química
- Sant Francesc

Responsabilitat

Valors pròxims: sentit del deure.

Ens referim a responsabilitat com la capacitat de respondre d'alguna cosa o per alguna persona. Actuar en base a un compromís o promesa, garantir la realització d'una tasca o el compliment d'un deure o donar raó d'aquest. Respondre per algú altre o dels propis actes, assumint-ne les conseqüències de les decisions preses i actuar en coherència. També posar atenció i tenir cura del que es fa o es diu.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Tasca docent entesa com aquesta necessitat de l'adequació de les pràctiques a la realitat del centre i del seu alumnat
- Sentit atorgat a la pròpia professió
- Implícita en la tasca d'aprovar activitats, pressupostos, calendaris, etc. de dur a terme activitats amb repercussions més enllà d'un mateix. Implica el fet de prendre decisions. No desdir-se del que s'aprova - Tasca d'organitzar el curs per part del professorat del centre
- Intrínsec a la distribució de càrrecs de representació en les tasques concretes a realitzar. Estar encarregat de dur a terme una tasca concreta necessària per l'organització o funcionament del centre. Individual o en grup (comissions, etc.)
- Als papers i càrrecs representatius, es demanen responsabilitats davant les actuacions o conseqüències de les mateixes. Es pot ser responsable davant del centre, dels alumnes, les famílies, etc.

- A més, també es pretén reforçar de manera conjunta entre els diferents membres
- Dir la poesia i la prosa de l'escola a les famílies. Donar resposta a les seves necessitats i demandes
- Retre comptes a la família del progrés de l'alumne al llarg o a final de curs o cicle a través de les avaluacions i informes pertinents
- Assumir també quan l'escola té un fracàs
- Paper de representació en altres centres o entitats. El que implica sortir fora del centre, activitats extraordinàries
- Es demana implicació a nivell individual a tots els membres de la comunitat
- Atorgar petits càrrecs o responsabilitats a persones o grups afavoreixen que, per exemple, el Consell Escolar quedi descarregat de molta pressió. Cal repartir responsabilitats
- Implícit a la tasca del tutor/a. Aquesta és la figura que està davant de la palestra, que suposa el punt de referència per a famílies i alumnes
- També a la de direcció en quant al paper de representació i referència en el centre en relació als seus professionals, alumnes, famílies i entorn
- Implícit a l'existència d'un compromís de fons amb l'escola
- Tenir com a màxim objectiu oferir una educació de qualitat
- Per part dels professionals del centre, informar a les famílies i alumnes sobre el nou curs, cicle o etapa
- Acompanyar-los en el procés d'adaptació i integració
- Necessitat de contínua formació i millora en el centre. Que aquesta sigui una preocupació de tots i es busquin les mesures pertinents
- En relació a la funció que el centre té respecte la inserció laboral dels i les alumnes

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Tasca educativa com a treball que implica directament tant a tutor/a, com a alumnes i famílies. Aquesta no pot ser indiferent
- Com a conseqüència de la participació, organització i presa de decisions respecte actes i activitats diverses, tant per part dels i les alumnes com dels i les mestres
- Es demana davant d'una tasca o treball encomanada a un alumne o diferents alumnes i que repercuteix en el seu grup, classe o escola en general
- Proposar la realització de càrrecs de responsabilitat a l'aula
- Tenir cura de material, del seu ordre i manteniment
- Vetllar a nivell individual i grupal en l'elaboració i compliment de les normes. Demanar als i les alumnes que es comportin d'acord a com es requereix en cada moment i activitat
- Respectar els límits de les activitats, serveis o formes de treball que s'ofereixen
- També s'insisteix en mantenir l'alerta i la cura davant de possibles perills
- Per part de l'escola, acollir necessitats dels i les alumnes i famílies. Aquestes poden ser educatives, socials, etc.

- Escola també té la responsabilitat de compensar aprenentatges
- Demanar explícitament davant d'un servei o recurs que tothom utilitza. Normalment també es regula a través d'algun sistema d'ordre, cura i manteniment del material col·lectiu
- Atorgar als i les alumnes un paper actiu en les qüestions d'ordre, disciplina i normes a l'escola. Sigui en la seva elaboració o compliment
- Fer activitats i preveure espais que ajudin als i les alumnes a preveure tasques, planificar feines, etc.
- Element inherent a la tasca docent. S'accentua davant de situacions de risc, de descontrol o que simplement surten del que és habitual
- Pròpia de qualsevol activitat de sortida del centre i de la seva dinàmica habitual. Tant per part dels mestres com dels alumnes
- Es fomenta l'ús adequat de les noves tecnologies. S'insisteix en els seus avantatges i inconvenients. Treball sobre la vessant educativa de les mateixes
- Presentar el nou curs, atenent a les noves dificultats i encoratjant als i les alumnes en aquest sentit. Es demana esforç i treball continuat per la seva part
- Es destina un temps a comentar amb els i les alumnes el canvi a un nou curs, cicle o etapa i el que aquest suposa
- Dotar d'un espai i un moment perquè els i les alumnes organitzin el seu treball. També es destina un temps a ensenyar com es pot dur a terme aquesta organització
- Programar les activitats de la setmana per part del professorat
- Informar als i les alumnes respecte aquesta programació de manera periòdica

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Equip directiu
- Funció directiva
- Formació del professorat
- Informes a les famílies
- Reunió de transició de primària a secundària

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Biblioteca
- Elecció de delegats/des
- Aula d'informàtica
- Càrrecs de la classe
- Temps d'organització del treball

Rigor

Ens referim a rigor com la severitat i exactitud davant d'una situació, treball o un mètode prèviament fixat. Facultat d'inflexible i estricta, sovint davant d'un mateix, davant la tasca a realitzar.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Importància de seguir un mètode de treball i de traspasar aquesta disciplina a l'alumnat

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Biblioteca

Saber científic

Ens referim a saber científic com el coneixement exacte que s'adquireix a través d'un mètode sistemàtic i que es caracteritza per tractar-se en un conjunt de principis i regles referents a l'objecte d'estudi.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Proposar activitats que fonamentin l'aprenentatge dels i les alumnes en l'experimentació
- Fomentar en els i les alumnes el fet de comprovar el coneixement i partir de dades empíriques

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Laboratori de ciències
- Treball de recerca

Salut

Ens referim a salut com estat de l'organisme en el que exerceix normalment totes les seves funcions, lliure de totes malalties i deficiències. Estat de plenitud física i psicològica que es procura mantenir davant influències externes o desequilibris interiors. En aquest sentit, cal destacar la tasca de prevenció i detecció precoç de malalties.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Intervenció directa en campanyes o programes educatius referents a la salut com poden ser les vacunacions o temes d'alimentació

- Establir estratègies de prevenció davant de riscos i situacions d'emergència

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- El que fa referència a l'educació nutricional
- També als hàbits d'higiene
- Actuacions dirigides a vetllar i prevenir per la salut i integritat dels diferents membres del centre
- Directament relacionat amb l'educació física. Fomentar i valorar la necessitat d'aquesta per mantenir un bon estat físic i psíquic

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Relació amb l'Ajuntament

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Menjador i cuina
- Pla d'emergència
- Gimnàs i vestuaris

Satisfacció

Ens referim a satisfacció com l'estat del qui sent haver complert un desig, una necessitat o una expectativa. Sentir-se content quan algú et dóna el que et devia, desfà un greuge o retira una ofensa, es calma una queixa o un sentiment que neguitejava, també quan s'aconsegueix resoldre un dubte o un problema. Gratificant, pròsper i feliç, relatiu a aquell que essent premiats enterament i amb equitat els mèrits fets.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Treballar el fet de gaudir de l'aprenentatge com a objectiu didàctic
- Desenvolupar el gust per la lectura
- Fer conscients i compartir amb els i les alumnes el seu progrés, el seu aprenentatge o la seva millora en qualsevol dels aspectes de la seva formació
- Celebrar el fet d'acabar l'escolaritat
- Homenatjar el creixement acadèmic i personal de l'alumne/a
- Potenciar l'estudi i la visió de futur en referència als mèrits aconseguits fins el moment

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Biblioteca
- Darrers dies del curs

Seguretat

Valors pròxims: fermesa, aplom.

Ens referim a seguretat com la qualitat de confiar en la pròpies capacitats. Tenir-se confiança, creure en un mateix i en les pròpies possibilitats. Davant d'un repte, no admetre dubte, no sentir perill de fallar i mostrar-se amb fermesa i aplom davant les adversitats.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Activitats que pretenen transmetre tranquil·litat i confiança davant del centre, els seus professionals, la seva tasca educativa, etc.
- Treballar amb famílies quan s'acaba l'ESO l'angoixa del i ara què?

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Objectiu de l'acció tutorial i l'orientació a alumnes i famílies al centre. Desenvolupament personal i individual
- Establir recursos i mecanismes per prevenir i controlar els possibles perills que poden suposar l'ús de determinats productes per dur a terme experiments i aprenentatges pràctics amb els i les alumnes en el centre

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Reunió amb les famílies de 4t d'ESO
- Reunió del tutor/a amb totes les famílies del grup

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Acció tutorial
- Laboratori de ciències
- Laboratori de física i química
- Despatx de tutories

Sensibilitat

Ens referim a sensibilitat com la facultat de percebre el que passa al nostre voltant a través dels sentits, de deixar-se emportar pels sentiments. Susceptible d'ésser influït directament per la

informació que arriba a nosaltres a través dels sentits i, per tant, sovint relacionada amb el món de les arts.

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Promoure el gust per la lectura, l'escriptura i les matèries artístiques en general

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Sant Jordi
- Aula de música

Servei

Ens referim a servei com l'acció de ser útil i de profit a algú o per algun ús. Treball o conjunt de treballs que serveixen per un ús determinat, avantatge que es procura a algú a través de la intervenció directa.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Dur a terme tasques funcionals dintre de l'aula o l'escola. Realitzar accions a nivell individual o de petit grup per la resta de membres de la classe o el centre
- Fer possible el bon funcionament del grup, contribuir-hi directament

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Càrrecs de la classe

Sinceritat

Valors pròxims: franquesa, honestedat, honradesa.

Ens referim a sinceritat com la qualitat d'expressar el que es sent o pensa realment, sense falsedats ni simulacions, exempt d'hipocresia. Mode d'expressar-se lliure de fingiment, de manera senzilla i veraç.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Destapar què ha passat en un conflicte. S'insisteix per tot el que fa referència a la resolució de conflictes

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

Socialització

Ens referim a socialització com el procés a través del qual un individu aprèn i fa seus els elements de la cultura del seu entorn i comunitat social.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Transmetre als i les alumnes formes socialment acceptades, aprenentatges que els han de facilitar la relació amb les altres persones

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Competències socials

Solidaritat

Ens referim a solidaritat com l'entera comunitat d'interessos i responsabilitats entre diferents persones que responen plenament i conjunta envers un aspecte, situació o projecte concrets. Adhesió circumstancial a la causa u opinions d'altres persones, pobles o situacions.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

- Implicats directament en aspectes i campanyes que fan referència a l'ajuda a persones o pobles que viuen situacions desfavorides
- Mantenir relació i col·laboració amb ONG's o entitats que es dediquen a aquests temes

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Implicar als i les alumnes en l'organització i participació en projectes de solidaritat amb altres escoles o països, campanyes vigents o altres qüestions al respecte
- Organitzar actuacions solidàries amb sectors desfavorits de la societat. Grup de voluntariat
- Ajudar a que els i les alumnes mantinguin relacions directes amb ONG's

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Grup UNESCO
- Relació amb altres centres
- Relació amb el Pla d'Escoles Associades a la UNESCO

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Projectes d'intercanvi
- Participació en campanyes i projectes educatius i de solidaritat
- Jornades culturals
- Premis Drets Humans
- Grup de voluntariat

Suport

Valors pròxims: ajuda.

Ens referim a suport com l'acció de prestar acompanyament i concurs a algú en un afer, un treball, etc. Es posa en marxa davant d'una situació que, per la novetat o dificultat, suposa unes necessitats específiques que no sempre es poden solventar de manera individual.

Indicadors del valor en el bloc d'elements organitzatius:

Suport:

- Rebre un ajut o assessorament de part de diferents professionals per tal de poder oferir així una millor qualitat educativa als i les alumnes. Orientació a la docència
- Donar recolzament a les iniciatives i compartir responsabilitats
- Ajudar als i les alumnes en l'orientació acadèmica i professional i en la recerca de feina
- Orientació pedagògica als i les professionals del centre des d'altres entitats i suports educatius
- Assessorament psico-social i, fins i tot, logístic al centre de part de professionals experts en el tema

Ajuda:

- Informar a alumnes i famílies sobre els aspectes més representatius del curs, cicle o etapa
- Actualitzar les dades
- Establir tot tipus de mesures per tal de facilitar l'adaptació i integració d'alumnes i famílies en el centre

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

Suport:

- Ajuda i intervenció directa en un grup o alumne/a en concret entre diferents professionals per tal de donar una resposta més adequada a les necessitats
- També per fer possibles activitats més complexes en les que suposen distribucions o intervencions no habituals a l'aula
- Facilitar l'aprenentatge als i les alumnes amb necessitats educatives específiques amb materials i recursos adequats. Oferir un servei en aquesta direcció

- Acompanyar en l'entrada o començament a una activitat nova. Fer que l'alumne/a es senti recolzat en aquest sentit
- Activitats programades per dur a terme l'acció tutorial i orientació al centre en relació al grup, l'alumne/a individual o les famílies
- Serveis i recursos que tenen un caràcter assistencial (tant a nivell de temps com econòmicament) per a alumnes i famílies

Ajuda:

- Acompanyar de manera explícita en la realització d'una activitat que s'espera que posteriorment es realitzi de manera autònoma

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc d'elements organitzatius com:

- Reunió de reforç
- Relació amb el Servei Català de Col·locació
- Reunió de transició de primària a secundària
- Pla d'Acció tutorial
- Funció directiva

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Acció tutorial
- Tallers
- Primers dies del curs
- Departament d'Orientació Educativa
- Despatx de coordinació pedagògica

Tolerància

Valors pròxims: transigència, condescendència.

Ens referim a tolerància com la disposició d'admetre en els altres una manera d'ésser, pensar o fer diferent a la pròpia. Suportar alguna cosa –opinió, pràctica, etc.– que en principi desaprovaríem. Consentir-ho de manera expressa. Hi ha qui considera que aquesta suposa una situació de superioritat davant d'allò que s'admet, consenteix o suporta.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Compartir i establir espais en els que sigui imprescindible l'acceptació i respecte als que són diferents de nosaltres en tots els nivells

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

Tradicció

Valors pròxims: costum.

Ens referim a tradició com la transmissió entre generacions –de pares a fills- de fets històrics, creences, ritus i celebracions, composicions literàries, o simplement maneres de fer establertes i conservades per un llarg ús que han prevalgut al llarg del temps en un lloc o entre els membres d'una comunitat en concret.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Fer activitats pensades per perpetuar tradicions a nivell social, propis de la identitat cultural. Fer en el centre coses típiques d'aquell moment de l'any
- Treballar aspectes de la història de la tradició
- També a nivell del propi centre, crear les pròpies tradicions a través de rituals i cerimònies

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Castanyada
- Nadal
- Carnestoltes
- Festa Major
- Sant Ponç

Transcendència

Ens referim a transcendència com la qualitat d'allò que es situa més enllà, que ultrapassa una determinada esfera i no és de la seva mateixa naturalesa, radicalment superior a l'experiència humana. Relatiu del que és intel·lectualment o moralment ateny una gran altura.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Treballar, com a contingut curricular, el fet de que el coneixement no es redueix a la
- Obrir interrogants, qüestionar a l'alumne/a
- Treballar el sentit de la mort i de la vida des d'una postura confessional

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Cultura religiosa

Treball

Valors pròxims: esforç.

Ens referim a treball com l'acció d'emprar-se físicament, mental o moral amb un esforç sostingut en l'execució d'alguna tasca concreta. Ocupar-se en un exercici, obra o activitat determinada. En alguns casos, a més, es tracta d'un desplegament que suposa vèncer resistències o superar dificultats. La seva realització pot dependre del guany que suposa o per l'obligació que comporta dintre d'un càrrec o professió. També se'n diu de l'obra que un produeix amb aquella acció o esforç.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Dur a terme activitats de caràcter motivador per tal d'apropar als i les alumnes a diferents continguts curriculars
- Motivar als i les alumnes per esforçar-se en projectes i treballs diferents
- Buscar sistemes per valorar i recompensar aquests esforços com pot ser a través dels premis d'un concurs

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Sortides
- Premis Medi Ambient

Voluntat

Ens referim a voluntat com la predisposició, força i resolució que ens mou a fer o no una cosa. Potència volitiva, empeny a admetre o rebutjar alguna cosa.

Indicadors del valor en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

- Proposar diverses activitats extraescolars de caràcter voluntari
- Insistir en l'esforç i el treball constant que implica la participació en una activitat. Treball conscient sobre el valor de l'esforç

Aquest valor apareix en pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques com:

- Coral infantil Quatre vents

2.4. Criteris per a la descripció de perfils de valors dels centres

Al llarg de les pàgines anteriors, hem presentat els perfils de valors dels diferents centres analitzats al llarg de la recerca. També la visió de conjunt que hem pogut dur a terme a partir de les dades extretes en cadascun dels centres. En tots dos casos, s'ha utilitzat un procediment que hem anat elaborant a través del propi procés de la investigació. A continuació, exposem una síntesi dels aspectes a tenir en compte a l'hora d'usar aquest procediment en futurs estudis o escoles. Un conjunt de criteris a tenir presents per a la descripció de perfils de valors de la cultura moral dels centres. Continuem en la tasca de preparar un petit manual per a replicar l'estudi en futures ocasions. Ens mantenim en l'empeny per presentar aquests criteris de manera gràfica i així facilitar la continuïtat de la recerca en aquesta direcció.

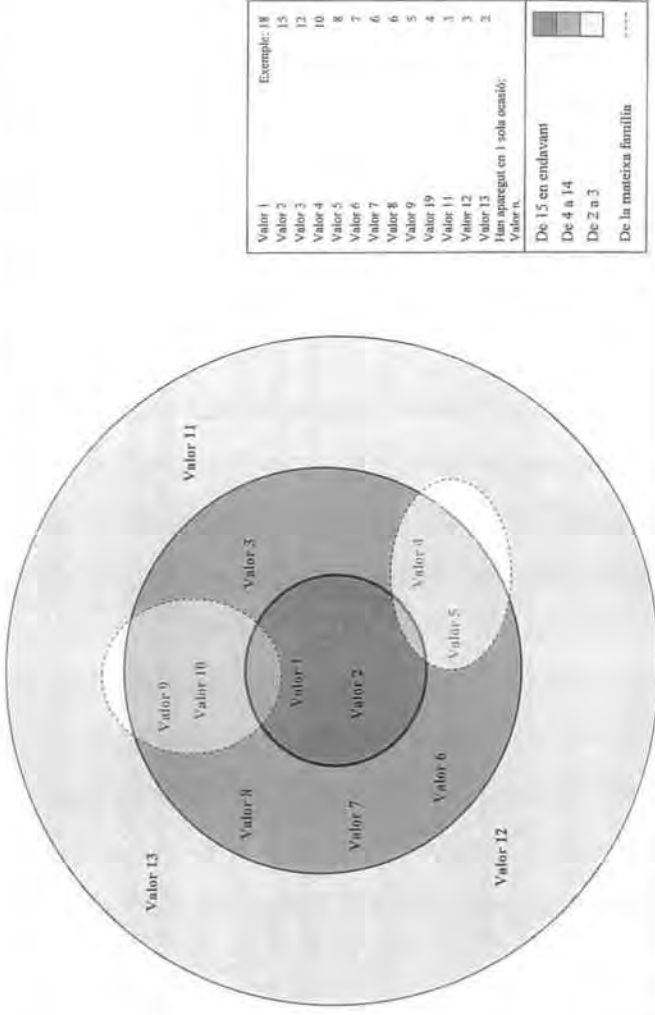
El procediment que presentem només inclou una breu explicació d'alguns aspectes generals a tenir en compte, la definició dels perfils de valors i els criteris concrets per a la seva representació. En l'apartat *d'aspectes generals* hem intentat expressar l'essència dels perfils de valors dels centres. De la mateixa manera, també incloem algunes indicacions per a la seva aplicació -que tant pot ser a nivell de blocs de contingut o a nivell general, de cultura moral. A continuació, adjuntem una *definició* sintètica dels perfils de valors en els centres. Juntament amb aquesta, aportem els principals criteris a tenir en compte per a la seva elaboració, és a dir, la seva *forma de representació*. Finalment, incloem un *exemple* que podria ser el perfil de valor del conjunt de la cultura moral en una escola en concret. La idea és recollir els criteris exposats i presentar-los de manera clara i sintètica.

En el capítol anterior, presentàvem un procediment per a la descripció de la cultura moral. Tal i com succeïa en aquest cas, l'estudi dels perfils de valors dels centres no s'ha limitat al treball realitzat en el conjunt d'escoles participants en la recerca. A través d'aquesta fase del treball, creiem haver posat a punt un procediment per a la descripció de perfils de valors de la cultura moral dels centres educatius. Un procediment i un conjunt de criteris que han de fer possible la rèplica de l'estudi en altres institucions, també el fet de continuar explorant les seves possibilitats en relació a la intervenció pedagògica i la innovació educativa respecte la cultura moral. Per tant, un pas més al treball realitzat en cadascun dels estudis de cas que recull la investigació.

Procediment	Explicació
<p>Aspectes generals</p>	<p>Els perfils de valors dels centres permeten tenir una imatge gràfica del conjunt de la seva proposta formativa. D'aquesta manera, assenyalen els valors predominants de la institució educativa, tenint en compte el seu grau d'aparició en el sistema de pràctiques que configuren la cultura moral del centre. De nou, un material a retornar a l'escola amb la intenció que en prengui consciència i el converteixi en el punt de partida de processos d'avaluació interna i intervenció pedagògica de la pròpia institució educativa.</p> <p>En aquest sentit, ens proposem analitzar el conjunt de valors que apareixen en els mapes conceptuals que prèviament han servit per descriure cadascuna de les pràctiques morals del centre.</p> <p>A l'hora d'analitzar els valors predominants podrem atendre a:</p> <ul style="list-style-type: none"> - L'aparició de cada valor a nivell de bloc de contingut -diferenciant entre el d'elements organitzatius i el de dinàmiques pedagògiques. - La seva aparició a nivell d'escola. <p>El procediment que presentem no pretén la comparació entre els perfils de valors dels diferents centres. El que fa és tornar a posar de relleu la idea de singularitat de la seva cultura moral. Una radiografia que cal analitzar en relació al context, tradició i necessitats del propi centre.</p>

Procediment	Explicació Destaca gràficament els valors que cristal·litzen les pràctiques, de més a menys predominants. La seva lectura i interpretació ajuda a conèixer i millorar la pròpia institució. Hi ha un gràfic per cada bloc i un pel conjunt de la cultura moral del centre.	Forma de representació A través d'un sistema de gràfics concèntrics, s'assenyalen els valors encarnats en la cultura moral d'un centre. Es parteix doncs, d'un recompte acurat dels mateixos que pot acompanyar els gràfics. Enmig de la circumferència trobem els valors predominants -més de 15 vegades. En les anelles posteriors, els valors que progressivament apareixen en menys ocasions en relació als centrals -de 4 a 14 vegades i de 2 a 3. A més, aquells valors que es troben pròxims a nivell de contingut apareixen ombrejats sota una mateixa el·lipse. El gràfic del bloc d'elements organitzatius l'hem representat de color blau. El del bloc de dinàmiques pedagògiques de color groc. I finalment, el del conjunt de la cultura moral de color verd -unió dels altres dos.
--------------------	--	---

Gràfic del perfil de valors:

3. Conclusions

A l'inici del capítol ens plantejàvem els objectius de constatar la cristallització de valors en les diferents pràctiques educatives, descriure els perfils de valors dels centres participants en la investigació, sistematitzar un procediment per a la descripció de perfils de valors dels centres i definir valors de manera global, contemplant-ne els principals elements teòrics i pràctics. A continuació, fem una revisió de les conclusions extretes en aquesta fase de la recerca.

A través del procés d'assignació de valors i d'indicadors de cadascuna de les pràctiques educatives, hem pogut posar al descobert com aquests no són quelcom eteri i difós sinó que poden concretar-se en conductes observables, en procediments i maneres de fer pròpies de cada centre. Aquesta és, sense dubte, la resposta al primer dels objectius plantejats en aquesta fase de la investigació. Mostrar com les pràctiques morals encarnen valors d'una manera objectiva, palpable i concreta. Que aquests processos i actuacions prèviament organitzades i consensuades a nivell de centre cristal·litzen i fan viure els valors que el centre considera prioritaris al seu i alumnat. És el conjunt de pràctiques morals i els valors que aquestes comporten en la seva realització el que constitueix un dels medis en el que els i les alumnes participen de manera activa i es desenvolupa la seva personalitat moral.

Per a la descripció dels perfils de valors de cadascun dels centres s'ha dut a terme el seu recompte acurat, els gràfics concèntrics que el representen de manera clara i visual i algunes notes que faciliten la seva lectura i interpretació. Tots aquests elements mostren com cada centre analitzat té un perfil de valors més o menys reconegut per si mateix que destaca els valors prioritaris de la seva pràctica educativa diària. Aquest suposa un nou mirall en el qual el centre es pot mirar; una imatge més a retornar-li i a tenir en compte en qualsevol procés d'avaluació interna que permeti repensar la seva pròpia política educativa. A més, el perfil de valors general que presenta la visió de conjunt aporta una imatge que, sense pretendre ser exhaustiva, permet fer-se una idea dels valors prioritaris, en aquest moment en alguns centres del nostre context. En aquest sentit, també suposa un element de reflexió a destacar. En definitiva, considerem que el conjunt de perfils de valors fins aquí elaborats són novament procediments i eines que s'ofereixen als professionals de l'educació a tenir en compte pel coneixement en profunditat del propi centre. Pretenen ser un element de presa de consciència del treball

educatiu que s'hi duu a terme en relació a l'educació moral. També un punt de partida per a la seva pròpia avaluació interna i millora educativa.

En tercer lloc, les definicions globals de valors i la incorporació dels indicadors i exemples de pràctiques descrites en els diferents centres es converteixen en un instrument de treball a tenir en compte. Les definicions suposen un esforç per demostrar com els valors aterren i s'encarnen en les pràctiques morals. Aquests són una síntesi important, una eina de treball a tenir present en estudis posteriors.

Així doncs, és a través de l'assignació de valors, la descripció d'indicadors pràctics, la definició global de valors i la descripció de perfils de valors de cadascun dels centres com, a través d'aquest capítol, hem pogut assolir els diferents objectius que ens plantejàvem en el seu inici.

**VII. Avaluació de la cultura moral dels centres
educatius a través de mesures objectives**

Amb la idea d'aprofundir en la comprensió i possibles usos del concepte hem treballat en una segona aproximació, l'aproximació avaluativa de la cultura moral. En aquest capítol, concretament, ens hem proposat avaluar la cultura moral dels centres educatius a través de mesures objectives. Mantenint les pràctiques morals com a unitats d'anàlisi, pretenem aprofundir en les seves propietats observables. Considerem que aquestes qualitats ens aporten informació objectiva respecte la riquesa formativa del medi escolar. Els estudis de cas ens han permès investigar en aquesta direcció i acabar elaborant un procediment per a l'avaluació de les mesures objectives de la cultura moral de les institucions educatives. El sistema d'avaluació proposat però, no ha tingut com a principal objectiu la comparació entre centres, tampoc la comparació d'aquestes amb índex generals de referència. La idea ha estat l'elaboració i retorn als centres d'un conjunt de dades que ofereixin als seus professionals la possibilitat d'iniciar processos de reflexió. També processos d'avaluació interna i innovació educativa.

Per a l'avaluació de la cultura moral dels centres educatius hem dut a terme tres tasques diferents. La primera ha estat *la mesura de la diversitat de la cultura moral*. Per aquesta, hem recuperat algunes aportacions que ens ofereixen els treballs realitzats des de l'ecologia i els hem aplicat a l'estudi de la cultura moral. En aquest sentit, el punt de partida ha estat la creença que quan més diversa és una cultura moral més rica i formativa és. En segon lloc, també hem treballat en relació a *la mesura de la complexitat de la cultura moral*. La mesura de la complexitat ens remet a la idea d'elaboració pedagògica que suposa cada pràctica moral. Així, considerem que a més elaboració major és l'educativitat d'una cultura moral concreta. En darrer lloc, el treball realitzat en els diferents centres també ha permès *la sistematització dels criteris*

d'avaluació de les mesures objectives de la cultura moral. És a dir, la posada a punt d'un procediment d'avaluació que pugui ser utilitzat en estudis posteriors.

A partir d'aquí, exposem els aspectes metodològics, resultats i conclusions que han suposat cadascuna de les mesures objectives elaborades. En el cas de la diversitat, la presentació està organitzada segons les mesures que permeten el seu estudi, la varietat i la repetició. Cadascuna d'elles ha suposat una metodologia de treball, uns resultats i unes conclusions que hem cregut convenient exposar de manera diferenciada.

1. La diversitat del medi

Quan parlem de cultura moral dels centres educatius partim de la idea que l'escola constitueix un medi educatiu per si mateix, un medi que forma als seus membres pel sol fet d'estar immersos i participar en les activitats que en ell s'hi duen a terme. Sobre la ferma creença que la tasca educativa passa pel disseny i la construcció de medis amb major educativitat, apareix la necessitat d'estudiar acuradament les característiques del medi educatiu.

Considerem que el medi escolar posseeix un seguit de trets que li són propis i que ens permeten analitzar-ne les seves possibilitats formatives. Característiques que suposen la recuperació del vocabulari de l'àmbit de la biologia i que permeten fer una aproximació objectiva a algunes de les qualitats del medi. Ens referim a trets com la diversitat i la complexitat.¹ Som conscients, que aquests no esgoten totes les qualitats que poden analitzar-se en relació als medis, tampoc en el cas dels educatius. A més, possiblement aquestes assoleixen veritable valor quan es llegeixen de manera complementària i en relació a mesures d'altres tipus.² Estem però, davant d'una aproximació d'avaluació a través de mesures ecològiques que permet aprofundir en la idea de cultura moral i obre possibilitats pel seu tractament pedagògic.

¹ PUIG, J. M.: *Teoría de la educación. Una aproximación sistémico-cibernética*. Barcelona, PPU, 1987, p. 95.

² Ens referim a algunes mesures de caire subjectiu que apareixen recollides en el proper capítol.

De l'ecologia al medi educatiu

L'anàlisi de les qualitats objectives que converteixen en òptim un medi educatiu passa directament per l'estudi d'un dels seus trets característics, la diversitat del medi, “*qualitat que sense dubte té un caràcter primitiu i tan sols suggerent, però que ens permet tractar més objectivament el medi educatiu*». ³ Avançàvem que la diversitat és una mesura que prové de l'àmbit de la biologia, són els ecòlegs els que han estudiat amb deteniment aquesta qualitat en relació a l'anàlisi dels ecosistemes. En aquest sentit, s'ha estudiat com conviuen diferents espècies numèricament diverses pel que fa a la quantitat d'individus en cada cas. ⁴ Apareixen ja d'aquesta manera els dos elements a tenir en compte per a la mesura de la diversitat, la varietat i el que des d'aquest àmbit s'ha anomenat abundància o repetició. La diversitat pretén transmetre la idea de riquesa del medi establint una mesura objectiva per a l'anàlisi d'ecosistemes. Un anàlisi objectiu que parteix de la possibilitat de trobar unitats mínimes i quantificables d'un medi natural en concret. En definitiva, un anàlisi que ha permès obrir possibilitats d'estudi en altres àmbits i disciplines. La investigació envers cultures i civilitzacions a partir de l'estudi i mesura dels objectes i actes culturals a través de l'anàlisi de contingut representen una concreció d'aquest tipus de mesura, de la seva introducció a l'estudi cultural. ⁵

La diversitat suposa tenir en compte les dues mesures que la componen, la varietat i la repetició. En primer lloc, la riquesa d'un medi està directament relacionada amb la *varietat*, amb el nombre d'elements diferents que el conformen. Els ecòlegs consideren que la riquesa d'un ecosistema depèn de manera directa del nombre d'espècies diferents que conviuen en aquest. La seva traducció a l'àmbit educatiu destaca que un medi és més capaç d'influir en la formació dels seus membres quant major és el nombre d'elements diferents que el componen. ⁶ Per tant, la varietat es converteix en una qualitat que pot mesurar-se objectivament aïllant les diferents espècies d'un ecosistema, però també identificant les unitats o elements significatius que configuren un medi educatiu concret. Tal i com succeeix en l'àmbit de l'ecologia, partim de la idea que el medi

³ Id.

⁴ Treballs a destacar en aquest sentit són MARGALEF, R.: *Perspectivas de la teoría ecológica*. Barcelona, Blume Ecología, 1978; MARGALEF, R.: *Ecología*. Barcelona, Planeta, 1981 i MARGALEF, R.: *La biosfera. Entre la termodinámica y el juego*. Barcelona, Omega, 1980.

⁵ MOLES, A. A.: *Teoría de los objetos*. Barcelona, Gustavo Gili, 1975 i LEROI-GOURHAN, A.: *Evolution et Techniques* (2 vols.). París, Albin Michel, 1971-1973.

⁶ “*La riquesa en elements culturals és una qualitat objectiva del medi que li permet suggerir fàcilment novetat en relació amb l'educand*”. PUIG, J. M., op. cit., p. 95.

educatiu és un sistema, una organització complexa d'elements. Precisament per això, no hem d'oblidar que l'aïllament dels elements o unitats que formen un medi suposa un exercici d'abstracció. Un exercici que, tot i no aproximar-nos a la realitat en la seva complexitat, ens permet aprofundir en la riquesa formativa d'un medi escolar determinat.

Conèixer la quantitat d'elements diferents uns dels altres que configuren un medi, en la pràctica resulta una dada insuficient per entendre les seves possibilitats educatives. És en aquest punt on entra en joc el segon element en relació a la mesura de la diversitat. Ens referim a la *repetició o redundància*. Des de l'ecologia, l'estudi d'un ecosistema no tan sols passa per analitzar el nombre d'espècies diferents que conté aquest, sinó també per estudiar el valor numèric que pren cadascuna d'aquestes espècies en un espai determinat. Per tant, es fa imprescindible conèixer la quantitat d'individus iguals o repetits de cadascuna de les espècies. També en relació als estudis dels sistemes informatius que utilitzen els mass-media trobem referències a l'anàlisi de la freqüència. En aquest cas, es valora la intensitat i importància dels continguts informatius tenint en compte què i quan es repeteix en els discursos dels mitjans de comunicació.⁷ Ja en l'àmbit educatiu, es tracta de veure en quina quantitat apareix cada element dintre d'un medi concret.

Així, des de la biologia, sorgeix la idea de la diversitat com a qualitat d'un ecosistema que conjuga les mesures de varietat i repetició.⁸

*"La diversitat no és simplement el nombre total d'espècies, que per altre banda, va augmentant de manera quasi indefinida a mesura que es prossegueix qualsevol estudi, sinó que té que veure amb les abundàncies relatives de les diferents espècies que manifesten una regularitat."*⁹

La idea de diversitat en ecologia suposa veure com es distribueixen els diferents individus d'un conjunt entre les diferents espècies. Podria existir un medi en el qual cada element diferent només estigués present una vegada. Estaríem davant d'un medi que difícilment podria sostenir-se, un medi que només seria possible en el cas d'un museu. En l'altre extrem trobaríem un medi format per un sol element repetit de manera infinita. Des de la teoria ecològica estaríem davant de medis de màxima i mínima

⁷ KJENTZ, A.: *Para analizar los mass media*, Valencia, Fernando Torres editor, 1976, p.174-175.

⁸ MARGALEF, R. (1978), p. 22.

⁹ MARGALEF, R. (1981), p. 140.

diversitat respectivament, però en tot cas irreal.¹⁰ Els ecòlegs representen la diversitat a través de taules o gràfics que recullen la importància quantitativa de les diverses espècies, des de les dominants fins a les de menor representativitat. Quan apliquem el concepte de diversitat a l'àmbit educatiu ens referim a com el total d'unitats d'anàlisi que configuren un medi escolar es distribueixen entre els diferents tipus d'elements que aquest posseeix. No és el mateix que un element existeixi múltiples vegades en un mateix medi o que sigui únic, l'índex de diversitat en aquest cas és clarament diferent. Per tant, la conjunció de les mesures de varietat i repetició es converteix en una de les principals mesures objectives en l'anàlisi de medis culturals.

La diversitat en la cultura moral dels centres educatius

Varietat, repetició i diversitat són mesures que també podem aplicar a l'estudi de la cultura moral dels centres educatius. Entenent aquests com medis amb valor formatiu propi, podem plantejar-nos analitzar algunes de les seves propietats de manera objectiva. Totes tres són qualitats observables i quantificables que permeten el tractament objectiu d'alguns dels elements que configuren els medis educatius. Qualitats que permeten una valoració de la seva riquesa cultural i la seva educativitat. El nostre treball parteix de la idea que quan més variada, amb un major índex de repetició i més diversa és la cultura moral d'un centre més rica -formativament parlant- és aquesta cultura. Per això, la mesura i avaluació d'aquestes qualitats s'ha convertit en un dels objectius de la nostra recerca.

El primer pas ha estat identificar el nucli de treball, la unitat d'anàlisi que ha de servir per mesurar la cultura moral. En el cas dels estudis en ecologia es tractava de les espècies i l'estudi dels mass-media es centrava en les unitats informatives dels missatges que transmeten els mitjans de comunicació. En l'estudi de la cultura moral, la unitat d'anàlisi torna a ésser la pràctica moral. Per tant, la mesura de la varietat passa per fer el recompte de les diferents pràctiques que duu a terme un centre. D'altra banda, la mesura de la repetició suposa comptabilitzar el nombre de vegades que té lloc cadascuna d'aquestes pràctiques diverses al llarg d'un curs acadèmic. Finalment, la diversitat sorgeix de la relació entre el nombre total de vegades que tenen lloc

¹⁰ En parlar d'una espècie o un ecosistema "la persistència requereix d'un tamany mínim o un nombre mínim." MARGALEF, R. (1980), p. 56.

pràctiques morals en un centre i el nombre de pràctiques diferents que en ell s'hi duu a terme.

Cadascuna d'aquestes mesures preses de manera aïllada, té un valor descriptiu però en tot cas limitat. Així, la quantitat d'elements que componen un sistema o les vegades que aquests es repeteixen en un medi determinat ens dóna una informació relativa. Totes dues són mesures que aporten informació de manera quantificable i fàcilment comparable. La diversitat, potser menys identificable a primera vista, considerem que és la mesura que ens aporta una idea més aproximada envers la riquesa i densitat formativa d'un medi. En realitat però, també se n'ha de fer una lectura complementària en relació a la resta de resultats i mesures treballades a través del conjunt de la investigació.

A continuació aprofundirem en els principals elements que integren la idea de diversitat; ens aproximarem a les mesures de varietat, repetició i diversitat de manera específica. En cadascun dels casos analitzarem el sistema de mesura que hem utilitzat així com també els resultats obtinguts al llarg de la recerca.

1.1. Varietat

Aspectes metodològics

Fins aquí hem intentat fonamentar la mesura de la diversitat en l'estudi dels medis i, més concretament, en l'anàlisi de la cultura moral dels centres educatius. Comprovem com aquesta és una mesura a tenir en compte per a la valoració de la riquesa formativa d'un medi cultural concret. En l'apartat anterior vèiem com la diversitat conjuga les mesures de varietat i repetició i permet un anàlisi objectiu dels medis educatius. En aquest marc, la varietat s'entén com el nombre d'unitats d'anàlisi diferents que configuren un medi. En el cas de la cultura moral, el nombre de pràctiques morals que configuren la cultura moral.

Des de l'inici de l'estudi, partíem de la concepció que quantes més pràctiques de valor reconeguessin els membres d'un centre, quantes més quedessin representades en el seu mapa de conjunt, més rica havia de ser la seva cultura moral. És a això al que ens referim quan parlem de la varietat. És a dir, el nombre o quantitat de pràctiques morals que el centre ha dissenyat, adaptat i/o posat en marxa -i ha estat capaç de descriure amb

detall a través de la recerca. A més, del nombre general de pràctiques també hem considerat interessant establir la seva distribució -més o menys igualitària- en els diferents blocs i apartats de contingut. La forma de mesura resulta força senzilla, ja que es pot dur a terme amb el material recollit en les fases anteriors de la recerca. Es tracta de fer un mer recompte del nombre de pràctiques morals descrites pels seus membres.

A continuació, adjuntem els resultats obtinguts en relació a la mesura de la varietat. En primer lloc, presentem els resultats, a mode d'exemple, d'un dels centres que han participat en la recerca. Aquesta mesura és una dada numèrica i, tal i com ja hem comentat abans, de valor relatiu. Cal destacar que el que realment ens interessava en aquest punt era establir processos de mesura de la cultura moral en relació a les seves principals qualitats objectives. També la possibilitat de retornar al centre una imatge més completa de les seves possibilitats formatives. En segon lloc, incloem un quadre en el que es comparen els resultats en diferents centres. Aquest pretén ser simplement una síntesi del conjunt de resultats de la investigació. A continuació adjuntem, els índex generals de varietat, tant a nivell global com pel que fa a les diferents etapes educatives. I, finalment, presentem també algunes dades significatives a tenir en compte envers la mesura de la varietat.

Resultats: la mesura de la varietat

Varietat a nivell de centre

A l'Escoleta de Bellaterra s'han detectat i descrit un total de 85 pràctiques morals diferents. És a dir, l'índex de varietat global del centre és de 85.¹¹ El següent quadre recull el nom de totes les pràctiques reconegudes en aquest centre, ordenades segons el seu mapa de conjunt de la cultura moral.

¹¹ Aquesta dada només podria arribar a valorar-se en relació a una mitjana de varietat de la cultura moral. En aquest cas, només podem obtenir la mitja calculada amb els resultats de conjunt de centres analitzats, que no pretén ésser un índex general.

1. Projecte Educatiu de Centre	30. Informes a les famílies	59. Càrrecs de la classe
2. Reglament de Règim Intern	31. Assemblea general de menjador	60. Tractament de normes i hàbits
3. Projecte Curricular de Centre	32. AMPA	61. Acció tutorial
4. Pla anual de centre	33. Revista Cal dir...	62. Decoració de l'aula
5. Memòria de centre	34. Reunió de l'equip directiu amb la presidència de l'AMPA	63. Temps d'organització del treball
6. Pla d'avaluació interna	35. Relació amb suports educatius	64. Projectes
7. Pla estratègic de centre	36. Relació amb professionals d'altres centres	65. Tallers
8. Document de la diversitat	37. Relació amb l'institut	66. Treball en grup
9. Consell Escolar	38. Relació amb la llar d'infants	67. Festa d'aniversari
10. Claustre de professors/es	39. Relació amb l'Ajuntament	68. Castanyada
11. Equip de cicle	40. Relació amb la UAB	69. Festa de Santa Cecília
12. Equip de nivell	41. Aula d'informàtica	70. Nadal
13. Equip de coordinació	42. Aula d'anglès	71. Carnestoltes
14. Equip directiu	43. Aula d'àudiovisuals	72. Pasqua
15. Funció directiva	44. Aula de música	73. Ballada de Primavera
16. Reunió pedagògica	45. Aula de dansa	74. Sant Jordi
17. Reunió d'avaluació	46. Taller laboratori	75. Concert de final de curs
18. Reunió intercicle	47. Tutories	76. Sopar de comiat dels i les alumnes de 6è
19. Comissions	48. Biblioteca	77. Sortides
20. Formació del professorat	49. Sala de joc simbòlic	78. Colònies
21. Trobada informativa a famílies	50. Caseta del sorral	79. Recital de poesia
22. Matriculació de nous alumnes	51. Menjador	80. Setmana Matemàtica
23. Entrevista de la família amb un mestre/a de l'equip de parvulari	52. Gimnàs i vestuaris	81. Concert de joves solistes
24. Jornada de portes obertes	53. Pati	82. Elecció de delegats/des
25. Reunió general de P3	54. Passadís, espais i decoració	83. Assemblea de delegats/des
26. Reunió dels grups de P3	55. Activitats extraescolars	84. Assemblea de classe
27. Entrevista del tutor/a i família	56. Primers dies del curs	85. Temes transversals
28. Reunió de nivell amb famílies	57. Darrers dies del curs	
29. Reunió de final de cicle amb les famílies	58. Nom de la classe	

Al llarg de l'estudi, la distribució en diferents blocs i apartats d'aquestes 85 pràctiques ens aporta una imatge més completa de la cultura moral del centre. La varietat també es pot analitzar a través d'aquesta classificació de pràctiques.

Blocs	Apartats	Varietat
Elements organitzatius	Documents institucionals	8
	Organització i funcionament de l'equip docent	12
	Relació amb la família	14
	Relació amb l'entorn	6
		40
Dinàmiques pedagògiques	Recursos i serveis pedagògics	15
	Grup-classe i organització de la convivència	7
	Grup-classe i organització del treball	4
	Festes i celebracions	8
	Actes i sortides	7
	Diàleg, participació i valors	4
		45
TOTAL		85

Les 85 pràctiques del conjunt de la cultura moral de l'Escoleta de Bellaterra queden repartides de manera més o menys igualitària entre els dos grans blocs de contingut. Val a dir però, que aquest segon bloc conté dos apartats més que el primer i que, per tant, cabria esperar que tingués una varietat superior a la que presenta. Així, l'organització i preparació per part dels professionals del centre sembla estar molt més sistematitzat a nivell institucional que no pas el treball directe amb els i les alumnes.

Si analitzem els apartats de major varietat, hem de destacar els de recursos i serveis pedagògics, relació amb la família i organització i funcionament de l'equip docent. En el primer cas, creiem que s'apunta la multiplicitat de recursos i serveis que ofereix el centre per tal de garantir una més alta qualitat educativa al seu alumnat. Pel que fa a la relació amb la família, destaca el valor atorgat i les diferents vies de comunicació i participació que des del centre es preveuen per a les famílies dels i les alumnes. Finalment, en relació a l'organització i funcionament de l'equip docent, destaca la varietat d'instàncies de treball en equip entre els diferents professionals del centre per a la preparació i coordinació de la tasca docent.

D'altra banda, els apartats menys variats són el del grup-classe i l'organització del treball i el del diàleg, participació i valors. En el primer cas, considerem que aquest resultat té a veure amb que algunes de les metodologies de treball que s'usen en el centre no han estat prèviament establertes o consensuades a nivell general. L'apartat de diàleg, participació i valors, mostra també un baix nivell de varietat. Aquest apunta a un projecte d'educació en valors de caire més transversal i no tant representat per pràctiques dissenyades conscientment en aquesta direcció.

Varietat: comparació entre centres

A continuació, presentem una síntesi de totes les dades resultants de l'aplicació d'aquesta mesura en cadascun dels centres. La forma de presentació -com a quadre comparatiu de dades- permet veure les semblances i diferències entre escoles així com també tenir una visió de conjunt.¹²

Varietat	IP	IIP	IIIP	IVP	VS	VIS	VIIS
TOTAL	61	85	74	88	73	87	81

Considerem que, en tots els casos, estem davant d'índex de varietats elevats. No hem d'oblidar que la tria dels centres que han servit pels estudis de cas de la recerca, es va fer conscientment sota criteris de qualitat educativa. Per això considerem probable que, en tornar a repetir el mateix estudi en centres escollits a l'atzar, la varietat resultaria inferior a les que aquí presentem. En l'anterior quadre comprovem com les diferències més importants es troben entre la varietat del primer centre i les de la resta. En relació a la resta de dades, creiem que no podem parlar de diferències significatives ni a nivell de centres ni d'etapa educativa. Analitzem, a continuació, la varietat de cadascun dels centres en relació als diferents blocs de contingut.

Blocs	IP	IIP	IIIP	IVP	VS	VIS	VIIS
Elements organitzatius	26	40	35	43	35	42	36
Dinàmiques pedagògiques	35	45	39	45	38	45	45
TOTAL	61	85	74	88	73	87	81

A través d'aquest quadre es posa de relleu com la tendència generalitzada -dels diferents centres i etapes- és de tenir una varietat força similar en tots dos blocs de contingut. Això que en principi podria semblar sinònim d'equilibri, en realitat deixa de ser-ho quan recordem que el bloc de dinàmiques pedagògiques conté dos apartats més que el d'elements organitzatius. Torna a destacar tot allò referent a l'organització i preparació de la tasca educativa per sobre del treball directe amb els i les alumnes. Potser els centres en el que trobem una distribució més equitativa, tenint en compte

¹² Al llarg del procés d'obtenció d'aquesta mesura hem pogut comprovar com s'havia arribat a un cert nivell de saturació en quant al nombre de pràctiques diferents detectades.

aquest element, són precisament les escoles IP i VIIS. De totes maneres, considerem que la diferència amb la resta de centres no resulta prou significativa com per extreure conclusions al respecte.

El següent quadre resumeix els resultats de la varietat de pràctiques de cadascun dels blocs desglossats en els diferents apartats de contingut. Comprovem com en el conjunt de centres continuen destacant com a més variats els apartats d'organització i funcionament de l'equip docent, relació amb la família i recursos i serveis pedagògics. De totes maneres, dintre del bloc d'elements organitzatius cal destacar el nombre de pràctiques descrit en l'apartat de documents institucionals a l'escola VS. També l'alt índex de varietat que el centre VIS aconsegueix en la relació amb l'entorn. Ja en el bloc de dinàmiques pedagògiques, destaca els valors de la varietat obtingut per l'escola VIIS en relació als actes i sortides, així com també el centre VIS en l'apartat de diàleg, participació i valors.

Blocs	Apartats	IP	IIP	IIIP	IVP	VS	VIS	VIIS
Elements organitzatius	Documents institucionals	4	8	8	6	10	6	9
	Organització i funcionament de l'equip docent	8	12	13	19	13	17	14
	Relació amb la família	12	14	10	12	8	9	6
	Relació amb l'entorn	2	6	4	6	4	10	7
		26	40	35	43	35	42	36
Dinàmiques pedagògiques	Recursos i serveis pedagògics	7	15	11	13	11	17	20
	Grup-classe i organització de la convivència	9	7	8	7	6	6	3
	Grup-classe i organització del treball	3	4	2	3	4	3	4
	Festes i celebracions	6	8	8	8	5	2	3
	Actes i sortides	5	7	5	7	4	8	9
	Diàleg, participació i valors	5	4	5	7	8	9	6
		35	45	39	45	38	45	45
TOTAL		61	85	74	88	73	87	81

En el conjunt de centres, l'apartat menys variat continua essent el del grup-classe i l'organització del treball. A més, cal destacar un dels menors índex de varietat en aquest mateix bloc que recau en l'apartat de festes i celebracions en el centre VIS. La revisió de les dades de la varietat en el conjunt de centres també ens permet comprovar que no existeixen diferències significatives entre primària i secundària. Si que es denota però, certa similitud entre els centres de diferents etapes que formen part d'una mateixa institució i que, per tant, han de garantir una mateixa línia d'escola.

Índex generals de varietat

El treball realitzat en cadascun dels centres ha permès elaborar alguns índex generals que representen una visió de conjunt de la cultura moral. Una visió de conjunt però, que cal prendre amb certa prudència ja que no hem d'oblidar que sempre es dona en relació als set centres participants en la recerca -que possiblement tenen característiques pròpies que les diferencien de la majoria. De totes maneres, creiem que l'elaboració d'aquests índex generals apunten quina hauria de ser la via que permetés a un centre determinat valorar la seva varietat en relació a una mitjana més o menys significativa.

En acabar la investigació en els diferents centres, hem descrit un total de 549 pràctiques morals que suposen una mitja de varietat de 78 pràctiques per centre. Recuperant les dades analitzades en el punt anterior, comprovem que els centres IIP, IVP i VIS són els que tenen una varietat general i per cadascun dels blocs superior a la mitja.

Blocs	Varietat mitja a nivell general
Elements organitzatius	36,71
Dinàmiques pedagògiques	41,71
TOTAL	78,43

Si la mitja de varietat general hem determinat que és de 78 pràctiques, comprovem que l'índex d'aquesta mesura per l'etapa de primària és lleugerament inferior, amb un total de 77 pràctiques per centre. En aquest cas, són els centres IIP i IVP els que presenten índex de varietat superiors a les mitjanes per aquesta etapa.

Blocs	Varietat mitja en educació primària
Elements organitzatius	36
Dinàmiques pedagògiques	41
TOTAL	77

En l'etapa d'educació secundària la varietat mitja és de 80 pràctiques per centre, superant d'aquesta manera l'índex general d'aquesta mesura i la de primària. Les escoles VIS i VIIS superen els índex de varietat d'aquesta etapa. Quan analitzem la

mitja de pràctiques per cadascun dels blocs de contingut en relació als índex generals ens adonem que tots dos augmenten lleugerament.

Blocs	Varietat mitja en educació secundària
Elements organitzatius	38,5
Dinàmiques pedagògiques	41,5
TOTAL	80

Altres resultats al voltant de la varietat

A continuació presentem algunes dades curioses extretes d'aquest mateix procés. Es tracta d'una nova lectura dels resultats obtinguts que pretén una aproximació més comprensiva de la cultura moral dels centres educatius. En aquest sentit, una de les possibilitats que ofereix la mesura de la varietat és estudiar aquelles pràctiques que apareixen en un major nombre de centres, és a dir, les pràctiques morals més aparegudes al llarg de la recerca.¹³ L'aprofundiment en aquestes pràctiques aviat ens permet comprovar que no totes elles tenen un mateix caràcter. Considerem important identificar, en primer lloc, aquelles pràctiques que es caracteritzen per tenir un caire prescriptiu; pràctiques determinades pel mateix sistema educatiu o les lleis i reglaments del moment. En segon lloc, cal destacar també les pràctiques que, sense estar prèviament establertes a nivell normatiu, els centres realitzen i les senten com a pròpies. Creiem que la seva aparició en els diferents centres apunta alguns trets característics de la manera d'entendre l'educació més generalitzada en aquest moment de la història. Val a dir però, que la realització d'una mateixa pràctica en diferents centres no significa que aquesta es dugui a terme de la mateixa manera.¹⁴ La singularitat de la cultura moral en cada centre es torna a posar de relleu. El següent quadre recull les pràctiques que apareixen en tots i cadascun dels centres analitzats.

¹³ Recordem que al capítol cinquè inclou els inventaris generals de la cultura moral per cadascuna de les etapes educatives. Aquests recullen les diferents pràctiques morals amb un número al costat que assenyala el nombre de centres en els que ha estat detectada cada pràctica. Els números estan en relació a un total de quatre centres per primària i tres per secundària.

¹⁴ De fet, aquest és un element que pretenem corroborar a través d'altres mesures com la repetició i la complexitat que presentem a continuació en aquest mateix capítol.

Caràcter de la pràctica	Pràctiques morals més aparegudes en els centres
Pràctiques prescriptives	PEC
	RRI
	Consell escolar
	Claustre de professors/es
	Equip directiu
	Entrevista del tutor amb les famílies
	AMPA
Pràctiques pròpies	Formació del personal del centre
	Funció directiva
	Biblioteca
	Menjador
	Primers dies del curs
	Treball en grup
	Sant Jordi
	Sortides
	Tutoria
	Elecció de delegats/des de classe

L'anàlisi concret de l'etapa d'educació primària permet destacar dues noves pràctiques de caire prescriptiu. Ens referim a les reunions de l'equip de cycle i als informes a les famílies que, en aquest cas, prenen un important relleu. Per contra, aquesta etapa no destaca pràctiques pròpies diferents a les ja presentades en l'anàlisi general.

Caràcter de la pràctica	Pràctiques morals més aparegudes a primària
Pràctiques prescriptives	Reunions de l'equip de cycle
	Informes a les famílies

També considerem interessant apuntar algunes pràctiques de l'etapa de primària que només apareixen en un únic centre, el que les ha dissenyat en cada cas. A través d'aquestes pràctiques específiques reconeixem el valor de la creació d'una pràctica moral nova pensada per i des del propi centre. Pràctiques que responen a les necessitats dels seus membres i que han suposat processos de diàleg i deliberació conjunta en el si de la institució educativa.

Escoles d'educació primària	Pràctiques específiques
IP	Festa de la primavera
IIP	Setmana Matemàtica
IIIP	Correu dintre de l'escola
IVP	Comissió de valors

Ja en l'etapa d'educació secundària, la varietat de pràctiques que apareixen sistemàticament en tots els centres és superior. A més, de les esmentades a nivell general, podem afegir un seguit de pràctiques morals que, a nivell prescriptiu i propi apunten una manera de fer concreta i diferent a la de primària. Entre les pràctiques de caràcter prescriptiu podem destacar com a característiques el Pla d'Acció Tutorial o el crèdit de síntesi. Dintre del grup de les pràctiques pròpies que apareixen en els diferents centres, es posa l'accent en alguns dels recursos i serveis pedagògics del centre que permeten dur a terme les àrees curriculars de l'etapa en concret. L'espai de tutoria, d'altra banda, és també una d'aquestes pràctiques present en tots els centres.

Caràcter de la pràctica	Pràctiques morals més aparegudes a secundària
Pràctiques prescriptives	PCC
	PAT
	Programació del curs
	Reunió d'avaluació
	Reunió del tutor/a amb les famílies de tota la classe
	Crèdit de síntesi
Pràctiques pròpies	Aula d'informàtica
	Aula de tecnologia
	Laboratori de física i química
	Treball en grup
	Tutoria
	Elecció de delegats/des de classe

Destaquem finalment aquelles pràctiques de caire específic nascudes i posades en marxa en un únic centre. L'entrega dels Premis Drets Humans, les convivències d'acció tutorial o la Festa de les festes són mostres de com cada centre dissenya pràctiques morals adequades a la seva pròpia realitat, preocupacions i manera d'entendre l'educació. Bones pràctiques pensades des d'un centre en concret, que també haurien de poder inspirar la seva realització en molts altres.

Escoles d'educació secundària	Pràctiques específiques
VS	Convivències d'acció tutorial
VIS	Premis Drets Humans
VIIS	Festa de les festes

Conclusions

El nombre de pràctiques que es realitzen en un centre educatiu en concret representa una primera aproximació a la riquesa formativa del medi escolar. Així, hem presentat la varietat com la primera mesura objectiva utilitzada per l'avaluació de la cultura moral dels centres educatius. En les pàgines anteriors, hem exposat la seva importància en l'anàlisi i valoració dels medis escolars. La seva lectura en relació a altres mesures ens pot ajudar a comprendre i aprofundir en la cultura moral de les institucions educatives. La idea de varietat en si mateixa però, també ens aporta algunes conclusions a tenir en compte. Partim de la idea que un major nombre de pràctiques morals, és a dir, una major varietat de la cultura moral d'un centre, suposa una major riquesa del medi educatiu. Així, la seva mesura permet descriure i avaluar un dels trets observables i quantificables i seguir aprofundint en el concepte de cultura moral.

Si bé la mesura de la varietat en un centre ens permet extreure una primera aproximació objectiva a la riquesa del medi, els índex obtinguts en els diversos centres analitzats ens ajuden a tenir una visió de conjunt. En primer lloc, s'apunta una tendència de major varietat en el bloc dels elements organitzatius davant del de dinàmiques pedagògiques. A més, aquest fet gairebé en tots els casos ve determinat per l'important nombre de pràctiques descrites en l'apartat d'organització i funcionament de mestres. En aquest sentit, considerem que es posa de relleu el valor atorgat al treball conjunt en relació a la preparació de la tasca educativa per part dels seus professionals. Finalment, després d'haver realitzat la recerca en diferents centres, creiem haver arribat a un cert nivell de saturació en quant al nombre total de pràctiques morals descrites en un centre.

L'estudi també permet extreure índex generals de la mesura de la varietat que ens aporten una visió de conjunt de la cultura moral dels centres educatius. En el nostre cas, sabem que es tracta d'índex relatius, donades les característiques de la pròpia investigació i els criteris de selecció dels centres. Aquests índex apunten però, la via per

assolir valors de referència de la mesura de la varietat que, en un futur, podria servir per l'anàlisi i avaluació d'institucions educatives concretes.

Finalment, l'anàlisi de la mesura de la varietat en el conjunt dels centres i per cada etapa de manera diferenciada fan visibles resultats a tenir en compte i apunten elements a destacar. D'una banda, es fa patent que la construcció de la cultura moral en un centre educatiu suposa la convergència de pràctiques de caire prescriptiu, pròpies i altres de caràcter específic. Valorem de manera significativa la capacitat dels centres per adaptar, dotar de sentit i dissenyar aquelles pràctiques que realitzen en la seva dinàmica i funcionament. D'altra banda, considerem que la varietat de pràctiques coincident en els diferents centres suposa una aproximació d'alguns dels trets característics de la perspectiva pedagògica actual. De nou, la cultura moral permet conjugar la singularitat de cada centre amb una visió de conjunt que recull alguns aspectes fonamentals de la cultura escolar del moment.

Sí la varietat és un dels elements a tenir en compte en la mesura de la diversitat del medi, l'altre és la repetició o redundància. En les pàgines que venen a continuació recollim els principals aspectes metodològics per a la mesura de la repetició. Immediatament després, adjuntem els resultats obtinguts per a la mateixa. Per fer-ho, hem seguit el mateix esquema que en la varietat.

1.2. Repetició

Aspectes metodològics

La mesura de la diversitat parteix de la idea de varietat i del concepte de repetició. En aquest cas ens centrarem en aquest últim, també necessari per a la valoració de la riquesa formativa d'un medi escolar. La repetició representa la freqüència amb que tenen lloc pràctiques morals en un centre al llarg d'un curs. Les pràctiques morals continuen essent la unitat d'anàlisi; en aquesta ocasió però, el que ens interessa és el nombre de vegades que es repeteixen en un curs acadèmic. També el seu pes en els blocs i apartats de contingut del conjunt de la cultura moral.

Com en la varietat, partiem de la idea que quantes més vegades es repeteixen les pràctiques en un centre, més plena i rica hauria de ser la seva cultura moral. Al llarg de la recerca però, hem vist que no totes les pràctiques són del mateix tipus. Hem

comprovat que hi ha pràctiques que no té sentit que es portin a terme més d'un cop al curs. I altres, en les que la mesura resulta complexa, donat el seu caràcter difós en la vida del centre. En base a aquests fets, hem classificat les pràctiques morals en tres tipus: les pràctiques úniques, les múltiples i les difoses. Entenem com a *pràctiques úniques* aquelles que només tenen sentit perquè passen un cop cada curs. Els exemples més clars són les practiques que fan referència a festes i celebracions lligades a una data assenyalada del calendari, com poden ser la castanyada o el carnestoltes. Les *pràctiques múltiples* són aquelles que poden realitzar-se diverses vegades en un curs i que el nombre amb el que això succeeix és una decisió del propi centre. Valorem positivament l'aparició del major nombre d'aquest tipus d'accions. Per exemple, l'assemblea de classe, no en totes les escoles es realitza amb la mateixa freqüència. Considerem que la seva constància al llarg d'un curs suposa un major nombre d'oportunitats per a la pràctica de valors com el diàleg, la participació i l'autonomia dels i les alumnes. Finalment, hem identificat les *pràctiques difoses*, aquelles que no poden comptabilitzar-se perquè succeeixen a cada instant, de manera contínua i transversal. Exemples d'aquestes pràctiques són l'acció tutorial, el temps d'esbarjo o la funció directiva. En totes elles resulta difícil -per no dir impossible- atorgar una repetició concreta.

La forma de mesurar la repetició passa per comptar el nombre de vegades que té lloc cada pràctica al llarg d'un curs. En la recerca, la mesura que calia buscar de manera específica era la relativa a les pràctiques múltiples. Per la seva banda, les úniques suposaven una repetició d'1. També vam determinar, a priori, que les pràctiques de valor de caràcter difós tindrien valor 1. Aquest permet comptabilitzar-les, tot i que som conscients que és una dada arbitrària. En el cas de les pràctiques múltiples, calia preguntar directament als professionals del centre. A partir d'aquí vam extreure les mitjanes que per bloc o apartat de contingut consideràvem que ens podien ser d'interès. De nou, ens trobem davant d'un conjunt de resultats numèrics que posen al descobert elements d'interès per a l'anàlisi de la cultura moral. Aquesta mesura fa referència directa als espais concrets que una escola dedica a la realització de pràctiques morals. El seu conjunt constitueix un escenari educatiu amb més o menys oportunitats per a la vivència de valors dels seus membres.

En les pàgines següents adjuntem els resultats obtinguts en relació a la mesura de la repetició. En primer lloc, els resultats d'una de les escoles de la recerca. A continuació, incloem una síntesi de les principals dades en relació a la repetició pel

conjunt dels centres. La intenció ha estat tenir una imatge més completa de la mesura en el conjunt de la investigació. En tercer lloc, adjuntem els índex de repetició a nivell global i de les etapes educatives. També hem inclòs alguns resultats significatius sorgits de l'aplicació de la mesura.

Resultats: la mesura de la repetició

Repetició a nivell de centre

La repetició com el nombre total d'accions educatives que es duen a terme en un centre s'obté sumant les vegades que té lloc cada pràctica al llarg d'un curs. Recordem però, que cada tipus de pràctica -segons sigui única, múltiple o difosa- es comptabilitza de manera diferent. Sumant els valors de les repeticions de cada pràctica s'obté l'índex d'aquesta mesura en un centre en concret. Després de fer aquesta operació a l'Escoleta de Bellaterra, el valor total de la repetició que s'ha obtingut ha estat de 527,08 accions educatives. És a dir, al llarg del curs escolar, en aquest centre succeeixen 527 pràctiques morals que, a més de perseguir objectius diversos, cristal·litzen valors. Més de 500 oportunitats per participar en pràctiques que contribueixen de manera directa en la formació de la personalitat moral del seu alumnat.

A continuació, adjuntem un quadre que recull les diferents pràctiques en aquest centre i el valor de la repetició per cadascuna d'elles. Aquest permet comprovar com s'ha obtingut l'índex general de la repetició de l'escola que acabem de presentar. També diferenciar els tres tipus de pràctiques que hem definit. El quadre presenta les pràctiques morals de l'Escoleta de Bellaterra ordenades de més a menys repetides i identificant si es tracta de pràctiques úniques (U), múltiples (Nº) o difoses (D). Tal i com ja hem explicat, en les pràctiques múltiples, la repetició es mesura fent el recompte de vegades que es duen a terme en un curs escolar. Així, per exemple, es realitzen un total de 44 reunions de l'equip de coordinació. Aquest recompte suposa particularitats en alguns casos, com poden ser les pràctiques que es realitzen amb diferent freqüència en els diferents cursos o cicles. Davant d'aquesta situació, hem optat per calcular una mitja que ens retorni una mesura general de la pràctica. Les sortides o la celebració dels aniversaris dels i les alumnes, en són clars exemples. Una altra dificultat sorgeix a l'hora de mesurar la repetició de pràctiques com els documents institucionals. En aquest cas, hem optat per

tenir en compte el procés d'elaboració i, sobretot, el fet que es duguin a terme revisions dels mateixos al llarg del curs. D'altra banda, en el cas de pràctiques com la relació amb els suports educatius de la zona o la formació del professorat, que apleguen intervencions diverses, hem comptabilitzat la repetició com el nombre de nuclis o àmbits de treball que suposen. Finalment, hi ha pràctiques que representen processos més llargs que un curs acadèmic i que, seguint la idea de repetició presentada, obtenen una freqüència menor a 1. En el següent quadre, es troben en aquesta situació pràctiques com la Setmana Matemàtica, el Pla d'avaluació interna o el Pla estratègic de centre.

Equip de cicle	44	Projectes	2	Gimnàs i vestuaris	D
Equip de nivell	44	Projecte Educatiu de Centre	1	Pati	D
Equip de coordinació	44	Reglament de Règim Intern	1	Passadís, espais i decoració	D
Equip directiu	44	Projecte Curricular de Centre	1	Activitats extraescolars	D
Reunió pedagògica	44	Pla anual de centre	U	Primers dies del curs	U
Comissions	44	Memòria del curs	U	Darrers dies del curs	U
Reunió de direcció i l'AMPA	44	Document de la diversitat	1	Nom de la classe	U
Festa d'aniversari	19	Funció directiva	D	Tractament normes i hàbits	D
Claustre de professors/es	18	T. informativa per famílies	U	Acció tutorial	D
Càrrecs de la classe	18	Matriculació dels alumnes	U	Decoració de l'aula	D
Assemblea de classe	18	Entrevista de la família amb un mestre/a de parvulari	U	Treball en grup	D
Sortides	12	Jornada de portes obertes	U	Castanyada	U
AMPA	11	Reunió general de P3	U	Festa de Santa Cecília	U
Assemblea de delegats/des	10	Reunió dels grups de P3	U	Nadal	U
Consell escolar	8	Entrevista del tutor/a i família	1	Carnestoltes	U
Relació amb professionals d'altres centres	6	Reunió de nivell amb famílies	1	Pasqua	U
Relació amb l'Ajuntament	5	Reunió de final de cicle amb les famílies	1	Ballada de Primavera	U
Tallers	5	Assemblea de menjador	U	Sant Jordi	U
Temes transversals	5	Aula d'informàtica	D	Concert de final de curs	U
Relació amb l'institut	4	Aula d'anglès	D	Sopar de comiat d' alumnes de 6è	U
Relació amb la UAB	4	Aula d'àudiovisuals	D	Colònies	1
Reunió d'avaluació	3	Aula de música	D	Recital de poesia	1
Formació del professorat	3	Aula de dansa	D	Concert de joves solistes	1
Informes a les famílies	3	Taller laboratori	D	Elecció de delegats/des	1
Revista Cal dir...	3	Tutories	D	Setmana Matemàtica	0,5
Temps d'organització del treball	3	Biblioteca	D	Pla d'avaluació interna	0,33
Reunió intercicle	2	Sala de joc simbòlic	D	Pla estratègic de centre	0,25
Relació amb els suports educatius de la zona	2	Caseta del serral	D		
Relació amb la llar d'infants	2	Menjador	D		

El valor de la repetició també resulta significativament diferent en cadascun dels blocs i apartats de contingut. La lectura de com es distribueixen les accions educatives d'un curs escolar en els diferents àmbits indica a quins elements l'escola destina més temps, més espais i, en definitiva, més esforços en el conjunt de la dinàmica del centre. Tal i com podem comprovar, el bloc d'elements organitzatius té, amb diferència, un major nivell de repetició -força per sobre de la meitat de l'índex general. Aquest fet està directament relacionat amb l'important freqüència amb la que succeeixen les pràctiques morals en l'apartat d'organització i funcionament docent. Torna a aparèixer la repetició més alta en relació als i les mestres, i no pas en la tasca realitzada directament amb els i les alumnes. Es constata com la necessitat de coordinació i treball en equip que suposa la tasca educativa implica una freqüència i constància importants en aquest sentit. També l'exigència que a nivell prescriptiu i normatiu suposa, en relació al funcionament de l'equip de mestres, la posada en marxa d'un centre educatiu.

Blocs	Apartats	Repetició
Elements organitzatius	Documents institucionals	6,58
	Organització i funcionament de l'equip docent	299
	Relació amb la família	71
	Relació amb l'entorn	23
		399,58
Dinàmiques pedagògiques	Recursos i serveis pedagògics	15
	Grup-classe i organització de la convivència	24
	Grup-classe i organització del treball	11
	Festes i celebracions	26
	Actes i sortides	17,5
	Diàleg, participació i valors	34
		127,5
TOTAL		527,08

A més, de l'important pes de l'organització i funcionament de l'equip docent, en el bloc d'elements organitzatius també destaca el valor de la repetició assolit per les pràctiques de l'apartat de relació amb la família. Es reafirma el relleu que prenen les vies de comunicació, relació i participació que el centre estableix per a les famílies dels i les alumnes. D'altra banda, l'apartat que suposa el menor índex de repetició en aquest bloc és el dels documents institucionals. La intensitat de la vida escolar fa que sovint la

revisió i discussió d'aquests documents quedi relegada a moments puntuals del curs i sempre en relació a les exigències de la pròpia pràctica.

Ja en el bloc de dinàmiques pedagògiques, l'apartat més destacat és curiosament el que aplega pràctiques dissenyades directament per treballar el diàleg, la participació i els valors. Aquest fet denota la preocupació i la tasca prevista envers la formació de la personalitat moral de l'alumnat per part dels professionals del centre. La seva constància i freqüència al llarg del curs constaten aquest fet. Per la seva banda, és l'apartat del grup-classe i l'organització del treball el que resulta el menys repetit d'aquest bloc de contingut. Les metodologies de treball específiques que poden suposar una clara cristallització de valors en la seva manera de procedir s'utilitzen en moments concrets del curs.

Repetició: comparació entre centres

Presentem ara un quadre que sintetitza els resultats obtinguts per cadascun dels centres en relació a la repetició. Les dades ens aporten una visió de conjunt en aquesta mesura. Com ha passat en el cas de la varietat, creiem que aquests índex de repetició són força alts. Ja hem apuntat abans, la relació que pot haver entre aquest fet i els criteris utilitzats per a la selecció dels centres participants en la recerca.

Repetició	IP	IIP	IIIIP	IVP	VS	VIS	VIIS
TOTAL	430,5	527,08	423,66	456,76	424	448	493,25

En general, el valor de la repetició en els diferents centres és força similar en gairebé tots els casos. Únicament podem parlar de diferències significatives quan comparem el resultat del centre IIP amb els dels altres centres -també destaca el resultat de centre VIIS. Les dades ens mostren com, al llarg del curs, en aquesta escola succeeixen gairebé 100 accions educatives més que en la resta de centres. 100 oportunitats per participar directament i practicar valors en el si de la institució educativa. No hem d'oblidar però que aquest valor, com la resta, l'hem de prendre de manera relativa i saber llegir en relació al conjunt de dades obtingut per cada centre. L'equilibri entre aquestes és precisament el que apuntarà resultats més complets i comprensius. Seria simplista considerar que un centre té una cultura moral més rica que

un altre, únicament perquè ha obtingut un major índex en la mesura de la repetició. A continuació, adjuntem un quadre on apareix aquesta mesura en cadascun dels centres segons el bloc de contingut.

Blocs	IP	IIP	IIP	IVP	VS	VIS	VIIS
Elements organitzatius	235,5	399,58	251,33	238,66	283	325	248,25
Dinàmiques pedagògiques	195	127,5	172,33	218,1	141	123	245
TOTAL	430,4	527,08	423,66	456,76	424	448	493,25

El quadre posa de relleu com es manté en els diferents centres i etapes la tendència d'una major repetició en el bloc d'elements organitzatius -gairebé en tots els casos, superior a la meitat de l'índex general. A l'igual que passava en el cas de la varietat, aquesta dada mostra la importància que pren l'organització i preparació de la tasca educativa en la vida del centre. El lloc en el qual la distribució és igualitària és en el cas de l'escola VIIS. D'altra banda, és el centre IIP on detectem una diferència més clara entre tots dos blocs, gairebé doblant el valor de la repetició en el cas del d'elements organitzatius.

A través del següent quadre sintetitzem els resultats de la repetició en els diferents apartats en els que es divideixen cadascun dels blocs de contingut. Torna a destacar com a apartat més repetit el d'organització i funcionament de l'equip docent, determinant significativament la diferència entre el bloc d'elements organitzatius i el de dinàmiques pedagògiques. Aquestes diferències en relació a la repetició hem de considerar-les de manera relativa. No és el mateix la redundància o el nombre de vegades amb el que succeeixen les pràctiques i el temps de treball real que aquestes suposen en la vida del centre. En aquest sentit, les pràctiques del bloc d'elements organitzatius acostumen a tenir una durada molt menor a les del de dinàmiques pedagògiques. Mentre una reunió d'equip directiu pot durar una hora i mitja aproximadament, un projecte pot arribar a suposar dos mesos de treball amb els i les alumnes. Tot i ser menys destacats, en el bloc de dinàmiques pedagògiques, cal apuntar els valors de repetició atribuïts a les pràctiques de diàleg, participació i valors -sobretot en el centre VIIS. La preocupació dels centres per aquest àmbit de treball els ha conduït, en gairebé tots els casos, a incorporar pràctiques setmanals o quinzenals en aquesta direcció. És a dir, a introduir un temps i un espai en l'horari escolar per a treballar certs continguts de valor de manera constant. Únicament és el centre IIP el que no segueix aquesta mateixa tendència i que, per

contra, destaca de manera positiva en l'apartat de relació amb la família. L'escola IIIP també té un alt índex de repetició a l'apartat de grup-classe i organització de la convivència.

Blocs	Apartats	IP	IIP	IIIP	IVP	VS	VIS	VIIS
Elements organitzatius	Documents institucionals	4	6,58	8	5,33	10	6	8,25
	Organització i funcionament de l'equip docent	202	299	157	177,33	187	265	213
	Relació amb la família	24,5	71	35,33	39	35	28	10
	Relació amb l'entorn	5	23	51	17	51	26	17
		235,5	399,58	251,33	238,66	283	325	248,25
Dinàmiques pedagògiques	Recursos i serveis pedagògics	7	15	11	13	11	17	20
	Grup-classe i organització de la convivència	28	24	63	16	14	14	57
	Grup-classe i organització del treball	44	11	2	22,6	15	3	11
	Festes i celebracions	21	26	8	32	5	2	3
	Actes i sortides	17	17,5	11,33	18,5	9	12	17
	Diàleg, participació i valors	78	34	77	116	87	75	137
		195	127,5	172,33	218,1	141	123	245
TOTAL		430,5	527,08	423,66	456,76	424	448	493,25

En quant a l'apartat menys repetit del primer bloc hem de fer referència al dels documents institucionals, així com també a la relació amb l'entorn en el cas de l'escola IP. Ja en el bloc de dinàmiques pedagògiques, és difícil indicar un únic apartat de menor repetició. Tot i això, si intentem generalitzar, un apartat amb índex de repetició baixos és el de recursos i serveis del centre. Gairebé totes les pràctiques que conté aquest apartat són difoses, és a dir, amb una repetició d'1 en cada cas. L'apartat d'actes i sortides és també, en general, un apartat amb un baix índex de repetició. De totes maneres, destaquen de manera significativa els baixos resultats obtinguts per l'escola IIIP i el centre VIS en l'apartat de grup-classe i organització de la convivència. També els valors registrats per les escoles IIIP, VS VIS i VIIS en l'apartat de festes i celebracions, en el que moltes de les pràctiques acostumen a ser úniques.

La primera aproximació als resultats de la repetició en el conjunt de centres no denota diferències significatives entre les etapes de primària i secundària. En relació als centres que formen part d'una mateixa institució, podem assenyalar la proximitat de resultats obtinguts en el cas de les escoles IIIP i VS.

Índex generals de repetició

El treball realitzat de manera diferenciada en cadascun dels centres ha permès elaborar també índex generals de repetició. De nou hem de prendre aquestes dades amb prudència ja que, en definitiva, no són els resultats obtinguts a través d'una mostra representativa. De totes maneres, com en el cas de la varietat, el procés d'obtenció d'aquests índex generals apunten quina hauria de ser la via per determinar el valor d'una repetició més o menys significativa a nivell general.

Al llarg de la recerca en els diferents centres, podem parlar d'un total de repetició de 3202,24 pràctiques morals que suposen una mitja de repetició de 457,46 pràctiques per centre. Són, d'aquesta manera, els centres IIP i VIIS els que presenten una repetició general per sobre d'aquesta mitja. El següent quadre recull les mitjanes de repetició per cadascun dels blocs de contingut. Com podem comprovar, superen la mitja del bloc d'elements organitzatius les escoles IIP, IIIP, VIS i VIIS. En el cas del bloc de dinàmiques pedagògiques són les escoles IP, IVP i VIIS les que destaquen de manera positiva en relació a la mitja.

Blocs	Repetició mitja a nivell general
Elements organitzatius	247,58
Dinàmiques pedagògiques	174,56
TOTAL	457,61

Concretant a l'etapa de primària, la mesura de la repetició és una mica superior, amb una mitja de 459,47 pràctiques per centre. Només el centre IIP presenta una repetició superior a la mitja per aquesta etapa, també pel que fa al bloc d'elements organitzatius. A continuació, hem recollit els valors de la mesura per cadascun dels blocs de contingut. En el cas de les dinàmiques pedagògiques, superen la mitja de repetició les escoles IP i IVP.

Blocs	Repetició mitja en ed. primària
Elements organitzatius	281,27
Dinàmiques pedagògiques	178,23
TOTAL	459,47

En l'etapa d'educació secundària la repetició mitja és de 454,75 pràctiques per centre, per sota de l'índex general i del de primària d'aquesta mesura. L'escola VIIS es mostra però superior a aquesta mitjana. Com en el cas anterior, adjuntem també les mitjanes de repetició de cadascun dels blocs de contingut.

Blocs	Repetició mitja en ed. secundària
Elements organitzatius	285,42
Dinàmiques pedagògiques	169,66
TOTAL	455,08

Aquests resultats segueixen posant al descobert la diferència entre ambdós blocs, tant en relació als resultats generals com en els obtinguts per l'etapa d'educació primària. Torna a ser l'escola VIS la que supera la mitja de repetició en el bloc d'elements organitzatius. El centre VIIS fa el mateix en el bloc de dinàmiques pedagògiques.

Altres resultats al voltant de la repetició

La lectura del conjunt de dades obtingudes en relació a la mesura de la repetició en els diferents centres també ens permet extreure alguns resultats a tenir en compte. En primer lloc, ens permet analitzar les pràctiques més i menys repetides en cadascun dels centres. És a dir, d'una banda, les pràctiques més freqüents en la dinàmica habitual del centre. De l'altra, les que es realitzen de manera menys constant al llarg del curs. A tall d'exemple, adjuntem les pràctiques amb un major i menor índex de repetició a l'Escoleta de Bellaterra en el bloc d'elements organitzatius.

Escoleta	Elements organitzatius	Repetició
Pràctiques més repetides	Equip de cicle	44
	Equip de nivell	44
	Equip de coordinació pedagògica	44
	Equip directiu	44
	Reunió pedagògica	44
	Comissions	44
	Reunió de l'equip directiu amb presidència de l'AMPA	44
Pràctiques menys repetides	Pla d'avaluació interna	0,33
	Pla estratègic de centre	0,25

Tal i com podem comprovar, són les instàncies de treball de l'equip docent les que destaquen a nivell de repetició. Ja a l'apartat de dinàmiques pedagògiques, els resultats queden més repartits.

Escoleta	Dinàmiques pedagògiques	Repetició
Pràctiques més repetides	Festa d'aniversari	19
	Càrrecs de la classe	18
	Assemblea de classe	18
Pràctiques menys repetides	Setmana Matemàtica	0,5

Fruit de l'anàlisi en cadascun dels centres, podem determinar quines són les pràctiques que, a nivell general, apareixen com les més i menys repetides per cadascuna de les etapes educatives. Aquest segon resultat ens apunta una visió de conjunt sobre aquelles pràctiques a les quals els centres destinen més espai en la seva dinàmica quotidiana. També en aquest cas hem considerat interessant distingir entre els dos blocs de contingut.

Primària	Elements organitzatius
Pràctiques més repetides	Equip directiu
	Equip de coordinació pedagògica
Pràctiques menys repetides	Pla d'avaluació interna

Els resultats en relació als elements organitzatius a primària corroboren que són les instàncies d'organització i funcionament de l'equip docent les que concentren uns índex de repetició més alts. En aquest cas, destaca de manera important la reunió de l'equip directiu i la de l'equip de coordinació pedagògica. En relació a les pràctiques menys repetides trobem menys consens entre centres. En realitat, únicament podem assenyalar el Pla d'avaluació interna, que únicament apareix en centres d'educació primària. De la resta, no trobem resultats significatius en relació a les diferents etapes educatives.

Primària	Dinàmiques pedagògiques
Pràctiques més repetides	Assemblea de classe
	Ètica o similars
	Festa d'aniversari

A l'etapa de secundària, torna a aparèixer la reunió d'equip directiu com la més repetida del bloc d'elements organitzatius. No hi ha resultats significatius pel que fa a les pràctiques menys repetides.

Secundària	Elements organitzatius
Pràctiques més repetides	Equip directiu

Finalment, pel que fa a les dinàmiques pedagògiques també existeix certa coincidència en relació a algunes de les pràctiques més repetides. Destaquen pràctiques de l'apartat de grup-classe i organització de la convivència i el de diàleg, participació i valors. Altra vegada no hi ha dades significatives en relació a les pràctiques menys repetides en el conjunt de centres d'aquesta etapa.

Secundària	Dinàmiques pedagògiques
Pràctiques més repetides	Tutoria
	Filosofia 6-18
	Càrrecs

Conclusions

Hem presentat la repetició com la segona de les qualitats objectives de la cultura moral. Aquesta representa el nombre d'accions educatives en les que participen activament els membres d'una institució. També les oportunitats que s'ofereixen perquè aquests aprenguin alhora que practiquen valors. Per tant, la repetició ens retorna la imatge del temps i els esforços destinats en un centre -més conscientment o inconscient-, a la formació dels seus alumnes. Considerem que el nombre de vegades que es duen a terme totes i cadascuna de les pràctiques configura un escenari més o menys ric per a la formació de la personalitat moral dels i les alumnes. No hem de

perdre de vista però, que no totes les pràctiques són del mateix tipus en relació a aquesta mesura. Diferenciar entre les pràctiques úniques, les múltiples i les difoses es converteix en una tasca fonamental. Si bé és cert, que la dinàmica d'un centre hauria d'incloure pràctiques dels tres tipus, també ho és que la seva intervenció ha d'anar dirigida de manera específica a les pràctiques múltiples. Únicament en aquest cas, el centre té la possibilitat d'incidir directament en la realització de pràctiques més o menys repetides. En realitat, una pràctica diversa que no es dona de manera freqüent en la vida del centre pot arribar a perdre sentit. Per la contra, el valor educatiu d'una pràctica concreta, en part, està directament relacionat amb la seva freqüència al llarg del curs. La repetició continua essent però, una mesura relativa que cal saber llegir en relació a la resta de dades que presentem en aquest i el pròxim capítol. Així com també amb el conjunt de material elaborat al llarg del procés de recerca en cadascun dels centres.

Els índex obtinguts en la mesura de la repetició en els diversos centres ens ajuden a tenir una visió de conjunt i extreure algunes conclusions. S'apunta així una tendència de major repetició en el bloc dels elements organitzatius que, a més, està clarament determinat pel pes que tenen les pràctiques relatives a l'apartat d'organització i funcionament de l'equip docent. En aquest cas, els resultats assenyalen el temps que suposa la preparació i coordinació de la tasca educativa en un centre per part dels seus professionals. També el seu nivell de prescripció a nivell legal.

Davant dels resultats extrets en els diferents centres, hem pogut elaborar uns índex generals de la mesura de la repetició. De nou, aquests ens aporten una visió de conjunt relativa, ja que la recerca ha estat realitzada a partir d'estudis de cas. Tot i això, els índex apunten la via per trobar valors de referència per aquesta mesura. A més, els resultats en general han permès corroborar la diferència de repetició entre els dos blocs de contingut. Creiem que el treball conjunt per part dels professionals del centre garanteix la qualitat de l'educació que s'ofereix a l'alumnat. També que la recerca d'equilibri entre els dos blocs de contingut hauria de ser, possiblement, un dels horitzons de treball de les institucions educatives.

En darrer lloc, la mesura de la repetició en el conjunt dels centres ha posat de relleu alguns resultats a tenir en compte. En primer lloc, hem analitzat les pràctiques morals més i menys repetides en cadascun dels centres. També en tots ells de manera conjunta. Aquestes apunten les pràctiques que ocupen més i menys temps en la dinàmica de l'escola. La imatge conjunta representa una nova aproximació a la tasca

educativa actual en la que destaquen majoritàriament pràctiques prescriptives i relatives a l'organització dels i les mestres.

Després de revisar el concepte i principals resultats de la varietat i la repetició, passem ara a analitzar la mesura de la diversitat de la cultura moral -que agrupa a les dues anteriors. Seguint el mateix esquema, a continuació adjuntem els aspectes metodològics, els resultats obtinguts i les conclusions extretes per a la mesura de la diversitat.

1.3. Diversitat

Aspectes metodològics

Hem vist que la varietat i la repetició representen mesures objectives de la cultura moral. Preses separatament, descriuen qualitats del medi amb valor relatiu ja que s'han de llegir en relació a la resta de mesures. Més enllà del seu valor independent, ambdues cobren un nou significat quan es conjuguen i originen la idea de diversitat. Aquesta apunta una visió més completa. La diversitat permet valorar la densitat formativa d'un medi analitzant el nombre de pràctiques morals que es duen a terme en un centre, així com també les vegades que tenen lloc cadascuna d'elles al llarg d'un curs. Aquesta mesura però, continua sense esgotar totes les qualitats d'un medi educatiu.

Metodològicament, la diversitat s'obté de dividir la repetició entre la varietat. De totes maneres, no hem d'oblidar que quan analitzàvem la repetició es posava al descobert que no totes les pràctiques eren del mateix tipus. Tant les pràctiques úniques com les difoses prenen el valor de repetició 1, ja que en tots dos casos -tot i que de manera diferent- el resultat no podia ser un altre. És a dir, el centre no pot intervenir directament per modificar la seva repetició, aquesta té a veure amb la pròpia naturalesa de les pràctiques. En canvi, el centre sí que té la capacitat de decidir la freqüència amb la que succeeixen les pràctiques múltiples. Per això, a l'hora de mesurar la diversitat només hem tingut en compte aquest tipus de pràctiques, que són en les que el centre pot incidir de manera directa. L'índex d'aquesta mesura s'obté de dividir la repetició i la varietat de les pràctiques múltiples. De la resta no prescindim però, en aquest cas, creiem que hem de prendre-les de manera separada.

La representació gràfica de la diversitat aporta una imatge de la densitat d'accions formatives d'una l'escola. Hem representat la diversitat de la cultura moral com l'àrea dibuixada en una gràfica de barres en la que apareixen les pràctiques segons la seva repetició. La intenció és que l'escola comprovi com està de plena o buida l'àrea de la diversitat de la cultura del seu centre i compti així amb més elements per a iniciar processos d'avaluació interna.

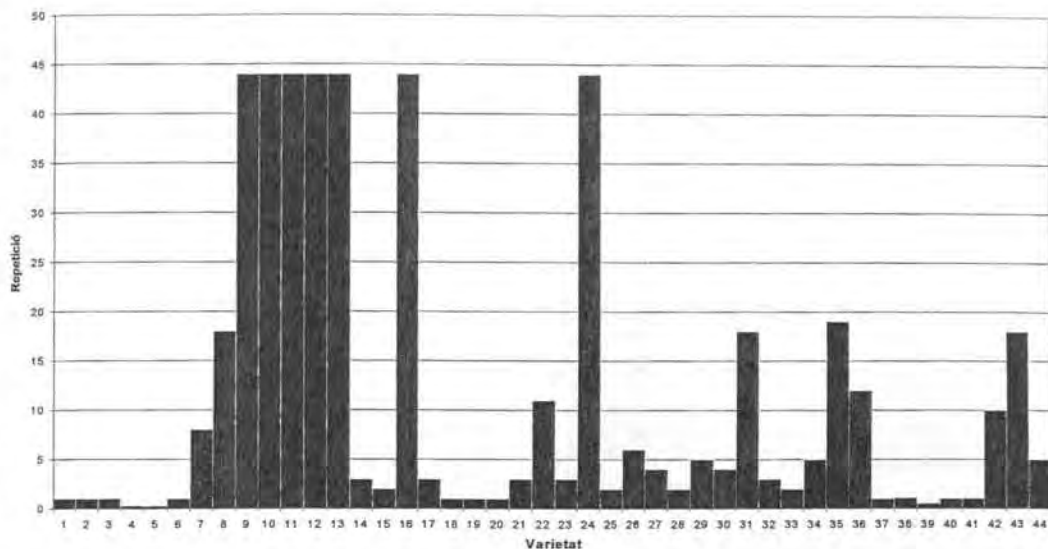
A partir d'aquí, adjuntem els resultats de la mesura de la diversitat, seguint el mateix esquema que en els altres casos. Comencem amb els resultats d'un centre. A continuació, presentem els índex de diversitat en les diferents escoles. Finalment, els índex generals d'aquesta mesura, tant a nivell global com pel que fa a les diferents etapes educatives.

Resultats: la mesura de la diversitat

Diversitat a nivell de centre

En el cas de l'Escoleta de Bellaterra, en fer l'operació corresponent, obtenim un índex de diversitat general d'11,05. Aquesta dada ens indica que, les pràctiques de les que l'escola pot decidir la seva constància -múltiples-, succeeixen amb una freqüència d'11 vegades al curs, quan calculem la seva mitjana. No hem d'oblidar que, a aquest resultat, caldria afegir-li les pràctiques úniques així com també el valor constant de les difoses. A continuació, adjuntem el gràfic de l'àrea que representen les pràctiques múltiples en aquest centre. És precisament de les dades d'aquest gràfic d'on sorgeix l'índex general de diversitat que hem presentat. En la pàgina següent, apareix la mateixa imatge envoltada de les àrees que representen les pràctiques úniques i les difoses. Tot i que la intervenció real del centre només es pot dur a terme en el cas de les pràctiques múltiples, aquest gràfic permet comprovar visualment la densitat de l'acció formativa en la vida del centre.

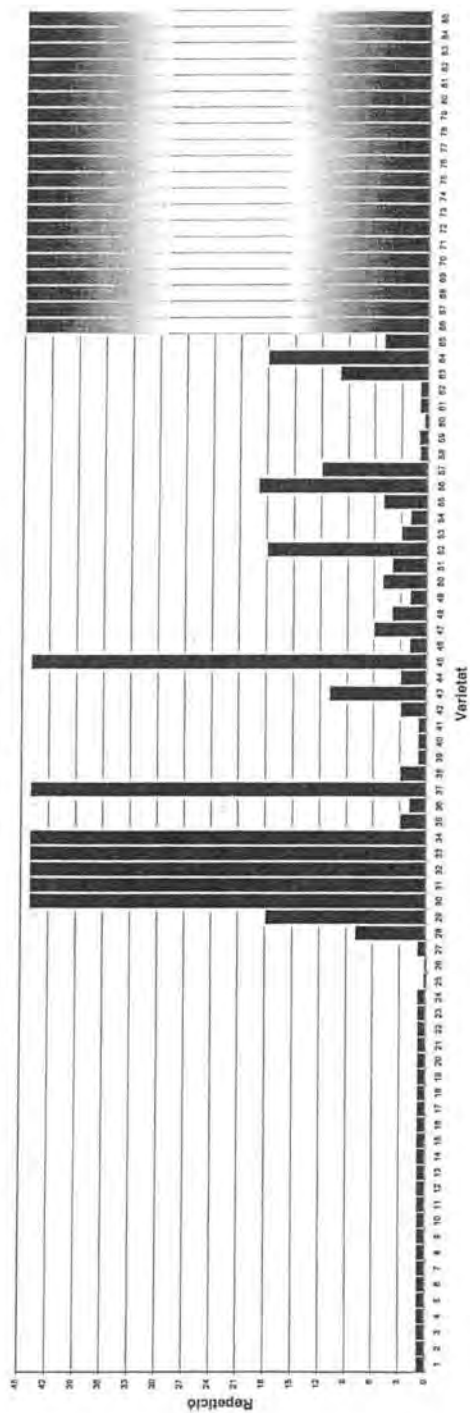
DIVERSITAT
Pràctiques múltiples

PRACTIQUES MÚLTIPLES

1. PEC	14. Reunió d'avaluació	i la presidència de l'AMPA	34. Tallers
2. RRI	15. Reunió intercicle	25. R. amb suports	35. Festa d'aniversari
3. PCC	16. Comissions	educatius de la zona	36. Sortides
4. Pla d'avaluació interna	17. Formació professorat	26. R. amb professionals	37. Colònies
5. Pla estratègic de centre	18. Entrevista del tutor/a	d'altres centres	38. Recital de poesia
6. Document de la diversitat	amb la família	27. R. amb institut	39. Setmana Matemàtica
7. Consell escolar	19. Reunió nivell amb famílies	28. R. amb llar d'infants	40. Concert de joves solistes
8. Claustre de professors/es	20. Reunió de final de	29. R. amb Ajuntament	41. Elecció de delegats/des
9. Equip de cicle	cicle amb les famílies	30. R. amb UAB	42. Assemblea de delegats
10. Equip de nivell	21. Informes a les famílies	31. Càrrecs de classe	i delegades
11. Coordinació pedagògica	22. AMPA	32. Temps d'organització	43. Assemblea de classe
12. Equip directiu	23. Revista Cal dir...	del treball	44. Temes transversals
13. Reunió pedagògica	24. Reunió d'equip directiu	33. Projectes	

DIVERSITAT DE LA CULTURA MORAL DEL CENTRE
 Index general: 11,05

PRÀCTIQUES ÚNIQUES (1-21)

- 1. Pla anual de centre
- 2. Memòria del curs
- 3. Trobada informativa per a les famílies
- 4. Matrícula dels nous/ves alumnes
- 5. Entrevista de la família amb un mestre de parvulari
- 6. Jornada de portes obertes
- 7. Reunió general de P3
- 8. Reunió dels grups de P3
- 9. Assemblea general del menjador
- 10. Primers dies del curs
- 11. Darrers dies del curs
- 12. Noï de la classe
- 13. Cestanyada
- 14. Festa de Santa Cecília

PRÀCTIQUES MÚLTIPLES (22-45)

- 22. PEC
- 23. RRI
- 24. PCC
- 25. Pla d'avaluació interna
- 26. Pla estratègic de centre
- 27. Document de la diversitat
- 28. Consell escolar
- 29. Claustre de professors/es
- 30. Equip de cycle
- 31. Equip de nivell
- 32. Equip de coordinació pedagògica
- 33. Equip directiu
- 34. Reunió pedagògica
- 35. Reunió d'avaluació
- 36. Reunió interclass
- 37. Comissions
- 38. Formació professorat
- 39. Entrevistes del tutor/a amb la família
- 40. Reunió de nivell amb les famílies
- 41. Reunió de final de cycle amb les famílies
- 42. Informes a les famílies
- 43. AMPA
- 44. Revista Cai dir...
- 45. Reunió de l'equip directiu amb la presidència de l'AMPA
- 46. R. amb suport educatiu de la zona
- 47. R. amb professionals d'altres centres
- 48. R. amb institut
- 49. R. amb llar d'infants
- 50. R. amb Ajuntament
- 51. R. amb UAB
- 52. Càrrecs de classe
- 53. Temps d'organització del treball
- 54. Projectes
- 55. Tallers
- 56. Festa d'aniversari
- 57. Sortides
- 58. Colònies
- 59. Recital de poesia
- 60. Setmana Matemàtica
- 61. Concert de joves solistes
- 62. Elecció de delegats/des
- 63. Assemblea de delegats/des
- 64. Assemblea de classe
- 65. Temes transversals

PRÀCTIQUES DIFUSES (66-85)

- 66. Funció directiva
- 67. Aula d'informàtica
- 68. Aula d'anglès
- 69. Aula d'audiovisuals
- 70. Aula de música
- 71. Aula de dansa
- 72. Taller laboratori
- 73. Tutories
- 74. Biblioteca
- 75. Sala de joc simbòlic
- 76. Caseta del sorral
- 77. Menjador
- 78. Gimnàs i vestuaris
- 79. Pati
- 80. Passadís, espais comuns i decoració
- 81. Activitats extraescolars
- 82. Tractament de normes i hàbits
- 83. Acció tutorial
- 84. Decoració de l'aula
- 85. Treball en grup

El gràfic de la pàgina anterior ens permet comprovar com les pràctiques múltiples pertanyen a àmbits diversos. També, com aquestes poden arribar a ser molt desiguals pel que fa a la seva repetició. Així, trobem pràctiques que tenen lloc gairebé 50 vegades al llarg del curs i altres que no passen d'1 tot i que, si el centre ho considerés oportú, podrien tenir una presència més constant en la vida de l'escola. Si únicament tenim en compte la idea de diversitat, considerem que aquesta àrea indica la densitat del medi educatiu. Així, quant més ple d'accions formatives està el gràfic, més rica hauria de ser la cultura moral del centre. De totes maneres, tal i com intentarem exposar més endavant, si considerem el conjunt de dades obtingudes tendim a pensar que cal buscar un cert equilibri entre resultats. No hem de perdre de vista en cap moment que les mesures que hem utilitzat es complementen i prenen sentit considerades de manera conjunta.

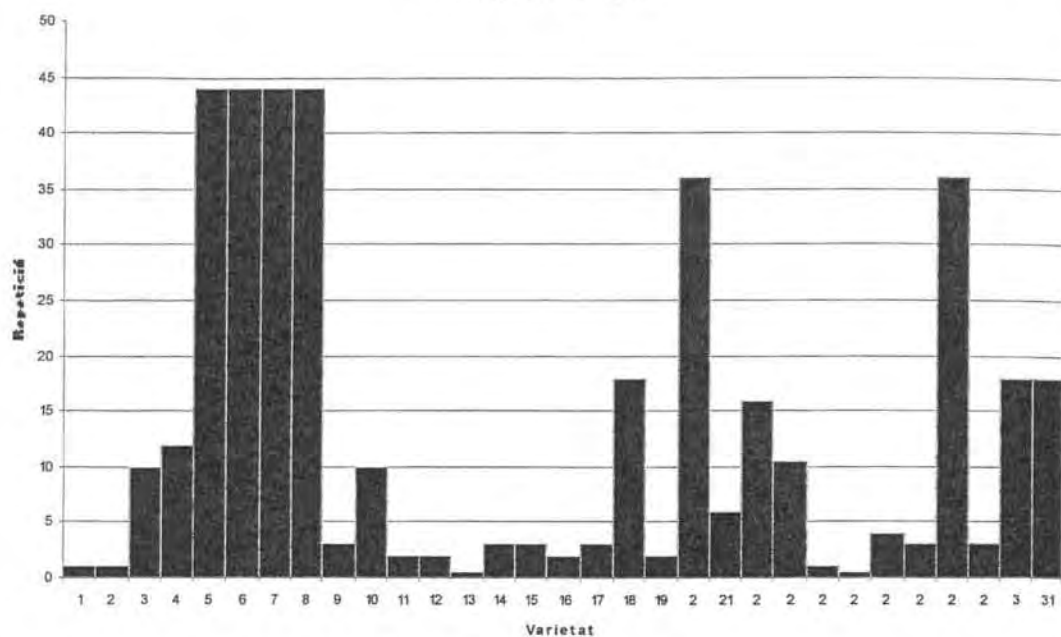
Diversitat: comparació entre centres

El següent quadre sintetitza els índex generals de diversitat en els diferents centres. Aquest conjunt de dades numèriques permet tenir una visió de conjunt de la recerca, així com també analitzar les diferències i similituds entre centres. En aquest cas, si que podem parlar de resultats clarament diferenciats. Comprovem com l'índex de la diversitat de l'escola IP i el de l'escola VIS es distancien gairebé per 5 punts. La resta de centres es mantenen en una línia més pròxima.

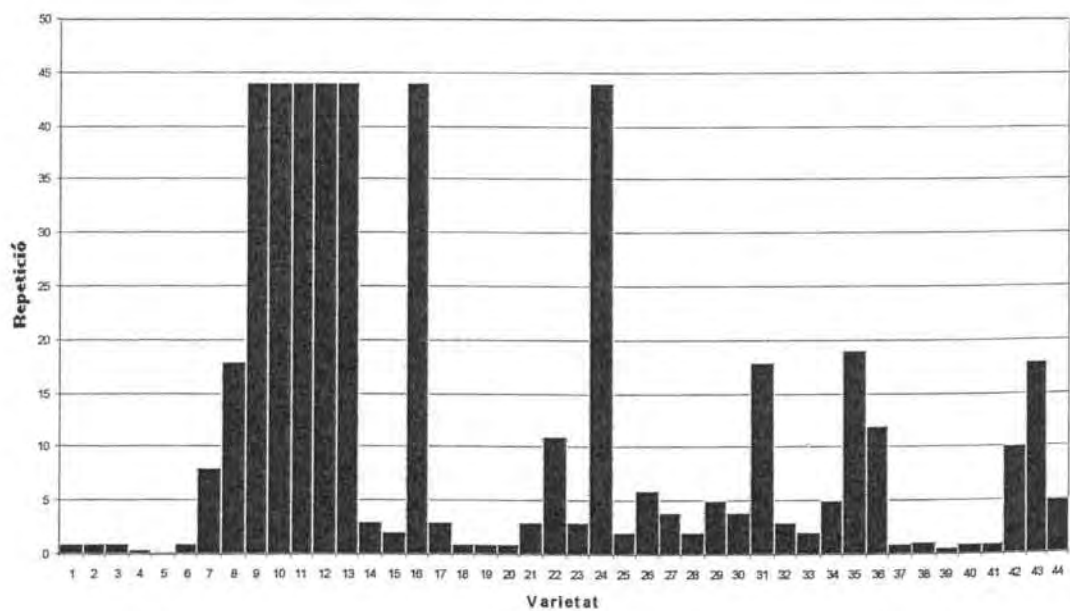
Diversitat	IP	IIP	IIP	IVP	VS	VIS	VIIS
TOTAL	12,92	11,05	9,97	8,68	9,56	8,22	10,20

Quan analitzem els gràfics de la diversitat de cadascun dels centres comprovem visualment les diferències dels índex numèrics. A la pàgina següent, adjuntem les àrees de diversitat de cadascun dels centres. Una altre vegada ens centrem únicament en les pràctiques múltiples. Aquesta visió ens permet comprovar d'on sorgeixen els índex presentats en el quadre anterior. També la distribució de les repeticions en aquest tipus de pràctiques. Però el que destaca la mesura de la diversitat és, fonamentalment, la conjunció de la varietat i repetició de pràctiques morals en la dinàmica del centre.

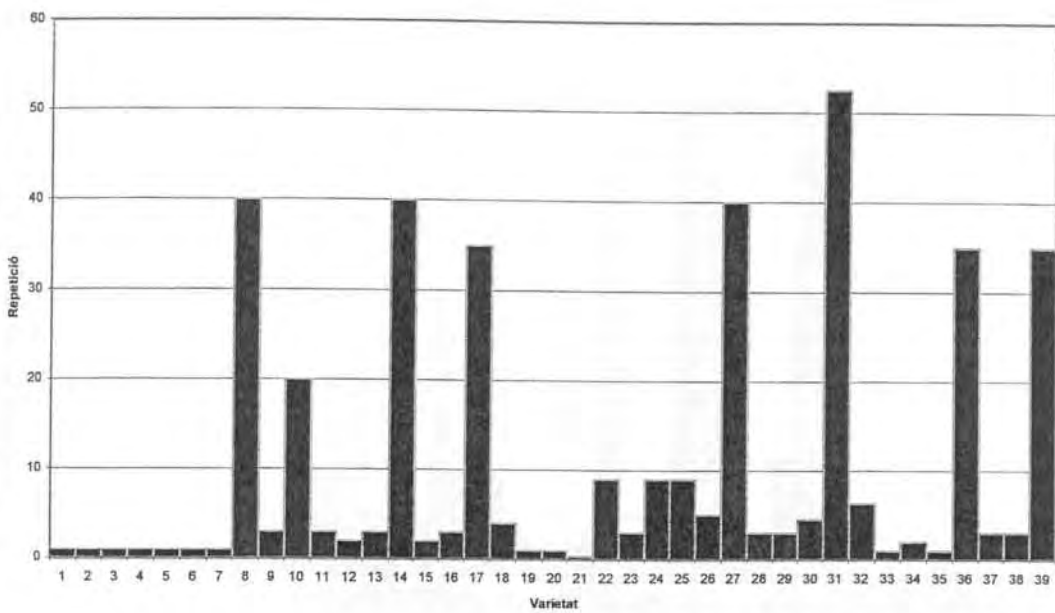
DIVERSITAT IP
Índex general: 12,92

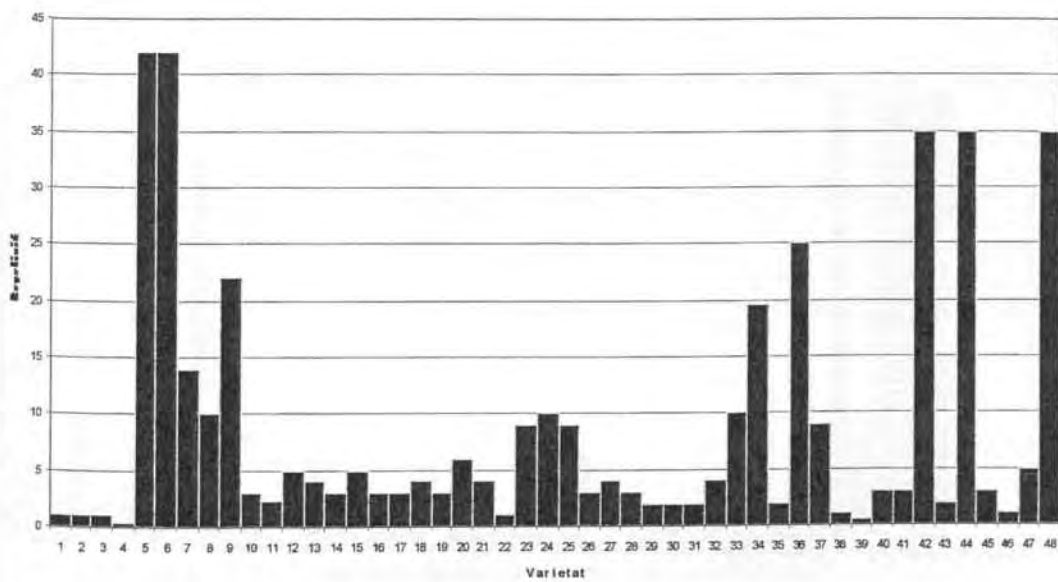
DIVERSITAT IIP
Índex general: 11,05

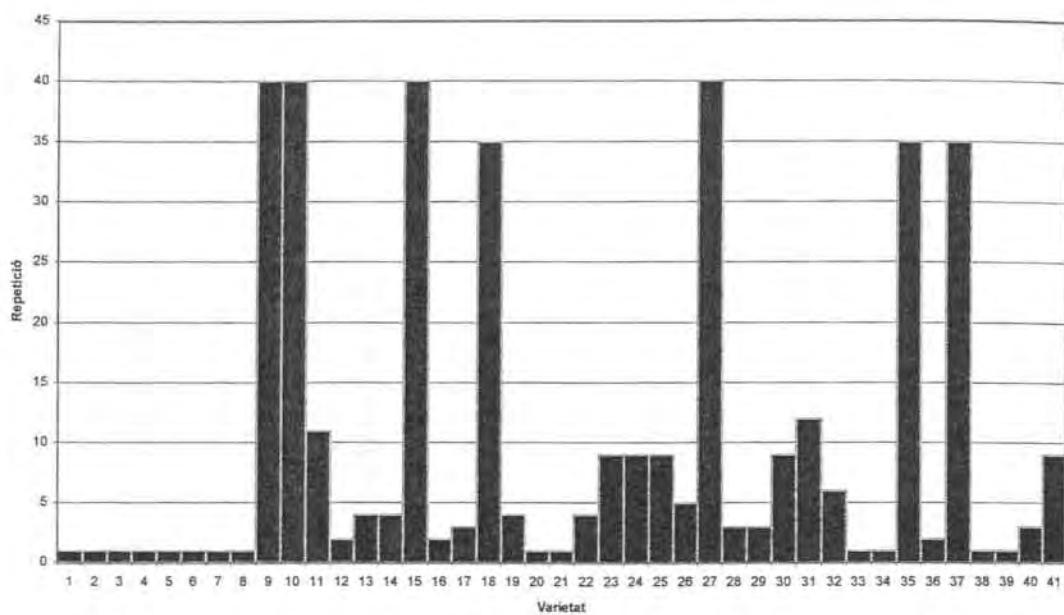
DIVERSITAT III P
Índex general: 9,97

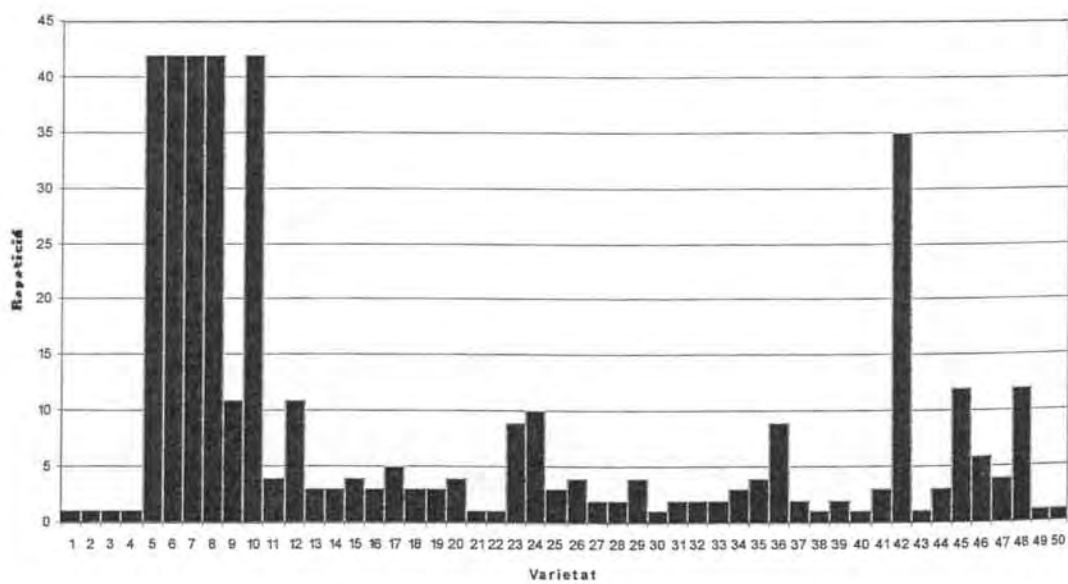
DIVERSITAT IV P
Índex general: 8,68

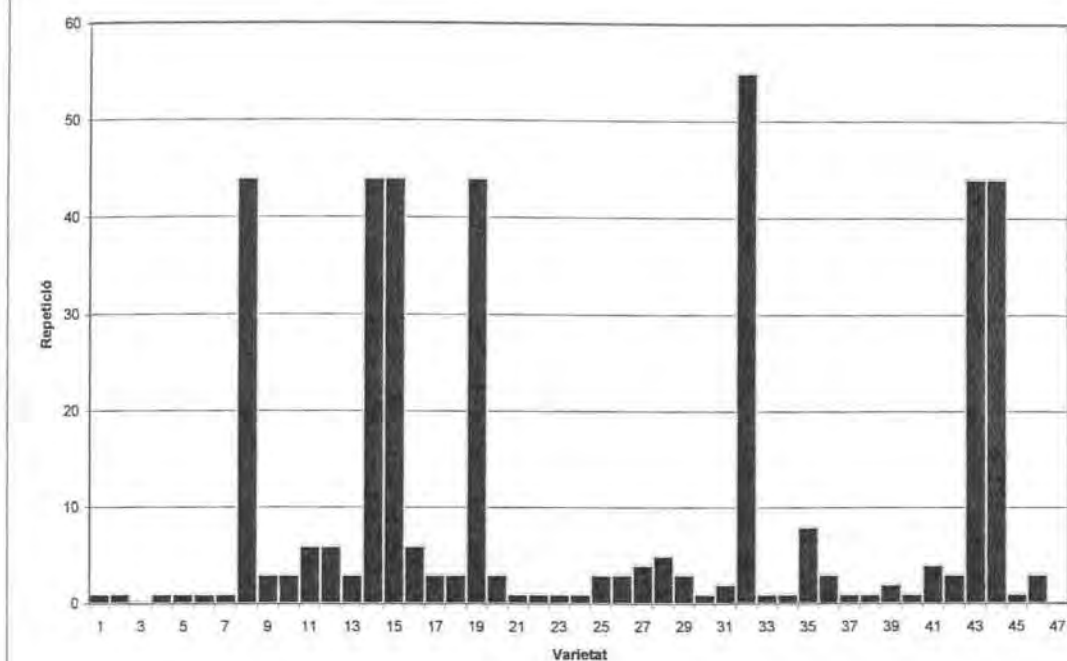
DIVERSITAT VS
Índex general: 9,56

DIVERSITAT VIS
Índex general: 8,22

DIVERSITAT VIIS
Índex general: 10,20

Així, un índex de diversitat alt pot venir donat per una varietat de pràctiques relativa però, en comparació, d'alt valor en quant a la mesura de la repetició. És a dir, un nombre de pràctiques menor però més constants al llarg del curs. Aquest seria el cas de l'escola IP. Si observem el seu gràfic, podem comprovar com és el que té una àrea ombrejada més gran, en comparació a la resta. Per contra, un índex de diversitat baix pot suposar una major varietat de pràctiques múltiples i una repetició relativament menys destacable. L'escola VIS, amb una àmplia varietat de pràctiques múltiples, en té molt poques amb un valor de repetició important. Insistim, altre vegada, en la necessitat de llegir el conjunt de mesures de cada centre a l'hora de comprendre la complexitat de la seva cultura moral.

Índex generals de diversitat

Després d'aplicar la mesura de la diversitat en cadascun dels centres, hem pogut elaborar una mitjana general. Novament, no podem prendre aquesta com una dada representativa més enllà dels set centres participants en la recerca. Com en els altres

casos, únicament resumeix els resultats de la investigació. També indica el camí a seguir per establir dades de referència si l'estudi s'hagués de fer extensiu a més centres.

La mitjana general de diversitat del conjunt de centres analitzats és de 10,09. Únicament superen aquest resultat l'escola IP, IIP i VIIS. D'aquesta manera, si el que calculem són els índex de diversitat a nivell d'etapes obtenim resultats clarament diferents per cadascuna d'aquestes. D'una banda, l'etapa d'educació primària, té un índex de diversitat superior al general, amb un valor de 10,65. Les escoles IP i IIP estan per sobre d'aquesta dada. D'altra banda, l'etapa d'educació secundària té una mitja de diversitat de 9,32. Són els centres VS i VIIS els que excedeixen aquest valor.

Etapes	Diversitat mitja
Educació primària	10,65
Educació secundària	9,32
General	10,09

Conclusions

La diversitat és una de les principals mesures objectives de la cultura moral treballades al llarg de la recerca. Aquesta dona un sentit més complet a les anteriors mesures de varietat i repetició combinades a través d'una senzilla operació matemàtica. És així com, partint de la proposta ecològica de l'anàlisi d'ecosistemes, hem recuperat una mesura que ens aproxima a la idea de densitat del medi educatiu. La diversitat torna a tenir com a unitat de mesura les pràctiques morals. Aquesta representa el nombre d'accions educatives que succeeixen al llarg d'un curs -tenint en compte la seva varietat i repetició. En definitiva, el nombre d'oportunitats de participació i aprenentatge moral per part dels membres de la institució. Tot i no contemplar el temps concret que implica aquesta tasca formativa, la mesura ens aporta una idea de la seva presència en el conjunt de la vida escolar. És des d'aquesta perspectiva que la diversitat es converteix en una mesura que ens acostava a la riquesa del medi. En aquest cas, a part del resultat, és també la seva representació gràfica la que posa de relleu aquesta idea d'un escenari més o menys ple d'actes formatius.

Els índex generals de diversitat obtinguts en cadascun dels centres aporten una visió de conjunt i permeten analitzar les diferències entre centres. Seguim estant davant d'una recerca basada en estudis de cas en el que no comptem amb una mostra representativa. De totes maneres, considerem que els resultats obtinguts posen de relleu com en la dinàmica diària dels centres no n'hi ha prou amb tenir un alt nivell de varietat de pràctiques morals o un alt índex de repetició. Pensem que és l'equilibri entre ambdues mesures el que ens acosta a una densitat formativa del medi més raonable.

Finalment, hem elaborat també per aquesta mesura l'índex a nivell general i per cadascuna de les etapes educatives. Ha estat, d'aquesta manera, com hem comprovat una idea que intuïem des del principi de la investigació. S'apunta una major diversitat als centres de primària, fonamentada en índex de repetició clarament superiors per aquesta etapa. Observem com les pràctiques morals previstes en un centre d'educació primària es duen a terme de manera més constant al llarg del curs. És a dir, tenen un espai concret i destacable en la seva programació.

A continuació, presentem una nova mesura objectiva, la complexitat de les pràctiques morals. En aquest cas, no partim dels estudis d'ecologia sinó d'alguns treballs realitzats des de la sociologia. En quant a la presentació dels resultats però, seguirem el mateix esquema que en els casos anteriors.

2. La complexitat del medi

Fins aquí hem vist com estudis realitzats des de l'ecologia ens han inspirat algunes de les qualitats objectives per a l'avaluació de la cultura moral. Més enllà de la varietat, la repetició i la diversitat, considerem que l'educativitat del medi també pot analitzar-se tenint en compte la pròpia estructura i estabilitat de les pràctiques morals. Hem exposat, en pàgines anteriors, que la riquesa d'un medi educatiu passa per comptabilitzar el nombre de pràctiques morals que succeeixen al llarg d'un curs acadèmic i les vegades que aquestes es repeteixen. Tal i com hem pogut comprovar en aquest procés les pràctiques són diferents entre elles. Així, hem vist que hi ha pràctiques múltiples o d'altres que només tenen sentit perquè succeeixen una vegada al curs. També podem imaginar que les pràctiques morals es diferencien les unes de les altres en el seu procés de realització. L'elaboració que suposa cadascuna de les pràctiques és doncs una altra

qualitat a mesurar. Estem davant d'una nova mesura. La complexitat, com les anteriors, no esgota totes les qualitats d'un medi escolar en concret. Requereix ser llegida en relació al conjunt de mesures obtingut per cada centre. De totes maneres, la complexitat aporta nova informació objectiva per seguir avançant en l'aproximació avaluativa de la cultura moral.

La complexitat dels objectes

Els objectes, com a mediadors entre homes i entorn, són el nucli de la teoria dels objectes.¹⁵ En aquesta, i recuperant la teoria general de sistemes, s'analitza l'objecte com a sistema d'elements. És en aquest sentit que apareix el concepte de complexitat en relació als objectes. A través del seu treball, Moles parteix de la teoria de la informació per desenvolupar la mesura de la complexitat. D'aquesta manera, assimila la comprensió d'un objecte per part d'un observador al missatge que l'objecte li envia a aquest. La mateixa noció la farà servir prenent els objectes com a sistemes de diferents elements units, així com també les col·leccions d'objectes diversos que es relacionen entre si. En aquest cas, ens centrarem en relació als objectes com sistemes d'elements.

Des del nucli d'aquesta teoria, la complexitat "*mesura una propietat inherent a tot univers combinatori i comporta tants aspectes o dimensions, com punts de vista descobreix l'individu sobre el món exterior*".¹⁶ Aquesta perspectiva diferencia entre la complexitat funcional i l'estructural. La primera, la *complexitat funcional*, està relacionada amb el conjunt de funcions i el repertori d'accions que suposa un objecte determinat. És a dir, els diferents actes simples que suposa la utilització d'un objecte i la posada en pràctica de les funcions que li són característiques.

"Una màquina d'escriure "està feta per escriure" i comporta cert nombre de funcions lligades a l'estudi dels llocs de treball i orientades a la realització de cert nombre de productes: la pàgina mecanografiada i les diverses funcions elementals -moure el rodet, col·locar marges, pitjar l'espaiador, manipular les tecles, etc.- que intervenen amb freqüències molt diverses i donen lloc, en conseqüència, a un repertori de funcions i amb ell a una expressió estadística de l'acció global mecanogràfica".¹⁷

¹⁵ MOLES, A., op. cit.

¹⁶ Id.

¹⁷ Id., p. 33.

Tal i com podem comprovar, el que fa la complexitat funcional és bàsicament assenyalar la dimensió estadística dels usos d'un objecte determinat. D'altra banda, la *complexitat estructural* es refereix a les diferents parts que constitueixen un objecte, el conjunt de peces que el constructor ha utilitzat en el seu muntatge, els elements que li donen forma concreta. Continuant amb el mateix exemple: “*la màquina d'escriure està relacionada amb el conjunt de peces elementals que ha muntat el constructor. Una màquina d'escriure “està feta de...” i segueix una llista de peces*”.¹⁸

Ambdós tipus de complexitat es converteixen en les principals dimensions del món dels objectes. És a través d'aquestes dues definicions de complexitat com Moles va elaborar diagrames que permetien destacar gràficament les concentracions geogràfiques dels objectes. A aquests diagrames els va anomenar “mapes del món dels objectes”. Des de la sociologia dels objectes, l'aplicació d'aquesta mesura ha aportat elements a tenir en compte en l'àmbit de la indústria, entre altres.

La mesura de la complexitat també s'ha aplicat a l'estudi dels medis, permetent un nou element pel seu anàlisi. En aquest cas, la complexitat pretén comprendre les relacions que s'estableixen entre els diferents elements que componen un medi cultural determinat. En definitiva, es refereix a la complexitat com a grau d'influència mútua entre els elements que configuren el medi.¹⁹

La complexitat en la cultura moral dels centres educatius

També la complexitat és una qualitat del medi que podem aplicar a l'estudi de la cultura moral dels centres educatius. En la mateixa línia que la diversitat, aquesta es tracta d'una mesura que permet analitzar una propietat objectiva, observable i quantificable del medi. Un nou indicador de la seva riquesa cultural i educativitat que, com els anteriors, complementa el conjunt de dades recopilades al llarg de la investigació en cadascun dels centres.

Partim de la idea que una cultura moral més complexa assenyala una major educativitat del medi. És en aquest sentit que hem elaborat una proposta per a l'avaluació d'aquesta mesura. Continuem tenint com a unitat d'anàlisi les pràctiques morals. Considerem que la seva manera de realització, el procés a través del qual es duu a terme, també aporta informació a tenir en compte quan valorem la riquesa del medi.

¹⁸ Id.

¹⁹ PUIG, J. M., op. cit., p. 99-101.

La complexitat es converteix en una propietat que ens permet aprofundir en cadascuna de les pràctiques morals, analitzar-ne el seu procés i establir una nova mesura de la cultura moral dels centres educatius.

Recuperant el concepte de complexitat establert al llarg de la recerca des de la teoria dels objectes, hem analitzat cadascuna de les pràctiques morals. En realitat, la nostra proposta s'ha mantingut més propera a la idea de complexitat funcional. Moles proposava l'anàlisi del repertori d'accions simples que suposa l'ús d'un objecte. Si apliquem aquesta idea de complexitat funcional al nostre estudi, podem mesurar els passos que suposen el procés de realització de cada pràctica moral. Parts d'un procés consolidat en el temps i la tradició de la institució, que porten a terme els diferents membres del centre de manera consensuada i que responen a unes necessitats concretes en cada cas. En definitiva, un procés que podem dividir en diferents passos que, d'alguna manera, es converteixen en un indicador de l'elaboració pedagògica que hi ha al darrera de cada pràctica moral. En aquest marc, considerem que una pràctica és més rica en si mateixa quants més passos suposa, quant més barroca és. I, per tant, entenem que una cultura moral més complexa implica un major nivell d'elaboració i riquesa pedagògica.

Com podem comprovar, el concepte de complexitat que proposem està més relacionat amb el propi procés de realització de les pràctiques morals que no pas amb les relacions que s'estableixen entre elles. Tot i no haver estat objecte del nostre estudi, admitem l'existència d'aquestes relacions entre les pràctiques que configuren la cultura moral d'un centre educatiu. Des de la nostra perspectiva, també considerem importants aquestes relacions en el moment que entenem la cultura moral com un sistema de pràctiques que es complementen entre elles.

Novament, la complexitat és una mesura objectiva de valor relatiu si la prenem de manera aïllada. Insistim que aquesta s'ha de llegir en relació a les mesures ecològiques que ja hem presentat, així com també les de caire subjectiu que proposem en el capítol posterior. És evident que un índex de complexitat molt elevat que suposa una vivència negativa per part dels membres de la institució que duen a terme les pràctiques morals perd valor davant d'un altre que, a més del seu valor educatiu, és viscut de manera satisfactòria.

En les pàgines següents, presentem els aspectes metodològics que han fet possible la mesura de la complexitat de la cultura moral. Després, els principals resultats obtinguts de l'aplicació d'aquesta mesura en els diferents centres al llarg de la recerca.

2.1. Aspectes metodològics

La complexitat suposa destacar els mecanismes que doten de consistència les pràctiques en un centre al llarg del temps. En definitiva, una mesura que ens aproxima al grau d'elaboració pedagògica de cada pràctica i de la cultura moral del centre en general.

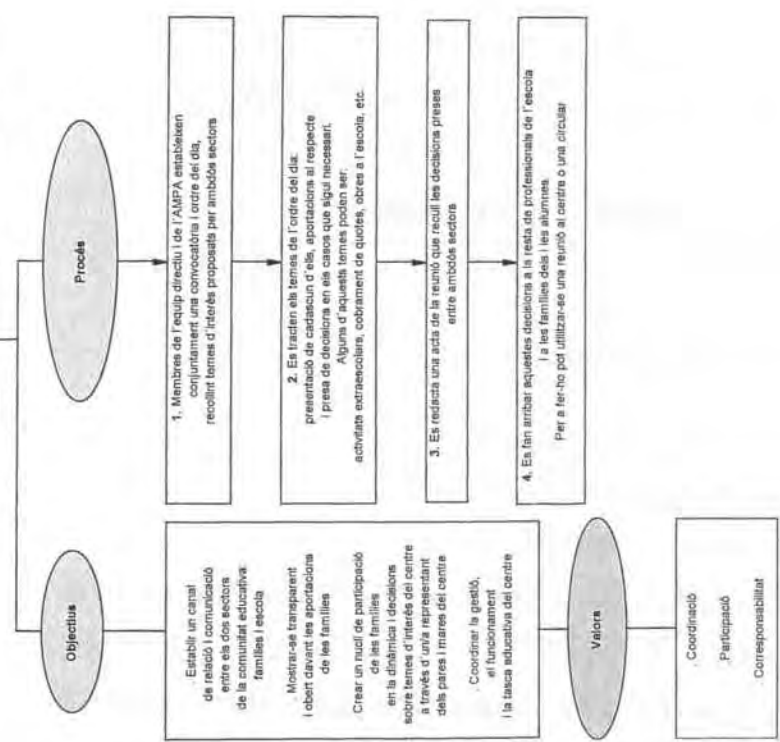
La mesura de la complexitat es fonamenta sobre la idea que quants més passos conté una pràctica moral, més rica formativament parlant és. En les pàgines que venen a continuació, adjuntem dos pràctiques morals detectades en el mateix centre. Hem escollit la pràctica més complexa del centre i una de les menys representatives en aquest sentit. Tal i com podem comprovar a través dels exemples, la complexitat és una qualitat de les pràctiques destacada de manera gràfica i visual a través dels mapes conceptuals que permeten descriure-les. Si observem el procés de la primera pràctica comprovem com conté un major nombre de passos que el de la següent, és a dir, és superior pel que fa al seu índex de complexitat. La simple comparació entre ambdós mapes conceptuals ens permet veure aquesta diferència.

A nivell metodològic, la mesura de la complexitat representa comptabilitzar cadascun dels quadres o punts que, dintre del mapa conceptual, assenyalen els passos del procés. Cada quadre indica una acció del procés i queda descrit a través d'un únic verb. En el cas dels processos en els que hi ha diferències entre cicles, també caldrà comptar per separat aquests passos. Finalment, en els mapes que no tenen el format habitual, cal comptar el nombre d'elements o nuclis de treball que suposa la pràctica. Un exemple d'aquest cas són els temes transversals dels quals hem comptabilitzat el nombre de projectes que es treballen en aquesta direcció al llarg del curs.

Per tal de poder aplicar correctament aquesta mesura cal destacar el procés d'entrevistes realitzat anteriorment. Resulta necessari que al llarg d'aquest no s'hagin agrupat dos o més accions en un mateix quadre. Un cop elaborats els mapes conceptuals, la mesura de la complexitat pot obtenir-se directament.

REUNIÓ DE L'EQUIP DIRECTIU AMB LA PRESIDÈNCIA DE L'AMPA

Trobada periòdica dels membres de l'equip directiu amb el pare o la mare que ocupa el càrrec de president/a de l'AMPA, per al tractament de temes d'interès general i d'interès particular per als membres de la comunitat educativa

La complexitat parteix de la concepció que el nombre de passos consensuats que donen forma a les pràctiques són també un element de riquesa de la cultura moral. De totes maneres, aquesta també ha de tenir-se en compte en relació a la resta de mesures. Tal i com intentarem posar de relleu en el proper capítol, la dada de la complexitat pren més sentit per a la institució educativa en el moment en el que es relaciona amb alguna de les mesures de caire subjectiu, basades en l'opinió dels i les mestres de l'escola.

Com en els casos anteriors, la complexitat es converteix en una dada interessant pel centre ja que posa al descobert el volum d'elaboració, consens i esforços abocats en cadascuna de les pràctiques i de la cultura moral del centre. Recordem que les pràctiques morals són processos fruit d'una decisió a nivell institucional i que, per tant, estan lluny d'eleccions o estils personals dels membres de la institució. És en aquest sentit que considerem que la complexitat d'aquestes activitats resulta un cert indicador de l'elaboració pedagògica que hi ha al darrera de cada pràctica.

2.2. Resultats: la mesura de la complexitat

Complexitat a nivell de centre

La mesura de la complexitat destaca com cada pràctica moral és diferent en si mateixa. Com cada pràctica suposa un procés de realització propi, un grau d'elaboració pedagògica diferent i, d'alguna manera, susceptible de ser mesurat. Si mesurem la complexitat de cadascuna de les pràctiques morals d'un centre obtenim un índex general d'aquesta mesura. En aplicar-la a l'Escoleta de Bellaterra el resultat ha estat una complexitat general de 8,74. Aquest valor indica que la mitjana és gairebé de 9 passos per pràctica. De totes maneres, tal i com indica el següent quadre, les diferències entre pràctiques en relació a aquesta mesura és molt àmplia. Així, podem trobar-ne algunes que suposen més de 40 tasques diferenciades mentre que n'hi ha d'altres que no passen de 2.

Castanyada	42	Càrrecs de la classe	10	Revista Cal dir...	5
Carnestoltes	36	Treball en grup	10	Relació amb llar d'infants	5
Nadal	25	Elecció de delegats/des	10	Menjador	5
Tallers	23	Entrevista individual de família i mestre/a parvulari	9	Darrers dies del curs	5
Relació amb professionals d'altres centres	18	Reunió de nivell amb les famílies	9	Pasqua	5
Sant Jordi	18	Festa de Santa Cecília	9	PEC	4
Decoració de l'aula	17	Reunió de final cicle amb les famílies	8	RRI	4
Primers dies del curs	15	Relació amb els suports educatius de la zona	8	Memòria del curs	4
Projectes	14	Sala de joc simbòlic	8	Equip de nivell	4
Concert de final de curs	14	Pla estratègic de centre	7	Reunió intercicle	4
Colònies	14	Document de la diversitat	7	Matriculació nous alumnes	4
Pla d'avaluació interna	13	Reunió general de P3	7	Reunió d'equip directiu amb la presidència de l'AMPA	4
Relació amb l'Ajuntament	13	Tractament de normes i hàbits	7	Aula d'informàtica	4
Temps d'organització del treball	13	Acció tutorial	7	Pati	4
Ballada de Primavera	13	Pla anual de centre	6	Jornada de portes obertes	3
Sortides	13	Consell escolar	6	Informes a les famílies	3
Recital de poesia	13	Claustre de professors/es	6	Assemblea general menjador	3
Assemblea de classe	13	Equip coordinació	6	Aula de música	3
Funció directiva	12	Formació del professorat	6	Aula de dansa	3
Festa d'aniversari	12	Entrevista del tutor i família	6	Tutories	3
Relació amb la UAB	11	Activitats extraescolars	6	Biblioteca	3
Nom de la classe	11	Assemblea de delegats/des	6	Caseta del sorral	3
Sopar comiat d' alumnes 6è	11	PCC	5	Gimnàs i vestuaris	3
Setmana Matemàtica	11	Equip de cicle	5	Passadís, espais i decoració	3
Concert de joves solistes	11	Equip directiu	5	Aula d'anglès	2
Temes transversals	11	Reunió pedagògica	5	Aula d'àudiovisuals	2
Trobada informativa famílies	10	Reunió d'avaluació	5	Taller laboratori	2
Reunió dels grups de P3	10	Comissions	5		
Relació amb l'institut	10	AMPA	5		

Si desglossem l'índex general de la complexitat per cadascun dels blocs i apartats de contingut de la cultura moral trobem també resultats que mereixen ser analitzats. El següent quadre sintetitza els resultats en aquest mateix centre. Les dades destaquen el nivell d'elaboració pedagògica de cadascun dels àmbits de treball. En primer lloc, cal destacar la important diferència entre el bloc d'elements organitzatius i el de dinàmiques pedagògiques. Aquest segon, en contra del que passava en les mesures anteriors, resulta clarament superior, també respecte l'índex general de complexitat. Comprovem així, que les pràctiques en les que intervenen de manera directa els i les alumnes resulten més complexes. És a dir, impliquen la realització d'un major nombre d'accions educatives encadenades i la participació de membres de diferents sectors del centre. En definitiva,

suposen un nivell de programació, coordinació i elaboració pedagògica a destacar en la dinàmica escolar.

Blocs	Apartats	Complexitat
Elements organitzatius	Documents institucionals	6,25
	Organització i funcionament de l'equip docent	5,75
	Relació amb la família	6,14
	Relació amb l'entorn	10,83
		6,75
Dinàmiques pedagògiques	Recursos i serveis pedagògics	3,6
	Grup-classe i organització de la convivència	10,29
	Grup-classe i organització del treball	15
	Festes i celebracions	18,5
	Actes i sortides	12,4
	Diàleg, participació i valors	10
		10,53
TOTAL		8,74

És també dintre del bloc de dinàmiques pedagògiques on trobem els apartats més i menys complexos, de manera simultània. D'una banda, com a apartat menys complex, apareix el de recursos i serveis del centre. Considerem que el seu resultat podria venir donat per un baix nivell de consciència i reflexió conjunta al respecte, o la pròpia dificultat de descripció de les pràctiques d'aquest apartat. També l'organització i funcionament de l'equip docent, la relació amb la família i els documents institucionals són alguns dels apartats amb menor índex de complexitat en aquest centre. D'altra banda, és el de festes i celebracions l'apartat més complex, amb força diferència respecte la resta. Curiosament, l'apartat de més alt grau d'elaboració pedagògica és aquell format per pràctiques que, per naturalesa, només tenen lloc una vegada al llarg del curs. A continuació, l'apartat de grup-classe i organització del treball és també un dels més complexos.

Complexitat: comparació entre centres

D'ara endavant, adjuntem els resultats obtinguts per cadascun dels centres en relació a la complexitat, tant a nivell general com pel que fa a cadascun dels blocs i

apartats de contingut. En primer lloc, presentem els índex de complexitat de la cultura moral dels diferents centres. Aquestes dades, es converteixen en una síntesi de la recerca, una visió de conjunt en relació a aquesta mesura.

Complexitat	IP	IIP	IIIP	IVP	VS	VIS	VIIS
TOTAL	8,30	8,74	7,54	8,65	7,36	5,98	6,85

Si observem els resultats que recull el quadre, comprovem que existeixen diferències destacables entre centres. És l'escola IIP la que presenta un índex de complexitat més elevat, l'escola IVP la segueix de molt aprop. Tots dos centres han obtingut, al llarg de l'estudi, una mitja de gairebé 9 passos per cada pràctica. És a dir, 9 accions educatives encadenades per cadascuna de les pràctiques morals prèviament descrites. En l'altre extrem trobem l'escola VIS, gairebé 2 punts per sota de les ja esmentades. La complexitat segueix sense ésser una mesura absoluta. Com en els altres casos, s'ha de llegir en relació a la resta de dades. Sobretot pel que fa a les mesures de caire subjectiu, és a dir, aquelles que fan referència a l'opinió dels i les mestres del centre. Tal i com ja hem anunciat anteriorment, presentem ara un quadre on apareixen els índex de complexitat en cadascun dels centres segons el bloc de contingut.

Blocs	IP	IIP	IIIP	IVP	VS	VIS	VIIS
Elements organitzatius	5,78	6,75	6	5,91	5,77	5,33	6,33
Dinàmiques pedagògiques	10,17	10,53	8,92	11,26	8,94	6,57	7,27
TOTAL	8,30	8,74	7,54	8,65	7,36	5,98	6,85

Les dades del quadre posen de relleu una tendència generalitzada de major índex de complexitat en el bloc de dinàmiques pedagògiques que a més, en tots els casos, és superior al general. D'aquesta manera, comprovem que el treball directe amb els i les alumnes està més ple d'accions educatives que suposen una major elaboració pedagògica. Comprovem també que a major índex general de complexitat, més s'accentua aquesta diferència entre els dos blocs de contingut. És l'escola IVP en la que la distància entre els índex de complexitat d'ambdós blocs és més destacable. Gairebé el

doble d'accions educatives en el bloc de dinàmiques pedagògiques que en el d'elements organitzatius.

A partir d'aquí analitzem el quadre que recull els resultats de la complexitat per cadascun dels apartats en els que es subdivideixen els dos blocs de contingut. Segueix destacant com a apartat més complex el de festes i celebracions, dintre del bloc de dinàmiques pedagògiques. També el de grup-classe i organització del treball -del mateix bloc. Recordem que el primer inclou pràctiques de vessant lúdica que permeten celebrar en el centre dates assenyalades en el calendari. Per tant, podem parlar d'un important nivell de reflexió conjunta, programació i sistematització en aquest tipus d'activitats. Pel que fa a l'apartat del grup-classe i organització del treball, el resultat fa referència al conjunt d'accions educatives que doten de sentit les metodologies de treball que el centre ha consensuat i realitza a nivell institucional. En aquest sentit, destaquen tots els centres exceptuant les escoles IP i IIP, que obtenen resultats superiors en els apartats de diàleg, participació i valors i el de grup-classe i organització de la convivència, respectivament. Dintre dels elements organitzatius és l'apartat de relació amb l'entorn el més destacable, tot i estar a força distància dels que hem assenyalat en l'altre bloc. Aquest apartat inclou les diferents formes de participació i col·laboració del centre amb les entitats de la zona en la que es troba ubicat. Únicament l'escola IP ha obtingut en aquest apartat l'índex de complexitat menor del bloc. Per contra, destaca favorablement en l'apartat de relació amb la família.

Blocs	Apartats	IP	IIP	IIP	IVP	VS	VIS	VIII
Elements organitzatius	Documents institucionals	5,25	6,25	4,87	7	4,7	4,83	6,22
	Organització i funcionament de l'equip docent	5,87	5,75	5,84	4,89	6	5,18	6
	Relació amb la família	6,17	6,14	6,5	6,75	5,87	5,22	7,83
	Relació amb l'entorn	4	10,83	7,5	6,33	7,5	6	5,86
		5,78	6,75	6	5,91	5,77	5,33	6,33
	Recursos i serveis pedagògics	7,57	3,6	4,63	8,38	5	4,53	4,05
	Grup-classe i organització de la convivència	7,78	10,29	11,12	9,86	6,33	6,66	9,33
	Grup-classe i organització del treball	9	15	9	12,33	15,25	17,33	14,25
	Festes i celebracions	16	18,5	14,5	18,5	18,4	11,5	12,33
	Actes i sortides	12,40	12,4	10	13,57	9	6,75	8,44
	Diàleg, participació i valors	9,6	10	4,8	7	7,25	5,55	8
		10,17	10,53	8,92	11,26	8,94	6,57	7,27
TOTAL		8,30	8,74	7,54	8,65	7,36	5,98	6,85

En relació a les pràctiques menys complexes, la tendència general continua apuntant cap a l'apartat de recursos i serveis del centre -del bloc de dinàmiques pedagògiques. Només en el cas de les escoles IP i IVP aquesta es veu modificada. Totes dues escoles han obtingut resultats inferiors en tots els apartats del bloc d'elements organitzatius. Destaquen, en aquest sentit, els valors registrats en els apartats de relació amb l'entorn i l'organització i funcionament de l'equip docent, respectivament. El bloc d'elements organitzatius es caracteritza per tenir resultats menys significatius respecte aquesta mesura. No hi ha una tendència tan definida. Tot i això, cal destacar com a índex de complexitat més baix en aquest bloc l'obtingut per l'escola IP en l'apartat de relació amb l'entorn. Precisament, el que ha destacat com a més complex del bloc de dinàmiques pedagògiques en comparació a la resta de centres.

La visió que ens aporta aquesta comparació de la complexitat en els diversos centres mostra alguna dada significativa envers les diferents etapes educatives. Així, s'intueix ja un índex de complexitat major per l'etapa d'educació primària. Es manté també -igual que per la repetició- la proximitat de resultats entre dos dels centres que formen part d'una mateixa institució. Ens referim a les escoles IIIP i VS.

Índex generals de complexitat

Havent revisat els resultats obtinguts per cadascun dels centres en relació a la complexitat, passem ara a analitzar els índex generals d'aquesta mesura. Ens referim a la mitjana dels resultats fins aquí presentats. Una mitjana que únicament respon als centres participants en la recerca però que apunta la manera d'obtenir un valor representatiu en el futur de la línia d'investigació oberta per la tesi.

La mitja general de complexitat és de 7,63 accions educatives per pràctica moral. És a dir, gairebé un total de 8 passos per cadascuna de les pràctiques prèviament descrites. Són les escoles IP, IIP i IVP les que superen aquesta dada. A continuació, presentem les mitjanes de complexitat per cadascun dels dos blocs de contingut de la cultura moral. En relació als elements organitzatius, només superen la mitja del bloc les escoles IIP, IIIP i VIIS. En el cas del bloc de dinàmiques pedagògiques, destaquen de manera positiva els centres IP, IIP i IVP.

Blocs	Complexitat mitja a nivell general
Elements organitzatius	5,98
Dinàmiques pedagògiques	9,09
TOTAL	7,63

Quan concretem a nivell d'etapa educativa, els resultats confirmen una tendència generalitzada de major complexitat en l'etapa de primària. L'índex general de la mesura en aquesta etapa és de 8,31 accions educatives per pràctica. Aquest valor està clarament per sobre de l'índex general de complexitat. Únicament el superen les escoles IIP i IVP. El següent quadre recull també els índex de complexitat per cadascun dels blocs de contingut. La mitja del primer bloc només el supera un centre, el IIP. En el cas del bloc de dinàmiques pedagògiques, són les escoles IIP i IVP les que estan per sobre de la mitja obtinguda a nivell d'educació primària.

Blocs	Complexitat mitja en ed. primària
Elements organitzatius	6,11
Dinàmiques pedagògiques	10,22
TOTAL	8,31

Ja a secundària la mitja de complexitat és de 6,73 accions educatives per pràctica, gairebé 2 punts per sota de l'etapa de primària. En aquest sentit, són les escoles VS i VIIS les que superen aquesta mitja. Presentem també les mitjanes de la mesura de la complexitat per cadascun dels blocs de contingut. A més de la diferència entre ambdós, es segueixen posant de relleu índex de complexitat per sota dels obtinguts a primària. És l'escola VIIS la que supera la mitja de la mesura de la complexitat en el bloc d'elements organitzatius. I el centre VS en el de dinàmiques pedagògiques.

Blocs	Complexitat mitja en ed. secundària
Elements organitzatius	5,81
Dinàmiques pedagògiques	7,59
TOTAL	6,73

Altres resultats al voltant de la complexitat

Un cop analitzat el conjunt de dades obtingut en relació a la mesura de la complexitat en els diferents centres presenten alguns resultats a tenir en compte. Un element a comentar, en aquest sentit, és el llistat de pràctiques més i menys complexes per cadascun dels centres. Primer, les pràctiques que contenen un major nombre d'accions educatives encadenades i que suposen un més alt nivell d'elaboració pedagògica. En segon lloc, les pràctiques considerades més simples pel que fa al seu procés de realització. Per tal d'exemplificar aquest tipus de resultat, presentem un recull de les pràctiques més i menys complexes de l'Escoleta de Bellaterra. En aquest cas, no hem diferenciat entre els dos blocs de contingut ja que gairebé totes les pràctiques a les que fem referència formen part del bloc de dinàmiques pedagògiques.

Escoleta	Pràctiques morals	Complexitat
Pràctiques més complexes	Castanyada	42
	Carnestoltes	36
	Nadal	25
	Tallers	23
	Relació amb professionals d'altres centres	18
	Sant Jordi	18
Pràctiques menys complexes	Aula d'anglès	2
	Aula d'àudiovisuals	2
	Taller laboratori	2

Un cop realitzat aquest exercici en cadascun dels centres, hem pogut determinar les pràctiques que destaquen com a més i menys complexes en cadascuna de les etapes educatives. Novament, comprovem com gairebé totes elles fan referència al bloc de dinàmiques pedagògiques. Aquest segon resultat apunta una visió de conjunt respecte les pràctiques més elaborades en els diferents centres.

Tal i com podem comprovar, totes les pràctiques morals més complexes de primària es troben concentrades en l'apartat de festes i celebracions i es tracta d'activitats que, per definició, tenen sentit perquè succeeixen únicament una vegada cada curs. Com a pràctica menys complexa d'aquesta etapa destaca la que fa referència a l'aula que s'utilitza per dur a terme les activitats de ciències experimentals. Tot i que el seu nom pot diferir segons l'escola, la seva aparició i essència es manté constant en els diferents centres, permetent-nos tractar-la com una única pràctica.

Primària	Pràctiques morals
Pràctiques més complexes	Sant Jordi
	Nadal
	Castanyada
Pràctiques menys complexes	Taller laboratori de ciències experimentals (o similar)

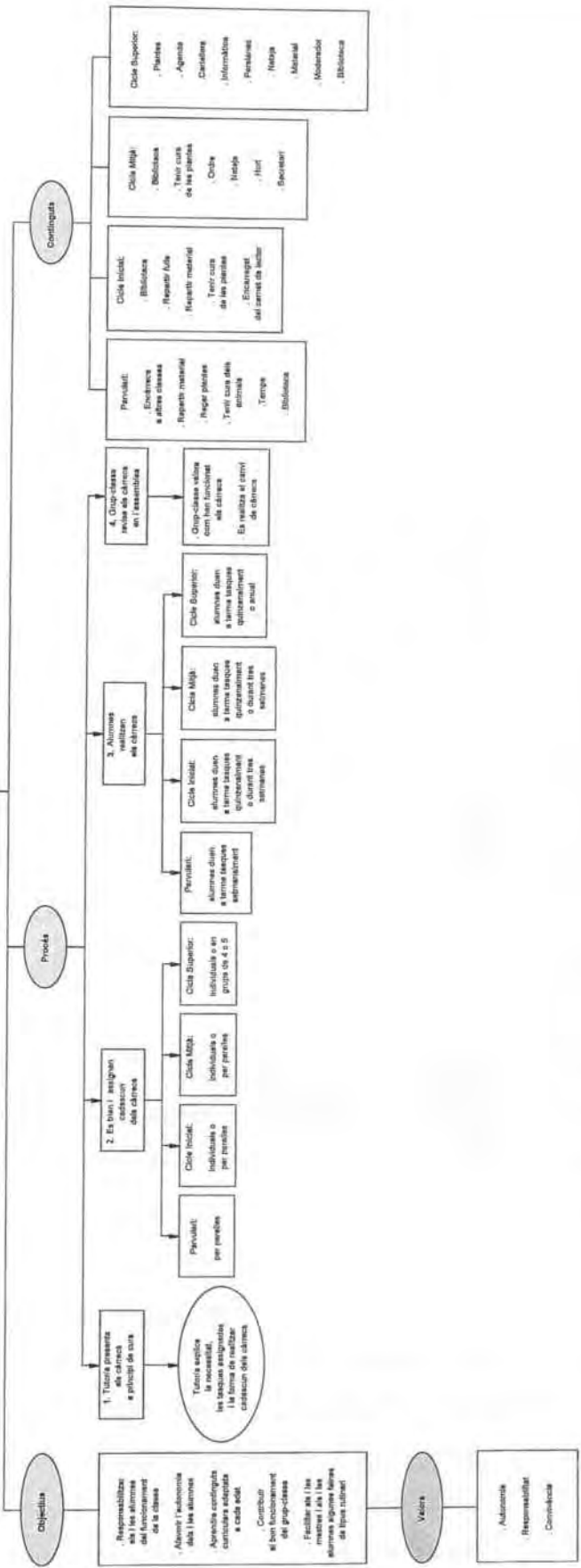
Els resultats de secundària són força pròxims als de primària. Continua apareixent la celebració de la diada de Sant Jordi com una de les pràctiques més complexes. En aquest cas però, també pren relleu una pràctica pròpia d'aquesta etapa, el crèdit de síntesi. Entenem aquest resultat donat que es tracta d'una pràctica que suposa la reestructuració de l'horari i funcionament habitual del centre. Pel que fa a les dinàmiques pedagògiques, els resultats també s'assemblen força als de primària.

Secundària	Pràctiques morals
Pràctiques més complexes	Crèdit de síntesi
	Sant Jordi
Pràctiques menys complexes	Aula de física
	Aula de química
	Aula de tecnologia

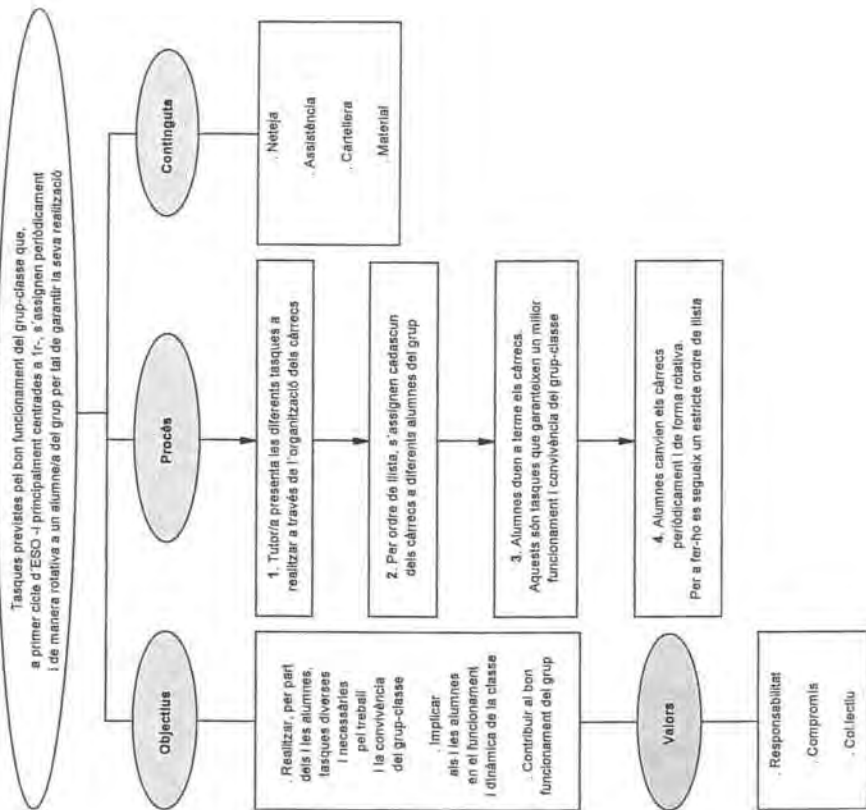
En darrer lloc, la complexitat permet comprovar que part important del valor d'una pràctica resideix en la manera amb la que aquesta es duu a terme. En la reflexió conjunta que hi ha al darrera i també en el nivell de sistematització del seu procés. La complexitat mostra que una pràctica moral no pot deixar la seva forma de realització a l'atzar. Aquesta ha d'establir els mecanismes d'actuació. Així, una pràctica amb igual nom, pot diferir substancialment en dos centres segons la seva manera de procedir. Aquest és un element que també es pot veure gràficament a través dels mapes conceptuals. En les pàgines que venen a continuació, presentem les descripcions de dues pràctiques. Es tracta de la concreció d'una mateixa pràctica en dos centres que posa de relleu com la complexitat mostra maneres de fer que, tot i tenir un mateix origen, poden resultar força llunyanes. Maneres de fer que s'adapten a la realitat de cada centre però que també denoten una major o menor elaboració pedagògica. Considerem que, en molts casos, aquesta imatge hauria de permetre repensar i inspirar la realització de les pràctiques. També la seva adequació en diferents etapes educatives.

CLÀSSICS DE LA CLASSE

Conjunt de tasques previstes per al bon funcionament del grup-classe que s'assignen periòdicament a un o més alumnes del grup i canvien de forma rotativa

CÀRRECS DE LA CLASSE

2.3. Conclusions

La complexitat és la darrera de les propietats objectives de la cultura moral que hem desenvolupat al llarg de la nostra recerca. Aquesta mesura fa referència al conjunt d'accions educatives encadenades que permeten la realització de cadascuna de les pràctiques morals. I, en el fons, al nivell d'elaboració pedagògica que es dona darrera de cada activitat formativa en el centre. El nombre de passos que s'esdevenen en la realització de cada pràctica acaba per ésser també una mesura de la riquesa i educativitat del medi. Considerem que quan més complexes i barroques són les pràctiques, més treball de reflexió conjunta, coordinació i sistematització existeix per part dels membres de la institució. Avaluar la complexitat de la cultura moral serveix, d'aquesta manera, perquè els seus professionals prenguin consciència del seu valor en la dinàmica del centre. També perquè tinguin l'oportunitat de replantejar-se la manera de procedir en algunes pràctiques concretes. El procés de realització d'aquestes és un element en el que el centre pot incidir de manera directa. És cert que dissenyar i dur a terme pràctiques complexes suposa un alt nivell d'elaboració pedagògica. De totes maneres, no n'hi ha prou amb realitzar pràctiques d'aquest tipus. També és necessari tenir en compte la resta de mesures objectives i subjectives de la cultura moral.

Els resultats extrets de l'aplicació de la complexitat en els diversos centres ens aporta una visió de conjunt i permet apuntar algunes conclusions. Al contrari que passava en les mesures anteriors, destaca un nivell de complexitat més elevat en el bloc de dinàmiques pedagògiques. Dintre d'aquest, són els apartats de festes i celebracions i el de grup-classe i organització del treball els que han obtingut majoritàriament índex de complexitat més destacables. D'una banda, activitats de caire lúdic que succeeixen una vegada al curs però que suposen una important dosi de reflexió conjunta, programació i coordinació. D'altra banda, les metodologies de treball que el centre ha consensuat i sistematitzat per tal de donar resposta al seu projecte educatiu.

A partir dels resultats en cadascun dels centres, hem elaborat també els índex generals de complexitat. Índex que, tot i ser conscients que tenen un valor relatiu, apunten el camí a seguir per establir valors de referència en cas que en un futur la recerca arribés a fer-se extensiva a una mostra representativa de centres. Els resultats en aquest sentit han reafirmat les diferències ja esmentades entre el bloc d'elements organitzatius i el de dinàmiques pedagògiques. Considerem raonable que sigui la tasca

directa amb els i les alumnes la que impliqui un nivell de programació i coordinació més important. Entenem que les pràctiques d'aquest bloc siguin més denses i elaborades que no pas les de caràcter organitzatiu. Creiem que aquesta és una de les vies per donar concreció i consistència a la proposta educativa d'un centre. De totes maneres, mancaria veure com viuen aquesta densitat i complexitat del treball els membres de la institució. També en referència als índex generals, cal destacar les diferències detectades entre les etapes d'educació primària i secundària. Confirmant algunes de les intuïcions amb les que vam iniciar la recerca, hem constatat índex de complexitat més elevats als centres de primària.

Finalment, l'aplicació de la mesura també ens ha aportat alguns resultats a tenir en compte. D'una banda, el llistat de pràctiques més i menys complexes en cadascun dels centres. De l'altra, les pràctiques que destaquen respecte aquesta mesura en el conjunt dels centres analitzats, així com també per cada etapa educativa. És a dir, aquelles pràctiques que, a nivell general, suposen una major i menor elaboració pedagògica. En darrer lloc, hem vist com la descripció a través de mapes conceptuals permet comprovar visualment les diferències entre pràctiques respecte la seva complexitat. Aquesta imatge, pot arribar a convertir-se en un nou element a tenir en compte en un procés d'avaluació interna en els centres. També pot inspirar noves maneres de fer en el interior de cada pràctica. Sovint la dinàmica del propi centre no possibilita espais per aturar-se i reflexionar sobre la manera de procedir en cada activitat educativa.

3. Criteris per a la mesura objectiva de la cultura moral

Fins aquí, hem presentat un conjunt de mesures objectives per avaluar la cultura moral dels centres a través d'algunes de les seves propietats. Per fer-ho hem desenvolupat mesures com la varietat, la repetició, la diversitat i la complexitat. D'aquesta manera, hem tingut l'oportunitat de revisar la fonamentació teòrica, els aspectes metodològics, els resultats i les conclusions de cadascuna d'aquestes mesures. A continuació, presentem una síntesi dels elements metodològics que han de permetre aplicar-les en altres centres o futures recerques. Es tracta dels criteris a tenir en compte per a la mesura i avaluació de la cultura moral d'un centre educatiu. És així com volem complementar aquella mena de llibre d'instruccions que havíem iniciat en els capítols

anterior en relació a la descripció de la cultura moral i que suposava la possibilitat de rèplica de l'estudi. L'esforç de síntesi vol ésser, en aquest cas, una forma gràfica i clara de presentació de les mesures objectives. També permetre una major facilitat d'aplicació de les mesures i continuïtat en l'estudi de la cultura moral.

A partir d'aquí, hem classificat els criteris per a l'avaluació objectiva de la cultura moral en el que són les principals mesures treballades -varietat, repetició, diversitat i complexitat-, precedides d'alguns aspectes generals a tenir en compte a l'hora de posar en marxa aquest tipus de mesures. L'apartat *d'aspectes generals* recull la idea bàsica i el sentit de les mesures objectives de la cultura moral. També apunta que la seva aplicació pot donar-se a nivell de pràctica, apartat o bloc de contingut i, a nivell general, de cultura moral de centre. A partir d'aquí, apareixen cadascuna de les mesures ja presentades. En primer lloc *la varietat*, *la repetició*, seguides de *la diversitat*, que tal i com hem pogut veure, s'obté a través de les dues anteriors. Finalment, hem destacat els principals elements a tenir en compte per a l'aplicació de *la complexitat*. Per cadascuna d'aquestes mesures, s'adjunta la definició, la forma de mesura i la representació gràfica, en el cas que sigui necessari.

Arribat aquest punt, comprovem que la recerca no només ha servit per mesurar i analitzar la cultura moral en diferents centres a través de la propietat dels seus mapes conceptuals. Al llarg de la investigació, també hem posat a punt un procediment i elaborat uns criteris per a replicar l'estudi en altres centres i per part d'altres persones. La idea de fons és seguir explorant les seves possibilitats pedagògiques.

Criteri	Explicació
Aspectes generals	<p>En aquest cas, l'objectiu de la recerca ha estat analitzar les diferents pràctiques, extreure'n mesures objectives i posar a punt un procediment que permeti iniciar un procés d'avaluació interna i d'intervenció pedagògica per l'optimització de la pròpia institució. Es pretén doncs, mesurar la quantitat i qualitat de les pràctiques morals del centre.</p> <p>Per això, ens proposem mesures que tenen a veure amb les pròpies característiques dels mapes conceptuals. En aquest sentit parlarem de la varietat, la repetició, la diversitat i la complexitat.</p> <p>A l'hora d'analitzar les diferents mesures podrem atendre a:</p> <ul style="list-style-type: none"> - N° pràctiques / centre -servirà de mitja per a l'anàlisi posterior. - N° pràctiques / bloc. - N° pràctiques / apartat. <p>El procés d'avaluació i d'anàlisi de dades al que ens estem referint no s'ha d'entendre únicament en relació a altres centres. Val a dir, que el que ens posa de relleu la idea de cultura moral d'un centre és la particularitat de cada escola. Per tant, la seva avaluació té sentit en funció de les mitjanes extretes en el mateix centre -que és allà on té validesa.</p>

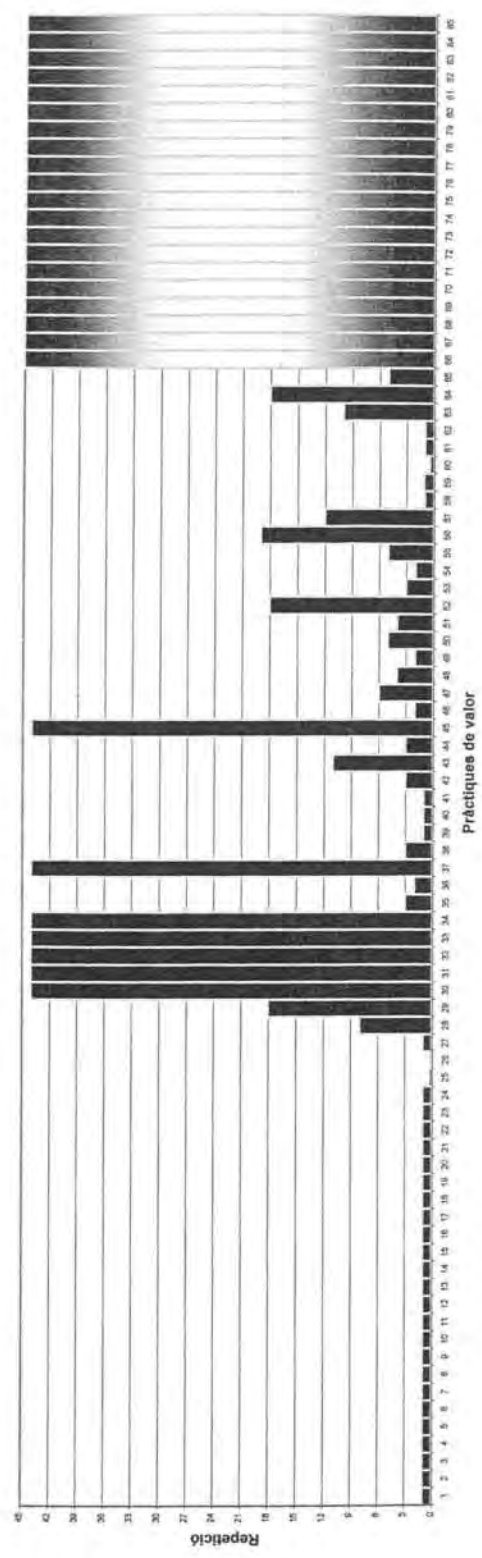
Criteri	Definició	Forma de mesura
Varietat	Representa el nombre de pràctiques diferents extretes de l'estudi d'un centre.	Per a la seva mesura cal fer un recompte de totes i cadascunes de les pràctiques. És a dir, cal comptar tots els quadres que apareixen en l'esquema de la cultura moral d'un centre determinat sense ombrerjar i que representen les diferents pràctiques descrites a través de l'estudi.

Criteri	Definició	Forma de mesura
Repetició	Es refereix a la freqüència amb la que tenen lloc les pràctiques durant un curs escolar.	<p>Podem classificar les pràctiques segons la seva repetició, és a dir, segons la freqüència amb la que tenen lloc, tenint com a criteri el curs acadèmic.</p> <p>Podem parlar de:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pràctiques úniques: només tenen sentit perquè passen un cop cada curs. Per exemple: Carnestoltes. - Pràctiques múltiples: poden passar diferents vegades en un curs -quanties més millor. Per exemple: assemblea. - Pràctiques difoses: no poden comptabilitzar-se perquè passen a cada moment, cada dia. Per exemple: pati, treball en grup. A aquestes darreres els hi hem donat un valor d'1 -per tal d'unificar-, malgrat som conscients que es tracta d'un valor arbitrari. <p>Caldrà preguntar directament al director o directora o altres membres del centre per la repetició de cadascuna de les pràctiques al llarg del curs.</p> <p>En els casos que la freqüència de les practiques és diferent segons el curs o cicle, caldrà buscar els promitjos per tal d'obtenir l'index de repetició. Alguns d'aquests casos són: racons, tallers, sortides, etc...</p>

Criteri	Definició Conjuga les mesures de varietat i complexitat i, en definitiva, representa un indicador de la densitat formativa de la cultura moral del centre.	Forma de mesura Per a la mesura i avaluació de la diversitat cal fer la següent operació: repetició / varietat. Gràficament pot representar-se posant en una coordenada les diferents pràctiques i, a l'altra, les vegades de la seva repetició. L'àrea que formen les pràctiques múltiples representa la mesura de la diversitat, ja que és en aquestes en les que es pot intervenir. En la gràfica de barres apareixen en primer lloc les pràctiques úniques, després les múltiples i, finalment, les difoses.
----------------	--	---

Gràfica de la diversitat:

DIVERSITAT DE LA CULTURA MORAL DEL CENTRE
Index general: 12,92

Criteri	Definició	Forma de mesura
Complexitat	Es refereix al nombre de passos, de parts del procés, que conté una pràctica determinada.	<p>Per a l'avaluació de la complexitat, fem servir l'equació: passos de cadascun dels processos/nombre de pràctiques. Els passos es mesuren, comptant tots els quadres que suposen accions diferenciades i contenen un verb que així ho indica. El que realment compta per a l'avaluació de la complexitat és el procés en si. La resta d'informació ens permeten llegir el mapa i la pràctica però potser en aquest cas no serien rellevants.</p> <p>Per al possible anàlisi de la complexitat, cal que tinguem cura de no agrupar dos o més elements, accions o fets en un mateix quadre o punt d'una seqüència. Si creiem que realment hi ha d'aparèixer cal que dotem a l'element d'entitat per si mateix.</p> <p>En el cas de processos en els que hi ha diferències entre cicles, caldrà comptar per separat tots els passos de cadascun dels punts (d'un i altre cicle) per a la mesura de la complexitat.</p> <p>En el cas dels mapes que s'escapen del format estàndard -aquells en els que apareixen apartats que porten per títol tasques, nuclis, etc.-hem de comptar aquells elements que hagin estat descrits pels professionals del centre (sigui procés, bloc, etc.). Un exemple són els temes transversals dels quals podrien comptabilitzar-se el nombre de projectes que es treballen al llarg del curs.</p> <p>Gràficament haurien de diferenciar-se dues pràctiques de centres diferents que, sota el mateix títol, impliquen complexitats molt diferents.</p>

4. Conclusions

En començar el capítol ens proposàvem avaluar la cultura moral a través de mesures objectives. És a dir, propietats observables i quantificables de les pràctiques morals que ens permetessin aprofundir en les possibilitats formatives d'un medi escolar concret. A través de la recerca hem desenvolupat algunes d'aquestes qualitats. D'aquesta manera, d'una banda, hem pogut mesurar la diversitat de la cultura moral, partint de mesures com la varietat i la repetició. D'altra banda, també hem dut a terme una aproximació a la complexitat de la cultura. Finalment, hem sintetitzat els principals elements a tenir en compte per a l'aplicació d'aquestes mesures objectives en futures ocasions. En les següents línies, repassem les principals conclusions a les que hem arribat al llarg d'aquest capítol.

La recuperació de la varietat i la repetició de l'àmbit ecològic ens ha permès avançar en la mesura de la diversitat de la cultura moral. Aquesta ens aproxima a la idea de densitat i riquesa del medi educatiu, apuntant el nombre d'oportunitats de participació i aprenentatge moral per part dels membres d'una institució. Un centre amb un nombre major de pràctiques morals sembla aportar més possibilitats formatives als seus membres. La freqüència amb la que aquestes s'esdevenen també es converteix en un element a tenir present. Hi ha pràctiques que només tenen sentit perquè succeeixen una vegada al curs. Altres són de caràcter difós i no poden comptabilitzar-se en relació a aquesta mesura si no és de manera arbitrària. Però existeix un gruix de pràctiques que consoliden els seus efectes formatius en la seva repetició i constància al llarg del curs. És en aquestes pràctiques en les que proposem que el centre repensi la seva intervenció sempre que es consideri oportú, les pràctiques múltiples.

La mesura de la complexitat de la cultura moral ha estat una via complementària a les mesures derivades dels estudis ecològics. La mesura de la complexitat ens permet aprofundir en l'elaboració pedagògica que hi ha al darrere de cada pràctica i en el conjunt de la cultura moral. El nombre de passos en la realització de cada pràctica acaba per ésser un indicador de l'educativitat del medi. Analitzar quin tipus de pràctiques concentren una major complexitat en el seu procés, indica també en quins àmbits de treball el centre destina més esforços al llarg del curs. D'aquesta manera es converteix en un altre element a tenir en compte en un procés d'avaluació interna del centre respecte la seva proposta formativa.

L'elaboració de les mesures de diversitat i complexitat de la cultura moral no han servit únicament per realitzar l'estudi en un nombre limitat de centres. També ha permès elaborar un procediment per dur a terme aquesta tasca, un conjunt de criteris que hem recollit i sistematitzat a la darrera part del capítol. De nou, la idea de fons ha estat fer possible la rèplica de l'estudi i obrir noves portes que, en el futur, permetin seguir explorant les possibilitats pedagògiques del concepte de cultura moral.

Amb el treball realitzat, creiem haver assolit l'objectiu que ens havíem plantejat. Hem elaborat un conjunt de mesures que permeten aprofundir en algunes de les qualitats objectives de la cultura moral. Amb això no hem de creure però que les hem esgotat totes. Possiblement n'hi hagi altres que no han arribat a convertir-se en nucli del nostre treball. Tampoc hem de pensar que els valors que indiquen són absoluts, aquests han de llegir-se conjuntament i en relació a altres mesures com les que analitzarem en el següent capítol.

**VIII. Mesura i avaluació de l'opinió dels i les mestres
sobre la cultura moral dels centres educatius**

El present capítol té com a punt de partida el cinquè objectiu de la recerca, la mesura i anàlisi de l'opinió dels i les mestres sobre la cultura moral dels centres. Ens trobem encara, per tant, en l'aproximació avaluativa de la cultura moral; continuem aprofundint en les possibilitats d'anàlisi i ús que ofereix el nucli de la recerca. La mesura de l'opinió dels i les mestres permet complementar la informació que ens oferien les mesures objectives. Apunta elements a tenir en compte en relació a com es sent i és viscuda la realització de les pràctiques morals d'un centre per part dels seus professionals. L'elaboració d'un instrument que permeti mesurar aspectes concrets d'aquesta opinió ha de servir per retornar als centres dades a tenir en compte en qualsevol procés de reflexió, avaluació o millora educativa. Per tant, la finalitat continua sense ésser la comparació entre centres, sinó l'anàlisi de les dades extretes al llarg de l'estudi a la pròpia institució educativa.

Hem concretat la mesura i anàlisi de l'opinió dels i les mestres dels centres respecte la seva cultura moral en tres tasques diferents. La primera ha estat *la mesura del valor educatiu atribuït a les pràctiques*. Considerem que la creença, per part dels professionals del centre, envers l'educativitat de les pràctiques influeix directament en la seva motivació i implicació a l'hora de posar-les en marxa. La mesura del valor educatiu atribuït a les pràctiques morals pretén recollir dades en aquesta direcció. *La mesura de la satisfacció en l'aplicació de les pràctiques*, ha estat la segona tasca en la que hem treballat. Creiem fermament que la satisfacció dels i les mestres respecte les pràctiques del seu centre repercuteix directament en l'empeny que aquests posen en la realització de les mateixes. La seva mesura, per tant, es converteix en un altre element a tenir en compte en l'estudi de la cultura moral. En darrer lloc, hem dut a terme *la sistematització dels criteris d'avaluació de les mesures subjectives de la cultura moral*.

Aquesta hauria de complementar el procediment elaborat en relació a l'avaluació de les mesures objectives.

Com en el cas dels anteriors, hem iniciat el capítol amb una breu presentació sobre el sentit i la importància de la mesura de l'opinió dels i les mestres en l'estudi de la cultura moral dels centres. A partir d'aquí, hem subdividit el capítol en l'apartat d'aspectes metodològics, el de resultats i, finalment, el de les principals conclusions a les que hem arribat en aquesta fase de la recerca.

I. L'opinió dels i les mestres

Si fins aquí hem treballat en les qualitats objectives de les pràctiques, al llarg de la recerca també ens ha sorgit la necessitat d'explorar aspectes de caire subjectiu de les mateixes. La idea és mesurar i analitzar la cultura moral del centre a partir de l'opinió dels i les mestres. La seva valoració respecte les pràctiques prèviament descrites i analitzades amb els mapes conceptuals.

Aquesta línia de treball parteix del fet que ens vam adonar que tant important és el que està programat en un centre com la manera que és viscut pels seus membres. Entenem que una pràctica qualsevol pot assolir un sentit i dur-se a terme de manera molt diferent segons sigui viscuda pel mestre o la mestra en qüestió. Sostenim la idea de que quan més convençuts, satisfets, implicats i motivats estan els professionals d'un centre davant les pràctiques que duen a terme, major és l'empeny en la seva realització. En definitiva, més rica i formativa pot arribar a convertir-se la pràctica moral en si.

La qüestió era doncs veure com podíem saber realment quina era l'opinió dels i les mestres respecte les pràctiques morals que cristal·litzen els valors de la institució. I, sobretot, determinar què era el que ens interessava d'aquesta opinió. La recerca d'un instrument de mesura ens va conduir al disseny d'un qüestionari que haurien de contestar els i les mestres del centre.¹ La formulació de les preguntes ens va ajudar a delimitar les mesures subjectives de la cultura moral: el valor educatiu atribuït a les

¹ Des del primer moment vam pensar en un qüestionari per ser contestat pels i les mestres. Amb això no descartem la possibilitat d'aprofundir en la visió que poden tenir altres sectors de la comunitat educativa com poden ser l'alumnat o les famílies. Considerem que aquest fet obre noves vies per a la recerca de la cultura moral dels centres.

pràctiques morals, la satisfacció en l'aplicació de les mateixes i, finalment, la preferència de les pràctiques morals.

1.1. Valor educatiu atribuït a les pràctiques morals

Ja hem exposat que, en aquesta fase de la recerca, estàvem interessats en aprofundir en la percepció dels i les mestres respecte la cultura moral del centre. En definitiva, dur a terme una aproximació a l'opinió dels seus professionals respecte les pràctiques morals prèviament descrites. A l'hora de delimitar quins aspectes de la seva opinió podien ser d'interès, un dels principals elements a destacar és el valor educatiu atribuït a les pràctiques. Sota aquest títol hem elaborat la primera de les mesures de caire subjectiu de la cultura moral. Representa el pes pedagògic que els i les mestres atorguen a les pràctiques que configuren la dinàmica del centre. En definitiva, la creença que es tracta de pràctiques amb més o menys capacitat de formar a les persones que hi participen.

D'alguna manera, aquesta opinió apel·la directament a la revisió de la finalitat i els objectius formatius que hi ha al darrera de cadascuna de les pràctiques morals. També a la seva idoneïtat com a resposta a aquests objectius educatius.

1.2. Satisfacció en l'aplicació de les pràctiques morals

El valor educatiu atribuït a les pràctiques morals es complementa amb la segona mesura subjectiva que presentem. Ens referim a la satisfacció en l'aplicació de les pràctiques. És a dir, a l'opinió que tenen els professionals del centre de que la tasca descrita es duu a terme de manera adient. Així, ja no només es fa referència a la pràctica presa de manera global i respecte als objectius que la fonamenten. En aquest cas, la mirada es dirigeix directament al procés de realització de les pràctiques. En capítols anteriors -sobretot quan ens referíem a la mesura de qualitats objectives-, hem vist com podem trobar realitzacions de la mateixa pràctica molt diferents segons el centre. És precisament en aquesta forma de procedir en la que posa èmfasi la segona mesura de caire subjectiu.

La satisfacció en l'aplicació de les pràctiques representa l'opinió que els i les mestres tenen respecte la forma de realització concreta de cadascuna d'aquestes en el

centre, no només en el convenciment de les seves possibilitats formatives. La mesura subratlla la dimensió institucional de les pràctiques morals.

1.3. Preferència de pràctiques morals

La darrera de les mesures de caire subjectiu és la preferència. Aquesta no permet extreure un resultat concret per cadascuna de les pràctiques analitzades en el centre. Està pensada per assenyalar les pràctiques considerades les més i menys interessants pels i les mestres a través del qüestionari. Les primeres acostumen a tractar-se d'exemples de bones pràctiques que responen als objectius previstos i es viuen de manera satisfactòria per part dels membres del centre. En definitiva, pràctiques de les quals els i les mestres es senten, d'alguna manera, orgullosos.

En segon lloc, les pràctiques considerades menys interessants apunten elements susceptibles de revisió per part del centre, punts de partida a tenir en compte per l'inici de processos d'avaluació interna.

Tal i com passava en el cas de les mesures objectives, les de caire subjectiu tenen també un valor relatiu quan són preses de manera separada. La relació de les mesures que permeten analitzar l'opinió dels i les mestres del centre -juntament amb les de caràcter objectiu- permeten fer una aproximació analítica i comprensiva de la cultura moral d'un centre. De la seva manera de ser, també de la vivència per part dels seus membres. Al proper capítol presentarem algun exemple de possibles lectures complementàries entre mesures. Considerem que aquestes obren nous camins a la reflexió i intervenció pedagògiques en el centre. Abans però, presentem els aspectes metodològics que han fet possible el disseny, elaboració i posada en marxa del qüestionari que conté les tres mesures esmentades. També adjuntem els principals resultats extrets després d'aplicar el qüestionari als diferents centres.

2. Aspectes metodològics

Tot i que l'estudi de la cultura moral parteix de la descripció d'aquest concepte a nivell teòric i pràctic, la mesura d'algunes de les seves qualitats ha obert nous horitzons a la recerca. L'avaluació de les propietats objectives de la cultura moral però, no ha estat l'única possibilitat en aquest sentit. Al llarg de la recerca ha sorgit també la necessitat d'aprofundir en la mesura de la percepció dels i les mestres envers les pràctiques morals prèviament descrites. Aquest fet ens ha conduït, finalment, a l'elaboració d'un qüestionari que intenta traduir quantitativament l'opinió i valoració subjectiva dels professionals de l'escola.

Amb el disseny del qüestionari hem volgut posar a punt un instrument vàlid metodològicament i adient per mesurar alguns aspectes concrets de l'opinió dels i les mestres. Amb la intenció d'aprofundir en aquest procés, a continuació, exposem els passos que hem dut a terme: definició dels objectius i construcció del qüestionari, aplicació del mateix en els centres i buidatge i presentació de les dades.

2.1. Definició dels objectius i construcció del qüestionari

Per recollir dades sobre la percepció que tenen els i les mestres respecte la cultura moral del centre hem considerat necessària l'elaboració d'un qüestionari. En aquest sentit, calia definir els objectius que l'havien de fonamentar i delimitar què volíem preguntar, què volíem saber concretament respecte l'opinió dels i les mestres. En tot moment hem estat conscients que no es tractava d'una tasca senzilla ja que entràvem de ple en el camp de la subjectivitat. Per tant, era imprescindible fixar bé els objectius i trobar la manera més adient de formular-los a través del qüestionari. Al final, aquest havia de retornar-nos una imatge de com la cultura moral del centre és viscuda pels seus professionals.

El principal objectiu del qüestionari és que els i les mestres valorin cadascuna de les pràctiques que conformen la cultura moral del seu centre.² Les preguntes que es formulen en aquest van dirigides al conjunt de pràctiques prèviament detectades en les

² En aquesta tasca hem rebut l'ajuda del SAM -Servei d'Assessorament Metodològic- que posa a la nostra disposició la Universitat de Barcelona. Aquest servei ens ha permès entrar en contacte amb Montse Freixa, professora de la Facultat de Psicologia i especialista en l'elaboració d'aquest tipus d'instruments.

fases anteriors de la recerca. Per tant, el qüestionari té un format estàndard i alhora permet la seva adequació a cadascun dels centres. Recordem que la recerca ha permès detectar pràctiques morals diferents i concretes en cadascun dels casos.

El que ens interessa saber de l'opinió dels i les mestres respecte la cultura moral del centre ha quedat recollit en les dues preguntes principals del qüestionari. La primera, "*consideres que aquesta pràctica compleix correctament la funció per la que ha estat creada?*", pretén mesurar el valor educatiu atribuït a cadascuna de les pràctiques. La segona pregunta queda formulada: "*consideres que el conjunt de l'escola aplica correctament aquesta activitat?*" Aquesta fa referència a la satisfacció envers l'aplicació de les pràctiques morals. La resposta de totes dues preguntes es fa a través d'una gradació que va de l'1 al 5 -1 és gens, 2 poc, 3 bastant, 4 molt i 5 del tot. Al final del qüestionari, apareix un darrer nucli de preguntes: "*si només depengués de tu, quines tres activitats deixaries de fer?*" i "*assenyala les deu activitats que consideris més interessants*". Aquestes pretenen recollir les pràctiques considerades més i menys interessants pels i les mestres de l'escola, és a dir les seves preferències. Per completar l'instrument de mesura, es demanen també algunes dades personals dels i les mestres. Aquestes apunten les possibilitats de creuar les dades en el moment del buidatge tot i que, en el nostre cas, només hem utilitzat el cicle al que pertanyen els i les mestres.

A continuació, adjuntem el qüestionari que vam passar a l'Escoleta de Bellaterra, tenint en compte les pràctiques analitzades al llarg de la investigació en aquest centre. Alhora d'aplicar el qüestionari a les escoles, aquest anava precedit d'aquesta breu carta de presentació que demanava la col·laboració dels i les mestres.

Barcelona, novembre de 2001

Benvolgut/da company/a:

El qüestionari que a continuació et passem forma part de l'estudi que estem duent a terme sobre els diferents elements que configuren la cultura moral de la teva escola. La investigació pretén descriure i analitzar el dens entramat de pràctiques educatives que converteixen el centre del que formes part en una comunitat democràtica preocupada per la formació de la personalitat moral dels seus alumnes, amb la intenció de crear un nucli de reflexió i avaluació interna per a la millora de la qualitat del seu ensenyament.

En aquesta ocasió, el nostre interès es centra en mesurar la implicació del professorat en cadascuna d'aquestes pràctiques que prèviament han quedat descrites a través del joc de mapes conceptuals elaborat a partir de la informació recollida en el centre.

La teva col·laboració per dur a terme aquesta part de la investigació és essencial, per això et demanem que contestis aquest qüestionari amb el màxim de sinceritat. Sabem que podem comptar amb tu.

De nou, gràcies per la teva col·laboració.

QÜESTIONARI PELS I LES MESTRES DE L'ESCOLA: CULTURA MORAL DEL CENTRE

A continuació et presentem un llistat d'activitats o pràctiques educatives que es realitzen a la teva escola. Cal que pensis en la seva realització i intentis respondre, per a cadascuna d'elles, a les dues preguntes que et formulem a continuació. Per fer-ho pots consultar el joc de mapes conceptuals adjunt al qüestionari, que pot servir-te a l'hora d'aclarir alguns aspectes referents a les activitats proposades.

Les possibles respostes a les qüestions que et plantegem poden ser:

- 1: Gens.
- 2: Poc.
- 3: Bastant.
- 4: Molt.
- 5: Del tot.

Consideres que aquesta activitat compleix de manera positiva la funció per la que ha estat creada?

Consideres que el conjunt de l'escola aplica correctament aquesta activitat?

PRÀCTIQUES EDUCATIVES	Consideres que aquesta activitat compleix de manera positiva la funció per la que ha estat creada?					Consideres que el conjunt de l'escola aplica correctament aquesta activitat?				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1. Projecte Educatiu de Centre (procés d'elaboració)										
2. Reglament de Règim Intern (procés d'elaboració)										
3. Projecte Curricular de Centre (procés d'elaboració)										
4. Pla anual de centre (procés d'elaboració)										
5. Memòria del curs (procés d'elaboració)										
6. Pla d'avaluació interna (procés d'elaboració)										
7. Pla estratègic de centre (procés d'elaboració)										
8. Document de la diversitat (procés d'elaboració)										
9. Consell escolar										
10. Claustre de professors/es										
11. Equip de cicle										
12. Equip de nivell										
13. Equip de coordinació pedagògica										
14. Equip directiu										
15. Funció directiva										
16. Reunió pedagògica										
17. Reunió d'avaluació										
18. Reunió intercicle										
19. Comissions										
20. Formació del professorat										
21. Trobada informativa per a les famílies										
22. Matriculació dels nous alumnes										
23. Entrevista individual de la família amb un mestre/a de l'equip de parvulari										
24. Jornada de portes obertes										
25. Reunió general de P3										
26. Reunió dels grups de P3										
27. Entrevista del tutor/a amb la família										
28. Reunió de nivell amb les famílies										
29. Reunió de final de cicle amb les famílies										
30. Informes a les famílies										
31. Assemblea general de menjador										
32. AMPA										
33. Revista Cal dir...										

<i>PRÀCTIQUES EDUCATIVES</i>	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5
34. Reunió de la direcció amb la presidència de l'AMPA											
35. Relació amb els suports educatius de la zona											
36. Relació amb professionals d'altres centres											
37. Relació amb l'institut											
38. Relació amb la llar d'infants											
39. Relació amb l'Ajuntament											
40. Relació amb la UAB											
41. Aula d'informàtica											
42. Aula d'anglès											
43. Aula d'àudiovisuals											
44. Aula de música											
45. Aula de dansa											
46. Taller laboratori											
47. Tutories											
48. Biblioteca											
49. Sala de joc simbòlic											
50. Caseta del sorral											
51. Menjador											
52. Gimnàs i vestuaris											
53. Pati											
54. Passadís, espais comuns i decoració											
55. Activitats extraescolars											
56. Primers dies del curs											
57. Darrers dies del curs											
58. Nom de la classe											
59. Càrrecs de la classe											
60. Tractament de normes i hàbits											
61. Acció tutorial											
62. Decoració de l'aula											
63. Temps d'organització del treball											
64. Projectes											
65. Tallers											
66. Treball en grup											
67. Festa d'aniversari											
68. Castanyada											
69. Festa de Santa Cecília											
70. Nadal											
71. Carnestoltes											
72. Pasqua											
73. Ballada de Primavera											
74. Sant Jordi											
75. Concert de final de curs											
76. Sopar de comiat dels i les alumnes de 6è											
77. Sortides											
78. Colònies											
79. Recital de poesia											
80. Setmana Matemàtica											
81. Concert de joves solistes											
82. Elecció de delegats/des											
83. Assemblea de delegats/des											
84. Assemblea de classe											
85. Temes transversals											

Ara, contesta també a les següents preguntes. Per tal d'annotar una activitat o pràctica en concret utilitza el número que aquesta porta al davant en la llista anterior.

- Si només depengués de tu, quines tres activitats deixaries de fer?

1	2	3

- Assenyala les deu activitats que consideris més interessants:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

- Sobre quins aspectes creus que s'haurien d'introduir noves activitats?

Dades personals:

- Edat:

Menys de 35 anys.
 De 35 a 50 anys.
 Més de 50 anys.

- Sexe:

Home.
 Dona.

- Cicle en el que imparteixes classe:

Educació infantil.
 Cicle inicial.
 Cicle mitjà.
 Cicle superior.

- Matèria o àrea que ensenyas:

- Temps que fa que ets a l'escola:

Menys de 5 anys.
 Entre 5 i 10 anys.
 Més de 10 anys.

2.2. Aplicació del qüestionari

Hi ha alguns elements o condicions a tenir en compte a l'hora de passar el qüestionari als i les mestres dels centres, en el cas que aquests hi estiguin interessats. En primer lloc, considerem necessari preveure una sessió que serveixi per presentar a l'equip docent el conjunt de la investigació, així com també el material elaborat fins el moment -joc de mapes conceptuals.³ Aquesta mateixa sessió pot aprofitar-se per presentar el qüestionari que, immediatament es demanarà que contestin als i les mestres. D'una banda, exposar el sentit que té analitzar aquest tipus d'informació. De l'altra, les instruccions de caràcter tècnic per tal de poder respondre'l adequadament.

Es tracta d'un qüestionari individual i anònim que pren un caràcter voluntari u obligatori segons ho cregui convenient la direcció del mateix centre. En tot cas, cal deixar clar des del principi que els resultats i conclusions depenen directament del nombre de qüestionaris contestats. El que si es demana de manera explícita és la sinceritat, es presenta el qüestionari com una oportunitat per dir l'opinió sobre la manera de funcionar de l'escola. Aquest no ha de prendre's com un instrument de control sinó com una via per aprendre i créixer com a institució. També s'insisteix en que els resultats han de tenir sentit pel centre i no per a la comparació amb altres escoles. El qüestionari no ha de respondre's en el mateix moment, donades les característiques del mateix es considera necessari destinar-hi una estona. Cadascú pot fer-ho allà on ho cregui convenient, a l'escola o a casa. En principi, tots els i les mestres del centre haurien de reconèixer les pràctiques prèviament descrites. Per tant, no haurien de tenir dificultats a l'hora de respondre a les dues preguntes que es formulen respecte cadascuna d'aquestes. De totes maneres, i per si hi ha dubtes puntuals, també es té l'oportunitat de consultar el joc de mapes conceptuals que queda a la disposició del centre.⁴

Un cop explicades les condicions, es deixa un temps per respondre dubtes que puguin sorgir sobre el qüestionari i s'indica la data de recollida. Habitualment hem

³ Pensem que aquesta sessió representa un primer pas en el procés d'avaluació interna que pretenem engegar a les escoles a través del material elaborat al llarg de la recerca. Concretament un element de presa de consciència envers la cultura moral del centre. Tractarem aquest tema de manera explícita en el capítol novè de la tesi

⁴ Al finalitzar la primera part de la recerca, vam retornar al centre diversos jocs de mapes conceptuals de les pràctiques morals descrites a través de l'estudi. Normalment vam facilitar un joc per a cada cicle.

deixat entre deu i quinze dies per respondre'l, segons les necessitats de cada centre. També hem informat, en aquest moment, que més endavant es presentarien els resultats, tant pel que fa al qüestionari com a les mesures objectives en les que havíem estat treballant. La seva revisió conjunta ens hauria de servir per retornar al centre una imatge de l'estat de la qüestió en relació a la seva cultura moral.

2.3. Buidatge i presentació de les dades

El buidatge del qüestionari dels i les mestres sobre l'educació moral s'ha dut a terme en relació a les tres mesures prèviament establertes: el valor educatiu atribuït a les pràctiques morals, la satisfacció en l'aplicació de les mateixes i la preferència. Les dues primeres s'han buidat a través del programa informàtic EXCEL. Aquest ens ha permès calcular tant els resultats de les mesures a nivell de pràctica, apartat i bloc de contingut, com els índex generals per cadascuna d'aquestes.⁵

Pel que fa a la mesura de la preferència, el buidatge del qüestionari ha estat molt més senzill i directe. Simplement, ha consistit en fer un llistat i un recompte de les pràctiques que els i les mestres d'un centre en concret consideren més i menys interessants. La seva concentració en determinats apartats i blocs de contingut, en alguns casos, ha aportat elements a tenir en compte per a la reflexió en el centre.

De totes les dades recollides a través de les mesures subjectives de la cultura moral, hem intentat veure quines podien ser de major utilitat per a les escoles. La idea de fons és fer un retorn el màxim significatiu que permeti engegar processos d'avaluació interna en les mateixes. En el cas de les mesures del valor educatiu i la satisfacció en l'aplicació de les pràctiques, volem destacar el relleu que prenen els seus índex generals, així com també les dades relatives a cadascun dels blocs i apartats de contingut. També hem calculat els resultats d'aquestes mesures en els diferents cicles. En alguns casos, les diferències han estat significatives. En relació a la darrera mesura, considerem que el que pot resultar més interessant pels centres es veure les pràctiques que estan al capdavant o, en últim terme, pel que fa a les preferències dels seus

⁵ Val a dir que en aquest punt de la recerca vam rebre l'assessorament de Josep Batista Trobalon, professor del Departament de Psicologia Bàsica de la Facultat de Psicologia de la Universitat de Barcelona. Aquest ens va ajudar en el moment de decidir la forma de buidatge i d'analitzar les possibilitats a l'hora de creuar les dades del qüestionari.

professionals. Són precisament aquestes les que apunten alguns dels punts forts i punts febles de la cultura moral d'un centre determinat.

En les pàgines següents presentem els resultats obtinguts per cadascuna d'aquestes mesures. Serà en el capítol posterior on exposem més detalladament el seu retorn, així com també les possibilitats de treball i anàlisi de tot el material generat en els centres al llarg de la recerca.

3. Resultats: la mesura de l'opinió dels i les mestres

Al llarg d'aquest apartat, exposem els principals resultats obtinguts a través de l'avaluació de l'opinió dels i les mestres respecte la cultura moral del centre al que pertanyen. Així, presentem els resultats obtinguts per la mesura del valor educatiu atribuït a les pràctiques morals, la satisfacció en l'aplicació de les pràctiques i la preferència. En cadascun dels casos, també els resultats queden subdividits en les dades extretes a nivell de centre, la comparació entre escoles, els índex generals de la mesura i altres resultats a destacar.

3.1. Resultats: la mesura del valor educatiu atribuït a les pràctiques morals

Valor educatiu atribuït a les pràctiques a nivell de centre

El qüestionari que acabem de presentar permet una aproximació a l'opinió dels i les mestres respecte les pràctiques morals del seu centre. En concret, la primera qüestió mesura el valor educatiu que els professionals de l'escola atribueixen a les pràctiques, el seu potencial formatiu. A partir de la pregunta "*consideres que aquesta activitat compleix de manera positiva la funció per la que ha estat creada?*", els i les mestres han de contestar amb un valor comprès entre 1 i 5. En base a aquest barem, el resultat obtingut a l'Escoleta de Bellaterra ha estat de 3,65 sobre 5. En altres paraules, els i les mestres d'aquest centre valoren considerablement la tasca formativa que en ell s'hi duu a terme. Com en la resta de mesures, adjuntem un quadre que recull les pràctiques organitzades en ordre descendent, segons els resultats obtinguts en aquesta mesura.

Festa de Santa Cecília	4,4	Tallers	3,9	Reunió d'avaluació	3,5
Reunió nivell amb famílies	4,3	Ballada de Primavera	3,9	Informes a les famílies	3,5
Aula de dansa	4,3	Sortides	3,9	Pati	3,5
Nom de la classe	4,3	Formació del professorat	3,8	Nadal	3,5
Equip de cycle	4,2	Aula d'anglès	3,8	Consell escolar	3,4
Equip de nivell	4,2	Biblioteca	3,8	Reunió intercicle	3,4
Entrevista del tutor i família	4,2	Acció tutorial	3,8	Reglament de Règim Intern	3,3
Aula de música	4,2	Decoració de l'aula	3,8	Relació amb llar d'infants	3,3
Sala de joc simbòlic	4,2	Treball en grup	3,8	Carnestoltes	3,3
Claustre de professors/es	4,1	Sant Jordi	3,8	Elecció de delegats/des	3,3
Reunió final cycle i famílies	4,1	Setmana Matemàtica	3,8	Pla d'avaluació interna	3,2
Castanyada	4,1	Concert de joves solistes	3,8	Revista Cal dir...	3,2
Pla anual de centre	4	Taller laboratori	3,7	Relació amb l'Ajuntament	3,2
Coordinació pedagògica	4	Menjador	3,7	Assemblea de classe	3,2
Equip directiu	4	Gimnàs i vestuaris	3,7	Projecte Educatiu de Centre	3,1
Trobada informativa per a les famílies	4	Darrers dies del curs	3,7	Relació amb professionals d'altres centres	3,1
Matriculació dels nous alumnes	4	Tractament de normes i hàbits	3,7	Relació amb l'institut	3,1
Entrevista entre família i mestre de parvulari	4	Temps d'organització del treball	3,7	Assemblea de delegats/des	3,1
Jornada de portes obertes	4	Projectes	3,7	Temes transversals	3,1
Reunió dels grups de P3	4	Sopar de comiat dels i les alumnes de 6è	3,7	Projecte Curricular de Centre	3
Aula d'informàtica	4	Reunió pedagògica	3,6	Activitats extraescolars	3
Tutories	4	Relació amb els suports educatius de la zona	3,6	Festa d'aniversari	3
Caseta del serral	4	Relació amb la UAB	3,6	Pasqua	3
Primers dies del curs	4	Passadís, espais i decoració	3,6	AMPA	2,8
Concert de final de curs	4	Colònies	3,6	Reunió de l'equip directiu i la presidència de l'AMPA	2,8
Comissions	3,9	Recital de poesia	3,6	Assemblea gral. menjador	2,7
Reunió general de P3	3,9	Memòria del curs	3,5	Pla estratègic de centre	2,5
Aula d'àudiovisuals	3,9	Document de la diversitat	3,5		
Càrrecs de la classe	3,9	Funció directiva	3,5		

També podem analitzar el valor educatiu atribuït a les pràctiques morals segons els diferents blocs i apartats de contingut. D'aquesta manera, es preveu detectar quins són els punts forts i els punts febles de l'escola, segons els seus professionals. En aquest cas però, podem parlar de resultats molt similars en cadascun dels apartats. De la mateixa manera, destaquen els valors força elevats en tots ells. En un anàlisi minucios entre blocs, observem una lleugera diferència entre ambdós. Així, el de dinàmiques pedagògiques apareix lleugerament per sobre del d'elements organitzatius. Hem de tenir en compte que el bloc de dinàmiques pedagògiques és el que conté les pràctiques morals en les que els i les alumnes participen de manera directa. Entenem que aquest fet podria explicar la diferència entre tots dos blocs.

Blocs	Apartats	Valor educatiu
Elements organitzatius	Documents institucionals	3,27
	Organització i funcionament de l'equip docent	3,78
	Relació amb la família	3,66
	Relació amb l'entorn	3,33
		3,57
Dinàmiques pedagògiques	Recursos i serveis pedagògics	3,81
	Grup-classe i organització de la convivència	3,88
	Grup-classe i organització del treball	3,77
	Festes i celebracions	3,67
	Actes i sortides	3,74
	Diàleg, participació i valors	3,19
		3,72
TOTAL		3,65

Si analitzem els resultats per apartats, ens adonem que el que posseeix una major valoració en aquesta mesura és el del grup-classe i organització de la convivència, dintre del bloc de dinàmiques pedagògiques. L'apartat en el que s'inclouen totes les pràctiques que afavoreixen de manera directa el sentiment de pertinença al grup i que fomenten la seva cohesió al llarg del curs. Són precisament aquestes les més valorades pels i les mestres del centre en quant al seu potencial educatiu. Dintre del mateix bloc, trobem també l'apartat amb un menor resultat en aquesta mesura, que és curiosament el de diàleg, participació i valors. Continuem estant però, en la franja alta de les valoracions.

En el bloc d'elements organitzatius és el d'organització i funcionament de l'equip docent el que apareix com el més valorat per part dels membres que el conformen. Entenem aquest resultat en funció del sentiment de grup i la necessitat d'ajuda mútua que els professionals manifesten per tal de dur a terme el conjunt d'activitats del centre. D'altra banda, en aquest bloc apareix l'apartat de documents institucionals com el menys valorat. Malgrat reconèixer que aquests estan en la base de la proposta educativa, la dinàmica del centre fa que siguin valorats de manera més explícita altres elements que tenen més a veure amb el treball diari amb els i les alumnes.

Valor educatiu atribuït a les pràctiques: comparació entre centres

Després d'analitzar els resultats en un dels centres, seguidament adjuntem el quadre que resumeix els resultats obtinguts per cadascuna de les escoles en relació a aquesta mesura. Aquests resultats ens ajuden a conformar una visió de conjunt de

l'opinió dels professionals dels centres. Tal i com podem veure, totes les escoles es troben molt pròximes pel que fa a aquesta mesura. A més, en tots els casos es tracta de resultats força elevats. Tot i això, en la franja superior dels resultats obtinguts destaca l'escola IVP, mentre que en la part inferior trobem a l'escola IP. Realment però, les diferències entre centres són mínimes. Creiem que, de nou, es tornen a posar de relleu els criteris utilitzats per a la selecció dels centres participants en la recerca. Centres de qualitat educativa reconeguda públicament i també per part dels seus propis professionals.

Valor educatiu	IP	IIP	IIIP	IVP	VS	VIS	VIIS⁶
TOTAL	3,45	3,65	3,56	3,71	3,58	3,55	---

El valor educatiu atribuït a les pràctiques representa un indicador de la confiança per part dels i les mestres en l'educativitat de les activitats que realitzen. Tot i considerar que aquesta creença reverteix directament en la realització de les pràctiques, no podem creure que és l'únic aspecte de l'opinió que cal analitzar. Aquesta mesura presa aïlladament té un valor relatiu en el conjunt de la recerca. És necessari relacionar-la amb les que analitzarem al llarg d'aquest capítol. També llegir-la juntament amb les mesures objectives presentades en el capítol anterior. A continuació, adjuntem un quadre on apareix l'aplicació de la mesura en els diferents centres segons el bloc de contingut.

Blocs	IP	IIP	IIIP	IVP	VS	VIS	VIIS
Elements organitzatius	3,26	3,57	3,41	3,56	3,31	3,33	---
Dinàmiques pedagògiques	3,64	3,72	3,71	3,85	3,83	3,76	---
TOTAL	3,45	3,65	3,56	3,71	3,58	3,55	---

A través d'aquest quadre es constata novament una lleugera tendència a l'atribució de més valor educatiu a les pràctiques educatives del bloc de dinàmiques pedagògiques. És a dir, aquelles en les que els i les alumnes del centre participen de manera directa. Considerem que aquest fet respon a una percepció compartida respecte

⁶ Donat que la direcció va considerar que el claustre no es trobava en el moment adient per a l'aplicació del qüestionari sobre l'opinió dels i les mestres respecte la cultura moral de l'escola, en aquest capítol manquen les dades referents al centre VIIS. S'entén doncs, que per a la comparació i l'elaboració dels índexs generals només s'han tingut en compte les dades obtingudes en la resta d'escoles.

al que representa un centre escolar. Tot i això, l'escola que presenta uns resultats més equilibrats entre blocs és IVP. La diferència entre els índex obtinguts pel bloc d'elements organitzatius i el de dinàmiques pedagògiques s'accentua a l'escola VS.

En la pàgina següent presentem un quadre que sintetitza els resultats del valor educatiu atribuït a les pràctiques en els diferents apartats de contingut. El seu anàlisi destaca com a apartats més valorats pels i les mestres dels centres el de grup-classe i organització de la convivència i el d'actes i sortides. D'una banda, pràctiques que, en el dia a dia del centre col·laboren en la construcció d'un sentiment de pertinença i de cohesió de grup. En aquest sentit, destaca el resultat de l'escola IIP. De l'altra, activitats de caràcter puntual, que acostumen a suposar un important temps de preparació i també un gran nombre d'esforços invertits per part dels professionals del centre. Ens referim a pràctiques que queden justificades donat el valor formatiu que se'ls atribueix. En aquest cas, cal subratllar el resultat obtingut per l'escola VS. Tots dos apartats, que s'engloben dintre de les dinàmiques pedagògiques, contribueixen a que aquest bloc presenti uns resultats més elevats a tots els centres. Dintre d'aquest mateix bloc, l'apartat menys valorat és el de diàleg, participació i valors. No hem d'oblidar que, habitualment, aquestes pràctiques ocupen un espai concret i reduït en el conjunt de la dinàmica del centre.

Ja en el bloc d'elements organitzatius trobem resultats més discrets. Principalment, en el cas de l'apartat de relació amb l'entorn que és el que conté les xifres més baixes. Cal destacar, en aquest sentit, els resultats obtinguts als centres IVP i VS. Dintre del mateix bloc, la resta d'apartats mostren resultats força pròxims entre si. De manera positiva però, cal apuntar la xifra obtinguda en aquesta mesura per l'escola IVP a l'apartat de documents institucionals. Sense ser un dels més valorats en el conjunt dels centres, en aquesta escola ha obtingut el valor més alt de tots els apartats i en el conjunt de centres analitzats.

Blocs	Apartats	IP	IIP	IIIP	IVP	VS	VIS	VIIS
Elements organitzatius	Documents institucionals	3,55	3,27	3,55	4,19	3,56	3,6	—
	Organització i funcionament de l'equip docent	3,63	3,78	3,55	3,95	3,66	3,58	—
	Relació amb la família	3,52	3,66	3,58	3,42	3,13	3,47	—
	Relació amb l'entorn	2,35	3,33	2,67	1,99	1,92	2,59	—
		3,26	3,57	3,41	3,56	3,31	3,33	—
Dinàmiques pedagògiques	Recursos i serveis pedagògics	3,57	3,81	3,8	3,9	3,86	3,8	—
	Grup-classe i organització de la convivència	3,88	3,88	4,13	4	4,01	3,76	—
	Grup-classe i organització del treball	3,43	3,77	3,83	3,51	3,31	3,79	—
	Festes i celebracions	3,66	3,67	3,59	3,93	3,91	3,73	—
	Actes i sortides	3,76	3,74	3,71	3,76	4,06	3,66	—
	Diàleg, participació i valors	3,52	3,19	3,08	3,7	3,76	3,76	—
		3,64	3,72	3,71	3,85	3,83	3,76	—
TOTAL		3,45	3,65	3,56	3,71	3,58	3,55	—

A primera vista, els resultats de la mesura del valor atribuït a les pràctiques morals d'un centre no denoten diferències significatives entre les etapes de primària i secundària. Pel que fa als centres que formen part d'una mateixa institució, les escoles IIIP i VS mantenen una mateixa línia en aquesta mesura.

Índex generals del valor educatiu atribuït a les pràctiques

Tal i com hem fet en cadascuna de les qualitats objectives de la cultura moral, en aquest cas també hem elaborat uns índex generals del valor educatiu atribuït a les pràctiques. Els resultats obtinguts en aquest sentit segueixen sense ésser dades que ens permetin establir conclusions generals ja que l'estudi no està basat en una mostra representativa. Tot i això, apunten el camí a seguir per determinar un valor significatiu d'aquesta mesura a nivell general.

Després d'analitzar els resultats obtinguts en el conjunt de la recerca, podem dir que la mitja del valor educatiu atribuït a les pràctiques morals és de 3,58 sobre 5. Una mitja considerable tenint en compte la multiplicitat de pràctiques que engloba el conjunt de la cultura moral. L'escola VS ha obtingut la mateixa mitja a nivell general. Per sobre d'aquesta xifra trobem els centres IIP i IVP. El següent quadre recull les mitjanes d'aquesta mesura per cadascun dels blocs de contingut. Aquest ens permet comprovar com la mitja del bloc d'elements organitzatius la iguala l'escola IIIP i torna a ser superada pels centres IIP i IVP. En el cas del bloc de dinàmiques pedagògiques, només la supera la mitja general de l'escola IVP.

Blocs	Valor educatiu. Mitja a nivell general
Elements organitzatius	3,41
Dinàmiques pedagògiques	3,75
TOTAL	3,58

Quan concretem la mitja del valor educatiu atribuït a les pràctiques morals en l'etapa de primària, observem que aquesta és gairebé idèntica a la general, concretament de 3,59 sobre 5. Segueixen essent els centres IIP i IVP els que superen la mitja també a nivell de l'etapa de primària. La mateixa tendència es manté pel que fa als resultats per cadascun dels blocs de contingut.

Blocs	Valor educatiu. Mitja en ed. primària
Elements organitzatius	3,45
Dinàmiques pedagògiques	3,72
TOTAL	3,59

Ja a l'etapa d'educació secundària, el valor atribuït a les pràctiques és lleugerament més baix en relació a l'índex general, un 3,56 sobre 5 per centre. La diferència no és significativa. Només l'escola VS supera aquesta dada. En quant a la mitja de la mesura per cadascun dels blocs de contingut a l'etapa d'educació secundària s'accentua la tendència que ja hem analitzat en punts anteriors. Així, el bloc de dinàmiques pedagògiques és més valorat pels i les mestres que no pas el d'elements organitzatius. La mitjana general d'aquest últim la supera l'escola VIS. En el cas del bloc de dinàmiques pedagògiques, el centre que sobrepassa la mitja és el VS.

Blocs	Valor educatiu. Mitja en ed. secundària
Elements organitzatius	3,32
Dinàmiques pedagògiques	3,79
TOTAL	3,56

Altres resultats al voltant del valor educatiu atribuït a les pràctiques

Un estudi acurat de la mesura del valor educatiu atribuït a les pràctiques en els centres educatius també permet extreure alguns resultats curiosos. En una escola en concret, per exemple, possibilita l'anàlisi de les pràctiques més i menys valorades per

l'equip docent en relació a la seva educativitat. En primer lloc, ens referim a les pràctiques que, segons els professionals del centre, compleixen positivament la funció per la que han estat dissenyades. En segon lloc, s'apunten aquelles pràctiques que caldria revisar per tal de garantir el seu potencial formatiu. Les pràctiques més i menys valorades pels i les mestres de l'Escoleta de Bellaterra ens serveixen d'exemple per mostrar aquest tipus de resultat. En el quadre que presentem a continuació, observem la consideració que els i les mestres d'aquest centre tenen envers les pràctiques relacionades amb la música -Festa de Santa Cecília, aula de dansa, aula de música. En quant a les pràctiques menys valorades destaquen les pràctiques relacionades amb l'AMPA, així com també alguns processos i documents institucionals d'interès en la vida del centre.

Escoleta	Valor educatiu atribuït
Pràctiques més valorades	Festa de Santa Cecília
	Reunió de nivell amb les famílies
	Aula de dansa
	Nom de la classe
	Equip de cicle
	Equip de nivell
	Entrevista del tutor/a amb la família
	Aula de música
Pràctiques menys valorades	Pla estratègic de centre
	Assemblea general de menjador
	Reunió de l'equip directiu amb la presidència de l'AMPA
	AMPA
	Pasqua
	Festa d'aniversari
	Activitats extraescolars
Projecte Curricular de Centre	

Si aprofitem les dades personals que inclou el qüestionari, també podem aconseguir resultats interessants, per exemple a nivell de cicles. El quadre que apareix a continuació sintetitza els índex del valor educatiu atribuït a les pràctiques segons blocs de contingut i cicles. El seu anàlisi permet comprovar com, a l'Escoleta de Bellaterra, aquesta mesura augmenta progressivament a través dels diferents cursos.

Valor educatiu	Ed. Infantil	C. Inicial	C. Mitjà	C. Superior
Elements organitzatius	3,207	3,545	3,764	3,996
Dinàmiques pedagògiques	3,298	3,684	3,8	4,289
TOTAL	3,255	3,619	3,783	4,151

Si realitzem el mateix anàlisi a nivell d'apartats de contingut en aquest centre, comprovem com es manté aquesta diferència progressiva a mesura que avancen els diferents cicles. Així doncs, mentre el cicle d'educació infantil ha obtingut resultats propers al 3 –bastant– en gairebé tots els apartats de contingut, els i les mestres de cicle superior donen respostes més properes al 4 –molt. Els cicles inicials i mitjà es troben entremig d'ambdós extrems i segueixen també una certa progressió en els seus resultats. El quadre que seguidament apareix deixa constància d'aquest fet.

Valor educatiu	Ed. Infantil	C. Inicial	C. Mitjà	C. Superior
Documents institucionals	3,018	3	3,536	3,792
Organització i funcionament de l'equip docent	3,5595	3,7	3,964	4,069
Relació amb la família	3,224	3,729	3,776	4,202
Relació amb l'entorn	2,714	3,533	3,643	3,639
	3,207	3,545	3,764	3,996
Recursos i serveis del centre	3,571	3,533	3,886	4,333
Grup-classe i organització de la convivència	3,469	3,8	3,939	4,333
Grup-classe i organització del treball	3,536	3,65	3,857	4,167
Festes i celebracions	3,314	3,8	3,543	4,183
Actes i sortides	3	4	3,886	4,467
Diàleg, participació i valors	2,071	3,4	3,714	4,208
	3,298	3,684	3,8	4,289
TOTAL	3,255	3,619	3,783	4,151

Després de revisar les pràctiques més i menys valorades en cadascun dels centres, podem establir alguns elements en comú entre tots ells. Aquests resultats apunten una visió de conjunt sobre les pràctiques que els i les mestres consideren que tenen un major potencial educatiu. El següent quadre recull les pràctiques més i menys valorades en el conjunt d'escoles participants en la recerca. En un anàlisi a través de les etapes, els resultats es mantenen igual. Únicament, en el cas de secundària podem incloure també una altra pràctica. Ens referim a la reunió d'avaluació.

General	Valor educatiu
Pràctiques més valorades	Entrevista del tutor/a amb les famílies
Pràctiques menys valorades	Reunió de l'AMPA

3.2. Resultats: la mesura de la satisfacció en l'aplicació de les pràctiques morals

Satisfacció en l'aplicació de cada pràctica a nivell de centre

El valor educatiu atribuït a les pràctiques és el primer aspecte de l'opinió dels i les mestres que hem analitzat a través del qüestionari sobre cultura moral. Un segon element és la seva satisfacció en l'aplicació de les pràctiques. El seu convenciment respecte la forma de realització concreta de cadascuna d'aquestes. Així, la segona pregunta del qüestionari queda formulada: “*consideres que el conjunt de l'escola aplica correctament aquesta activitat?*” A l'igual que en el primer cas, els i les mestres han de respondre amb un valor comprès entre 1 i 5. El resultat obtingut a l'Escoleta de Bellaterra ha estat de 3,56 sobre 5. Podem dir que els professionals d'aquesta escola valoren positivament la forma de dur a terme les pràctiques morals en el seu centre.

Com en el cas anterior, adjuntem un quadre que recull les pràctiques per ordre descendent, segons aquesta mesura.

Aula de música	4,3	Primers dies del curs	3,8	Carnestoltes	3,4
Aula de dansa	4,3	Sopar de comiat de 6è	3,8	Reglament de Règim Intern	3,3
Festa de Santa Cecília	4,3	Colònies	3,8	Funció directiva	3,3
Concert de final de curs	4,3	Equip de coordinació	3,7	Reunió pedagògica	3,3
Nom de la classe	4,2	Matriculació d'alumnes	3,7	Reunió d'avaluació	3,3
Equip de nivell	4,1	Jornada de portes obertes	3,7	Relació amb llar d'infants	3,3
Reunió dels grups de P3	4,1	Passadís i espais comuns	3,7	Taller laboratori	3,3
Entrevista de tutor i família	4,1	Tallers	3,7	Elecció de delegats/des	3,3
Reunió de final de cicle amb les famílies	4,1	Sortides	3,7	Document de la diversitat	3,2
Sala de joc simbòlic	4,1	Recital de poesia	3,7	Consell escolar	3,2
Ballada de Primavera	4,1	Equip directiu	3,6	Relació amb l'institut	3,2
Pla anual de centre	4	Menjador	3,6	Tractament normes i hàbits	3,2
Trobada informativa per a les famílies	4	Darrers dies del curs	3,6	Pla d'avaluació interna	3,1
Entrevista de la família amb un mestre de parvulari	4	Decoració de l'aula	3,6	Assemblea de delegats/des	3,1
Reunió de nivell i famílies	4	Memòria del curs	3,5	PCC	3
Tutories	4	Reunió intercicle	3,5	Activitats extraescolars	3
Caseta del sorral	4	Informes a les famílies	3,5	Pasqua	3

Castanyada	4	Relació amb la UAB	3,5	Assemblea de classe	3
Sant Jordi	4	Aula d'audiovisuals	3,5	Projecte Educatiu de Centre	2,9
Setmana Matemàtica	4	Biblioteca	3,5	Relació amb altres centres	2,9
Concert de joves solistes	4	Pati	3,5	Festa d'aniversari	2,9
Claustre de professors/es	3,9	Càrrecs de la classe	3,5	Temes transversals	2,9
Equip de cicle	3,9	Temps d'organització del treball	3,5	Revista Cal dir...	2,8
Comissions	3,9	Treball en grup	3,5	Reunió de direcció i AMPA	2,7
Reunió general de P3	3,9	Nadal	3,5	Pla estratègic de centre	2,6
Gimnàs i vestuaris	3,9	R. amb suports educatius	3,4	Assemblea de menjador	2,6
Formació del professorat	3,8	Relació amb l'Ajuntament	3,4	AMPA	2,5
Aula d'informàtica	3,8	Acció tutorial	3,4		
Aula d'anglès	3,8	Projectes	3,4		

L'anàlisi dels resultats de la satisfacció en l'aplicació de les pràctiques també es pot dur a terme segons els diferents blocs i apartats de contingut. Aquestes dades apunten els àmbits amb els que els professionals del centre es mostren més convençuts i satisfets respecte el seu procés de realització. Com en el cas del valor educatiu atribuït a les pràctiques, hem de referir-nos a valors força elevats en tots dos blocs i en els diferents apartats. Es manté també una petita diferència entre els elements organitzatius i les dinàmiques pedagògiques, lleugerament per sobre dels primers. De nou, considerem relativament comprensible que els i les mestres valorin més el treball que realitzen directament amb l'alumnat, que no pas aquell que serveix per programar i posar a punt la tasca educativa del centre. En definitiva, que s'identifiquin amb la cara més visible de la seva professió.

Blocs	Apartats	Satisfacció
Elements organitzatius	Documents institucionals	3,20
	Organització i funcionament de l'equip docent	3,61
	Relació amb la família	3,55
	Relació amb l'entorn	3,27
		3,46
Dinàmiques pedagògiques	Recursos i serveis pedagògics	3,73
	Grup-classe i organització de la convivència	3,64
	Grup-classe i organització del treball	3,53
	Festes i celebracions	3,73
	Actes i sortides	3,86
	Diàleg, participació i valors	3,06
		3,65
TOTAL		3,56

Quan analitzem els resultats obtinguts per aquesta mesura en cadascun dels apartats comprovem que són el d'actes i sortides i el de festes i celebracions els que han assolit índex de satisfacció més elevats. Tots dos es troben dintre del bloc de dinàmiques pedagògiques. Com veïem, les pràctiques morals que suposen una major satisfacció pels professionals del centre es caracteritzen per ser pràctiques més aviat extraordinàries, que per definició tenen lloc en moments puntuals del curs. També acostumen a incorporar un cert component lúdic. D'altra banda, en aquest mateix bloc de dinàmiques pedagògiques, també trobem l'apartat amb un índex de satisfacció menor. Torna a tractar-se del de diàleg, participació i valors. Sembla ser que davant d'aquest els i les mestres es mostren una mica més crítics pel que fa a la seva concreció pràctica.

Dintre del bloc d'elements organitzatius és l'apartat d'organització i funcionament de l'equip docent el més satisfactori -tal i com passava en la mesura anterior. Creiem que les instàncies de treball en grup que inclou i la necessitat de coordinació a l'hora de programar la tasca educativa del centre donen resposta a aquests resultats. Aquest mateix bloc té com a apartat considerat menys satisfactori el dels documents institucionals. Tal i com ja ha passat en altres ocasions, aquests tenen un menor relleu pels i les mestres en la dinàmica habitual del centre i, sobretot, quan els comparem amb el contingut concret d'altres apartats.

Satisfacció en l'aplicació de les pràctiques: comparació entre centres

A continuació, presentem la síntesi dels resultats obtinguts per cadascuna de les escoles en relació a la mesura de la satisfacció. Novament, aquests ens aporten una visió de conjunt respecte l'opinió dels professionals dels centres que hem analitzat. En general, totes les escoles es mouen al voltant d'un índex de satisfacció de 3 sobre 5. Tot i ser pròximes, en aquest cas podem parlar de certes diferències entre centres. Sobretot pel que fa a l'escola IIP, que es mostra clarament per sobre de la resta de centres en relació a aquesta mesura. D'altra banda, és l'escola IIIP la que apareix amb un índex de satisfacció més baix.

Satisfacció en l'aplicació	IP	IIP	IIIP	IVP	VS	VIS	VIIIS
TOTAL	2,95	3,56	2,7	3,21	2,95	3,06	---

Hem vist com la satisfacció en l'aplicació de les pràctiques morals representa el convenciment dels professionals envers la concreció i realització de les mateixes. És d'aquesta manera, com la satisfacció es converteix en una de les propietats de la cultura moral, un element que també indica la seva educativitat i riquesa. La mesura en si mateixa però, no permet extreure conclusions absolutes. Com la resta, ha de llegir-se en relació a les diferents mesures objectives i subjectives que estem presentant al llarg d'aquest capítol i l'anterior. El següent quadre concreta els resultats d'aquesta mesura en els diferents centres i segons els principals blocs de contingut de la cultura moral.

Blocs	IP	IIP	IIIP	IVP	VS	VIS	VIIS
Elements organitzatius	2,87	3,46	2,46	2,95	2,69	2,82	---
Din. pedagògiques	3,03	3,65	3,1	3,46	3,2	3,3	---
TOTAL	2,95	3,56	2,69	3,21	2,95	3,06	---

Quan concretem en cadascun dels blocs de contingut, es reafirma la tendència de major satisfacció en el lloc de dinàmiques pedagògiques, tal i com passava en el centre que ens ha permès exemplificar la mesura. L'equip docent es mostra més satisfet en la realització d'aquelles pràctiques que tenen a veure amb el treball directe amb l'alumnat. Entenem que la tasca de programació resulta menys valorada ja que és en les activitats que es realitzen amb els i les alumnes on s'acostuma a recollir els seus fruits. De totes maneres, la diferència entre els dos blocs no és la mateixa en tots els centres. Aquesta resulta més destacable a l'escola IIIP. En canvi, els índex de satisfacció en el bloc d'elements organitzatius i el de dinàmiques pedagògiques són més pròxims a l'escola IP.

A continuació, adjuntem un quadre que recull els resultats dels diferents centres en relació a la mesura de la satisfacció per cadascun dels apartats de contingut. Quan els revisem amb deteniment comprovem com, en aquest cas, els resultats són més diversos i costa establir conclusions generals. Els índex de satisfacció més elevats els trobem a l'apartat de grup-classe i organització de la convivència a l'escola IIIP, i el d'actes i sortides del centre IIP. Igualment, destaca la satisfacció que desperta l'apartat de documents institucionals a l'escola IVP, així com també els índex de la majoria dels apartats al centre IIP. Tot i no ser del tot coincidents, comprovem com gairebé tots els apartats considerats més satisfactoris formen part del bloc de dinàmiques pedagògiques.

Blocs	Apartats	IP	IIP	IIIP	IVP	VS	VIS	VIIS
Elements organitzatius	Documents institucionals	2,95	3,20	2,66	3,79	2,95	3,05	—
	Organització i funcionament de l'equip docent	2,79	3,61	2,6	3,2	3,14	2,83	—
	Relació amb la família	3,08	3,55	2,52	2,96	2,58	3,05	—
	Relació amb l'entorn	2,65	3,27	1,43	1,29	0,85	2,42	—
		2,87	3,46	2,46	2,95	2,69	2,82	—
Dinàmiques pedagògiques	Recursos i serveis pedagògics	2,8	3,73	2,57	3,38	3,03	3,41	—
	Grup-classe i organització de la convivència	2,98	3,64	3,88	3,7	3,31	3,23	—
	Grup-classe i organització del treball	3,03	3,53	3,25	2,85	2,87	3,5	—
	Festes i celebracions	3,05	3,73	3,4	3,83	3,34	3,3	—
	Actes i sortides	3,08	3,86	3,31	3,58	3,69	3,17	—
	Diàleg, participació i valors	3,16	3,06	2,28	3	3,18	3,18	—
			3,03	3,65	3,1	3,46	3,2	3,3
TOTAL		2,95	3,56	2,69	3,21	2,95	3,06	—

És en el bloc dels elements organitzatius on trobem els índex de satisfacció més baixos. En aquest cas, si que podem parlar d'una tendència més regular, sobretot pel que fa a l'apartat de relació amb l'entorn. L'escola VS és la que ha obtingut un menor índex de satisfacció envers aquest apartat.

Índex generals de la satisfacció en l'aplicació de les pràctiques

Partint dels resultats obtinguts per la satisfacció en l'aplicació de les pràctiques morals en cadascun dels centres, hem pogut elaborar índex generals d'aquesta mesura. Tot i no permetre establir conclusions generals, apunten el camí a seguir per a determinar una dada significativa de la mesura a nivell general. Així, la mitja de la satisfacció és de 3,07 sobre 5. Per tant, un resultat més proper al 3 o la resposta de bastant davant la pregunta que es formula en el qüestionari –“*consideres que el conjunt de l'escola aplica correctament aquesta activitat?*” Només les escoles IIP i IVP superen aquesta mitja general. El quadre que ve a continuació recull el resultat, així com també els referents a cadascun dels blocs de contingut en el conjunt de centres participants en la recerca. Tornen a ser les escoles IIP i IVP les que sobrepassen els resultats per cadascun dels blocs de contingut. Mentre, el centre IP l'igualava en el cas del d'elements organitzatius.

Blocs	Satisfacció. Mitja a nivell general
Elements organitzatius	2,87
Dinàmiques pedagògiques	3,29
TOTAL	3,07

L'elaboració d'índex generals, també ha permès calcular el seu valor segons cadascuna de les etapes educatives. D'aquesta manera, a educació primària trobem un resultat molt pròxim al general. Continuen essent els mateixos centres els que tenen un índex de satisfacció més elevat a la mitja, també per cadascun dels blocs de contingut.

Blocs	Satisfacció. Mitja en ed. primària
Elements organitzatius	2,93
Dinàmiques pedagògiques	3,3
TOTAL	3,1

Pel que fa a l'etapa d'educació secundària el resultat de la satisfacció és també similar al de la mitja general. En realitat, és lleugerament més baix que aquest, tot i que no podem parlar de diferències significatives. En tots els casos, és l'escola VIS la que supera els índex de la mesura de la satisfacció per aquesta etapa. En quant a la mitja de la mesura per cadascun dels blocs de contingut, s'accentua un major índex en el bloc de dinàmiques pedagògiques.

Blocs	Satisfacció. Mitja en ed. secundària
Elements organitzatius	2,75
Dinàmiques pedagògiques	3,25
TOTAL	3

Altres resultats al voltant de la satisfacció en l'aplicació de les pràctiques

Després d'analitzar els resultats de la mesura de la satisfacció a nivell de centre, comparant entre escoles i revisant els índex generals, a continuació presentem altres resultats a tenir en compte. Una de les possibilitats que ofereix l'estudi és la d'elaborar el llistat de les pràctiques considerades més i menys satisfactòries per un centre. De nou, una via per apuntar els punts forts i punts febles de la dinàmica de treball del centre.

Mostrem, a continuació, aquest resultat en el cas de l'Escoleta de Bellaterra. Tal i com podem comprovar, gairebé totes les pràctiques més satisfactòries tenen un component artístic i musical. Pel que fa a les pràctiques menys valorades apareixen aspectes relacionats amb l'AMPA i altres de caràcter divers.

Escoleta	Satisfacció en l'aplicació
Pràctiques més satisfactòries	Aula de música
	Aula de dansa
	Festa de Santa Cecília
	Concert de final de curs
	Nom de la classe
Pràctiques menys satisfactòries	AMPA
	Assemblea general de menjador
	Pla estratègic de centre
	Reunió de l'equip directiu amb la presidència de l'AMPA
	Revista Cal dir...

Una altra possibilitat que ofereix la mesura de la satisfacció extreta del qüestionari és el seu anàlisi per cicles. Presentem un quadre que recull els índex de satisfacció en l'aplicació de les pràctiques educatives segons cicles i blocs de contingut. Les dades fan palesa una progressió d'aquesta mesura a través dels diferents cicles a l'Escoleta de Bellaterra. El mateix que succeïa pàgines abans amb la mesura del valor educatiu atribuït a les pràctiques.

Satisfacció	Ed. Infantil	C. Inicial	C. Mitjà	C. Superior
Elements organitzatius	3,23	3,37	3,56	3,84
Dinàmiques pedagògiques	3,49	3,56	3,64	4,08
TOTAL	3,37	3,46	3,6	3,97

Concretant aquests resultats per cadascun dels apartats de contingut podem veure que, en gairebé tots els casos, es manté la progressió que ja avançàvem en el quadre anterior. És el cicle superior el que ha obtingut uns resultats més elevats en el conjunt d'apartats, exceptuant el de recursos i serveis del centre. En aquest cas, és el cicle mitjà el que destaca de manera positiva. Per la seva part, el cicle d'educació infantil conté els resultats més baixos en la majoria d'apartats. Torna a ser l'apartat de recursos i serveis del centre el que no segueix aquesta tendència. Tal i com posa al descobert el següent

quadre, resulta ésser el cicle inicial el que ha obtingut el menor índex de satisfacció en l'aplicació de les pràctiques d'aquest apartat.

Satisfacció	Ed. Infantil	C. Inicial	C. Mitjà	C. Superior
Documents institucionals	3,09	2,9	3,54	3,44
Organització i funcionament de l'equip docent	3,45	3,52	3,67	3,87
Relació amb la família	3,21	3,5	3,61	4,14
Relació amb l'entorn	2,92	3,4	3,24	3,58
	3,23	3,37	3,56	3,84
Recursos i serveis del centre	3,61	3,41	3,74	3,27
Grup-classe i organització de la convivència	3,33	3,63	3,71	4,02
Grup-classe i organització del treball	3,46	3,5	3,5	3,83
Festes i celebracions	3,74	3,76	3,51	4,03
Actes i sortides	3,49	4	3,91	4,47
Diàleg, participació i valors	2,71	3	3,25	3,42
	3,49	3,56	3,64	4,08
TOTAL	3,37	3,46	3,6	3,97

Havent realitzat l'anàlisi de la satisfacció en l'aplicació de les pràctiques morals per cadascun dels centres, s'apunten algunes conclusions que creiem interessants. No podem referir-nos a pràctiques que es repeteixin en tots els centres com les més o menys satisfactòries per part dels i les mestres. Els resultats en aquesta direcció són força diversos. De totes maneres, considerem de relleu destacar que en tres centres apareix la celebració de Sant Jordi com una de les pràctiques considerades més satisfactòries. També que, en diferents ocasions, apareix la reunió amb l'AMPA com una de les menys valorades pels i les mestres. Juntament amb aquesta apareixen pràctiques que formen part de l'apartat de relació amb l'entorn. En un anàlisi per etapes educatives, no trobem dades significatives. Únicament val a dir que en els centres d'educació secundària que hem tingut l'oportunitat d'analitzar apareix la reunió d'avaluació i l'entrevista del tutor o tutora amb les famílies com dues de les pràctiques més satisfactòries.

3.3. Resultats: la mesura de la preferència

Preferència de les pràctiques a nivell de centre

L'últim apartat del qüestionari permet extreure la darrera mesura de caire subjectiu que ens aproxima a l'opinió dels i les mestres respecte la cultura moral de la seva escola. Ens referim a la preferència que indica les pràctiques considerades més i menys interessants pels professionals del seu centre. Aquesta mesura aporta resultats de dos tipus. D'una banda, les pràctiques més valorades i que responen a la qüestió: *"assenyala les deu pràctiques que consideris més interessants"*. D'altra banda, les pràctiques menys valorades pels i les mestres del centre, resposta a la pregunta: *"si només depengués de tu, quines pràctiques deixaries de fer"*. Totes dues es responen en funció del conjunt de pràctiques descrites al llarg de la recerca i aporten informació sobre les pràctiques més i menys valorades per l'equip docent.

En el següent quadre recollim, en ordre descendent, les pràctiques més preferides per part dels i les mestres de l'Escoleta de Bellaterra. Al costat apareix el nombre de vegades que ha estat escollida cadascuna de les pràctiques. Cal tenir en compte que, en aquest cas en concret, el qüestionari va ser respost per 22 mestres, d'un total de 27. Aquesta és una dada que s'ha de tenir en compte a l'hora d'analitzar els resultats d'aquesta mesura en cadascun dels centres.

Entrevista del tutor/a amb la família	15	Recital de poesia	3
Equip de cycle	10	Equip directiu	2
Acció tutorial	10	Entrevista individual de la família amb un mestre/a de l'equip de parvulari	2
Projectes	9	Reunió general de P3	2
Setmana Matemàtica	9	Reunió dels grups de P3	2
Equip de nivell	8	Informes a les famílies	2
Concert de final de curs	8	Relació amb els suports educatius de la zona	2
Formació del professorat	7	Aula d'informàtica	2
Treball en grup	7	Aula de dansa	2
Equip de coordinació pedagògica	6	Passadis, espais comuns i decoració	2
Reunió de nivell amb les famílies	6	Primers dies del curs	2
Reunió de final de cycle amb les famílies	6	Decoració de l'aula	2
Temps d'organització del treball	6	Castanyada	2
Pla anual de centre	5	Sant Jordi	2
Claustre de professors/es	5	Sortides	2
Reunió intercicle	5	Concert de joves solistes	2
Tractament de normes i hàbits	5	Projecte Curricular de Centre	1

Ballada de Primavera	5	Pla d'avaluació interna	1
Colònies	5	Relació amb professionals d'altres centres	1
Assemblea de classe	5	Relació amb la llar d'infants	1
Reunió d'avaluació	4	Relació amb la UAB	1
Tallers	4	Caseta del sorral	1
Temes transversals	4	Nom de la classe	1
Projecte Educatiu de Centre	3	Festa de Santa Cecília	1
Reunió pedagògica	3	Nadal	1
Sala de joc simbòlic	3		

Aquestes són les pràctiques que els professionals del centre consideren més interessants i valoren d'una manera especial del conjunt de la cultura moral. La revisió d'aquestes apunta, d'alguna manera, l'opinió dels i les mestres respecte els punts més forts de la institució. Tot i que en aquest cas no resulta significatiu, pot ser d'interès veure si en altres centres les pràctiques més valorades es concentren en determinat bloc o apartat de contingut. Un anàlisi únicament d'aquesta mesura però, no ens aporta una imatge completa de l'estat de la qüestió. És necessari recuperar el conjunt de mesures analitzades fins aquí per tal de comprendre el sentit d'aquestes respostes. El mateix passa en el cas de les pràctiques considerades menys interessants que apareixen en el següent quadre. En ordre descendent, incorporen al costat un número que indica el nombre de persones que, si depengués d'elles, deixarien de fer aquestes pràctiques.

Carnestoltes	9	Memòria del curs	1
Festa d'aniversari	5	Pla d'avaluació interna	1
Activitats extraescolars	4	Consell escolar	1
Pla estratègic de centre	3	Comissions	1
Pasqua	3	Trobada informativa per a les famílies	1
Informes a les famílies	2	Entrevista del tutor/a amb la família	1
Assemblea general de menjador	2	Caseta del sorral	1
Projecte Curricular de Centre	1	Càrrecs de classe	1
Revista Cal dir...	2	Decoració de l'aula	1
Pla anual de centre	1	Colònies	1

En aquest cas, si observem el quadre comprovem com de les 5 pràctiques considerades menys interessants per part dels i les mestres, n'hi ha tres que formen part de l'apartat de festes i celebracions. Són activitats de caràcter lúdic sense un contingut acadèmic concret a treballar i que, per contra, acostumen a suposar un important desplegament d'esforços en la vida del centre. Possiblement per això apareixen com pràctiques poc valorades per part dels professionals del centre.

Preferència de les pràctiques: comparació entre centres

En el punt anterior hem presentat el conjunt de resultats obtinguts en la mesura de la preferència a l'Escoleta de Bellaterra. Un cop aplicada a cadascun dels centres, hem extret resultats diversos que queden sintetitzats en el quadre que presentem a continuació. Novament, ens ajuden a conformar una visió de conjunt de l'opinió dels professionals dels centres.

	Pràctiques més preferides	Pràctiques menys preferides
IP	Reunió de coordinació Entrevista del tutor/a amb la família Colònies Escola oberta als pares Acció tutorial	Carnestoltes Castanyada Festa d'aniversari Festa de primavera Relació amb altres escoles
IIP	Entrevista del tutor/a amb la família Equip de cycle Acció tutorial Projectes Setmana Matemàtica	Carnestoltes Festa d'aniversari Activitats extraescolars Pla estratègic de centre Pasqua
IIIP	Reunió de curs Acció tutorial Claustre d'escola Entrevista del tutor/a amb la família Tractament de normes i hàbits	Memòria institucional Projecte de filosofia 6-18 Relació amb la Institució Cultural CIC Procés de reflexió estratègica R. amb l'Agrupació Escolar Catalana Jocs Atlètics
IVP	Projecte educatiu de centre Claustre Reunió de l'equip de cycle Entrevista amb pares Tractament de normes i hàbits	Reunió de final de curs amb les famílies Espai de debat Reunió de pares delegats de classe R. amb el Secretariat d'Escola Cristiana R. amb l'Agrupació Escolar Catalana
VS	Reunió d'avaluació Acció tutorial Reunió de departament Entrevista del tutor/a amb la família Departament d'Orientació Educativa	Memòria institucional Procés de reflexió estratègica Claustre d'escola Relació amb la Institució Cultural CIC Sant Francesc
VIS	Tutoria personal Entrevista del tutor/a amb les famílies Acció tutorial Reunió de tutors/es Reunió d'equips docents	Reunió de pares delegats de classe Aula i decoració Espai de debat R. amb el Secretariat d'Escola Cristiana Festa de fi de curs de l'AMPA
VIIIS	---	---

La diversitat de resultats que recull aquest quadre permet constatar la particularitat en la manera de fer i de viure les pràctiques morals a cada centre. Tot i aquesta diversitat, l'aplicació de la mesura de la preferència als diferents centres ha apuntat alguns elements en comú entre tots ells. Així doncs, en totes les escoles és l'entrevista del tutor o tutora amb la família una de les pràctiques més preferides pels i

les mestres. L'acció tutorial també destaca en cinc dels centres analitzats. En canvi, no podem extreure conclusions generals pel que fa a les pràctiques menys preferides. Tampoc diferències significatives a nivell d'etapes educatives.

4. Criteris per a la mesura subjectiva de la cultura moral

Tal i com hem vist, la fase de la recerca que recull aquest capítol partia de la preocupació per tenir en compte la percepció i vivència que els i les mestres tenen respecte les pràctiques morals del seu centre. En les pàgines anteriors, hem revisat els passos en el disseny i posada en marxa del qüestionari, així com també els principals resultats per cadascuna de les mesures. A continuació, adjuntem una síntesi dels aspectes a tenir en compte en l'aplicació d'aquestes mesures de caire subjectiu en altres centres. D'aquesta manera queda complet el document d'instruccions que hem elaborat al llarg dels capítols anteriors. Recordem que aquest inclou els criteris en la descripció de les pràctiques morals a través de mapes conceptuals, l'elaboració de perfils de valor, l'avaluació de mesures objectives i, finalment, l'aplicació de mesures subjectives de la cultura moral. En definitiva, un recull sintètic i gràfic a tenir en compte per a la reproducció d'aquest estudi.

Els criteris apareixen dividits segons cadascuna de les mesures de caire subjectiu que hem elaborat al llarg del capítol -*valor educatiu atribuït a les pràctiques, satisfacció en l'aplicació de les mateixes i preferència*. En cadascun dels casos s'inclou una breu explicació del seu significat, també la forma concreta de mesura que requereix. En aquest cas, es reproduceix la pregunta del qüestionari a la que respon. Als criteris concrets de les mesures els precedeix un apartat *d'aspectes generals* a tenir en compte, així com també el *model del qüestionari* a través del que s'extreuen les mesures.

De nou comprovem com el procés d'investigació ha suposat dues línies de treball que s'han dut a terme de forma paral·lela. D'una banda, la recerca concreta en cada centre que ha servit per retornar una imatge del projecte de formació moral en cadascun dels casos. Un material que apunta a processos d'avaluació interna. D'altra banda, la posada a punt d'un procediment i uns criteris que han de permetre replicar l'estudi en altres centres i seguir explorant, en un futur, les seves possibilitats pedagògiques.

Criteri	Explicació
Aspectes generals	<p>En aquest cas, l'objectiu de la recerca ha estat analitzar les diferents pràctiques, extreure'n mesures subjectives i posar a punt un procediment que permeti iniciar un procés d'avaluació interna i d'intervenció pedagògica per l'optimització de la pròpia institució. Es pretén doncs, mesurar l'opinió dels i les mestres respecte la cultura moral del centre. En aquest sentit, hem elaborat un qüestionari, la matriu del qual apareix en la pàgina següent.</p> <p>El qüestionari sobre la cultura moral pretén mesurar la percepció i vivència que els professionals de l'escola tenen envers les pràctiques morals que en ella s'hi duen a terme. En base a aquest, hem desenvolupat mesures com la del valor educatiu atribuït a les pràctiques, la satisfacció en l'aplicació de les mateixes i la preferència.</p> <p>A l'hora d'analitzar les dues primeres mesures podrem atendre a:</p> <ul style="list-style-type: none"> - N° pràctiques / centre (servirà de mitja per l'anàlisi posterior. - N° pràctiques / bloc. - N° pràctiques / apartat. <p>El procés d'avaluació i d'anàlisi de dades al que ens estem referint no s'ha d'entendre únicament en relació a altres centres. Val a dir, que el que ens posa de relleu la idea de cultura moral d'un centre és la particularitat de cada escola. Per tant, la seva avaluació té sentit en funció de les mitjanes extretes en el mateix centre -que és allà on té validesa.</p>

QÜESTIONARI PER ALS MESTRES DE L'ESCOLA: CULTURA MORAL DEL CENTRE

A continuació et presentem un llistat d'activitats o pràctiques educatives que es realitzen a la teva escola. Cal que pensis en la seva realització i intentis respondre, per a cadascuna d'elles, a les dues preguntes que et fem a continuació. Per fer-ho pots consultar el joc de mapes conceptuals adjunt al qüestionari, que pot servir-te a l'hora d'aclarir alguns aspectes referents a les activitats proposades.

Les possibles respostes a les qüestions que et plantejgem poden ser:

1: Gens. 2: Poc. 3: Bastant. 4: Molt. 5: Del tot.

Consideres que aquesta activitat compleix de manera positiva la funció per la que ha estat creada?

Consideres que el conjunt de l'escola aplica correctament aquesta activitat?

PRÀCTIQUES EDUCATIVES	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5
Pràctica 1											
Pràctica 2											
Pràctica 3											
Pràctica n											

Ara, contesta també a les següents preguntes. Per tal d'annotar una activitat o pràctica en concret utilitza el número que aquesta porta al davant en la llista anterior.

- Si només depengués de tu, quines tres activitats deixaries de fer?

1	2	3

- Assenyala les deu activitats que consideris més interessants:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

- Sobre quins aspectes creus que s'haurien d'introduir noves activitats?

Dades personals:

- Edat:

Menys de 35 anys
 De 35 a 50 anys.
 Més de 50 anys.

- Sexe:

Home.
 Dona.

- Cicle en el que imparteixes classe:

Educació infantil.
 Cicle inicial.
 Cicle mitjà.
 Cicle superior.

- Matèria o àrea que ensenyas:

- Temps que fa que ets a l'escola:

Menys de 5 anys.
 Entre 5 i 10 anys.
 Més de 10 anys.

Criteri	Definició	Forma de mesura
Valor educatiu atribuït a les pràctiques	Fa referència a l'opinió que tenen els professionals del centre envers el pes pedagògic de cadascuna de les pràctiques morals, tenint en compte la funció per a la que han estat creades.	Es calcula la mitjana de les respostes dels i les mestres a la pregunta 1 del qüestionari -sobre 5: " <i>consideres que aquesta pràctica compleix correctament la funció per la que ha estat creada?</i> " Pot ser interessant fer el càlcul per cicles.

Criteri	Definició	Forma de mesura
Satisfacció en l'aplicació de les pràctiques	Es refereix a l'opinió que tenen els professionals del centre de que la tasca descrita es duu a terme d'una forma adient a l'escola de la que pertanyen.	Es calcula la mitjana de les respostes dels i les mestres a la pregunta 2 del qüestionari -també sobre 5: " <i>consideres que el conjunt de l'escola aplica correctament aquesta activitat?</i> " Pot ser interessant fer el càlcul per cicles.

Criteri	Definició	Forma de mesura
Preferència	Pràctiques considerades com les més i menys interessants a través del qüestionari.	Les pràctiques menys valorades s'extreuen del recompte de la pregunta: " <i>si només depengués de tu, quines tres activitats deixaries de fer?</i> " Les més valorades, de la pregunta: <i>assenyala les deu activitats que consideris més interessants.</i>

5. Conclusions

L'avaluació de la cultura moral a través de mesures objectives ha permès, en el capítol anterior, l'aproximació a algunes de les qualitats observables del medi escolar. Propietats que, per si soles, no expliquen completament la cultura moral d'una institució educativa. En aquest cas, ens hem proposat aprofundir en l'avaluació de l'opinió dels i les mestres respecte les pràctiques morals que es duen a terme en el centre. Aquesta línia de treball parteix de la idea que la seva percepció i vivència de les pràctiques morals també influeix en l'educativitat de les mateixes. Així doncs, les mesures de caire subjectiu desenvolupades en les pàgines anteriors, juntament amb les objectives, ajuden a tenir una visió més àmplia de la cultura moral com a sistema de pràctiques. El disseny, posada en marxa i buidatge d'un qüestionari sobre la cultura moral ha aportat resultats d'interès respecte les diferents mesures. També ha permès establir un procediment per avaluar l'opinió dels professionals del centre.

El valor educatiu atribuït a les pràctiques morals ha estat la primera de les mesures de caire subjectiu desenvolupades. Aquesta pretén mesurar el pes pedagògic que els i les mestres atorguen a cadascuna de les pràctiques prèviament descrites. Considerem que quant més valor educatiu s'atribueix a les activitats que es duen a terme en un centre, major és la motivació i implicació per part dels seus membres. Per tant, més és l'empeny en la seva correcta realització i, cal pensar, que millors els seus resultats. Aquelles pràctiques que obtenen un baix nivell de valor educatiu són les que creiem que el centre hauria de revisar. Explorar quins són els motius d'aquests resultats pot ser un primer pas. Ens referim a pràctiques que amb el pas del temps han perdut el seu sentit, que no han sabut adaptar-se a les noves necessitats o que els professionals no senten com a pròpies.

La satisfacció en l'aplicació de les pràctiques ha estat el segon element a mesurar. Ens referim al convenciment dels i les mestres sobre la manera de realització concreta de cadascuna de les pràctiques morals del seu centre. Partim de la idea que la satisfacció també influeix directament en l'empeny de la seva posada en marxa. Juntament amb el valor educatiu que s'atribueix a les pràctiques morals, la satisfacció que desperten les mateixes és un nou indicador de la seva riquesa educativa. Quan els índex d'aquesta mesura són baixos, s'apunta la necessitat de revisar els passos concrets que suposa la realització d'una determinada pràctica.

En darrer lloc, la preferència indica quines són les pràctiques morals considerades més i menys interessants pels professionals d'un centre. És a dir, aquelles que es valoren com a imprescindibles i les que, segons els i les mestres, es podrien eliminar sense perjudicar el conjunt de la tasca educativa del centre. Si les primeres apunten els punts forts de la institució, les pràctiques menys interessants destaquen elements a tenir en compte en cas d'iniciar un procés d'avaluació interna en el centre.

Com en els casos anteriors, el desenvolupament de les mesures subjectives ha permès l'estudi acurat en un nombre determinat de centres. També l'elaboració d'un procediment per dur a terme aquesta tasca en un futur i en altres institucions educatives. En base a aquests fets, considerem haver assolit l'objectiu que ens plantejàvem en començar el capítol. Les mesures fins aquí desenvolupades, juntament amb les que hem presentat en el capítol anterior, haurien de permetre'ns tenir una idea cada vegada més completa i comprensiva de la cultura moral d'un centre.

**IX. Retorn de la informació
i impuls de processos d'avaluació interna**

El capítol que aquí comença parteix del sisè i últim objectiu plantejat a l'inici de la recerca. Ens referim al de retornar la informació i impulsar processos d'avaluació interna als centres educatius. Aquest dóna lloc a la darrera aproximació en l'estudi de la cultura moral, l'aproximació relativa a la seva intervenció pedagògica. En aquesta direcció, ens proposàvem posar a punt i retornar a les escoles el conjunt del material extret al llarg de la recerca en cada centre. Considerem que aquest pot arribar a convertir-se en el punt de partida de processos de reflexió conjunta entre els seus professionals. És a dir, un primer pas en la realització de qualsevol tipus de millora i innovació educativa respecte la cultura moral de la institució escolar.

Tal i com podem comprovar al llarg d'aquest capítol, per tal de retornar informació i impulsar processos d'avaluació interna en els centres hem dut a terme tres tasques diferents. En primer lloc, *el retorn als centres d'una imatge sobre la seva proposta formativa a nivell institucional*. En aquest sentit hem treballat per recollir, organitzar i sistematitzar el conjunt de dades obtingudes en cada centre al llarg de la recerca. El retorn d'aquest material a les escoles havia de permetre que els seus professionals revisessin els resultats més destacables de l'estudi. En segon lloc, ens referim a *la presa de consciència dels centres educatius en relació a la seva cultura moral*. Si el retorn pretén afavorir processos de reflexió conjunta en el centre, també fa possible un exercici de presa de consciència per part dels seus membres. Tant pel que fa als aspectes a destacar, com aquells que són susceptibles de millora. En darrer lloc, la investigació ha anat dirigida a *l'impuls de processos d'avaluació interna als centres*. Considerem que aquests són una clara via de treball si pretenem explorar les possibilitats d'intervenció pedagògica, optimització i innovació educatives que ofereix

l'estudi respecte la cultura moral dels centres educatius. També creiem convenient analitzar altres usos com poden ser la formació inicial i contínua dels i les mestres.

El capítol que presentem està subdividit en dues parts diferenciades, el retorn de les dades i la intervenció pedagògica en els centres. En el primer, incorporem els aspectes metodològics que hem dut a terme, també els principals resultats obtinguts. En el segon apartat, ens limitem a exposar les línies de treball que, en aquesta direcció, s'han iniciat en els centres participants en la recerca. Aquest però es tracta d'un capítol que possiblement no esgota totes les seves possibilitats, deixant portes obertes per seguir investigant en un futur.

1. Retorn de la informació sobre la cultura moral als centres educatius

L'estudi de la cultura moral ha servit, fins aquest moment, per elaborar i sistematitzar un conjunt de material respecte les pràctiques que es duen a terme en els centres educatius i que afavoreixen la formació dels seus membres. El treball ha consistit bàsicament en la seva descripció, anàlisi, mesura i avaluació. L'estudi en cadascuna de les escoles analitzades ha permès també posar a punt un procediment per replicar aquest procés en altres centres. El conjunt de dades extretes a través d'aquest treball no pretenia ser un exercici d'avaluació externa. En aquest marc, creiem que el material elaborat al llarg del nostre treball pot arribar a convertir-se en motor de processos d'avaluació interna en els centres. Únicament des del seu interior, i amb la participació dels diferents implicats, és com concebem els processos de reflexió i canvi veritablement significatius. D'aquesta manera, el retorn de la informació recopilada i elaborada en les fases anteriors de la recerca es converteix en un element central del nostre treball. El moment en el que la informació adquireix sentit i dona peu a processos de reflexió conjunta i revisió de les pràctiques educatives. És a partir d'aquest retorn, que entenem les possibilitats d'intervenció pedagògica respecte la cultura moral dels centres. Una intervenció que ha d'adequar-se a les característiques i necessitats pròpies de l'escola. A continuació, intentem fonamentar el valor del retorn de dades, així com també els camins que aquest obre a la intervenció i millora educatives en els centres.

1.1. Els darrers passos del procés etnogràfic

En capítols anteriors, hem presentat l'etnografia com una de les modalitats d'investigació de la metodologia qualitativa que s'utilitza en aquells casos en els que es pretén la descripció acurada dels fenòmens educatius que tenen lloc a l'escola.¹ En aquest marc, la recollida d'informació a través del treball de camp resulta la base de la recerca. Aquest treball de camp es converteix en una experiència personal intensa. Però sobretot es tracta d'un camí a través del qual obtenir resultats capaços de beneficiar el coneixement pedagògic així com també la pròpia experiència docent.² És des d'aquest punt de vista, que el retorn de la informació recollida resulta un element fonamental de la investigació educativa. Un element que a més, no ha de donar-se únicament al final del procés sinó que es manté constant i amb miras a assolir fites diverses. Durant el procés de recerca -observació participant i/o entrevistes- el retorn d'informació representa una forma de validació i apreciació dels resultats per part de l'informant o altres membres del centre. La devolució del material, en aquest sentit, fa possible la comprovació de si les dades s'ajusten a la realitat. També serveix per poder afegir comentaris al voltant de les explicacions o interpretacions que l'etnògraf ha incorporat al seu relat. En tots dos casos, es tracta d'un tipus de retorn que suposa una via de control i retroalimentació útil a l'hora de validar la informació recollida.³ A partir del conjunt de dades i material elaborat al llarg de la recerca, l'etnògraf duu a terme una tasca de construcció teòrica.⁴ La presentació dels resultats obtinguts -tant a nivell teòric o conceptual, com empíric i directament relacionat amb els centres analitzats- representa la culminació de la investigació.⁵ En aquest sentit, cal plantejar-se a qui va dirigit l'informe de retorn per tal d'adequar l'estil i el contingut a les necessitats concretes de cada cas. Ha de tractar-se d'un informe que condueixi al lector de manera que aquest pugui treure'n el màxim de profit. Ser concís, directe i posar exemples també són

¹ ARNAL, J.; DEL RINCÓN, D. i LATORRE, A.: *Investigación educativa. Fundamentos y metodología*. Barcelona, Labor, 1994, p. 199.

² WOODS, P.: *La escuela por dentro. La etnografía en la investigación educativa*. Barcelona, Paidós, 1998 (4ª reimpressió), p. 29.

³ Id., p. 100.

⁴ El treball de camp que es duu a terme en contextos concrets també pot acabar donant lloc a la construcció d'aspectes teòrics, suposant així un exercici d'abstracció i creativitat. Id., p. 161.

⁵ Recordem que "el propòsit de la investigació no és només incrementar la comprensió de la vida social per part de l'investigador, sinó també compartir aquesta comprensió amb altres persones" segons s'expressa textualment a TAYLOR, S. J. i BODGAN, R.: *Introducción a los métodos cualitativos de investigación*. Barcelona, Paidós, 1992, p. 179.

elements que poden afavorir la seva lectura i posterior aprofitament per part dels centres.

La redacció dels informes o altres documents de retorn s'ha convertit en un element fonamental en l'estudi de la cultura moral dels centres educatius. És aquesta la fase de la recerca en el que es posa a disposició dels professionals de l'escola la informació recopilada, de manera organitzada, integrada i suggerint elements per a la reflexió. Creiem que el retorn d'aquest informe a cadascuna de les escoles acaba tenint un efecte de mirall o fotografia en el que revisar els punts forts i febles de la seva proposta formativa. També suggereix idees sobre les quals reflexionar conjuntament i obre portes a la intervenció pedagògica, en aquells casos que els professionals es sentin motivats per aprofundir en el tema. En definitiva, es converteix en una possible eina o motor de processos d'avaluació interna que cadascun dels centres haurà de concretar segons les pròpies inquietuds i necessitats.

1.2. Punt de partida per a la investigació-acció

A part de l'efecte mirall ja esmentat, el retorn de la imatge del propi centre posa als seus professionals en situació de participar directament en la revisió de la pràctica educativa que en ell s'hi duu a terme. És a dir, d'exercir certa consciència pràctica, també de modificar el que es detecten com a punts febles de la institució.⁶ És d'aquesta manera que s'aproxima a la idea d'investigació-acció.⁷ Aquesta metodologia d'investigació educativa es caracteritza per ser un exercici, per part dels i les mestres, de comprensió i autorreflexió sobre la pròpia pràctica. Un procés participatiu i col·laboratiu que pretén la millora de la qualitat educativa mitjançant un canvi que ha de venir des de dintre. I, en definitiva, un procés sistemàtic d'aprenentatge orientat a l'acció per part del conjunt del centre.⁸ El concepte d'investigació-acció acull una diversitat de definicions i tipologies diverses. En definitiva, representa el que alguns autors han anomenat una alternativa al model tradicional d'investigació educativa.⁹ Així, la idea de fons no és la

⁶ Per tal de poder millorar el valor dels processos educatius cal, en primer lloc, comprendre clarament què és el que fem i passa realment en els centres. KEMMIS, S. i McTAGGART, R.: *Cómo planificar la investigación-acción*. Barcelona, Laertes, 1988, p. 38.

⁷ També s'anomena "investigació a l'aula, el mestre investigador, la investigació col·laborativa o la investigació participativa". TAYLOR, S. J. i BODGAN, R., op. cit., p. 247.

⁸ KEMMIS, S. i McTAGGART, R., op. cit., p. 30-34.

⁹ TAYLOR, S. J. i BODGAN, R., op. cit., p. 248.

formulació d'una teoria, tampoc pretén quedar-se en la mera comprensió de la realitat. El que és busca és el diagnòstic i la comprensió de fenòmens educatius des del context en el que apareixen amb la finalitat d'intentar resoldre els problemes pràctics del professorat. D'aquesta manera, els fonaments de la investigació-acció són el fet de partir de la pràctica, la participació dels diferents membres implicats i el canvi o la millora educatives com a finalitats últimes de la investigació. Es considera així, que la investigació-acció és un medi de revisió, millora i formació dels professionals de l'educació.¹⁰

Des del moment en el que es produeix la devolució de l'informe sobre la cultura moral es dota als membres del centre de dades suficients per repensar la seva pròpia pràctica. A través d'aquest document de retorn, es pretén que prenguin consciència de quina és la proposta formativa institucional en la que participen, també de com és viscuda pel conjunt de mestres de l'escola. En definitiva, es tracta d'un conjunt de dades que respon a la realitat concreta i contextualitzada de cada centre i apunta els punts forts i febles de la institució. La revisió conjunta dels resultats afavoreix així la possibilitat de buscar respostes a nivell de claustre, també de replantejar-se certes pràctiques educatives i, fins i tot, d'innovar en aquest sentit. Sempre però, canvis que han de venir donats des de dintre i revertir directament en el funcionament i dinàmica del propi centre.

1.3. Una porta oberta a la innovació educativa

Són les teories de l'Aprenentatge Organitzatiu¹¹ les que, en els darrers anys, han anat institucionalitzant els processos d'innovació en el si de les organitzacions. D'aquesta manera, els centres educatius -com a sistemes oberts a l'entorn- han deixat de ser entesos únicament com a llocs de treball. Actualment es consideren també unitats de canvi, formació i innovació pedagògica.¹² Ens referim al que es coneix sota el nom de comunitats professionals d'aprenentatge. En definitiva, escoles enteses com realitats socials formades per membres que comparteixen valors, idees i maneres de fer; centres en els que l'educació es considera una tasca i responsabilitat col·lectiva; institucions en les que es treballa en equip i es prenen decisions de forma conjunta encaminades al

¹⁰ Id., p. 249-250.

¹¹ Del qual destaquen autors com Chris Argyris i Donald A. Schön entre altres.

¹² BOLÍVAR, A.: *Los centros educativos como organizaciones que aprenden*. Madrid, La Muralla, 2000.

canvi i la millora educatives; organitzacions amb la capacitat d'aprendre¹³ de la seva pròpia memòria i experiència i integrar el canvi en la seva cultura institucional.¹⁴ Aquest aprenentatge s'espera que es doni a nivell cognitiu però també conductual, tenint en compte valors, idees i accions. Per tant, es considera que una organització que aprèn és aquella capaç d'investigar en i per ella mateixa, superar dificultats, enfrontar-se a nous reptes, afavorir processos d'autorenovació i autoavaluar-se per tal de seguir avançant.¹⁵ En definitiva, l'Aprenentatge Organitzatiu fa referència a aquelles organitzacions en les que els processos de canvi són sistemàtics, es fomenta la discussió i el treball en equip entre les diferents persones implicades i s'obren vies a la implementació de canvis que han de permetre una resposta educativa cada vegada més ajustada.¹⁶

"Es podria interpretar el creixent interès pel concepte de cultura com un progressiu interès real per l'aprenentatge organitzatiu, per entendre i fer conscient i efectiu tant com sigui possible tot l'aprenentatge que té lloc en una organització. Ser conscient de la cultura és incrementar la possibilitat d'aprenentatge. Només quan les assumpcions bàsiques, creences i fórmules exitoses es tornen conscients i visibles, poder arribar a ser comprovables i obertes al seu reforç o modificació".¹⁷

Partim de la idea que només el coneixement amb profunditat de la cultura moral del centre pot afavorir la seva revisió, modificació i millora. És així com, el retorn de la informació sobre l'estudi realitzat fins el moment esdevé una peça clau per a l'aprenentatge de la pròpia institució. Un aprenentatge que ha de permetre-li l'adequació a les noves circumstàncies, donar respostes de major qualitat educativa i més satisfactòries. En alguns casos, això significa repensar el treball que es realitza en el centre, fins i tot, modificar-lo. En altres ocasions, suposa implementar noves pràctiques. En definitiva, es tracta d'afavorir la revisió i el desenvolupament continuat dels centres, garantir que la cultura esdevingui viva en el si de la institució educativa. En aquest sentit, considerem que les pràctiques morals -els seus elements constituents i les mesures que d'aquestes es desprenen- poden convertir-se en nuclis de treball que

¹³ Es fa referència al potencial educatiu de l'escola com organització que educa i pot aprendre de si mateixa a DUART, J. M.: *La organización ética de la escuela y la transmisión de valores*. Barcelona, Paidós, 1999, p. 45.

¹⁴ BOLÍVAR, A., p. 84-114.

¹⁵ La síntesi de les característiques de l'Aprenentatge Organitzacional que aquí presentem està extreta de definicions significatives de diversos autors al voltant d'aquest concepte. Id., p. 25.

¹⁶ Id., p. 52-53.

¹⁷ NORMANN, R.: "Developing capabilities for organizational learning" a PENNING, J. M. (ed.): *Organizational strategy of innovation*. San Francisco, Jossey-Bass, 1985, p. 231.

impliquin als diferents membres de la comunitat educativa en un procés de desenvolupament i creixement institucional. Un camí diferent en cada cas, que haurà d'ajustar-se a les possibilitats i necessitats de cada centre.

Aspectes metodològics

En aquesta darrera fase de la recerca, el propòsit ha estat retornar als centres la informació recopilada al llarg de l'estudi sobre la cultura moral. Tal i com ja hem anunciat, la idea ha estat afavorir processos d'avaluació interna i d'intervenció pedagògica al respecte. Per això, hem treballat en l'elaboració d'un document que intenta integrar i conjugar les dades analitzades al llarg del procés d'investigació. L'informe sobre la cultura moral dels centres pretén sintetitzar el conjunt d'informació elaborada i suggerir línies de treball als professionals de les escoles. L'elaboració de l'informe de retorn i les sessions de presentació de resultats han estat els passos metodològics fonamentals d'aquest punt de la recerca. A continuació, detallem els principals elements que hem tingut en compte en cadascun dels casos.

Elaboració d'un informe de retorn al centre

Els resultats extrets del qüestionari, junt amb tot el material elaborat en les fases anteriors, ha esdevingut una gran quantitat d'informació respecte la cultura moral de cada centre. El fet de tractar-se d'un important nombre de dades interrelacionades i complementàries entre si, ha fet sorgir la necessitat d'elaborar un document que sintetitzi i integri els principals resultats per cadascuna de les escoles. El format d'informe de retorn ens ha semblat el més adequat per a les nostres necessitats i també les dels centres. L'informe que hem elaborat té la particularitat que el seu format permet adequar-se als resultats de cada escola alhora que esdevé un model que pot utilitzar-se en els diferents casos.

Un dels principals requisits de l'informe és que ha de convidar a la reflexió i per tant, expressar visualment les dades més rellevants recollides a través de l'estudi. Considerem que aquesta és l'única manera de fer entenedor el conjunt de dades elaborades i convertir el material en una veritable eina de treball pels i les mestres del centre. En el tema del format visual, hem optat per utilitzar icones i colors diversos que representen les diferents mesures així com també la seva valoració. En tot moment hem

considerat que, tant important resulta assenyalar els aspectes valorats de forma positiva com negativa. Els primers, perquè són una forma de reconeixement a la feina ben feta i motiven als membres del centre; els segons, ja que suggereixen a l'escola elements per començar a pensar en estratègies de canvi i millora educatives.

L'informe comença amb una introducció que presenta el concepte de cultura moral i les mesures que hem utilitzat pel seu anàlisi. A continuació, exposa els principals resultats de les diferents mesures a través d'elements gràfics i visuals que presenten les dades recopilades en el centre. Per fer-ho, es manté el criteri dels blocs i apartats de contingut amb el que s'han classificat les pràctiques morals. A més també hem inclòs algunes qüestions que, en base a les dades obtingudes, obren interrogants per començar a repensar la pròpia pràctica. La idea de fons no ha estat treure conclusions o jutjar externament els resultats dels diferents centres. En tot cas, advertir i donar peu a reflexionar conjuntament respecte algunes de les dades extretes a través de l'estudi. És per això que, al costat d'aquests comentaris, també hem afegit un espai per anotar aclariments, dubtes o possibles explicacions al respecte. Es pretén així que cada mestre i el claustre en general tingui l'oportunitat d'estudiar les dades que conté l'informe. També buscar les seves pròpies respostes o preparar idees pel debat. En tercer lloc, el document inclou un rànquing de les pràctiques més i menys valorades a través de les diferents mesures. Des de la nostra perspectiva, aquest es converteix en un element precís, directe i senzill de reflexió per un centre interessat i disposat a iniciar un procés de millora de la pràctica educativa. En darrer terme, també hem adjuntat els annexes que permeten comprovar el procés que s'ha seguit per a l'obtenció de les dades per cadascuna de les mesures.

Presentació de dades als i les mestres de l'escola

La presentació de les dades als professionals del centre l'hem dut a terme bàsicament a través de dos moments al llarg del procés de la recerca. Un primer moment que fa referència a l'aproximació més descriptiva de la cultura moral, és a dir, un cop elaborats els mapes conceptuals i els perfils de valor dels centres. I un segon moment, més relacionat amb l'aproximació avaluativa de la cultura moral i, per tant, després d'haver aplicat les diferents mesures. En tots dos casos, s'ha treballat per fer participants de l'estudi al conjunt de membres del centre i involucrar-los, des del primer moment, en un procés de revisió de la pràctica educativa que en ell s'hi duu a terme.

Així doncs, habitualment després de l'elaboració de mapes conceptuals i el perfil de valors del centre hem convocat una sessió de claustre en la que hem exposat tot el treball realitzat en el centre fins aquell moment. La intenció de la sessió ha estat doble. D'una banda, presentar la idea de cultura moral i pràctica educativa i posar a disposició de tots els membres del centre el material obtingut en aquesta primera fase de la recerca. De l'altra, hem aprofitat l'ocasió per explicar i repartir el qüestionari que mesura l'opinió dels i les mestres de l'escola envers la cultura moral del centre.

Un cop elaborat l'informe, ha tingut lloc el segon moment de retorn de la informació. Ens referim a la devolució de les dades que aquest conté sobre la cultura moral. Habitualment, primer s'ha revisat conjuntament en sessions de treball amb la direcció i coordinació de cicles. Aquestes trobades han servit per preparar la sessió de claustre en la que s'han presentat els resultats de l'estudi als i les mestres del centre. En els casos que ha semblat oportú, també s'ha previst un document síntesi per facilitar encara més el diàleg i la reflexió conjunta. L'informe però, sempre ha estat un document a disposició de tot el personal del centre. La sessió de claustre acostuma a iniciar-se amb una breu introducció per recordar els aspectes centrals de l'estudi i la intenció última d'aquest. També l'explicació de les mesures aplicades a través del treball, utilitzant exemples diversos durant l'exposició. La idea de fons de la presentació ha estat introduir dades objectives a partir de les quals animar el debat entre els professionals del centre. Podem dir que cada escola ha seguit processos diversos, atenent a la seva pròpia dinàmica de treball. En alguns casos, la coordinació ha tingut un paper força actiu a l'hora de fer una primera lectura dels resultats i suggerir elements per a la discussió. En altres casos, han estat els propis mestres els que han demanat aclariments, han exposat maneres d'entendre les dades que s'havien presentat o han indicat possibles vies de millora. Finalment, també s'ha donat el cas d'algun centre en el que la sessió ha tingut un caire bàsicament informatiu. Creiem que el material que es retorna al centre pot arribar a constituir per a aquest una veritable oportunitat de reflexió i avaluació de la pràctica educativa. Apostem per un canvi des de dintre, però, sabem que aquest és un procés que en cap cas es pot forçar. Per tant, un cop aportada la informació, la continuïtat del treball depèn directament del que decideixin fer els seus membres.

Resultats: el retorn d'informació als centres

A continuació adjuntem els principals resultats d'aquesta fase de la recerca. Ens referim, en primer lloc, a l'informe de retorn als centres. Tornem a tenir com a model l'informe elaborat per a una de les escoles. El format és el mateix per la resta, evidentment però, en cadascun dels centres varien els resultats concrets que s'hi exposen. Com a segon resultat, presentem una síntesi de les dades més representatives extretes del conjunt de la investigació. Així doncs, adjuntem els gràfics que recullen les pràctiques més i menys valorades per cadascuna de les mesures en cada centre analitzat al llarg de l'estudi.

Informe sobre la cultura moral d'un centre educatiu

Ja hem exposat com el conjunt de dades recopilades a través de l'estudi sobre la cultura moral d'un centre ha quedat sintetitzada en un informe de retorn als seus professionals. Aquest es tracta d'un document que inclou els principals resultats obtinguts per l'escola expressats de manera gràfica i visual. El seu format també permet aprofundir en una idea que hem anat repetint en els darrers capítols i que fa referència a la complementarietat de les mesures aplicades. Només des d'aquesta interrelació entre les dades es poden extreure conclusions significatives pel centre. Es tracta d'un informe pensat per ser llegit pels i les mestres de l'escola. També per fer igualment incidència en els aspectes positius i negatius de la seva dinàmica. En definitiva, l'informe sobre la cultura moral d'un centre esdevé una extensa radiografia de la seva proposta formativa a nivell institucional i pretén convertir-se en motor de processos d'avaluació interna.

Hem realitzat un informe de retorn per cadascun dels centres analitzats al llarg de la recerca. En aquest procés, hem posat a punt un model d'informe que permet conjugar la idiosincràsia de cada institució i els elements a tenir en compte en tots ells. És evident que hem trobat diversitat de resultats en cadascun dels casos. Però també és cert que els centres, majoritàriament, s'han reconegut en la fotografia que els hem entregat i s'han qüestionat per aquells elements que consideraven més borrosos. Aprofundirem en aquest sentit més endavant, en aquest mateix capítol, quan exposem els processos d'intervenció pedagògica en l'àmbit de la cultura moral iniciats en alguns centres.

A mode d'exemple, en les pàgines següents adjuntem l'informe de retorn sobre la cultura moral que hem entregat a l'Escoleta de Bellaterra al final de la recerca. Com en

la resta de casos, inclou una breu introducció i guia de lectura, seguida dels principals resultats ordenats per blocs i apartats de contingut que conclou amb el rànquing i la síntesi de les pràctiques més i menys valorades a través de les diferents mesures. En aquest cas, no hem estimat necessari incloure els annexes que també hem adjuntat als informes entregats als centres -no aporten informació nova. Val a dir que, en el cas de l'Escoleta de Bellaterra, els resultats de l'informe es van treballar a nivell de direcció i coordinació de cicle prèviament a ser presentats a la resta del claustre. Després d'aquesta primera trobada, es va transmetre la informació més rellevant al conjunt de l'equip docent.

INFORME SOBRE LA CULTURA MORAL DEL CENTRE

CEIP Bellaterra. l'Escoleta

Febrer de 2002

Introducció

El treball que hem dut a terme a la vostra escola centra el seu interès en el centre com a nucli amb valor formatiu propi. Per això, posa la seva atenció en tots aquells elements que componen la seva organització, dinàmica i funcionament i que permeten corroborar que l'escola, en la seva totalitat, també educa moralment. En aquest marc, anomenem **cultura moral** al sistema de pràctiques morals que el centre ha dissenyat, adaptat o realitza de forma sistemàtica, i la quantitat i qualitat de les quals configuren l'escenari idoni pel desenvolupament de la personalitat moral de l'alumnat.

En primer lloc doncs, la pretensió de la recerca ha estat fer emergir, descriure i sistematitzar el conjunt de pràctiques morals que es realitzen a l'escola. Fruit d'aquest primer treball ha sorgit el joc de mapes que us hem retornat, i en el que queden descrites i organitzades totes i cadascuna de les pràctiques a través d'un mapa conceptual en el que n'hem assenyalat: *títol, definició, objectius, tres valors* que destaca, *procés i contingut o nuclis o àmbits* d'aplicació en alguns casos.

El pas següent, té l'objectiu d'analitzar les diferents pràctiques, extreure'n mesures diverses i posar a punt un procediment que permeti iniciar un procés d'avaluació interna i d'intervenció pedagògica per a l'optimització de la pròpia institució. Aquest procés d'avaluació i d'anàlisi de dades però no s'ha d'entendre en relació a altres centres. Val a dir, que el que ens posa de relleu la idea de cultura moral d'un centre és la particularitat de cada escola i que, per tant, la seva mesura o avaluació només té sentit en funció de les mitjanes extretes en el mateix centre -que és allà on té validesa- o en relació als barems prèviament establerts -com en el cas del qüestionari.

Dit això, revisem els indicadors de la riquesa de la cultura moral del centre que hem treballat:

- **Varietat:** el nombre de pràctiques diferents extretes de l'estudi en el centre.
- **Repetició:** freqüència amb la que tenen lloc les pràctiques durant un curs escolar.
- **Complexitat:** nombre de passos que conté una pràctica. Assenyalarem amb una ↑ els apartats amb complexitat superior a la mitja de l'escola i amb una ↓ els d'inferior.
- **Valor educatiu atribuït a les pràctiques:** índex de les respostes a la pregunta 1 del qüestionari -sobre 5: "*consideres que aquesta pràctica compleix correctament la funció per la que ha estat creada?*"
- **Satisfacció en l'aplicació de les pràctiques:** índex de les respostes a la pregunta 2 del qüestionari: "*consideres que el conjunt de l'escola aplica correctament aquesta activitat?*" També sobre 5.
- **Preferència:** pràctiques considerades com les més i menys interessants a través del qüestionari.

A continuació l'informe que aportem fa un anàlisi de cadascun dels nivells d'estudi de la cultura moral del centre en el que inclou la seva definició i contingut, les dades més representatives, els icones que identifiquen les pràctiques més destacades, i algunes qüestions per començar a pensar *en cursiva*. Per entendre totes aquestes cal tenir en compte que hem utilitzat el blau per assenyalar les dades en positiu i el vermell per les dades en negatiu, de manera que:

© i ©	Indiquen les pràctiques més i menys complexes respectivament.
♥ i ♥	Indiquen el valor educatiu de les pràctiques, aquelles més i menys valorades en la pregunta 1 del qüestionari respectivament. <i>"consideres que aquesta pràctica compleix correctament la funció per la que ha estat creada?"</i>
√ i √	Indiquen la satisfacció en l'aplicació de les pràctiques, aquelles més i menys valorades en la pregunta 2 del qüestionari respectivament. <i>"consideres que el conjunt de l'escola aplica correctament l'activitat?"</i>
+ i -	Indiquen les pràctiques preferides, aquelles considerades les més i menys interessants respectivament.

Resultats de l'estudi

El primer nivell d'estudi ha estat la idea de **cultura moral** del centre. Aquesta, tal i com hem dit abans, fa referència al sistema de pràctiques morals identificades en el centre i organitzades en dos grans blocs: *els elements organitzatius i les dinàmiques pedagògiques del centre*.

Les mesures globals indiquen que la cultura moral del centre té:

Varietat: **85**

Repetició: **6,20**

Complexitat: **8,74**

Valor educatiu -pregunta 1 del qüestionari: **3,65**

Satisfacció en l'aplicació -pregunta 2 del qüestionari: **3,56**

Ja dintre de la cultura moral, en el bloc d'**elements organitzatius** hem agrupat el conjunt de pràctiques que a nivell institucional configuren l'estructura de funcionament del centre i els

seus membres, i que posen les bases perquè puguin donar-se les dinàmiques pedagògiques que es descriuen en el següent bloc. Alhora aquest bloc es divideix en quatre apartats: *els documents institucionals, l'organització i funcionament de l'equip docent, la relació amb la família i la relació amb l'entorn*, que després analitzarem amb més detall.

Les mesures indiquen que el bloc d'elements organitzatius té:

Varietat: 40

Repetició: 9,65, *valdria la pena preguntar-se per què se li dediquen més moments que al bloc de dinàmiques pedagògiques?*

Complexitat: 6,75 ↓

Valor educatiu -pregunta 1 del qüestionari: 3,57

Satisfacció en l'aplicació -pregunta 2: 3,46

D'altra banda, el bloc de **dinàmiques pedagògiques** recull aquelles pràctiques educatives que es duen a terme en el dia a dia a les aules i amb la participació dels i les alumnes de l'escola i la converteixen en un context d'aprenentatge adequat per a la formació de la seva personalitat moral. El contingut del bloc queda d'aquesta manera, directament lligat a l'activitat pedagògica habitual del centre, tant a nivell individual, de petit grup, de grup-classe o global de centre. Aquest bloc es divideix alhora en sis apartats: *recursos i serveis del centre, grup-classe i organització de la convivència grup-classe i organització del treball, festes i celebracions, actes i sortides i diàleg, participació i valors*, que després analitzarem amb més detall.

Les mesures indiquen que el bloc de dinàmiques pedagògiques té:

Varietat: 45, *que és gairebé el mateix que a l'anterior malgrat incloure dos apartats més.*

Repetició: 3,60, *la meitat que la mitja de diversitat al centre. A què pot ser degut?*

Complexitat: 10,53 ↑ *molt superior a la mitja general i a la de l'altre bloc. Podem dir que és al que es volen dedicar més esforços?*

Valor educatiu -pregunta 1: 3,72

Satisfacció en l'aplicació -pregunta 2: 3,65

A continuació s'analitzen els apartats assenyalats en el bloc d'elements organitzatius:

En primer lloc, apareix l'apartat de **documents institucionals**, que és el que fa referència a productes de processos de presa de decisions conjuntes, coordinació i treball en equip dels diferents membres de la comunitat. En definitiva, aquells documents fruits de la reflexió conjunta que reflecteixen els objectius, ideals, model i línia pedagògica que fonamenta l'activitat educativa del centre. L'esquema mostra les pràctiques del vostre centre identificades en aquest bloc.

Les mesures indiquen que l'apartat de documents institucionals té:

Varietat: **8**

Repetició: **0,95**, *malgrat ésser un valor mínim, mostra com gairebé es desenvolupa el procés d'elaboració o revisió cada curs, és això cert?*

Complexitat: **6,25** ↓

Valor educatiu -pregunta 1 del qüestionari: **3,27**

Satisfacció en l'aplicació -pregunta 2 del qüestionari: **3,20**

El pla estratègic de centre apareix com una de les pràctiques menys valorades a tots els nivells per part dels i les mestres de l'escola. Això pot ser degut a la finalitat per la que ha estat implantada o a la forma en la que es duu a la pràctica al centre?

Notes i comentaris:

A continuació, l'apartat d'**organització i funcionament de l'equip docent** recull les diferents instàncies com a trobades, reunions i processos de treball de l'equip de mestres del centre, així com també altres elements d'interès pel desenvolupament democràtic de la institució i la qualitat del seu ensenyament. L'esquema mostra les pràctiques del vostre centre identificades en aquest bloc.

Les mesures indiquen que l'apartat d'organització i funcionament de l'equip docent té:

Varietat: 12

Repetició: 24,92, quatre vegades més que la mitja general del centre, fruit del nivell d'organització o de la prescripció?

Complexitat: 5,75 ↓

Valor educatiu -pregunta 1 del qüestionari: 3,78

Satisfacció en l'aplicació -pregunta 2 del qüestionari: 3,61

Sembla ser que es valora positivament el temps de dedicació en aquest sentit donats els resultats del qüestionari als i les mestres.

Cal destacar que els equips de cicle i de nivell són de les instàncies i pràctiques en general més valorades pels i les mestres a través del qüestionari.

Notes i comentaris:

©
 ♥+
 ♥
 ©
 ©♥✓
 ♥✓
 ✓
 ♥✓

En tercer lloc, l'apartat de la **relació amb la família** representa les diferents vies i canals que l'escola ha previst per a la comunicació, relació i participació de la família en la vida, funcionament i gestió del centre. L'esquema mostra les pràctiques del vostre centre identificades en aquest bloc.

Les mesures indiquen que l'apartat de la relació amb la família té:

Varietat: **14**, nombre important en relació al bloc, respon a una idea de fons, a un model d'escola preocupat per la participació de les famílies al centre?

Repetició: **5,07**

Complexitat: **6,14** ↓

Valor educatiu -pregunta 1 del qüestionari: **3,66**

Satisfacció en l'aplicació -pregunta 2 del qüestionari: **3,55**

Les respostes dels i les mestres del centre posen de relleu la seva poca satisfacció envers les pràctiques relacionades amb l'AMPA, així com també amb l'assemblea de menjador i la revista Cal dir... És possible que es pensi que aquestes s'haurien de dur a terme de manera diferent? Com?

Notes i comentaris:

I finalment, la **relació amb l'entorn** recull el conjunt d'interrelacions que el centre, com a sistema obert, manté amb la resta de centres, institucions i entitats que li són pròximes i configuren la comunitat educativa. L'esquema mostra les pràctiques del vostre centre identificades en aquest bloc.

Les mesures indiquen que l'apartat de la relació amb l'entorn té:

Varietat: **6**

Repetició: **7,67**

Complexitat: **10,83** ↑

Les dades en aquest apartat destaquen de forma positiva donada la situació geogràfica del centre.

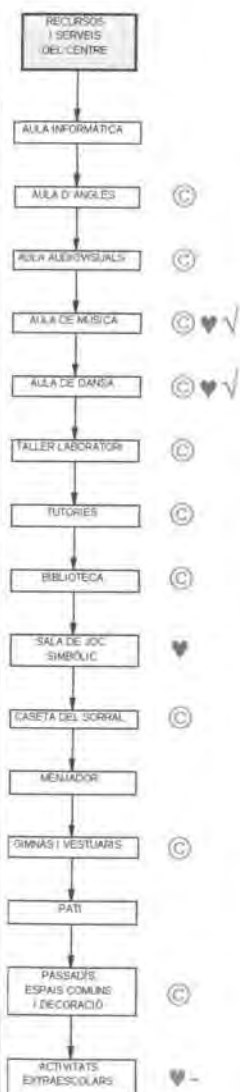
Valor educatiu -pregunta 1 del qüestionari: **3,33**

Satisfacció en l'aplicació -pregunta 2 del qüestionari: **3,27**

Ahora però, és un dels apartats menys valorats del bloc -junt amb el dels documents institucionals- pels i les mestres del centre. A què pot ser degut això?

Notes i comentaris:

Ja en el bloc de dinàmiques pedagògiques:

El bloc de **recursos i serveis pedagògics** del centre són els diferents espais que configuren l'escola i que, amb una clara funció pedagògica, es converteixen en escenaris de noves i diverses experiències educatives pels i les alumnes, fomentant així el desenvolupament integral i de la personalitat moral d'aquests. L'esquema mostra les pràctiques del vostre centre identificades en aquest bloc.

Les mesures indiquen que l'apartat de recursos i serveis del centre té:

Varietat: 15

Repetició: 1

Complexitat: 3,6 ↓ *el baix nivell en aquest sentit a què pot donar-se: a un baix nivell de reflexió conjunta al respecte o a la dificultat de descripció de les pràctiques d'aquest apartat?*

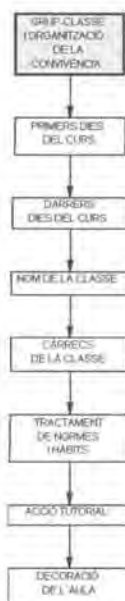
Valor educatiu -pregunta 1 del qüestionari: 3,81

Satisfacció en l'aplicació -pregunta 2 del qüestionari: 3,73

Mentre doncs, és un dels apartats més valorats pels i les mestres a través de les preguntes del qüestionari.

En aquest apartat destaca la valoració que els i les mestres fan de l'aula de música i la de dansa i la tasca pedagògica que en aquestes s'hi fa. En contra, cal assenyalar la poca satisfacció que desperten les activitats extraescolars que gestiona l'AMPA. Té això alguna cosa a veure amb els resultats de l'apartat anterior envers l'associació de mares i pares?

Notes i comentaris:

En la columna de pràctiques referides a **grup-classe i organització de la convivència** es recullen aquells espais i activitats pensades per afavorir la vida i el sentiment de grup, fomentant l'organització de la seva vida en comú i la cohesió al llarg del curs. L'esquema mostra les pràctiques del vostre centre en aquest bloc.

Les mesures indiquen que grup-classe i organització de la convivència té:
Varietat: 7

Repetició: 3,43

Complexitat: 10,29 ↑ *destaca l'alt nivell de dedicació i reflexió al respecte, malgrat no ser un apartat de gran varietat ni diversitat de pràctiques.*

Valor educatiu -pregunta 1 del qüestionari: 3,88

Satisfacció en l'aplicació -pregunta 2 del qüestionari: 3,64

Destaca de forma positiva el nom de la classe i el projecte de treball que aquest suposa. Aquesta dada podria venir donada pel nivell de reflexió i unificació que hi ha al darrera?

Notes i comentaris:

GRUP-CLASSE
I ORGANITZACIÓ
DEL TREBALLTEMPS
D'ORGANITZACIÓ
DEL TREBALL

PROJECTES

TALLERS

TREBALL EN GRUP

+

©

De la mateixa manera, el bloc que hem anomenat **grup-classe i organització del treball** representa els diferents mètodes i sistemes d'organització del treball dels i les alumnes a la classe. L'esquema mostra les pràctiques del vostre centre identificades en aquest bloc.

Les mesures indiquen que el grup-classe i organització del treball té:

Varietat: 4

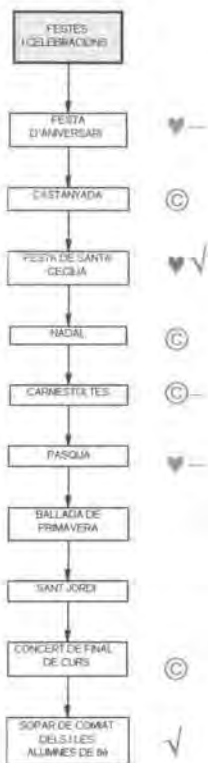
Repetició: 2,75

Complexitat: 15 ↑ *les dades mostren que malgrat ser un apartat amb poca varietat i diversitat, resulta un dels més complexos.*

Valor educatiu -pregunta 1 del qüestionari: 3,77

Satisfacció en l'aplicació -pregunta 2 del qüestionari: 3,53

Notes i comentaris:

Les pràctiques que hem recollit sota el títol de **festes i celebracions** són processos en els que els diferents membres de la comunitat educativa s'organitzen, participen i treballen conjuntament sota objectius i criteris comuns i, finalment comparteixen tots junts celebracions de caire lúdic i tradicional que depenen directament del calendari. L'esquema mostra les pràctiques del vostre centre identificades en aquest bloc.

Les mesures indiquen que l'apartat de festes i celebracions té:

Varietat: **10**

Repetició: **2,8**

Complexitat: **18,5** ↑ *no resulta curiós que en aquest bloc es concentrin les practiques més complexes, precisament projectes globals i únics durant el curs enfront pràctiques de vida més contínua al llarg del curs?*

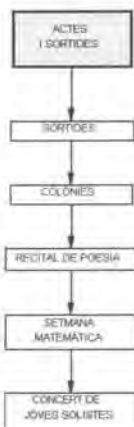
Valor educatiu -pregunta 1 del qüestionari: **3,67**

Satisfacció en l'aplicació -pregunta 2 del qüestionari: **3,73**

Que gairebé totes les pràctiques d'aquest bloc vagin acompanyades d'algun icona ja és significatiu. D'una banda, Santa Cecília apareix com una de les pràctiques més ben valorades, té a veure amb la satisfacció mostrada envers l'aula de música i la de dansa? D'altra banda, potser també val la pena fixar la mirada en les festes d'aniversari i la celebració de la Pasqua, que són precisament les que apareixen destacades de forma més negativa.

Notes i comentaris:

A continuació, i sota el títol **d'actes i sortides**, hem descrit espais i moments importants en la vida del grup i en el desenvolupament dels seus aprenentatges. Aquests es converteixen amb facilitat en una excusa perfecta per fomentar l'organització dels i les alumnes, el treball de continguts de valor, l'escenari de la convivència del grup i una oportunitat per conèixer noves i diferents fonts d'aprenentatge. L'esquema mostra les pràctiques del vostre centre identificades en aquest bloc.

Les mesures indiquen que l'apartat d'actes i sortides té:

Varietat: **5**

Repetició: **3,10**

Complexitat: **12,4** ↑

Valor educatiu -pregunta 1 del qüestionari: **3,74**

Satisfacció en l'aplicació -pregunta 2 del qüestionari: **3,86**

La setmana matemàtica, una pràctica característica i dissenyada des del propi centre és també una de les més valorades pels professionals del centre. Això pot tenir a veure amb la seva implicació en el disseny i desenvolupament?

Notes i comentaris:

I finalment, el bloc **diàleg i participació i valors** recull tots aquells espais i pràctiques educatives que d'una forma més explícita i conscient l'escola ha dissenyat pel treball directe sobre els valors i el desenvolupament de la personalitat moral dels i les alumnes des del centre. L'esquema mostra les pràctiques del vostre centre identificades en aquest bloc.

Les mesures indiquen que l'apartat de diàleg, participació i valors té:

Varietat: 4

Repetició: 8,5

Complexitat: 10 ↑

Valor educatiu -pregunta 1 del qüestionari: 3,19

Satisfacció en l'aplicació -pregunta 2 del qüestionari: 3,06

Resulta aquest bloc precisament un dels menys variats alhora que valorats per part dels i les mestres a través del qüestionari, sobretot pel que fa a la forma d'aplicació. Caldria doncs repensar la tasca a realitzar en aquest sentit?

Podem dir que és indicatiu d'alguna cosa que justament en aquest apartat no destaquí -a través dels icones- cap de les pràctiques ni positivament ni negativament?

Notes i comentaris:

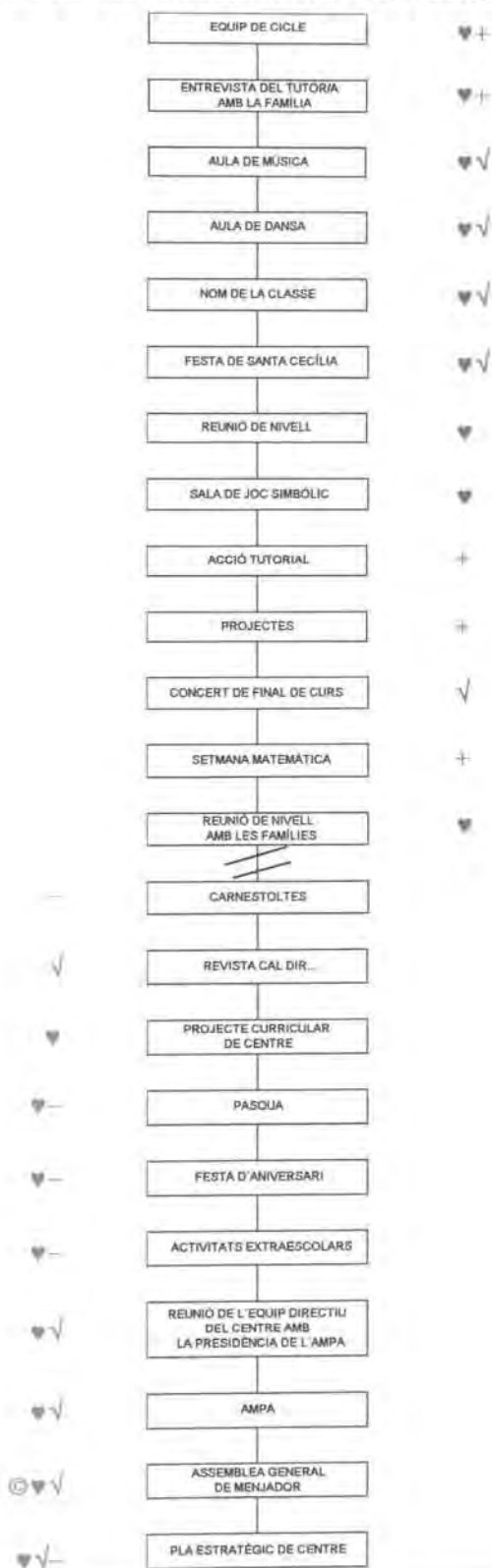
©
Complexitat

♥
Valor
educatiu

√
Satisfacció
en l'aplicació

+ -
Preferència

Gràfic de les pràctiques més i menys valorades a través de les diferents mesures:

A més, els i les mestres de l'escola han considerat a través del qüestionari que s'haurien d'introduir pràctiques educatives i nous elements sobre aspectes com aquests -adjuntem el nombre de persones que ho han destacat:

- Tractament de normes i hàbits-2
- Tutoria i seguiment dels i les alumnes-2
- Explicitar el treball d'educació en valors: assemblea de classe, temes transversals, etc.-2
- Relació intercicle-1
- Informació del treball a nivell de cicle i d'aula-1
- Reunions pedagògiques-1
- Pla estratègic-1
- Projectes d'escola que apleguin a alumnes de diferents edats-1
- Avaluació-1
- Coordinació real amb l'institut-1
- Reglament de Règim Intern-1
- Entrevista del tutor/a amb la família-1
- Temps d'organització del treball-1
- Sopar de comiat dels i les alumnes de 6è-1

Rànquing de les pràctiques més destacades segons diferents mesures:

Complexitat	
+	-
Castanyada	Taller laboratori
Carnestoltes	Aula d'audiovisuals
Nadal	Aula d'anglès
Tallers	Passadis, espais comuns i decoració
Relació amb professionals d'altres centres	Gimnàs i vestuaris
Sant Jordi	Caseta del sorral
	Biblioteca
	Tutories
	Aula de dansa
	Aula de música
	Jornada de portes obertes
	Informes a les famílies
	Assemblea general de menjador
Valoració a la pregunta 1 del qüestionari: valor educatiu de la pràctica <i>"consideres que aquesta pràctica compleix correctament la funció per la que ha estat creada?"</i>	
+	-
Festa de Santa Cecília	Pla estratègic de centre (procés d'elaboració)
Reunió de nivell amb les famílies	Assemblea general de menjador
Aula de dansa	Reunió de l'equip directiu amb la presidència de l'AMPA
Nom de la classe	AMPA
Equip de cicla	Pasqua
Equip de nivell	Festa d'aniversari
Entrevista del tutor/a amb la família	Activitats extraescolars
Aula de música	Projecte Curricular de Centre (procés d'elaboració)
Sala de joc simbòlic	
Valoració a la pregunta 2 del qüestionari: satisfacció en l'aplicació de la pràctica <i>"consideres que el conjunt de l'escola aplica correctament aquesta activitat?"</i>	
+	-
Aula de música	AMPA
Aula de dansa	Assemblea general de menjador
Festa de Santa Cecília	Pla estratègic de centre (procés d'elaboració)
Concert de final de curs	Reunió de l'equip directiu amb la presidència de l'AMPA
Nom de la classe	Revista Cal dir..
Valoració segons la preferència de la pràctica en les preguntes del qüestionari:	
<i>Assenyala les deu activitats que consideris més interessants:</i>	<i>Si només depengués de tu, quines tres activitats deixaries de fer?</i>
Entrevista del tutor/a amb la família	Carnestoltes
Equip de cicla	Festa d'aniversari
Acció tutorial	Activitats extraescolars
Projectes	Pla estratègic de centre (procés d'elaboració)
Setmana Matemàtica	Pasqua

El següent quadre recull la síntesi de les pràctiques més i menys valorades a través del qüestionari contestat pels i les mestres de l'escola:

Pràctiques menys valorades	Pràctiques més valorades
Pla estratègic de centre	Equip de cicle
Assemblea general de menjador	Entrevista del tutor/a amb la família
AMPA	Aula de música
Reunió de l'equip directiu del centre amb la presidència de l'AMPA	Aula de dansa
Activitats extraescolars	Nom de la classe
Festa d'aniversari	Festa de Santa Cecília
Pasqua	Reunió de nivell
Projecte Curricular de Centre	Sala de joc simbòlic
Revista Cal dir...	Acció tutorial
Carnestoltes	Projectes
	Concert de final de curs
	Setmana matemàtica
	Reunió de nivell amb les famílies

Visió de conjunt: les pràctiques més i menys valorades en els centres

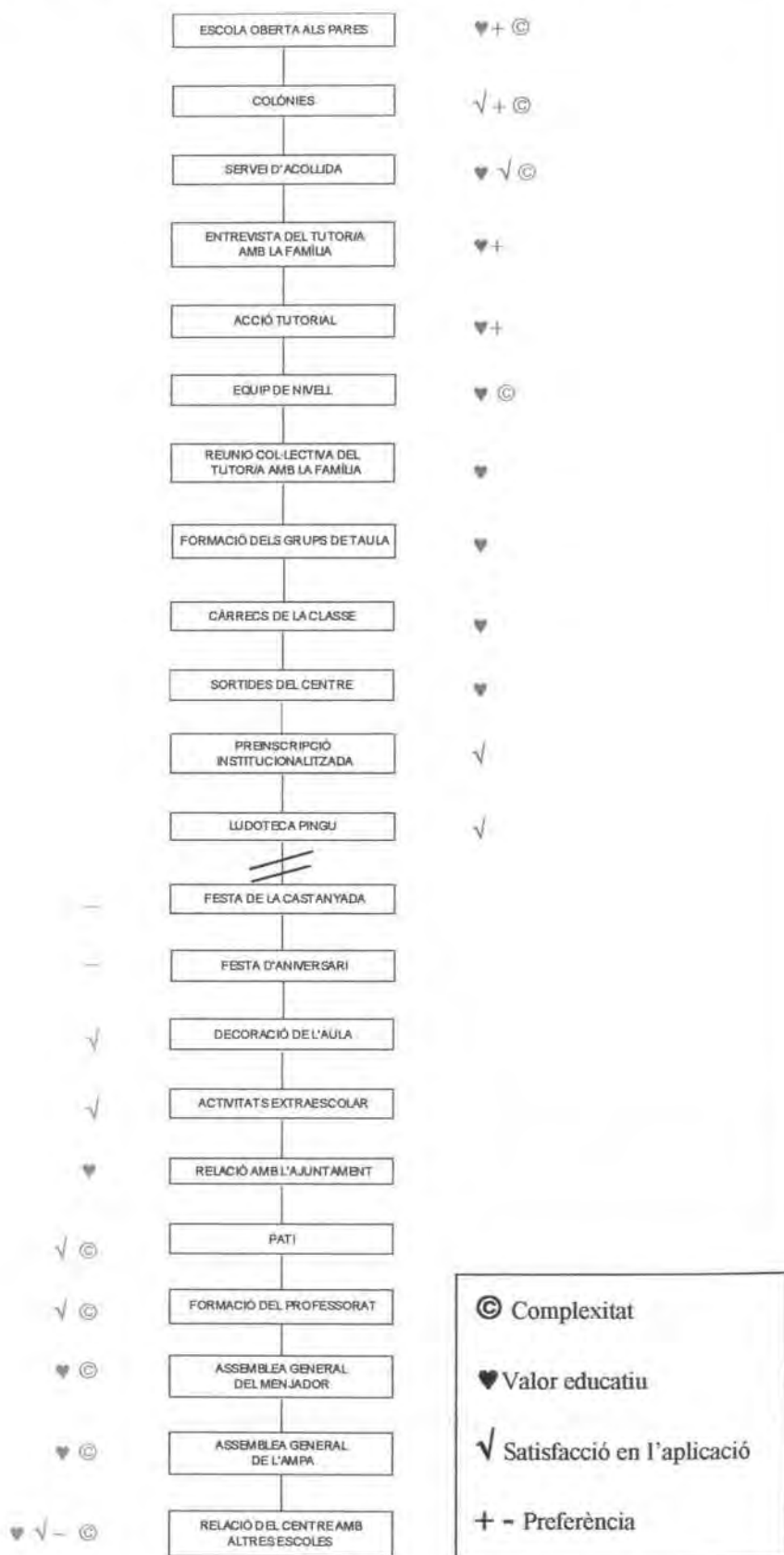
En el punt anterior hem presentat l'informe sobre la cultura moral d'un dels centres analitzats. També hem aclarit que el mateix tipus d'informe l'hem elaborat per cadascun dels centres participants en la recerca. Per tal de tenir una visió de conjunt respecte els resultats obtinguts a nivell general en les diferents escoles creiem interessant recórrer als rànquings de les pràctiques més i menys valorades. Ens referim al darrer dels apartats que inclouen els informes i que sintetitza les pràctiques més significatives -positivament i negativa- en cadascun dels centres. Considerem que aquest es tracta d'una imatge gràfica i visual que resumeix el conjunt de la recerca i condueix ràpidament a les primeres reflexions. En les pàgines següents adjuntem el rànquing de les pràctiques més i menys valorades en cadascun dels centres.¹⁸ El seu anàlisi permet extreure alguns resultats de conjunt.

En tots els centres participants en la recerca, han aparegut entre les pràctiques més valorades l'entrevista de la família amb el tutor o tutora del curs, també l'acció tutorial. Recordem que la primera pertany al bloc d'elements organitzatius, més concretament a l'apartat de relació amb la família. L'acció tutorial, per la seva banda, es troba entre les pràctiques del bloc de dinàmiques pedagògiques, dins de l'apartat de grup-classe i organització de la convivència. Pel que fa a les pràctiques menys valorades, els diferents centres coincideixen en les reunions o assemblees de l'AMPA, dintre del bloc d'elements organitzatius i l'apartat de relació amb la família. També destaquen algunes de les pràctiques que tenen a veure amb la relació que el centre manté amb altres institucions i entitats del seu entorn.

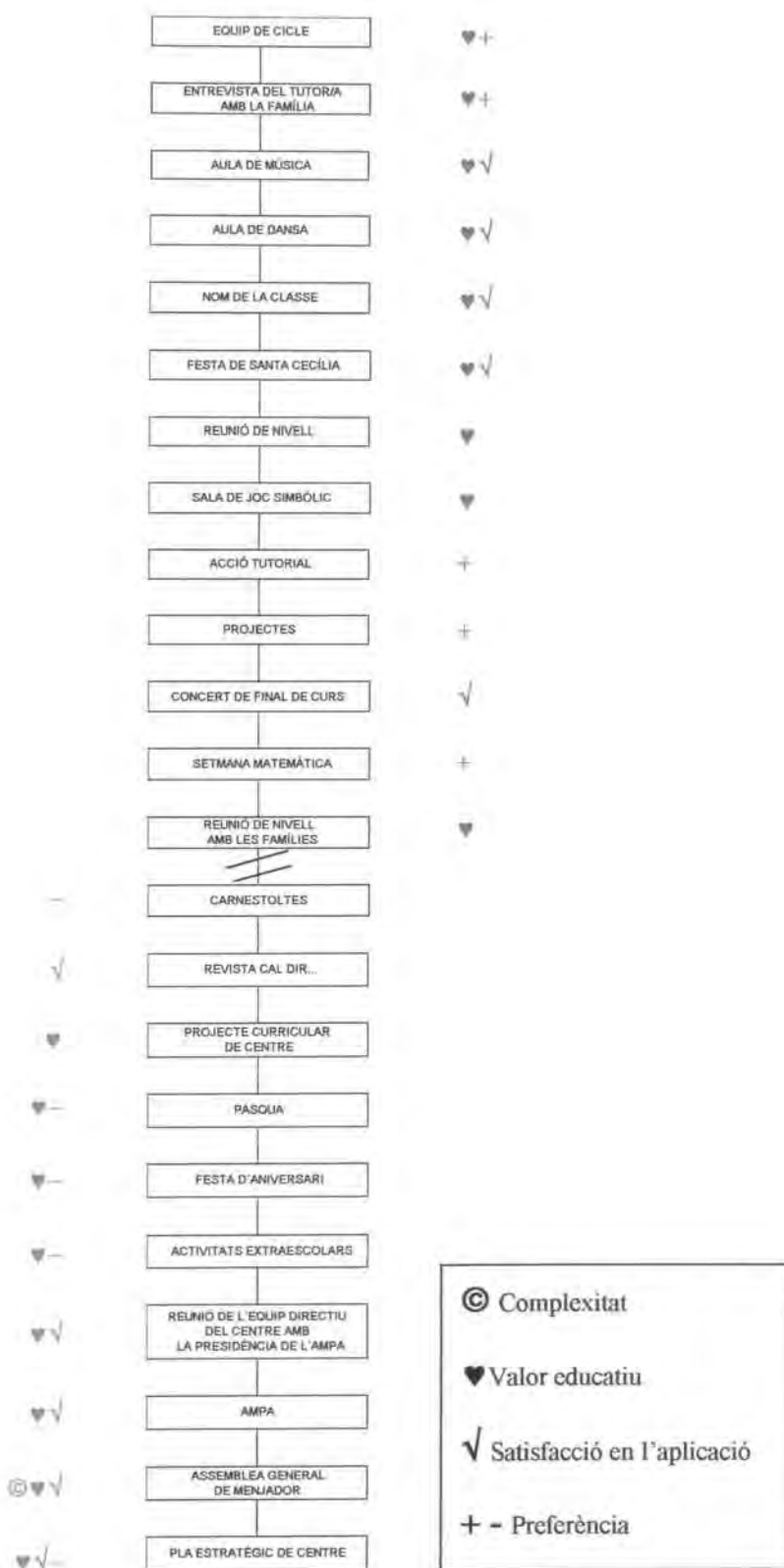
Si analitzem els resultats obtinguts a través de les diferents etapes educatives, també podem extreure algunes dades d'interès. A nivell de l'etapa de primària, són diverses les pràctiques més valorades que coincideixen en els diferents centres. Ens referim a les ja esmentades a nivell general, així com també l'equip de nivell, la reunió de famílies i les sortides -aquestes últimes es repeteixen en gairebé tots els centres. En el cas de secundària, a les pràctiques més valorades en el conjunt de centres, s'afegeix la reunió d'avaluació. En cap de les dues etapes però, podem parlar d'elements significatius en relació a les pràctiques menys valorades.

¹⁸ Exceptuant les dades referents al centre VIIS, donat que no s'ha arribat a passar el qüestionari amb els i les mestres.

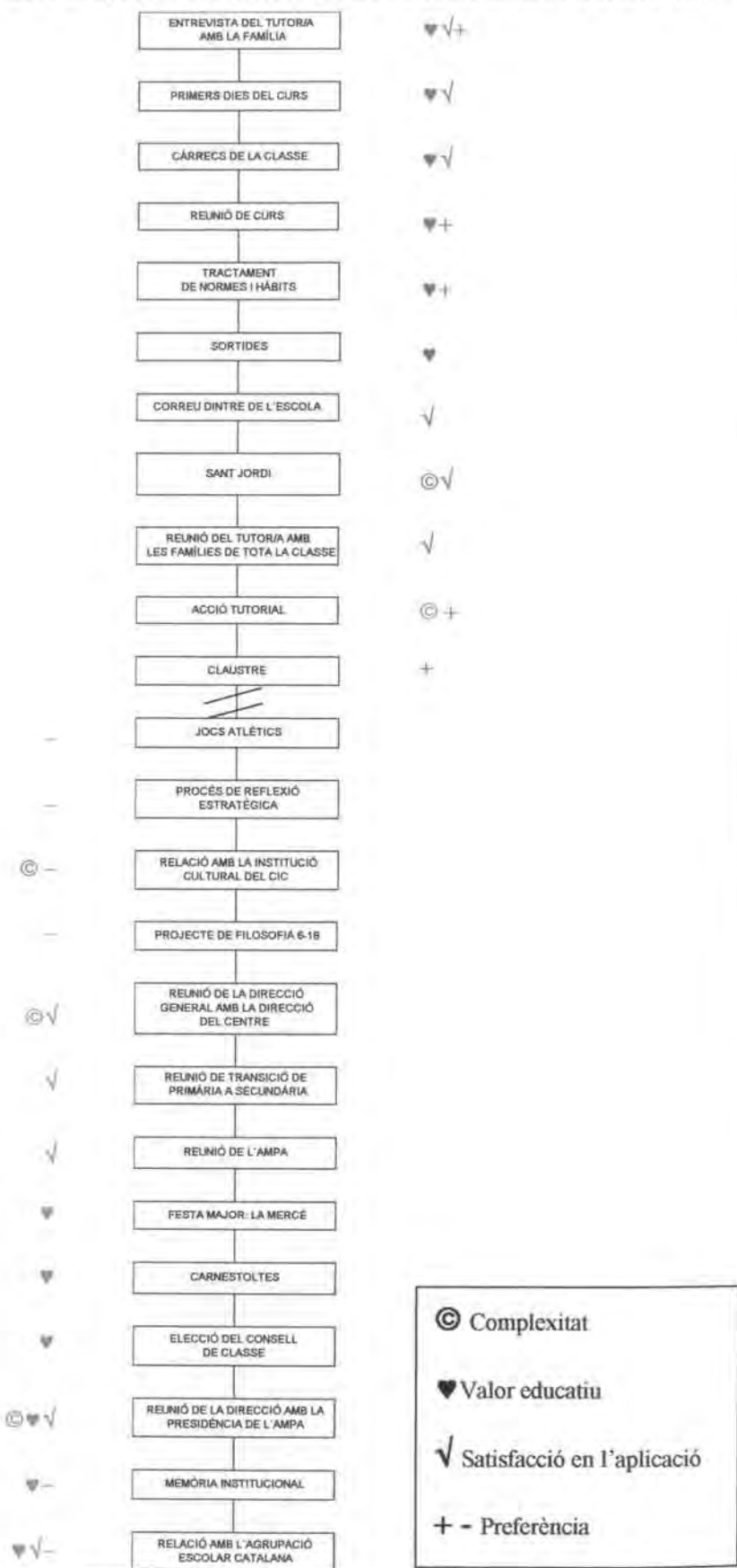
Gràfic de les pràctiques més i menys valorades a través de les diferents mesures al centre IP:

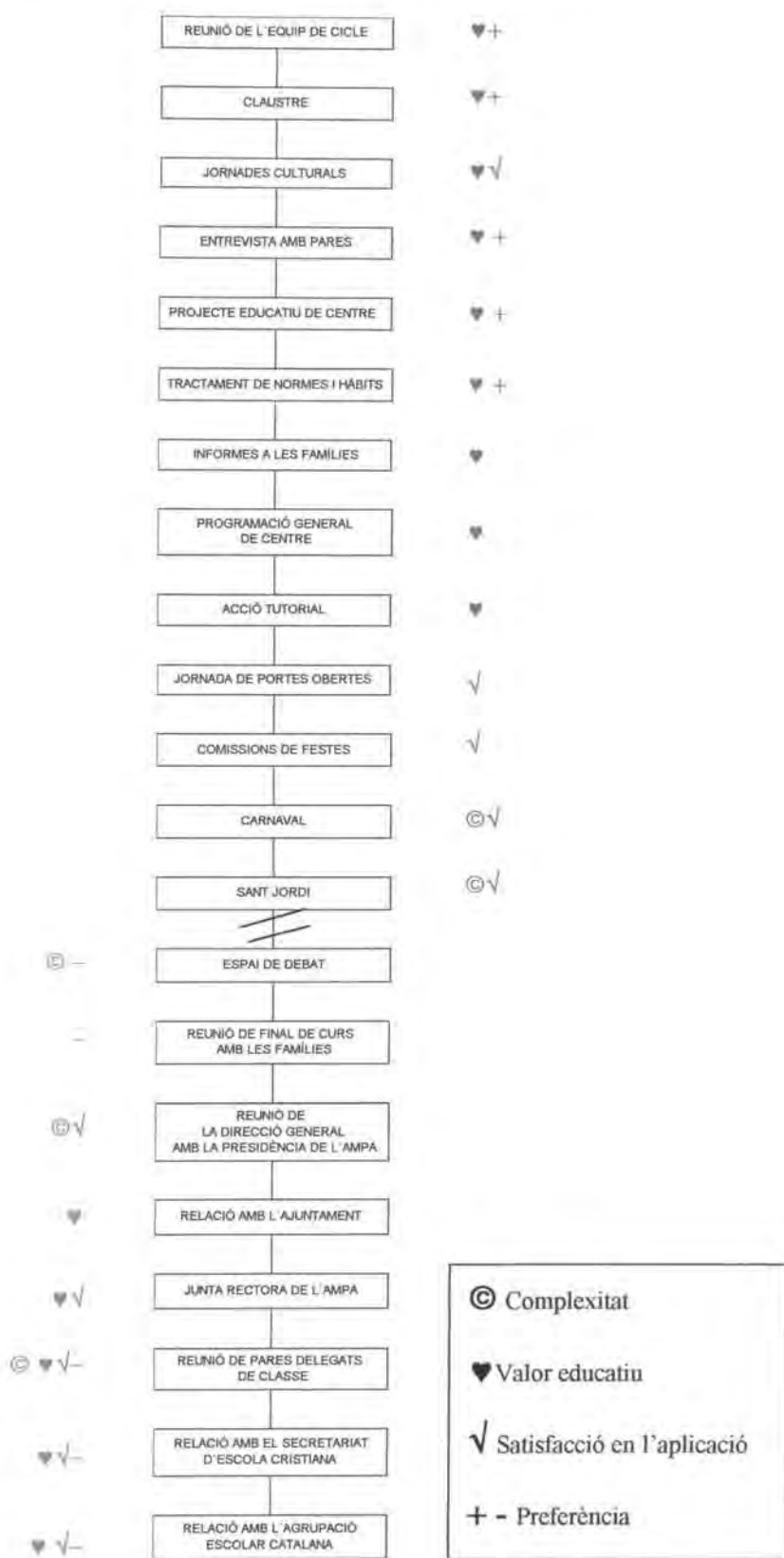
Gràfic de les pràctiques més i menys valorades a través de les diferents mesures al centre IIP:

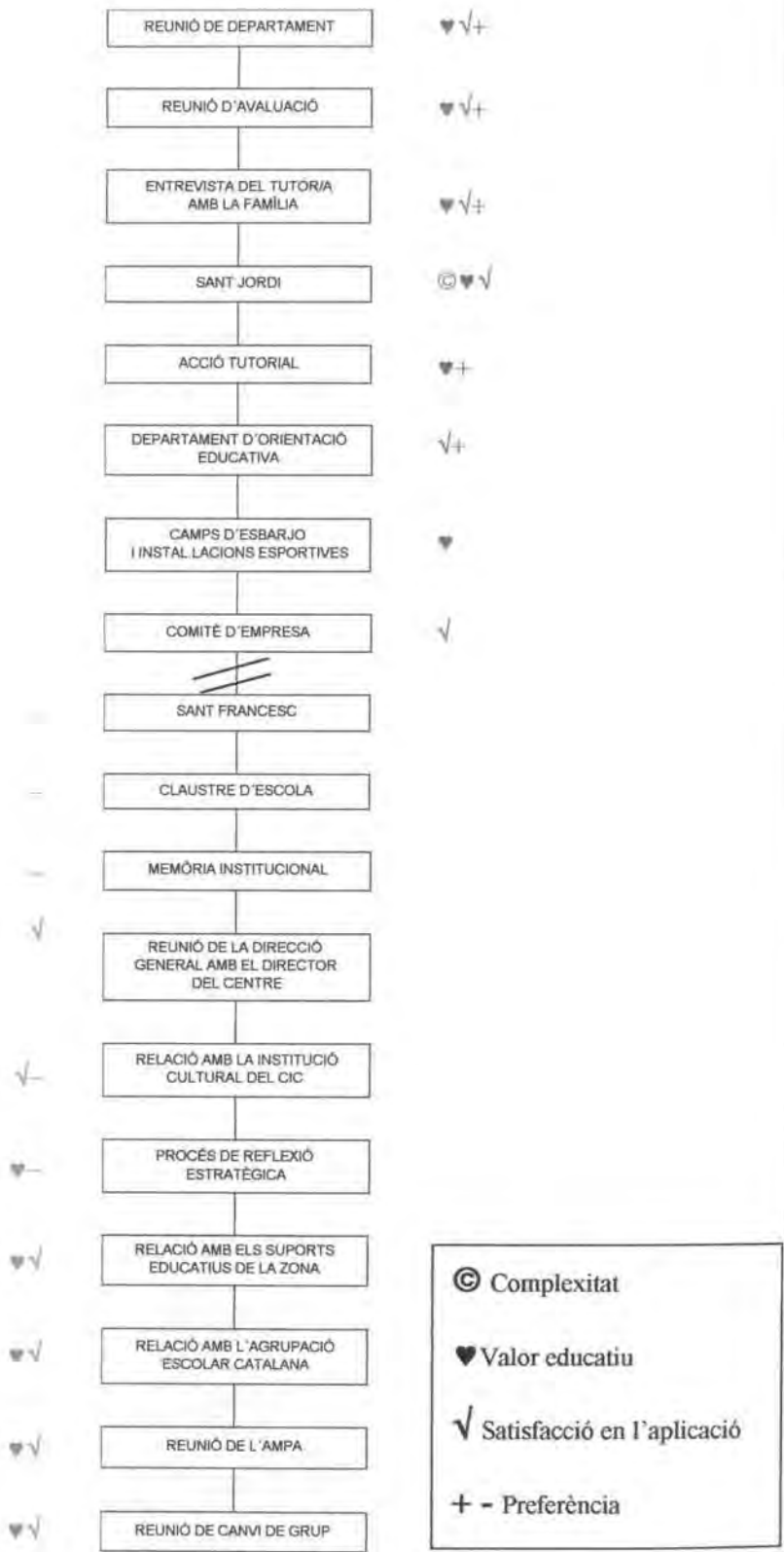
Gràfic de les pràctiques més i menys valorades a través de les diferents mesures al centre IIP:

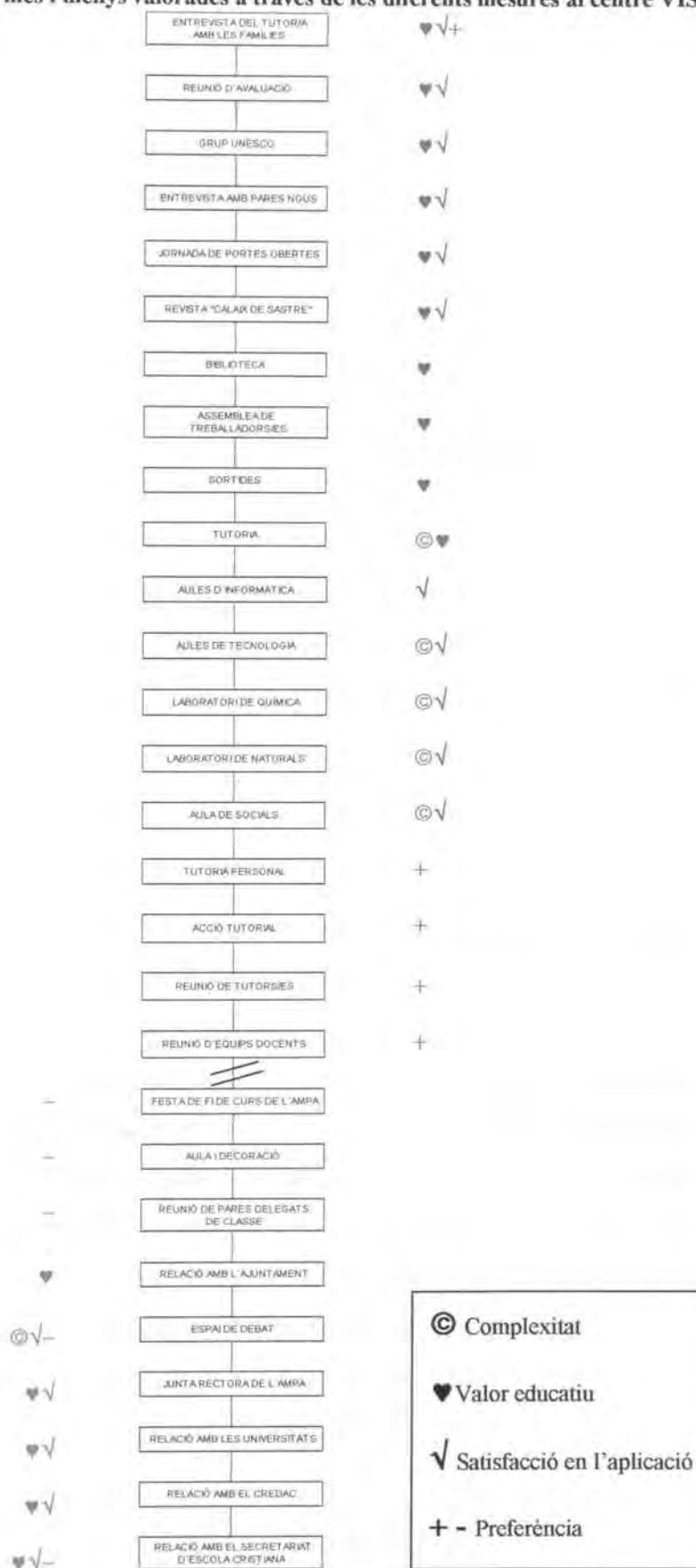
Gràfic de les pràctiques més i menys valorades a través de les diferents mesures al centre IVP:

Gràfic de les pràctiques més i menys valorades a través de les diferents mesures al centre VS:

Gràfic de les pràctiques més i menys valorades a través de les diferents mesures al centre VIS:

2. Intervenció pedagògica en els centres

El retorn d'informació sobre l'estudi de la cultura moral als centres, sistematitza i posa a disposició dels seus professionals un seguit de dades sobre la proposta formativa de la institució a la que pertanyen. La idea de fons és que puguin utilitzar aquesta informació per a la millora de la qualitat educativa del centre. En realitat, es tracta d'un element que ha estat present des del principi de la investigació, la intenció que el treball de descripció i avaluació de la cultura moral arribés a tenir una repercussió en el si del centre educatiu, obrint portes a la intervenció pedagògica. El material elaborat apunta els punts forts i els punts febles de la institució de manera gràfica i visual. D'aquesta manera, convida a ser repensat conjuntament i a imaginar vies de millora, en aquells casos que es consideri necessari. Creiem que l'avaluació interna del centre és la via més indicada per continuar treballant en aquesta direcció. Una avaluació en base a un conjunt de dades prèviament elaborades, organitzades i que suggereixen elements per a la reflexió. Aquesta, que pot suposar concrecions diverses, ha de convertir-se en una via oberta a la revisió, la millora i la innovació educatives. Som conscients que el procés que segueixi cada centre depèn de si mateix, de la seva situació i disposició, de la motivació i el temps que tingui per seguir treballant en aquest sentit.

2.1. Avaluació de centres

En els darrers anys s'ha anat implantant, a l'àmbit educatiu, una certa cultura de l'avaluació que en altres països compta ja amb certa tradició. Així, amb l'aplicació de la LOGSE el sistema educatiu es va veure avesat a revisar les actuacions docents i ajustar-se davant de nous valors, procediments de treball, models didàctics, etc. En aquest context de canvi l'avaluació educativa va adquirir un nou enfocament. El compromís a era ampliar el procés avaluatiu més enllà del que fins llavors s'havia aplicat amb els i les alumnes. De fet, es començava a subratllar la importància de l'avaluació de les accions, cercant el canvi de les mateixes, i no únicament la dels agents educatius.¹⁹ També s'apuntava la idea de l'escola com a unitat de canvi.²⁰ Així, s'introduïa

¹⁹ BARBIER, J. M.: *La evaluación en los procesos de formación*. Barcelona, Paidós/MEC, 1993, p. 169.

²⁰ SIMMONS, H.: "La autoevaluación escolar como proceso de desarrollo del profesorado. En apoyo a las escuelas democráticas" a AAVV.: *Volver a pensar la educación*. Madrid, Morata, 1995, vol. II, p. 221.

l'avaluació de centres "com una funció essencial que ha de ser incorporada al repertori d'actuacions professionals, i com una metodologia que aspira a millorar la qualitat de l'escola."²¹ En els anys posteriors, la importància atorgada a la qualitat de l'ensenyament també ha dirigit la mirada cap al tema de l'avaluació educativa. En aquest cas, ens referim a un enfocament diferent a l'anterior però que, en definitiva, apunta al que ha esdevingut un tema controvertit en aquest àmbit professional. I és que en realitat, resulta evident pensar que només coneixent i analitzant com funcionen els centres educatius, aprofundint en les seves febleses i potencialitats, es pot caminar cap a la millora de la qualitat de l'ensenyament.²² És a dir, que l'avaluació educativa passa per aplicar el sentit comú al quefer educatiu, quelcom intrínsec a la pròpia activitat educativa. Representa el resultat d'una actitud positiva dels implicats cap a la reflexió, la flexibilitat i el canvi.²³ Malgrat la premissa de sortida sembla estar clara però, l'avaluació de centres es converteix en un concepte ampli i ambigu segons la concepció des de la qual es defensi. A més, tot i ser considerada una garantia de la qualitat dels centres, l'avaluació institucional continua essent una necessitat repetida però una pràctica encara no suficientment generalitzada.²⁴

*"Canviar l'educació és canviar l'escola i l'avaluació utilitzada per perfeccionar un sistema educatiu no pot ésser eficaç sense dur a terme el procés d'avaluació –sense tots els seus mitjans i potencial- a la pròpia escola. Si pretenem utilitzar l'avaluació per millorar l'educació, haurem de fer-ho a nivell de l'escola."*²⁵

La tasca de posar a punt un procediment de descripció i avaluació de la cultura moral en els centres ha tingut sempre com a horitzó una doble vessant. D'una banda, la construcció del concepte a nivell teòric i pràctic, l'elaboració de la via institucional de l'educació moral. D'altra banda, el retorn i la intervenció pedagògica als centres. Una intervenció que suposa la idea de recollida, revisió, reflexió i actuació envers els

²¹ RUE, J.: "Escenarios, referentes i posibilidades de la evaluación interna de centros" a *Cuadernos de Pedagogía*, 1999, 283, p. 40.

²² En aquest sentit, és important entendre que "La millora és un procés no un aconteixement" segons BOLLEN, R.: "La eficacia escolar y la mejora de la escuela, el contexto intelectual y político" a REYNOLDS, D. (et. al.): *Las escuelas eficaces*. Madrid, Santillana, 1997, p. 30.

²³ GAIRÍN, J. C.: "La autoevaluación institucional como vía para mejorar los centros educativos, diez años de investigación" a *Bordón*, 1993, 45 (3), p. 331-350.

²⁴ CASANOVA, M. A.: *Manual de evaluación educativa*. Madrid, La Muralla, 1995.

²⁵ NEVO, D.: "La evaluación mediante el diálogo: una contribución posible al perfeccionamiento de la escuela" a *Perspectivas*, vol. XXVIII, 1, 1998, p. 88.

resultats obtinguts al llarg de l'estudi. Per tant, un tipus d'intervenció propera a la idea d'avaluació institucional que, per un costat, utilitza diferents instruments alhora de recopilar dades sobre el centre i organitzar-les de manera integradora. I per l'altre costat, aposta per processos de reflexió i presa de decisions que parteixin de les dades recollides, processos encaminats a la millora i la innovació educatives.

2.2. Una postura integradora: l'avaluació pel canvi

L'avaluació educativa no sempre s'ha conceptualitzat de la mateixa manera. De fet, unes línies amunt ja anunciàvem que es tracta d'un concepte controvertit, segons la perspectiva des de la qual s'utilitza. Sovint s'ha diferenciat entre dos models d'avaluació, en relació als propòsits que es persegueixen a través d'aquesta. Ens referim al model que pretén retre comptes i el que busca la millora institucional.²⁶ En el cas del primer, l'avaluació de centres neix del dret democràtic que té la societat a conèixer els serveis que se li ofereixen i els resultats que obtenen. Aquesta postura, més propera a la concepció tradicional de l'avaluació, ens recorda la idea de control, coerció i judici que apliquen agents externs -Inspecció, Consells d'Avaluació, etc. Un tipus d'avaluació que es centra en un sol element -en clau de producte i no de procés-, que té un caràcter estàtic²⁷ i que respon a objectius econòmics, socials o professionals.²⁸ En definitiva, una avaluació fonamentalment externa que, en molts casos, ha despertat certa desconfiança i incomoditat per part dels membres de les institucions educatives. Per la seva banda, el segon model d'avaluació sembla sorgir de la necessitat i la força exercida per les administracions i els propis centres educatius per impulsar la millora educativa. Aquesta fonamenta processos d'avaluació interna, autoavaluació o avaluació participativa a través de les quals es generen processos de formació i professionalització del personal del centre. En definitiva, estem davant d'una proposta dirigida a la millora i innovació educatives, així com també al reconeixement i la consolidació d'iniciatives en curs en els propis centres.²⁹ Si aprofundim en les possibilitats d'aquests dos models d'avaluació ens adonem que, malgrat les diferències, no hauria de tractar-se de propostes excloents. La seva coexistència pot arribar a beneficiar-les a totes dues permetent que s'estimulin,

²⁶ TIANA, A.: "Models d'avaluació de centres educatius a Europa: una experiència a tenir en compte" a *Perspectiva Escolar*, 227, p. 13-25.

²⁷ SIMMONS, H., op. cit., p. 221.

²⁸ BARBIER, J. M., op. cit., p. 168.

²⁹ GAIRÍN, J. C., op. cit., p. 346.

ampliïn la seva perspectiva i legitimin la seva validesa mútuament.³⁰ El problema és que, actualment, sembla ser que *“tothom odia l’avaluació externa i que ningú no creu en l’avaluació interna.”*³¹ Es tracta doncs de treballar perquè tots dos tipus d’avaluació es complementin mútuament com a socis en procés de diàleg. Des d’aquest punt de vista, s’apunta la necessitat d’afavorir processos d’avaluació en els centres que conceptualment suposin la comprensió i no el judici, que reconeixin les limitacions de l’avaluació mateixa i que permetin donar i rebre recomanacions.

*“L’avaluació ha de ser una base pel diàleg, no una font de descripcions unilaterals i judicis autoritaris, i els avaluadors haurien d’aspirar a convertir-se en participants constructius de diàleg, en lloc de ser font d’informació no contrastada o de judicis autoritaris. El diàleg també és necessari per potenciar les possibilitats d’utilització de l’avaluació.”*³²

Es refereix a una avaluació que metodològicament suposi un procés cíclic, permeti la circulació de la informació en dues direccions i destaquï els aspectes rellevants i les dades pertinents respecte l’objecte a avaluar. Finalment, una avaluació que es fonamenti en el respecte mutu i la confiança, que es mantingui imparcial i que permeti als membres de la institució compartir conseqüències i responsabilitats.³³

Des de l’inici del treball hem tingut present que aterrar a la realitat per descriure-la, fins i tot per mesurar-la des d’una posició externa, no havia de suposar prendre un rol d’experts.³⁴ Si que preteníem però, que l’estudi es convertís pels centres en una oportunitat de reflexió sobre la pròpia pràctica, la millora i la innovació educatives. Des d’aquesta perspectiva, ens considerem propers a l’avaluació institucional entesa de manera integradora i que aposta pel canvi. En part, avaluació externa perquè ha suposat per la nostra part posar a punt procediments i recopilar informació respecte la cultura moral. Però també encaminada a un treball d’avaluació interna que s’espera es desenvolupi en base al material elaborat al llarg de l’estudi. En realitat es tracta de posar

³⁰ *“L’avaluació a l’escola hauria d’elaborar-se a partir d’una combinació de les avaluacions interna i externa, però es requereix una avaluació interna abans de que una avaluació externa sigui eficaç”* a NEVO, D., op. cit., p. 91.

³¹ Cita textual dels apunts de la sessió de treball *“Avaluació de centres”* amb David Nevo -professor de la Universitat de Tel-Aviv-, dintre del marc de la Conferència Nacional d’Educació 2000-2002 celebrada l’1 de març de 2001 pel Departament d’Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

³² NEVO, D., op. cit., p. 95.

³³ Apunts extrets de la sessió del dossier de la sessió de treball *“Avaluació de centres”* amb David Nevo, ja citada.

³⁴ *“Si quelcom important es produeix en educació, no vindrà dels ministeris ni de les universitats, sino de les escoles i les aules”*. Id., p. 87.

a punt un conjunt de dades que després el centre pugui utilitzar en benefici de si mateix. En un futur pretenem treballar perquè el procés de recollida i elaboració de les dades sigui més àgil i directe i així augmentin les possibilitats de l'estudi i la seva rèplica en altres centres.

Processos d'intervenció en els centres

Sense representar el principal objectiu, la intervenció en els centres ha estat sempre en l'horitzó de la nostra recerca. En aquesta darrera part de la investigació hem pogut explorar algunes de les que considerem que poden ser les aportacions més clares en aquest sentit. Tot i això, sabem que aquest és un dels capítols que posen al descobert elements per seguir treballant en el futur. A continuació, presentem les principals línies de treball en la intervenció pedagògica respecte la cultura moral dels centres. Ens referim a la presa de consciència, la sistematització de la cultura del centre, els processos de reflexió i avaluació interna en els centres i altres possibles usos directament relacionats amb la formació de mestres. Per fer-ho, exposem els processos que hem pogut advertir de manera incipient en alguns dels centres participants en la recerca. També incloem algunes idees que il·luminen el camí per seguir pensant en la utilitat pedagògica per les escoles del treball elaborat al llarg de la recerca.

Presa de consciència durant el procés de treball

Tal i com ja hem assenyalat anteriorment, la descripció de les pràctiques morals permet concretar de forma visual i clara com es plasmen els valors en el si de la institució. Al llarg de la investigació, aquesta descripció ha permès elaborar una radiografia dels centres en quant a l'educació en valors que s'hi duu a terme a través de la seva dinàmica i funcionament. Les entrevistes a les direccions i coordinacions han estat la principal matèria prima. Posar-se en situació d'explicar a algú extern la manera de ser i fer del propi centre permet dur a terme un exercici de descobriment de molts d'aquells elements que la pràctica diària ha aconseguit fer gairebé inconscients. I més quan la persona que entrevista pregunta amb certa insistència respecte el sentit, els objectius, els valors i el procés de realització de cada pràctica en concret. És en aquest sentit, que considerem que la primera via d'intervenció pedagògica respecte la cultura moral és l'exercici de presa de consciència que suposa el procés pels membres de la

institució educativa. Una consciència pràctica que, al llarg de l'estudi, es va tornant cada cop més evident.

En tots els centres en els que hem tingut l'oportunitat de treballar directament hem observat com la presa de consciència es feia palesa en diferents moments del procés. Un element clau ha estat el retorn dels mapes conceptuals a les mateixes persones que havien estat entrevistades. Després de la seva revisió, s'han recollit les correccions pertinents i s'han elaborat els mapes definitius. Un altre moment també interessant en aquest sentit ha estat el de la presentació dels resultats de l'estudi al claustre. La comunicació i el diàleg respecte els elements que configuren la cultura moral d'un centre posa en situació de prendre consciència respecte el projecte que es duu a terme i del qual es forma part. Així, podem afirmar que el procés de retorn, reflexió i contrast dels mapes conceptuals entre diferents professionals de l'escola, ha posat al descobert un primer i incipient element d'avaluació interna en el centre. Un procés motivat pel reflex que aporta la pròpia descripció de la cultura moral de la institució. En alguns casos, aquesta ha permès reconèixer com l'escola que tenien al cap, desitjaven i fins i tot eren capaços de descriure amb detall, no sempre responia a la realitat. Algunes de les correccions dels mapes conceptuals que s'han produït durant el procés de treball, tenen a veure amb aquesta redefinició de la pràctica educativa, amb una mirada més realista de la mateixa.

Reconèixer tal com és en realitat la pròpia institució, integrant-ne tots els elements -positius i negatius- que la constitueixen resulta ésser, sense dubte, un primer pas en aquest procés d'intervenció educativa que anunciàvem al principi del capítol. Ampliar amb més pràctiques el mapa de la cultura moral que havien passat desapercebudes o que s'han dissenyat posteriorment, és també una altra possibilitat en aquesta direcció.

Sistematització de la cultura moral del centre

A part de la presa de consciència, la descripció i avaluació de la cultura moral dels centres ha representat també un exercici de sistematització molt valorat per part de les escoles. Sovint, la dinàmica del centre no permet dedicar gaire temps a la reflexió i síntesi de la seva proposta educativa -o no es compta amb els instruments necessaris per fer-ho. No ens referim a la tasca burocràtica que, en moltes ocasions, suposa redactar un Projecte Educatiu de Centre o altres documents institucionals. Creiem en el valor que té posar sobre paper com és l'escola, és a dir, descriure amb detall, ordenar i dotar de

significat les pràctiques educatives que li donen forma. Considerem que aquesta també és una manera de fer i pensar la pròpia escola. Així, un segon nivell d'intervenció pot estar orientat a explicitar la proposta formativa del centre, a definir el seu model educatiu, també a iniciar un procés per veure si aquest està ben fixat o no. Elaborar i retornar una fotografia de la seva cultura moral al centre està en aquesta línia de treball.

Una bona fotografia aconsegueix captar la realitat amb certa precisió i retorna una imatge de conjunt. Quan la mira un simple observador, la foto pot arribar a convertir-se en una imatge descontextualitzada. Quan es posa a disposició d'algú que forma part del que allà s'hi retrata, l'observació permet reconèixer-se i sentir-se part integrant. Com tot exercici d'autoconeixement -tot i ser col·lectiu-, suposa analitzar aspectes positius i negatius de si mateix. D'una banda, la fotografia aconsegueix potenciar aquells elements dels que més satisfets i orgullosos ens sentim. D'altra banda, també posa al descobert elements que sovint ens passen desapercebuts o als quals costa enfrontar-nos. És en aquest sentit de fotografia, de sistematització de la realitat, que els centres han valorat la descripció i avaluació de la cultura moral. També ha estat molt valorada la posició imparcial i respectuosa que en aquest sentit s'ha mantingut en relació als resultats de l'estudi. Una fotografia no jutja, només ens ajuda a veure la realitat amb detall i ens permet prendre'ns un temps per seguir-hi pensant. Si qualsevol procés d'avaluació interna parteix del coneixement acurat que es duu a terme en un centre, la sistematització esdevé una aportació important de l'estudi de cultura moral. Que el format descriptiu sigui gràfic i visual també és un altre element a destacar ja que, d'alguna manera, està pensat perquè els centres en puguin treure el màxim de possibilitats -tant a nivell d'equip docent com, fins i tot, en relació a les famílies.

De totes maneres, val a dir que el procés de descripció i avaluació de la cultura moral ha suposat en tots els casos una despesa de temps i esforços superior a la que hauria de representar si pretenem difondre aquest tipus d'estudi. Per això, en un futur pretenem treballar en la simplificació del procediment que, aportant-nos la informació més rellevant en cada cas, permeti realitzar l'estudi de manera més àgil i directa. També que faci possible implantar processos d'intervenció pedagògica en els centres.

Processos incipients d'avaluació interna

Fins aquí hem posat èmfasi en el valor que pren l'elaboració i el retorn de la informació relativa a la cultura moral en cadascuna de les escoles. També hem insistit

en que aquesta és precisament la base sobre la qual considerem que s'haurien d'iniciar processos d'avaluació interna en els centres. Tal i com hem dit però, aquest és un camí que depèn de cada escola. Com a persones externes al centre, únicament podem convidar a recórrer aquest camí i oferir acompanyament, si el centre ho considera oportú. A continuació, volem sintetitzar els processos que hem pogut resseguir en els centres participants de la recerca que han continuat treballant en el tema un cop finalitzat l'estudi. La idea és il·lustrar aquesta tercera línia d'intervenció pedagògica entorn a la cultura moral dels centres. També que es converteixin en exemples per a altres centres -que no models - de les possibilitats que ofereix l'estudi de la cultura moral.

La majoria de les escoles amb els que hem treballat han utilitzat el material recollit per iniciar processos de reflexió i discussió col·lectiva al voltant de la seva pràctica diària. La idea ha estat donar resposta i intentar entendre les dades obtingudes. També buscar vies de millora en aquells casos en que s'ha considerat que les pràctiques no responien als objectius previstos, s'havien desvirtuat amb el temps o no eren viscudes de manera prou satisfactòria. En gairebé tots ells s'ha intentat cercar mesures de canvi a petita escala, realistes i possibilistes, sense tancar les portes a una revisió més àmplia. La materialització d'aquests processos però, ha estat tan diversa com ho són els propis centres. En general, no han tingut cap problema en convidar-nos a participar del procés iniciat. També a explicar-nos el treball que aquest anava suposant en el conjunt del centre.

En alguns casos, el treball s'ha centrat en l'elaboració de documents per a la reflexió en relació a les dades extretes de l'informe sobre la cultura moral i el seu posterior treball a nivell de claustre. En altres, la sessió conjunta ha estat precedida de reunions de reflexió en cadascun dels cicles. D'aquesta manera, la reunió de claustre ha resultat molt més productiva ja que tots els presents ja havien dedicat prèviament un temps a estudiar i pensar respecte el tema en qüestió.³⁵ Mentre, hi ha hagut algun centre

³⁵ A mode d'exemple, la discussió de claustre a l'Escoleta va arribar a establir com a nucli de revisió el perill de la fragmentació de l'escola i el poc sentiment de comunitat educativa. Fonamenten aquest nucli les dades extretes del qüestionari: els baixos resultats obtinguts per les pràctiques relacionades amb l'AMPA; la valoració de les reunions de cicle i nivell enfront la tasca de coordinació; les diferències entre les vivències dels diversos cicles; o la satisfacció demostrada envers pràctiques conjuntes, dissenyades pel propi centre i que impliquen a diferents sectors. Algunes de les idees per a la millora van ser introduir, recuperar, revisar i potenciar pràctiques que impliquessin als diferents membres de la comunitat educativa. Ja en relació a l'anàlisi sobre el perfil de valors del centre, s'ha plantejat la necessitat de revisar el contingut d'alguns valors, també d'omplir de pràctiques alguns que no han sortit representats.

en el qual la revisió acurada del treball s'ha quedat en l'àmbit de l'equip directiu, fent arribar les decisions preses a la resta de l'equip docent, posteriorment. En darrer lloc, també hi ha hagut algun centre en el que, arrel de l'estudi, s'han organitzat les jornades pedagògiques de final de curs. Així, s'han determinat un nombre reduït de temes que recullen els aspectes més destacats de l'estudi. A través de comissions s'ha establert un sistema de treball en el que professionals dels diferents cicles desenvolupen cadascun dels temes en qüestió i fan propostes que després cal acordar a nivell de claustre.³⁶ En aquest cas, a més, el treball realitzat pels i les mestres s'ha incorporat al pla d'avaluació interna o pla estratègic del centre -amb una durada de tres anys. En el conjunt del treball hem de destacar el paper decisiu de l'equip directiu. En tots els casos, la seva actuació ha tingut com a objectiu consolidar la proposta formativa del centre, també posar als seus membres en situació de qüestionar-se sobre la pròpia pràctica. Hem comptat des del primer moment amb la col·laboració de la direcció dels centres que, en tot moment, ha cregut que aquest podia convertir-se en un material de reflexió i retroalimentació per l'escola.

Altres usos de la cultura: la formació dels professionals de l'educació

Finalment, el material elaborat també ens ha permès explorar les possibilitats que ofereix l'estudi de la cultura moral pel que fa al desenvolupament professional dels i les mestres. Considerem que el treball realitzat pot esdevenir una eina formativa dintre del propi centre, així com també apuntar bones pràctiques educatives en la formació inicial i contínua dels i les mestres en general.

A l'interior d'un centre, una de les necessitats de formació sorgeix cada vegada que entra un mestre o una mestra nous a l'escola. Aquest fet requereix pensar un procés d'immersió, coneixement i socialització que pren un caràcter formatiu respecte el model de centre, la seva ideologia i la manera de posar en marxa el projecte educatiu. En aquest sentit, volem emfatitzar el valor que adquireixen els elements descriptius de la cultura moral elaborats al llarg de l'estudi. Els mapes conceptuals de cadascuna de les pràctiques, així com també el perfil de valors del centre, suposen un conjunt d'informació organitzada, concisa i pràctica que hauria de facilitar la integració en el

³⁶ Com un altre exemple, l'escola Joan Pelegrí d'educació infantil i primària ha conformat quatre comissions de treball. Els temes de cadascuna d'elles responen a un dels temes suggerits a través de l'estudi: sentit i coherència de les festes en el centre, la participació dels i les alumnes, la resolució de conflictes i la línia de treball entre el centre d'educació primària i el de secundària -de la mateixa institució.

nou lloc de treball. Al llarg de la recerca hem tingut l'oportunitat d'analitzar el potencial d'aquest material en un cas concret -en un dels centres participants, es va entregar el bloc de mapes a algú nou a qui hem pogut entrevistar directament.³⁷ En aquest cas, el traspàs dels mapes conceptuals i el perfil de valors no va ser l'única actuació prevista pel procés d'immersió a l'escola. Es va complementar amb la rebuda per part de la direcció, l'ajuda i acompanyament del mestre paral·lel, el treball a nivell de cicle, així com la pròpia pràctica i socialització a l'aula. Val a dir que es va valorar positivament la quantitat i síntesi d'informació sobre l'escola que suposava el material cedit, dades que difícilment haurien abocat altres fonts de traspàs. Un tipus d'informació "*cartesiana, un redactat amb utilitat, una veritable xuleta pel mestre nou al centre*".³⁸ Es considera però, que el seu ús no pot i no s'hauria de reduir a un primer moment d'immersió al centre. En realitat, representa un element formatiu de referència que té la duració d'un curs sencer -el marge amb el qual apareixen totes les pràctiques descrites. L'entrada al nou centre i l'inici del curs acostuma a suposar un cert col·lapse per la persona que s'integra. Per això, després d'una lectura general que permet entendre el conjunt de l'escola, es subratlla la importància del repàs gradual de mapes concrets en aquelles situacions que la pròpia pràctica ho requereix. D'aquesta manera, el material es converteix en una font de traspàs del saber pràctic de manera fidel i sistematitzada. Ens referim a un coneixement que permet la integració a un model concret i consolidat de centre sense que això impossibiliti un posicionament crític i reflexiu davant d'aquest. Tal i com passa en altres coses, es tracta d'un material l'ús del qual depèn de la predisposició amb la qual es llegeix i analitza -no és el mateix el que es pren amb ganes d'aprendre que el es fa per imposició. Tot i això, el seu format gràfic i visual permet fer-se, de forma relativament ràpida, amb el tarannà i la ideologia de l'escola, també amb la manera de fer les coses en el seu dia a dia. Per tant, tenim davant nostre un material d'utilitat formativa que permet al seu destinatari aplicar el coneixement obtingut en un curt plaç de temps.

Ja pel que fa a la formació inicial i contínua de professionals de l'educació, considerem que la descripció i anàlisi de la cultura moral als centres també pot suposar algunes aportacions d'interès. No ens referim al traspàs de models de centres que no tenen per què respondre al context i necessitats d'altres escoles. Recordem que la

³⁷ Vam poder entrevistar a Àngel Amatller López, que va arribar nou al CEIP Sant Miquel i va treballar-hi durant un curs.

³⁸ En paraules textuais de l'entrevistat.

cultura moral és un element definitori i identificatiu de cada centre que no pretén ésser copiat de manera idèntica en altres institucions. En realitat, no totes les pràctiques educatives descrites en un centre tenen per què ser directament aplicables a altres escoles. Algunes o moltes d'elles però, si podrien arribar a ser-ho. Així, poden convertir-se en una via per il·lustrar fórmules pedagògicament més elaborades, més sistematitzades i més sòlides. En definitiva, una revisió de les bones pràctiques descrites i analitzades en els centres pot ser un contingut a tenir en compte a l'hora de formar als futurs professionals de l'educació, també als que estan en procés de reciclatge. En tot cas, aquest esdevé un camí obert per seguir explorant en el futur.

3. Conclusions

Al llarg dels darrers quatre capítols hem treballat en la descripció i avaluació de la cultura moral dels centres educatius. Aquesta tasca ha suposat l'elaboració d'una gran quantitat d'informació per cadascun dels centres analitzats. Aquestes dades han permès, d'una banda, construir a partir del treball empíric el concepte de cultura moral. D'altra banda, elaborar un conjunt de dades que reflecteixen la proposta formativa dels centres, el retorn de la qual pretenem que pugui arribar a tenir una repercussió directa en les escoles. És en aquesta segona línia que ens hem plantejat la necessitat de retornar el material elaborat i, a partir d'aquest, afavorir processos d'intervenció pedagògica respecte la cultura moral dels centres. Una intervenció que creiem hauria d'anar orientada a un tipus d'avaluació institucional que conjugui les dades elaborades i la reflexió del conjunt de professionals del centre. També que posi a punt una eina per a la formació de mestres. El conjunt de la recerca realitzada en cadascun dels centres participants es converteix així en un primer pas a tenir en compte a l'hora d'iniciar processos de reflexió, millora i innovació educatives.

La devolució als centres de la informació elaborada al llarg de l'estudi sobre la cultura moral -els seus principals elements descriptius i avaluatius- l'hem articulada a través d'un informe de retorn. Considerem que, amb un format gràfic i visual, l'informe sobre la cultura esdevé una eina de treball i reflexió pels professionals dels centres. Aquest assenyalava els elements més destacables de l'anàlisi realitzat en el centre, els principals resultats detectats per cadascuna de les mesures. Queden representats tant els

aspectes positius com els negatius. També es suggereixen algunes idees que, partint de les dades obtingudes, permeten començar a repensar la pròpia pràctica. La idea de fons és que els i les mestres puguin llegir, analitzar i reflexionar conjuntament al voltant de les dades generades per l'estudi sobre la cultura moral al centre. Es pretén així que aquest sigui el punt de partida de processos d'avaluació institucional en el si dels centres educatius.

Al llarg de la investigació hem comprovat que la presa de consciència respecte la pràctica és el primer element a destacar en aquest procés de reflexió i avaluació interna en els centres. El propi procés de la recerca, així com també el retorn continuat de la informació elaborada, esdevenen elements que posen als professionals del centre en situació d'enfrontar-se amb la seva pròpia pràctica educativa. La presa de consciència així entesa permet conèixer i reconèixer la institució educativa de la que es forma part. Creiem que, sense aquest coneixement, és difícil imaginar qualsevol iniciativa de canvi, optimització o innovació educatives. El treball realitzat en cadascun dels centres en relació a la cultura moral també ha permès sistematitzar la seva proposta formativa. Aquest aspecte ha estat força valorat per part de les escoles que sovint no compten amb el temps per posar sobre paper el treball que en elles s'hi realitza. La tasca de sintetitzar, ordenar i posar sobre paper el funcionament i la dinàmica dels centres es converteix, d'aquesta manera, en un altre tipus d'intervenció al voltant de la cultura moral. La idea de fons en relació a la intervenció pedagògica ha estat centrada, des del principi, en l'impuls de processos d'avaluació institucional. Ens referim a processos que, partint del material elaborat, es duguin a terme des de dintre del centre i tinguin com a fita la millora de la seva qualitat educativa. En definitiva, processos que han d'adaptar-se i respondre a les necessitats i resultats de cada escola però, en tot cas, suposant nuclis de reflexió conjunta, diàleg i treball en equip. En darrer lloc, el material elaborat al llarg de l'estudi de la cultura moral considerem també que pot arribar a tenir una utilitat formativa a nivell individual. Primer, com a saber pràctic necessari pels mestres que s'integren nous a un centre. En segon lloc, com a exemples de bones pràctiques per a la formació inicial i contínua del professorat.

Creiem que els processos esbossats al llarg d'aquest capítol no han esgotat totes les possibilitats d'intervenció pedagògica al voltant de la cultura moral. Si explorar aquestes possibilitats no ha estat el nucli de la nostra recerca, pensem que pot convertir-se en una de les vies per seguir investigant en un futur. De totes maneres, el treball fins

aquí realitzat ens permet afirmar que el material elaborat al llarg de la recerca pot arribar a tenir una repercussió directa en els centres. En definitiva, pot esdevenir una eina de treball pel desenvolupament i la millora de la qualitat educativa. Aquest fet sí que era un dels nostres objectius des del principi de l'investigació.

X. Conclusions i qüestions de futur

Tal i com presentàvem a l'inici del treball, el punt de partida de la nostra recerca ha estat la preocupació sobre com es concreta l'educació moral en un centre educatiu a nivell institucional. En aquest marc, formulàvem com a finalitat de la investigació la intenció d'elaborar i dotar de sentit la via institucional de l'educació moral. És a dir, l'elaboració del concepte de cultura moral que recupera la idea del medi com agent formatiu en si mateix. El medi escolar pres en el seu conjunt com una força educativa que exerceix una influència constant en la formació dels membres de la institució educativa.

Aquesta finalitat de la recerca havia quedat concretada a partir de diferents objectius de caire teòric i pràctic: 1) elaborar teòricament el concepte de cultura moral en els centres educatius, 2) descriure la cultura moral dels centres educatius, 3) descriure perfils de valors de la cultura moral dels centres educatius, 4) avaluar la cultura moral dels centres educatius a través de mesures objectives, 5) mesurar i analitzar l'opinió dels i les mestres sobre la cultura moral dels centres educatius i 6) retornar la informació i impulsar processos d'avaluació interna als centres educatius. La revisió bibliogràfica dels conceptes afins al nucli de la recerca i el treball de camp de caire etnogràfic havien de donar resposta a aquestes línies de treball.

A continuació, recuperem cadascun dels objectius que ens proposàvem a l'inici de la recerca per tal de presentar les principals conclusions de la tesi. Es tracta de revisar els elements que han guiat la investigació i comprovar fins a quin punt han quedat o no assolits els diferents objectius. Realitzar una síntesi de les conclusions presentades en cadascun dels capítols precedents. En segon lloc, també adjuntem algunes línies d'investigació pel futur. Considerem que l'estudi de la cultura moral no ha quedat

esgotat totalment en el treball fins aquí realitzat, sinó que ha deixat algunes portes obertes a la recerca.

1. Conclusions de la recerca

Arribat aquest punt, pretenem revisar les principals conclusions a les que hem arribat al llarg de la recerca. És a dir, comprovar fins a quin punt el conjunt de la investigació ha permès dur a terme el que al principi del treball presentàvem com la seva finalitat. Ens referim a l'elaboració teòrica i pràctica del concepte de cultura moral dels centres que permet dotar de sentit la via institucional de l'educació moral. Per fer-ho, creiem convenient, en primer lloc, recuperar cadascun dels objectius amb els que iniciàvem la investigació. Aquest procés ens ha de permetre comprovar quins són els aspectes que han quedat pròpiament assolits i quins els que han obert nous camins per a seguir treballant en un futur.

1.1. Elaboració teòrica del concepte de cultura moral en els centres educatius

L'elaboració del concepte de cultura moral en els centres educatius ha permès dotar de contingut la idea del medi escolar com a agent formatiu. D'una banda, un contingut pràctic que hem pogut detectar, analitzar i elaborar a través del treball de camp realitzat al llarg de la recerca. D'altra banda, una elaboració teòrica que ha suposat una aproximació conceptual a la cultura moral dels centres educatius. Per tal d'assolir aquest primer objectiu, ens vam proposar la revisió dels conceptes de clima i cultura en les organitzacions, l'estudi d'alguns treballs pròxims a la idea de cultura moral en l'àmbit de l'educació i, finalment, l'elaboració de la nostra pròpia definició de cultura moral.

Al finalitzar la recerca defensem la idea de cultura moral com *“un sistema de pràctiques morals que les institucions educatives construeixen, dissenyen i/o adopten, la qualitat del qual influeix en la formació de la personalitat moral dels i les alumnes”*. Creiem que a la institució educativa té lloc un sistema de pràctiques interrelacionades entre si, la confluència i sinèrgia de les quals potencia directament l'efecte formatiu del medi. La cultura moral així entesa aporta una visió de conjunt de la proposta formativa

dels centres, alhora que permet analitzar amb detall cadascuna de les accions que donen forma a aquesta via d'educació moral. És a dir, la cultura moral atorga contingut concret a la idea d'un medi escolar formatiu en si mateix. També reafirma l'aprenentatge per osmosi, per immersió en una institució determinada a través de la participació directa en les seves pràctiques morals. En aquest context, la cultura moral dels centres educatius s'estableix com un tercer prisma a partir del qual analitzar les institucions educatives. Un prisma que, complementa i interactua mútuament amb el clima -percepcions col·lectives- i la cultura -creences i valors compartits- dels membres de la institució.

En aquest punt de la recerca creiem estar en condicions d'afirmar que hem assolit el primer objectiu que ens havíem plantejat a l'inici de la investigació. L'elaboració conceptual de la cultura moral dels centres educatius ha permès dotar de contingut la via institucional de l'educació moral. Una via que permet definir el conjunt d'actuacions consensuades i consolidades que encarnen valors i afavoreixen la formació dels i les alumnes d'un centre educatiu. També un camí obert a la intervenció pedagògica i a la millora institucional.

1.2. Descripció de la cultura moral dels centres educatius

La descripció de la cultura moral ha estat el segon dels objectius que ens hem proposat a través de la recerca. Ens referim a la detecció, anàlisi i sistematització de les accions institucionalitzades que cristal·litzen valors en els centres educatius i que ens permeten definir la seva proposta formativa. Per tal d'assolir aquest objectiu ens plantejàvem la descripció de les pràctiques morals, del conjunt de la cultura moral dels centres educatius i, finalment, la sistematització d'un procediment de descripció de la cultura moral. Totes elles, tasques que s'han desenvolupat a través del treball de camp en diferents centres.

A nivell metodològic, podem dir que tant les entrevistes com els mapes conceptuals han donat resposta a les necessitats de l'estudi que ens plantejàvem i han quedat consolidats dintre del procés de descripció de la cultura moral. Les entrevistes es converteixen en una tècnica de gran utilitat en la descripció global però també minuciosa de l'escola. Els mapes conceptuals permeten sintetitzar grans quantitats d'informació alhora que li atorguen un format gràfic i visual. A través d'aquests dos

elements hem pogut descriure les pràctiques morals que configuren la cultura moral de diferents centres. A més, la classificació de les pràctiques en diferents blocs i apartats de contingut ha permès tenir una visió de conjunt d'aquest sistema que representa la cultura moral. En definitiva, el conjunt del treball ha fet possible la posada a punt d'un procediment per descriure la cultura moral dels centres permetent la seva futura rèplica en altres institucions educatives. Considerem que el seu valor rau en que, tot i tractar-se d'un procediment estandarditzat, ofereix la possibilitat de dibuixar la particular realitat de cada centre, la seva manera de ser única i irrepetible.

A través dels diferents estudis de cas, hem comprovat com el procediment elaborat fa possible la descripció de la cultura moral dels centres. L'anàlisi de cadascuna de les pràctiques morals suposa un exercici de sistematització que retorna al centre una imatge sintètica i ordenada de la seva proposta formativa. Mentre la descripció de la cultura moral permet dotar de contingut pràctic el concepte, en la realitat dels centres es converteix en un primer pas cap a la reflexió i avaluació de la institució educativa.

1.3. Descripció de perfils de valors de la cultura moral dels centres educatius

El següent objectiu de la recerca ha estat la descripció de perfils de valors dels centres. A través d'aquest ens proposàvem determinar els valors que encarnen cadascuna de les pràctiques prèviament descrites. També elaborar una imatge dels valors predominants de cadascun dels centres i retornar-la als seus professionals de manera clara i visual. La idea de fons tornava a ésser la reflexió sobre la pròpia pràctica. En aquest sentit, es pretenia constatar la cristallització de valors a través de les pràctiques, la descripció dels perfils de valors dels centres educatius, la sistematització d'un procediment de descripció de perfils de valors i la definició de valors de manera teòrica i pràctica.

L'assignació de valors i la revisió dels seus indicadors en cadascuna de les pràctiques ha permès constatar com aquests no són quelcom eteri ni imprecís. Ha aconseguit posar al descobert que és a través de la participació en pràctiques morals que els membres d'un centre viuen, apliquen i aprenen determinats valors en el si d'una institució. D'altra banda, el recompte i representació gràfica del conjunt de valors ha fet possible la descripció dels perfils de valors dels centres. Una nova fotografia a retornar

als seus professionals. Considerem que els perfils de valors es converteixen així en eines a tenir en compte pel coneixement en profunditat de les pròpies institucions escolars, també com a punt de partida per a la seva avaluació interna i millora educativa. Com en el cas de la descripció de la cultura moral, al final de la recerca ha quedat elaborat un procediment per a la descripció de perfils de valors dels centres educatius. Un procediment vàlid per ser utilitzat en diferents escoles però que s'adequa a la realitat de cadascuna d'elles. Finalment, les definicions globals de valors -que inclouen elements teòrics i pràctics- han suposat un esforç per mostrar com aquests s'encarnen a través de les pràctiques en les que participen directament els membres de les escoles.

A través de la descripció de perfils de valors hem analitzat les accions que cristal·litzen els valors dels centres educatius. D'aquesta manera, hem donat contingut concret a la força educativa que exerceix la institució en el seu conjunt i que, en moltes ocasions, ens ha portat a parlar d'un aprenentatge per osmosi, per immersió. En definitiva, hem plasmat com es concreta, en la realitat dels centres, la via institucional de l'educació moral.

1.4. Avaluació de la cultura moral dels centres educatius a través de mesures objectives

Amb l'avaluació de la cultura moral a partir de mesures objectives preteníem aprofundir en les possibilitats formatives d'un medi escolar concret. Ens vam plantejar la mesura i anàlisi d'aquelles propietats observables i quantificables de les pràctiques que informen sobre la riquesa formativa de la cultura moral dels centres. En aquest sentit, vam preveure un treball dirigit a la mesura de la diversitat de la cultura moral, la mesura de la complexitat i la sistematització dels criteris d'avaluació de les mesures objectives de la cultura moral.

Per a la mesura de la diversitat de la cultura moral, hem partit d'estudis realitzats en l'àmbit ecològic, tot recuperant les mesures de la varietat i la repetició. Hem entès la diversitat com la densitat i riquesa del medi educatiu. És a dir, el nombre d'oportunitats de participació en pràctiques morals que el centre preveu pels seus membres. Així, hem considerat que a major nombre de pràctiques morals sembla existir més possibilitats formatives. La freqüència amb la que aquestes succeeixen també actua en el mateix sentit. Per la seva banda, la mesura de la complexitat de la cultura moral ha servit per

complementar les mesures de caire ecològic. Aquesta ens aporta la idea d'elaboració pedagògica que hi ha al darrera de cada pràctica i en el conjunt de la cultura moral. Així doncs, la complexitat es converteix en un nou indicador de l'educativitat del medi. L'elaboració de les mesures de diversitat i complexitat ha permès reunir un conjunt de criteris per a utilitzar en el futur en altres centres. Un cop revisades les diferents mesures hem de reconèixer que, segurament, aquestes ofereixin més possibilitats per a la nostra tasca de construcció del concepte que no pas per a la reflexió dels professionals del centre. Entre totes elles però, potser és la mesura de la complexitat la que pot tenir una repercussió més directa. En la pràctica, aquesta s'ha convertit en una mesura que aporta la idea d'implicació i esforç destinat pels i les mestres del centre a cadascuna de les pràctiques morals.

Amb el treball realitzat, creiem haver assolit l'objectiu que ens plantejàvem en un inici. Amb les mesures elaborades però, no hem de pensar que hem esgotat totes les possibilitats d'anàlisi que permet el medi educatiu. Tampoc que els valors que indiquen són absoluts -han de llegir-se en relació a les mesures de caire subjectiu. Val a dir també, que la finalitat de la seva mesura no ha estat la comparació entre centres, més aviat l'elaboració de material la reflexió del qual revertís sobre la pròpia escoles del centre. Tot i això, el treball realitzat en cadascuna de les institucions educatives també ens ha permès elaborar una visió de conjunt respecte la cultura moral dels centres.

1.5. Mesura i anàlisi de l'opinió dels i les mestres sobre la cultura moral dels centres educatius

L'objectiu de mesurar i analitzar l'opinió dels i les mestres sobre la cultura moral pretenia complementar les dades recollides a través de les mesures objectives. És a dir, construir un instrument que permetés determinar la percepció i vivència que tenen els professionals d'un centre respecte la seva pràctica educativa diària. Partiem de la idea que aquesta influencia directament en l'educativitat de les pràctiques. El treball en aquest sentit ha suposat la mesura del valor educatiu atribuït a les pràctiques, la mesura de la satisfacció en l'aplicació de les pràctiques i, en definitiva, la sistematització dels criteris d'avaluació de les mesures subjectives de la cultura moral.

El valor educatiu atribuït a les pràctiques morals ha estat la primera mesura subjectiva desenvolupada. Fa referència al pes pedagògic que els i les mestres atorguen a cadascuna de les pràctiques. La segona mesura subjectiva ha estat la satisfacció en l'aplicació de les pràctiques morals. El convenciment dels i les mestres sobre la manera de realització concreta de cadascuna de les pràctiques morals del seu centre. Finalment, també hem treballat en la mesura de la preferència que indica les pràctiques morals considerades més i menys interessants pels professionals d'un centre. En poques paraules, els punts forts i febles de la institució. Considerem que totes tres mesures -valor educatiu, satisfacció en l'aplicació i preferència- són aspectes de l'opinió dels i les mestres que influeixen directament en la força educativa del medi. Creiem que, d'alguna manera, determinen la motivació i l'empeny amb el que els professionals de l'educació apliquen les pràctiques morals del seu centre. A més, les mesures de caire subjectiu desenvolupades, juntament amb les objectives, ajuden a definir i tenir una visió més àmplia de la cultura moral d'una institució com a sistema de pràctiques.

El disseny, aplicació i buidatge de dades d'un qüestionari sobre la cultura moral ens ha permès assolir l'objectiu que ens havíem plantejat respecte l'opinió dels i les mestres. Els resultats aporten una nova fotografia de com viuen la cultura moral dels centres els seus professionals. Aquest ha estat un dels elements més valorats per la seva part a l'hora d'iniciar el camí de reflexió interna. A través del qüestionari també ha quedat establert un procediment generalitzable per avaluar l'opinió dels professionals del centre, un nou indicador de la seva riquesa educativa.

1.6. Retorn de la informació i impuls de processos d'avaluació interna als centres educatius

El darrer objectiu de la recerca ha estat encaminat al retorn de la informació i l'impuls de processos d'avaluació interna als centres educatius. En aquest sentit, ens plantejàvem organitzar i retornar a les escoles el material necessari per tal d'iniciar processos de reflexió conjunta, millora i innovació educativa en els centres. Aquesta tasca ha suposat el retorn als centres d'una imatge sobre la seva proposta formativa a nivell institucional, la presa de consciència de les institucions educatives en relació a la seva cultura moral i l'impuls de processos d'avaluació interna.

Hem treballat en l'elaboració d'un informe de retorn que, de forma visual i gràfica, organitza les dades més representatives del centre i suggereix qüestions per seguir treballant en relació a la pròpia cultura moral. Proposem que aquest sigui el punt de partida de processos de reflexió conjunta, avaluació interna i innovació educativa. Considerem però, que el procés d'avaluació institucional s'inicia des del mateix moment en el que el centre decideix iniciar l'estudi. Així, un dels aspectes a destacar és la presa de consciència, l'efecte mirall que ofereix el material que es retorna al centre, tant pel que fa als seus aspectes positius com negatius. Un segon element fa referència a la sistematització de la proposta formativa que suposa l'anàlisi de la cultura moral. Les possibilitats d'intervenció pedagògica depenen directament de cada centre, tot i que proposem un treball d'avaluació interna per part dels seus professionals i en base al treball elaborat. Finalment, considerem que l'estudi de la cultura moral també ofereix algunes possibilitats a tenir en compte en relació a la formació inicial i contínua del professorat.

Assolir aquest darrer objectiu obre portes per seguir treballant en un futur. Considerem que l'informe elaborat és un primer pas a tenir en compte. També els elements de reflexió que hem tingut l'oportunitat de recollir a partir dels processos iniciats en els centres participants en la recerca. De totes maneres, cal seguir investigant en aquest sentit i, de fet, aquesta és una de les línies que plantejem en el següent apartat, quan presentem algunes qüestions per seguir treballant d'ara endavant.

A l'inici de la tesi ens proposàvem l'elaboració d'una tercera via d'educació moral a l'escola a través del concepte de cultura moral dels centres educatius. Una via institucional que entenem que exerceix la seva influència formativa paral·lelament a la de les vies interpersonal i curricular de l'educació moral. Al llarg de la investigació, la via institucional ha resultat convertir-se en unes noves ulleres a través de les quals observar i analitzar la realitat dels centres educatius, una via d'educació moral que engloba la institució educativa en el seu conjunt.

La cultura moral entesa com un sistema de pràctiques morals posa al descobert que les institucions com a tals són profundament formatives. Partint de la idea que el medi escolar és educatiu en si mateix permet concretar la idea que els valors estan a tot arreu i que s'aprenen per osmosi, pel fet d'estar immersos en una institució determinada. Es ratifica així la idea que l'escola en si mateixa educa moralment als i les

alumnes i que la cultura moral és un instrument constant i efectiu d'educació moral que les escoles tenen a les seves mans.

L'estudi de la cultura moral ens permet comprovar que els valors d'un centre són quelcom que viuen i apliquen els seus membres, que estan directament relacionats amb què i com es fan les coses a l'interior de la institució. És en aquest sentit, que la cultura moral apunta la necessitat de planificació conscient i rigorosa de les pràctiques morals que es desenvolupen als centres. En definitiva, assenyala que la tasca dels i les mestres en relació a l'educació moral té a veure amb el disseny, el cultiu i la posada en marxa de pràctiques pedagògiques concretes a les seves escoles. Amb la construcció de medis moralment rics que facin possible que els centres educatius esdevinguin veritables comunitats democràtiques.

2. Algunes qüestions per seguir treballant

Tal i com hem anunciat anteriorment, considerem que l'estudi de la cultura moral que hem presentat no ha esgotat totes les possibilitats que creiem que pot arribar a oferir el concepte. Així, considerem que aquesta representa una primera aproximació que determina els seus principals elements alhora que obre algunes línies de treball per seguir investigant en un futur. Bàsicament, ens referim a dos qüestions que ja hem esbossat en altres moments del treball. D'una banda, la recerca d'un sistema simplificat per a la descripció i avaluació dels centres educatius en relació a la seva cultura moral. D'altra banda, l'exploració de les possibilitats d'intervenció pedagògica que el seu estudi ofereix als professionals de les institucions escolars.

La descripció i avaluació de la cultura moral dels centres educatius presentada al llarg de les pàgines anteriors ens ha permès l'elaboració teòrica i pràctica del concepte nucli de la nostra recerca. En aquesta primera aproximació a la idea de cultura moral hem cregut convenient abocar tots els esforços per tal d'analitzar amb detall els seus elements definatoris i les seves possibilitats en relació a l'avaluació. En la realitat però, aquest procés ha suposat, per cadascun dels centres, una despesa en temps que creiem que es podria reduir per tal de facilitar la difusió de l'estudi de la cultura moral en altres centres. Per tant, la primera línia de treball d'ara endavant ha de ser la simplificació del

procés i del sistema que hem posat a punt per a la descripció i avaluació de la cultura moral. En primer lloc, determinar quines, de totes les dades elaborades pel seu estudi, són les veritablement fonamentals. A continuació, definir el mecanisme a través del qual recollir-les. Tampoc descartem la possibilitat d'elaborar una fórmula que permetés trobar un índex global de la cultura moral. La intenció no seria tampoc -ja que mai ho ha estat- la comparació entre escoles. Es tractaria d'una dada que, almenys a nivell teòric, ens hauria de permetre quantificar la cultura moral -que abans hem mesurat a través de qualitats diverses- de forma global i única.

Pel que fa al segon element, considerem interessant en un futur poder aprofundir en les vies d'intervenció pedagògica que obre l'estudi de la cultura moral als centres educatius. En base a l'experiència extreta dels processos iniciats en cadascun dels centres participants en la recerca, considerem que aquesta és una línia de treball que mereix ser explorada amb detall. En definitiva, pretenem aprofundir en les possibilitats que ofereix a les escoles el material elaborat fins el moment. Creiem en el potencial que els procediments elaborats tenen en relació a l'avaluació interna dels centres i ens agradaria poder resseguir la seva repercussió en alguns casos concrets. El mateix succeeix pel que fa al seu valor en relació a la formació inicial i contínua dels i les mestres, aquí únicament esbossada. Es tracta de seguir treballant en l'elaboració de formes concretes d'ús del concepte de cultura moral a les escoles, formes que apuntin a l'avaluació institucional i la millora i innovació educatives.